

ЕВА ВАЙТОЎСКАЯ

ГАРЭЗЛІВЫ ПАЦАЛУНАК

ГАРЭЗЛІВЫ
ПАЦАЛУНАК

Ева Вайтоўская

ГАРЭЗЛІВЫ ПАЦАЛУНАК

Кніга другая

Моладзевы раман

ЯНУШКЕВІЧ
ВЫДАВЕЦТВА

Ева Вайтоўская
ГАРЭЗЛІВЫ ПАЦАЛУНАК. КНІГА 2

Мастачка емі

ISBN 978-83-969297-4-7

© Ева Вайтоўская, 2023

© Афармленне. Andrei Yanushkevich Publishing, 2023

У першай кнізе моладзевага рамана «Гарэзлівы пацалунак» жыццё ціхай троечніцы Соні Сінічкі да непазнавальнасці змянілася ў выпускным класе ў той дзень, калі яна прызналася ў каханні найлепшаму вучню школы Максіму Статкевічу. У другой кнізе падзеі разгортваюцца на філалагічным факультэце беларускага ўніверсітэта, у экалагічным летніку для дзяцей Чарнобыля і ў офісе сусветна вядомай беларускай ІТ-кампаніі. Але ўсё гэта толькі дэкарацыі, у якіх праходзяць праверку пачуцці галоўных герояў, іх сяброў, сябровак, мам і татаў.

У аснову рамана лёг сюжэт культавай японскай мангі «Ітадзура на кіс» («Гарэзлівы пацалунак»), якая выходзіла ў Японіі ў 1990-х гадах. Раман прызначаны для аўдыторыі young adult (16–25 гадоў), а таксама для ўсіх аматараў папулярнай літаратуры.

Аўтарка шчыра дзякуе выпускніцы філфака БДУ паэтцы Марыі Бадзей, паэтцы Ліліі Газізавай, якая паходзіць з Казані (Татарстан), і праграмістцы Юліі Цемушавай, супрацоўніцы кампаніі «Wargaming», за парады, якія прыдаліся ў напісанні гэтай кнігі.

ТОМ ТРЭЦІ

Раздзел I

РЫМСКІЯ ВАКАЦЫІ

Верасень пазычыў у жніўня крыху сонечнага святла і цяпер ашчадна разліваў яго па вуліцы Карла Маркса. Яшчэ можна было хавацца ад яго за цёмнымі акулярамі, не насіць плашч, хадзіць у кедах, не думаць пра дажджы і туманы. Але каленкі ў тонкіх калготках ужо шчыпала прахалодай — восень надышла дакладна па календары.

Соня Сінічка спускалася ад чыгуначнага вакзала да філалагічнага факультэта. Спаць перахацелася, хоць яна і не дакранулася да прынесенай правадніцай кавы: надта шмат часу заняло адстаяць плацкартную чаргу ў прыбіральню, пераапануцца ў цеснай кабінцы, падфарбаваць вочы ў цмяным святле, паглядаючы ў мініяцюрнае люстэрка пудраніцы.

Цягнік прыйшоў рана. Яна мела час без мітусні праводзіць бацьку да таксоўкі і спакойненька прыйсці ва ўніверсітэт.

Нешырокая ўтульная вуліца ўжо віравала. Укліньваліся да ходніка, паркуючыся, машыны. Спяшаліся апранутыя па-офіснаму людзі. Звычайны ранак вялікага горада. Пройдзе колькі хвілін — і гэтую руцінную куламесу дапоўняць ручайкі студэнтаў, якія сёння цягнуцца на вучобу пасля вакацый. І ў іх ліку — першакурснікі.

Соня круціла галавой, адначасова спадзяваючыся і баючыся пабачыць знаёмых. Раптам дзяўчына спынілася, бы скамянеўшы. На ходніку, які далёка праглядаўся наперад, яна ўгледзела такую знаёмую, такую дарагую постаць.

Не можа быць... Максім... Максім тут? Ён што, прыйшоў да яе?

Яна пазнала яго, нягледзячы на адлегласць паміж імі. Нягледзячы на новы фасон грыўкі, якая пасавала яму яшчэ болей, чым усе папярэднія. Нягледзячы на загар і абноўкі. Максім узняўся на ганак філфака і стаў уважліва разглядаць шыльды. Потым рашуча падышоў да дзвярэй, тузануў іх і знік усярэдзіне.

Доўжылася гэтая відзежа не больш за колькі секунд.

«Максі-і-і-м!!!» — ёй хацелася крычаць, хацелася бегчы. Але неймаверным высілкам волі яна стрымала сябе і павольна патупала да факультэта.

Соня і Максім не бачыліся два з паловай месяцы.

Узняўшыся на ганак, Соня ўперыла вочы ў тыя ж шыльды, якія раней разглядаў Максім, і ўсё зразумела.

Над важкай, чыгуннай, яшчэ, відаць, савецкай блямбай з надпісам «Філалагічны факультэт» вісела зыркалая алюмініевая плашка, на якой значылася: «Факультэт эканомікі».

Гэта ж сюды паступіў Максім Статкевіч!

Соніна сэрца шалёна затахкала.

Яна так высільвалася, каб здаць іспыты, так перажывала за паступленне, што за ўсё лета ні разу не пацікавілася, дзе яе альма-матэр. І тым больш не задумалася, дзе факультэт Максіма. Ёй чамусьці здавалася, што эканамічны зусім не ў тым раёне.

А гэта было і няважна. Яны з каханым, хоць і развіталіся так фатальна на такі працяглы час, меліся, як і раней, жыць у адным доме.

А цяпер і вучыцца будуць у адным будынку.

— Глядзіце, вунь Соня Сінічка з першага курса філфака!.. Яна сустракаецца з Максімам Статкевічам, тым прыгажунчыкам з Брытанскай эканамічнай праграмы...

Такія новыя плёткі прадчувала і смакавала Соня Сінічка, цягнучы на сябе шклянныя дзверы факультэта.

— А паварацісь-ка, сынку! — скамандавала Галюня.

Рыхтуючыся да цэтэ па рускай мове, дзяўчаты так пераелі розных хрэстаматыйных тэкстаў, што пачалі размаўляць цытатамі.

Снежка паслухмяна павярнулася вакол сваёй восі. Спадніца-аловак і ліловы прыталены пінжачок выгодна абцягвалі яе шчуплую высокую паставу. Загарэла яна не горш за Соню, хоць усё лета не выезджала паўднёвей Пухавічаў, дзе ў яе мамы было лецішча.

Галя ўважліва ўглядалася, прымружыўшы вока, потым заплюшчыла абодва, памацала вытачку на спіне, правяла пальцам па тканіне і нарэшце выдыхнула:

— «Армані».

Потым, прыўзняўшыся на дыбачкі, даволі бесцырымонна адцягнула каўнер Снежкінага пінжака і, пабачыўшы цэтлік, невыразна замычала.

— Анягож, «Армані», — прамуркатала Снежка. Ёй быў прыемны эфект, які зрабіла абноўка.

— Ты што, банк абрабавала? — здушана спыталася Галя.

— Зусім не, — задаволена адказала Снежка. — Гэта дачка мамінай сяброўкі купіла за мяжой з вялі-і-ізнай зніжкай, але касцюм аказаўся на высокую паненку, таму яны прадалі нам.

Наступная рэакцыя Галі, аднак, здзівіла:

— Ты ў гэтым што, на пары хадзіць збіраешся?

— У сэнсе? — не зразумела Снежка. — А што? Мне не пасуе?

— Ды вельмі пасуе, — пачала каментавачь Галя. — І фасон круты, на ўсе часы. Я пазнала, бо пару гадоў таму спрабавала па прыколе гэты пінжак скапіраваць, але тады не ўмела здымаць выкрайкі з фотак. Толькі разумееш... Тут не школа, і Лабановіча над намі няма. І дзяжурных на ўваходзе таксама.

Але тут за Снежку заступілася Соня.

— А па мне куды-куды, а ва ўнівер трэба па-дзелавому апрацаваць.

У Італіі яна таксама была ў крамах, дзе на зніжках можна было купіць «Версачэ» з «Армані» і не толькі. Але ёй, калі шчыра, і ў галаву не прыйшло не тое што набыць — памераць нешта. Ну чаму яна такая непрактычная? Зусім не дбае пра свой выгляд... Вось і сёння начапіла на сябе абы-што. Яна вырашыла падтрымаць Снежку, якая, відавочна, не адзін дзень рыхтавалася да выхаду ў людзі. Бачна, што спецыяльна падбірала і туфлі, і торбу... Але Галюню ўжо было не суняць:

— «Па-дзелавому»? Бэзавы гарнітур і блакітная блузка — гэта, па-твойму, «дзелавы стыль»?

— Па спектры гэтыя адценні выдатна спалучаюцца, — сказала Снежка з апломбам.

— Ну вось, яшчэ па адной бязвіннай галовушцы праехалася колеравае кола, — уздыхнула Галюня. — Гэтыя модныя кансультанты самі не надта разумеюць, што пішуць. Не так яго трэба выкарыстоўваць.

— І як жа, модная ты наша? — пакпіла Снежка. На Галі былі заўсёдняыя блакітныя джынсы і адна са шматлікіх чорных тунік. Здаецца, за лета Вайтовіч дадала сабе яшчэ паўпамерчыку.

— Ну, хоць бы як яна, — кіўнула кудлатай галавой Галюня ўглыб калідору.

Яны стаялі на трэцім паверсе філфака каля так званай паточнай аўдыторыі. А са сходаў да іх набліжалася нешта неверагоднае. На танклявай дзяўчыне з добра ўкладзенымі цёмнымі валасамі былі: чорная лакавая куртка, светла-карычневая трыкатажная сукенка, рудыя батыльёнчыкі. У руцэ дзяўчына трымала ярка-сінюю сумку, якая нібы выбівалася з агульнай гамы, а насамрэч усё звязвала і прыцягвала ўвагу — і вельмі пасавала брунетцы. Завяршалі вобраз буйныя завушніцы з шклом пад сапфір (а можа, і з самімі сапфірамі).

Соня сціснула ў руцэ чорны шаматкі пакецік з залатымі літарамі «Дорорс», які мела сёння замест торбачкі. Апранутая наша гераіня была прыкладна ў стылі тых цыганак, якія ўчора на подступах да Беларускага вакзала ў Маскве хапалі яе за рукаво, патрабуючы «пазалаціць ручку».

Калі б яна з'явілася ў такім выглядзе ў ваколіцах «роднай» 234-й школы, яе, па-першае, не ўпусцілі б дзяжурныя. Па-другое, яе б люта высмеялі «ашкі» ды «гэшкі».

Бо калі яны з Галяй і Снежкай заканчвалі школу ў сябе на раёне, прагрэсіўны дырэктар на імя Андрэй Лабановіч узяўся рабіць з яе гімназію з прасунутымі праграмамі навучання і строгім «дрэс-кодам». І ў школе былі не класы, а касты. І дзяўчаты са спецкласаў, асабліва з англійскага «А» і эканамічнага «Г», хоць часта не былі разумнейшыя за «простых» школьнікаў з 11 «Д», заўсёды шукалі, як прычапіцца да «дэшак», за што абазваць «адсталымі» ці «калгаснікамі».

З багажу Соня выхапіла тое, што ляжала зверху і не выглядала надта брудным і пакамечаным. Гэта быў жоўты ў дробныя рамонкі баваўняны сарафан, які яна перад паездкай купіла на «Экспабеле», каб хадзіць у ім на пляж, і сіні швэдар — адзіная цёплая шмотка, якую яна з сабой мела. На ногі, каб не ісці ў басаножках, яна начапіла адзіную сваю абноўку — крутыя белыя красоўкі. І яшчэ род-

ныя беларускія калготкі, якія яна з прыгодамі ўмудрылася купіць у гандлярак на Беларускім жа вакзале. Тады да яе і прычапіліся цыганкі.

«Дарагая, пазалаці ручку — пра Аляксея раскажу... Ай, куды ты? Не хочаш пра Аляксея? Раскажу пра Максіма!»

Проста Аляксей і Максім — вельмі частыя імёны. У любові маладой паненкі ёсць знаёмы Макс або Лёша. Гэтая думка дарэчы прамільгнула ў Сонінай галаве, дазволіла прайсці міма. Не паглядзець у гіпнатычныя чорныя вочы.

Тата, чакаючы яе ў вагоне, ледзь не пасівеў.

Эфектнай моднай brunetцы, якая дэфіліравала па калідоры, з выгляду было гадоў васьмнаццаць, але трымала яна сябе значна больш салідна. Было зразумела, што яна студэнтка, але патыхала ад яе нейкай нетутэйшасцю. За межніца ці што?

Апроч Соні, Галі і Снежкі на калідоры нікога не заставалася. Першакурснікі разышліся па аўдыторыях на сустрэчы з куратарамі. Таму brunетка, усміхнуўшыся, скіравалася ў бок тройцы.

— Добры дзень, — пачала яна, абдаўшы іх водарам рэспектабельнай парфумы. — Не падкажаце, дзе тут шэсць-дзясят трэцяя аўдыторыя?

Усе тры сяброўкі разгублена закруцілі галавою.

— Тут філфак, — нарэшце азвалася Соня.

— Ну так, філфак, — сказала дзяўчына, уважліва агледаеўшы спачатку разнамасную групку, а потым стэнд на сцяне, дзе пад надпісам «Антычнасць» вісела выява Вены Мілоўскай.

— Гэта вышэй па сходах! — пачуўся раптам звонкі голас. З «паточкі» вынырнула невысокая светлавалосая паненка з кірпатым носікам. — Гэта там, я тут на курсах была і ўсё ведаю! — затараторыла яна.

— Дзякуй, — злёгка кіўнула галавой дзяўчына і пакрочыла туды, адкуль прыйшла.

— Багіня! — ледзь чутна выдыхнула Галюня.

— Старшакурсніца, мабыць? — прашаптала Снежка.

— Але чаму яна тады не ведае аўдыторый? — шэптам жа запырэчыла Соня.

— Гэй, чаго вы там шэпчацеся? — звярнулася кірпаноска да сябровак. — Сустрэчы з куратарамі пачаліся! Ты «італьянка»? — уперылася яна ў Снежку. — Давай за мной. Нам на першы паверх. «Англічане» застаюцца тут, — апырэдзіла яна Соніна пытанне.

— А «кітайцы» дзе? — распачна спыталася Галя.

— Ай, недзе там. У кітайскім кабінёце, — кірпаноска няпэўна махнула рукой на сходы. — Мусіць, я не ўсё тут ведаю.

Праз нейкую гадзіну Соня, Галя і Снежка стаялі ўтрох на тым жа месцы перад паточнай аўдыторыяй, дзе развіталіся. На факультэце ўжо ішлі заняткі, але ў першага курса на сёння было ўсё, і сяброўкі, натуральна, не спяшаліся разыходзіцца.

Цяпер яны вучыліся разам на аддзяленні рамана-германскай філалогіі, але лёс размеркаваў іх у розныя групы. Сустракацца яны меліся на агульных лекцыях, а ўсе спецыяльныя прадметы вучыць паасобку.

Гэта была абсалютна неверагодная гісторыя, з тых, што тым не менш з года ў год здараюцца ўлетку і потым перадаюцца з вуснаў у вусны абітурыентамі і іх бацькамі:

— Ці ж вы чулі: Соня Сінічка, ну, гэтая, з 11 «Д»... На бюджэт паступіла!..

— Дзіўнае спалучэнне... Такія добрыя балы за цэтэ і такі нізкі атэстат, — сказала цётка з прыёмнай камісіі, правяраючы Соніны дакументы.

Соня скокнула вышэй за галаву. Пацалунак Максіма надаў ёй сіл. Ёй вельмі хацелася быць вартай свайго хлопца.

Яна не сумнявалася, што «хлопца». Пасля таго, як гэты фанабэрысты вучань з 11 «А», яе кплівы сусед па доме, нечакана жарсна пацалаваў яе на ганку школы на выпускным перад самым світаннем, немагчыма было сумнявацца.

Што праўда, пасля выпускной ночы ім так і не давалося пабачыцца. Ані на хвіліначку.

Прагнуўшыся ў абед пасля выпускнога, Соня даведалася ад мамы Юлі, што Максім адразу з'ехаў на маршрутцы ў Полацк да бабулі. Што ён яшчэ ў траўні зарэгістраваўся на цэтэ ў Полацкім універсітэце і цяпер імчаўся туды на тэсціраванне па матэматыцы.

Соня нават усцешылася такому раскладу. Яна не магла нават уявіць, як усё будзе паміж імі пасля таго, як Максім пацалаваў яе.

Але Максім знік, і яна засяродзілася на вучобе.

Калі Соня здала іспыты і ўжо ведала, што добра — заставалася толькі з трымценнем чакаць прахаднога балу, — яна пачала думаць, што няблага б ужо Максіму з'явіцца ў Мінску. Але ў Статкевічаў былі іншыя планы. Тата Віця заявіў, што летам Максім «валэндацца» не будзе, і ўсё-ткі пачаў далучаць яго да бізнесу. Спачатку ён заехаў па сына ў Полацк і павёз у Маскву на нейкі ІТ-форум, адкуль яны наўпрост паляцелі на цэлы месяц у Лондан — віза ў хлопца была, не прападаць жа дабру. Максімава мама Юля, праўда, кпліва дакладала, маўляў, сынуля гуляў у тэніс з партнёрамі, а старэйшы Статкевіч сядзеў на лавачцы побач з кортам; а потым усе разам абедалі, і тата абладжваў справункі сямейнай ІТ-кампаніі «Стар сістэмз» — вось і ўвесь іх «бізнес» у Лондане. Рэшту часу Максім усё-ткі «валэндаўся», проста не ў Беларусі і вельмі далёка ад Соні.

Анкету на паступленне Максім запоўніў праз інтэрнэт. А тое, што трэба было заносіць у прыёмную камісію асабіста, у Статкевічаў забраў, заехаўшы на Верасовую, дацэнт Когут. Той быў на сёмым небе ад навіны, што ўсё-ткі зай-

меў у сваім смелым адукацыйным праекце такога выдатнага выпускніка, і таму самастойна заапекаваўся паперамі.

«У багатых свае звычкі», — бурчэла Соня ў ліпені, стоячы на спёцы ў чарзе на падачу дакументаў.

А вось Галя і Снежка паступалі на філфак вельмі драматычна.

Снежка са сваімі баламі, калі вельмі пашанцуе, трапляла толькі на платнае. Але калі яна сказала пра гэта маці, тая заявіла, што разлічвала на бюджэт і лішніх грошай у яе няма (Снежку яна гадавала адна).

Кавалёва рыдала два дні. Дапамагла класная кіраўніца «дэшак» Ніначка, якая пасярод свайго адпачынку прыехала да мамы Кавалёвай і намовіла яе памяняць рашэнне. Казала пра здольнасці Сняжаны, пра яе мары і пра тое, што цяпер даводзіцца шмат укладаць у будучыню дзетак. У выніку мама пагадзілася ўзяць крэдыт, а яшчэ яны патрэслі Снежкінага бацьку — і дзяўчынка ў выніку паступіла.

Галя, якая пайшла здаваць іспыты за кампанію з дзяўчатамі, не напрацавала нават на дзённае аддзяленне. Адзінае, што ёй свяціла, — гэта завочка. Яна ўзрадавалася, вырашыўшы, што цяпер зможa паралельна працаваць і вучыцца. Але дакументы на завочнае «мудрыя людзі» Вайтовічам параілі не падаваць: усё адно не возьмуць, бо Галя была адразу пасля школы і не мела працоўнага месца.

І тады ў бой рынулася яе мама, якая любой цаной хацела бачыць Галюню на студэнцкай лаве.

Якая гэта была цана, можна было толькі здагадвацца. Дадаць дачцэ балаў да здадзеных іспытаў мама не магла. Затое прахадны бал на рамана-германістыку чароўным чынам панізіўся. Дадатковае месца за поўную плату нейкім цудам адшукалася на кітайскай філалогіі, якую чамусьці таксама вывучалі на рамана-германскім аддзяленні.

Галя ў выніку таксама прарыдала два дні, але не таму, што не паступіла, а якраз наадварот. Перспектыва выву-

чаць кітайскую мову яе неверагодна палохала. Да першага верасня яна, аднак, змірылася са сваім лёсам.

І вось цяпер, пасля сустрэчы з групай, у яе пачаўся новы віток панікі.

— Да нас прыходзіў кітаец! — паведаміла яна дзяўчатам, зрабіўшы страшныя вочы. — Ён нам і будзе выкладаць мову. Але ён хоць бы крыху па-руску ўмее. Ягоная памочніца, якая ў нас таксама будзе нешта выкладаць, дык толькі па-кітайску можа... Куратарка ў нас з кафедры замежнай літаратуры, але я зусім не запомніла, што яна балбатала. У групе ў нас чатыры хлопцы, і ёсць такія фанатыкі, якія ўжо вучылі кітайскую раней, і яны ўжо нешта там лапаталі... Падручнікі нам усе трэба купляць, і нятанна. Мама мяне заб'е: нам за саму вучобу столькі заплаціць трэба, што... Адным словам, мне гамон, спадарыні.

— А ў нас куратарка — нейкая пажылая цётхна, — падзялілася сваімі навінамі Соня. — Я так і не зразумела, што яна будзе выкладаць. Першае ўражанне ад яе спічу: «Халера, куды мы трапілі?» Яна адразу стала пералічваць, чаго нам нельга. Дык слухайце: п'янымі на пары прыходзіць нельга. Наркатыкі ўжываць нельга. Прастытуцыяй займацца, — тут Соня не стрымала смеху, — уяўляеце, нельга! Не ўніверсітэт, а серыял «The Wire» нейкі. «А калі нехта з вас умудрыцца ўступіць хоць у якую секту, — пачала Соня пераймаць тон выкладчыцы, — вашы душы будуць ратаваць на ўзроўні рэктарату!» Клянуса, так і сказала: рэктар будзе ратаваць нашы душы!

Дзяўчаты захіхікалі.

— Але потым прыкрасць для яе адбылася, — працягнула Соня. — Яна стала пералічваць секты, у якія нельга. Да крышнаітаў нельга. Да будыстаў нельга. Да нейкіх сентыстаў — і тое нельга. І сказала, што чамусьці асабліва трэба засцерагацца баптыстаў і адвентыстаў сёмага дня.

І тут падняла руку адна дзяўчына, якая сказала, што яе бацькі — адвентысты, і яна разам з імі з дзяцінства ходзіць у царкву, і яны не секта. І так умыла выкладчыцу па частцы Бібліі, што тая далей нічога ўжо не казала, а хуценька развіталася і сышла. Я вас тут ужо дваццаць хвілін чакаю.

— Але ж прыколы там у цябе...

— Прыколы прыколамі, — уздыхнула Соня, — але група ўся пералякалася. Накінуліся на тую дзяўчыну, што яна магла і прамаўчаць, а цётхна цяпер на групе спаганяць будзе.

— У нас у параўнанні з вамі ўсё зашыбок, — стала дакладацца Снежка. — Куратарка, наадварот, маладая выкладчыца — яна зусім іншае нам казала, ды і мала. Таму што амаль адразу да дошкі выйшла тая кірпаноска і спыталася, ці можна ёй стаць старастай. Усе афігелі, але пагадзіліся.

— Проста як Ліза-Падліза ў 11 «А», — паморшчылася Галя.

Лізай-Падлізай сяброўкі называлі Лізавету Паўзункову, колішняю аднакласніцу Галі і Снежкі, выскачку, якая цудам паступіла ў прэстыжны англійскі клас і зрабілася старастай «ашак». Але інтрыгавала не толькі ў сябе ў класе, але і ва ўсёй школе, папсаваўшы дзяўчынкам нямала крыві. Адноўчы яна разыграла Соню Сінічку на школьнай экскурсіі ў Кіеве так, што тая ледзь не спазнілася на цягнік у Мінск. А перад тым, раўнуючы яе да Максіма Статкевіча, распісала парты ў кабінетах хіміі, фізікі і біялогіі абразамі на Сонін адрас.

— Не, ну гэтая лепей будзе, — бадзёра адказала Снежка. — Гэта Юля, здаецца, Кунцэвіч. Яна з Маладзечна, але пра філфак ведае больш за мінчанак. Яна расказала, што можна будзе хадзіць у басейн, расказала, дзе бібліятэка і чытальная зала, і дзе расклад расказала, і якая ў нас метадыстка будзе, і чаму з ёй трэба сябраваць. І нават пра

некоторых выкладчыкаў. Ну і пра інтэрнат шмат расказвала, але гэта мяне не датычыла. Пракачаная такая паненка. Не прападзём з ёю. І яшчэ ў нас сёння вечар знаёмства ў кавярні! Праўда, ніводнага хлопца ў групе... А па-італьянску ў нас пакуль ніхто ні гуку. З нуля будзем вучыць.

— Ай, што там вучыць, — хмыкнула Соня. — Бонджорна, уна эспрэса промто...

— Твая Італія! — схамянуліся сяброўкі. — Каліся давай, як там што было! Чаму ты так позна прыляцела? Мы ўжо думалі, ты на пээмжэ застаешся! І галоўнае, хто такі Антоньё?..

Дзяўчаты разгаласіліся, забыўшы, што на факультэце ідуць заняткі. З аўдыторыі вызірнуў выкладчык і прысароміў іх. Сумеўшыся, тройца перавандравала ўглыб калідору, туды, дзе ў холе стаялі аўтаматы на каву і сокі.

Перш чым пачаць, Соня ўручыла сяброўкам падарункі — глянцавыя часопісы, якія купіла ў крамцы «Таньняы кнігі» ў Рыме. Галі — салідны па аб'ёме модны часопіс, Снежцы — пару «Вогаў». Пакуль тыя дзякавалі і разглядалі вокладкі, Соня збіралася з думкамі.

Яна ўзняла галаву і пабачыла сваё адлюстраванне ў паверхні суседняга апарату з сокамі. Зробленае зімой карэ паспела адрасці. Валасы Соня па летняй звычцы падвязала гумкай наверх — каб загараў лоб. З гулькі выбіваліся неахайныя кудзеркі, ствараючы вакол галавы пацешны венчык. Смуглы загарэлы твар і светла-шэрыя вочы. Валасы выцвілі на сонцы амаль да блонду.

За лета яна змянілася. І не толькі звонку.

Галя і Снежка прасілі расказаць пра Італію, але не вандроўка была цяпер у Соні наўме. Ці расказаць ім пра пацалунак Максіма — вось у чым пытанне.

Бо калі расказаць, яе самая дарагая таямніца страціць вартасць, каштоўнасць пабяжыць ад кантакту з адкрытым паветрам.

Калі не расказаць — то аповед пра Італію атрымаецца скамечаны і нелагічны. Бо зразумець, як Соня ўмудрылася цэлы месяц адпакутаваць ля самага ласкавага на свеце мора ў самай прыгожай на свеце краіне, нармальны чалавек не ў стане.

Соня вырашыла пакуль пра пацалунак памаўчаць, а там як атрымаецца.

— Ну, я на пээмжэ заставацца не думала, — пачала яна паціху, — а вось татка быў гатовы. Ведаеце, у мяне, можа, будзе мачаха.

— Як? Спадар Пётр жэніцца? З кім? — узрадаваліся дзяўчаты.

І Соня пачала расказваць пра паездку, стараючыся гукаць бадзёра і захоплена — як і належыць сямнаццацігадовай беларусцы, якая ўпершыню трапіла ў Заходнюю Еўропу. Выкладзем яе гісторыю цалкам, а не так, як яна адцэнзуравала ўсё для сябровак.

Пакуль Соня мітусілася з цэтэ і паступленнем, тата мітусіўся вакол турпаездкі, якую падарыў дачцэ на дзень народзінаў. Яны меліся ляцець на два тыдні чартэрам з Масквы і жыць у курортным гарадку непадалёк ад Рыму. Соня была ў экстазе, бо гарадок, як выявілася, называўся Анцыё — гэта быў той самы Анцыум, у якім адбываліся падзеі яе ўлюбёнага «Quo vadis» Генрыха Сянкевіча. Яшчэ большы экстаз ахапіў Сінічак, калі яны атрымалі ў турфірме пашпарты і разгарнулі іх на візах — консульства паставіла ім не аднаразовы шэнген на два тыдні, а шматразовы на тры месяцы. Для Соні гэта значыла, што ўвосень можна было б яшчэ з'ездзіць з татам або мамай Юляй на шопінг у Вільню ці Варшаву.

Толькі адна рэч азмрочвала Сонін ад'езд. Цягніком у Маскву яны выпраўляліся першага жніўня, а ўжо другога жніўня з Лондана самалётам прылятаў Максім.

Яны зноў фатальна размінуліся. Ніякай сувязі ўлетку ў іх не было. Дакладней, не было ніякай іншай неабходнасці звязвацца, апроч як абмеркаваць *Пацалунак* і што ён значыў для іх. А гэта не тая нагода, каб тэлефанаваць ні з лесу ні з пушчы ў іншую краіну ці нават хітрыкамі дазвацца імэйл або скайп хлопца. Прызнацца можа было толькі сустрэўшыся асабіста. І вось зноў ніяк.

У Італію Соня збіралася з цяжкім сэрцам, але ўсё-ткі з намерам слаўна адпачыць, нацешыцца морам і Рымам.

І спачатку так было. Анцыё аказаўся млявым раскошным мястэчкам, падзеленым на, уласна, «горад» і «курорт». У курортнай частцы ўздоўж берага шнурам цягнуліся шыкоўныя вілы-гатэлі. Больш сціплыя гатэльчыкі і пансіёнчыкі месціліся ў глыбіні арэалу, і Соні з татам даводзілася чвэрць гадзіны дабірацца да пляжа з іх «апартаментай».

Двойчы на тыдзень яны сядалі на цягнік і ехалі ў Рым — аглядаць знакамітыя вулачкі, руіны, храмы. Былі на экскурсіі ў Ватыкане. Заходзілі ў Калізей. Дайшлі і да царквы «Quo vadis». Кідалі манеткі ў фантаны на ўтульных плошчах.

Нягледзячы на спёку, Соня бегала па Вечным Горадзе як ашалелая. Тата ледзьве паспяваў за ёю. Іх атачалі гандляры і турысты з усяго свету — уражвала мяшанка стыляў, моў, колераў скуры. Рускамоўных дзяўчат можна было адрозніць па тым, што яны нават на пляжы распускалі валасы. Еўрапейскія паненкі завязвалі валасы ў неахайныя гулькі — ад іх Соня і пераняла гэтую фрызурку, якая рабіла любую паненку крышачку падобнай да антычнай Венеры. Сонца, млявыя рэстаранчыкі пад паласатымі навесамі, пяткі баляць ад шматгадзінных прагулак, вусны студзіць кіславатае марозіва і лёгкі брыз, які налятае надвяхоркам, калі вяртаешся ў Анцыё і выходзіш на ўзбярэжжа.

Рэшту часу Сінічкі боўталіся на пляжы, густа залепленым голымі целамі. Тата часам заставаўся ў апартаментах, гатуючы, каб было танней, а Соня цягалася па гарадской

частцы Анцыё, аглядаючы апяяную Сянкевічам рэзідэнцыю імператара Нерона і ўяўляючы сябе Лівіяй.

Ёй вельмі часта пасміхаліся хлопцы і мужчыны — спачатку Соня шугалася, але потым зразумела, што тут проста так прынята. Не тое што ў Беларусі. Але адказваць на кампліменты яна не хацела і не магла. Думкі былі занятыя адным Максімам.

Пад канец першага тыдня Соня і тата пачалі нудзіцца. Гэта толькі здаецца, што мора шмат не бывае. Ляжаць на пляжы без справы стала нецікава.

У прынцыпе, уся адказнасць за тое, што адбылося, ляжыць на Соні. Гэта яна вычытала на слупе абвестку «Майстар-клас па італьянскай кухні на рускай мове. Парам — зніжка».

— Давай сходзім, — намовіла яна бацьку. — Хіба ж мы не пара? Хоць нехта мяне гатаваць навучыць.

Майстар-клас адбываўся ва ўтульным рэстаранчыку на аддаленым ад іх пансіёна канцы курорта — самі б яны ніколі туды не зазірнулі. Мілая светлавалосая гаспадыня прыкладна аднаго з Пятром Сінічкам веку даволі спрытна і захапляльна паказвала курортнікам — пераважна цётчак з Расіі і Украіны, — як гатаваць равіёлі. Сонін тата адразу прыцягнуў усеагульную ўвагу. Не толькі таму, што быў адзіным мужчынам у групе, але і праз свой ладны выгляд, падкрэслены загарам. Суседкі па дошцы для раскочвання цеста ветліва пашчабяталі з Сінічкамі — і па коле пошাপкі панеслася інфармацыя: «Удавец з дачкою...»

Соні нечакана спадабалася такая ўвага да таты. Яна старанна пхала начынку ў «пяльмешкі», а сама краем вока назірала, як пераміргваюцца міжсобку курортніцы.

Але шчаслівы квіток у той вечар выцягнула гаспадыня рэстарана. Сіньёра Ірэна — як называлі яе па-італьянску памочнікі — запрасіла ўсіх на дэгустацыю равіёлі і, слова за словам, загаварыла з татам спярша пра кухню, потым

пра беларускую кухню і ў выніку пра Беларусь. Яна сама пераехала ў Італію са Слоніма.

Турысткі ўжо разышліся, калі сіньёра Ірэна запрасіла Соню і тату на марозіва. Потым на сталае з'явілася віно... Потым, як водзіцца ў гэтай паласе, рэзка села сонца, неба абсыпалі бледныя міжземнаморскія зоркі...

Раніцай за дзень да выезду ў аэрапорт тата нясмела выйшаў да дачкі на балкон апартаментаў — Соня займала патрыцыянскую звычку піць тут каву, аглядаючы пейзаж і гледзячы праз мабільку карэйскія дарамы ў марах пра вельмі хуткую сустрэчу з Максімам.

— Дачушка... Ці помніш ты тую спадарыню з рэстарана? Ну, з равіёлі?

«Яшчэ б не помніць... Нібы я не ведаю, дзе ты тырчыш ужо трэці дзень з ранку да ночы», — падумкі пакпіла Соня, але ўголас сказала:

— Помню. І што?

— Разумееш... Яна запрасіла нас пагасцяваць тут яшчэ крыху. У яе на другім паверсе некалькі пакояў. Чартэр можна лёгка перанесці на наступны тыдзень. Я ўжо званіў у турфірму.

Уласна, бацька не раіўся з дачкой, а ставіў яе перад фактам. І яна ўсёй душой была б за ягонае нечаканае захапленне, калі б не ўласнае каханне, якое чакала на радзіме.

Перасялялася яна ў кватэру сіньёры Ірэны ў самым змрочным настраі. Тату патлумачыла, што хацела б дома падрыхтавацца да ўніверсітэта.

Гэтак яна яшчэ цэлыя два тыдні прабавіла ў закладніцах татавага курортнага раману. Бо праз тыдзень ён зноў памяняў квітку, прычым з вялікімі цяжкасцямі, бо ўсе вярталіся дадому перад першым верасня. Новы рэйс быў трыццаць першага жніўня. Соня закаціла істэрыку.

Сіньёра Ірэна ўсяляк падлашчвалася да дзяўчыны. Хоць ёй так і не ўдалося перасягнуць ў дакучлівасці ма-

му Юлю, яна прысвячала «бэлла-русцы» час і аднойчы нават адвезла яе на машыне на шопінг у аўтлет з шыкоўнымі брэндамі. Паездка была шчодра спансiраваная татам Соні.

З Пятром Сiнiчкам у вольны ад рэстарана час сiньёра Ірэна вандравала на машыне па ваколіцах, паказваючы яму фермы з хатнім сырам, вінакурні і іншыя гастронамічныя прынады. Соня, удаючы дэпрэсіўнага падлетка, заставалася ў пакоі або ішла на мора. Пячыся на сонцы, сузіраючы татаву ідылію, не ўваходзіла ў яе намеры. У Рым адну яе не пускалі, і гэта даводзіла да шалу.

Ірэна Фабіяні (у Беларусі — Пятроўская) уцякла ў Італію з малой дачкой ад мужа-выпiвохі, які нiдзе не працаваў і лупцаваў яе і дзіця. Выехаць у Італію ім дапамог слонiмскі ксёндз, які ўзяў іх з сабой нiбыта ў пілігрымку. У першы час яна працавала кухаркай у каталіцкім прытулку, а потым праз суд развялася з прапойцам, выйшла за італьянца і разам з новым мужам адкрыла рэстаран ў Анцыё. Сiньёр Фабіяні памёр ад цяжкай хваробы пару гадоў таму. У іх быў агульны сын Антоньё, якому цяпер было чатырнаццаць.

Беларуская дачка сiньёры Ірэны Ганна ўжо была дарослая і працавала ў Мілане. Антоньё жыў з маці, але напачатку жнiўня быў у скаўцкім летніку, а напрыканцы меўся ехаць на Сiцылію да італьянскіх дзядулі і бабулі. Мiж паездкамі ён на два дні вярнуўся дадому, дзе і пазнаёміўся з Соняй.

«Чаму б вам разам не пагуляць па горадзе?» — зычліва прапанавала сiньёра Ірэна, пакуючыся ў машыну, каб везці Сонінага тату на чарговую ферму.

Гэтак Соня цэлы дзень прабавіла з балбатлівым падлеткам, які з ранку да вечара мазаўся ласьёнам ад прышчоў і мог дзень і ноч размаўляць пра танкі і авіяцыю.

У Беларусі таксама былі такія фрыкі. Соня нават ведала парачку ў школе — але нiколі б не тусавалася з імі. Не тое што Максім — ён нават пра вайну мог расказваць так ціка-

ва, што амаль хацелася жыць у той час (цьху-цьху-цьху, вядома).

Антоньё пацягнуў Соню на вілу «Адэль», якую яна свядома абмінула ўвагай.

Там месціўся мемарыял, які расказваў пра высадку брытанскіх войск падчас вызвалення Італіі ад нацыстаў. Музей, і яшчэ могілкі. Музей, у адрозненне ад могілак, быў кандыцыяніраваны.

На ўваходзе на могілкі стаяла групка байкераў з нечакана трагічнымі для іх іміджу тварамі. Адзін з іх спяваў пад гітару нейкую пафасную рок-баладу. Іншыя падпывалі.

— *When the Tigers Broke Free*, — з павагай сказаў Антоньё. — Гэта «Пінк Флойд», — патлумачыў ён Соні. — Бацька Роджэра Ётэрза загінуў тут, у Анцыё, калі сын яшчэ не паспеў нарадзіцца. Гэта вельмі моцная песня, хочаш, павешу яе табе на сцяну?

Соня не хацела, але ён павесіў. Яна нават не была пэўная, ці згадае пароль ад свайго фэйсбуку, каб прыбраць гэта. Сама яна ўвесь час бавілася ва ўкантакціку.

З'яўленне кліпа на Сонінай сцяне выклікала бурлівую рэакцыю яе адзінай падпісчыцы — Сняжаны:

— Хто гэты раскошны італьянец? — галасіла яна ў чаціку. — Вы з ім ужо гэта самае?

«Раскошны італьянец» небеспадстаўна хаваў сваё аблічча за фота нейкага футбаліста «Лациё». Да палёгкі Соні, на наступны дзень малы з'ехаў. Але памяць аб ім жыла ў вяках. Вось і цяпер, на калідоры філфака, Снежка дапытвалася пра Антоньё Фабіяні:

— Як ён? Гэта ягоная фотка ў профілі? У цябе праўда з ім нічога не было? Можна, пазнаёміш нас?

— Па-першае, ён яшчэ малы, — адбівалася Соня. — Па-другое, усё можна скончыцца тым, што мы станем братам і сястрою.

У аэрапорце Пётр Сінічка і сін'ёра Ірэна пяшчотна раз-віталіся, нават не хаваючыся ад Соні. У таты раней былі жанчыны, але нічога нагэтулькі сур'ёзнага, каб знаёміць іх з дачушкай. Цяпер, адчувала яна, усё было іначай.

— А па-трэцяе, — какетліва выпрастала спіну Соня. — На выпускным я... цалавалася!!!

Снежка і Галя выдалі супольны стогн абурэння, перамяшанага з радасным здзіўленнем.

— Што?! І ты нам нічога не сказала?

— Дзе? Калі? Хто ён?

— Імя, сястра, імя!

Соня закаціла вочкі ў столь, трымаючы інтрыгу.

— Галюнь, гэтая гарэза хоча, каб мы адгадалі...

— Што? Няўжо-такі Вася?

— Не-е-е, — замахала рукамі Соня. — Толькі не Вася!

— Тады мы не ведаем... Ну не Лінькоў жа?

— Не-а. І не Лысы, і не Дубовік, — паспяшалася дадаць Соня.

Дзяўчаты яшчэ крыху паперабіралі аднакласнікаў, пасля чаго Снежку асяніла.

— Што, Залескі? Той акулярысты з 11 «А»? Ты з ім яшчэ павольны танец танчыла.

— Не, але цёпла... — гуллівым тонам падказала Сінічка.

— У нас больш няма варыянтаў. Здаёмся.

— Ну ладна. Толькі абядайце, што не будзеце рагатаць як коні і казаць «Ты гоніш».

— Ну? — прагна спыталіся дзяўчаты.

— Я пацалавалася з Максімам Статкевічам, — з трымценнем у голасе абвясціла Сінічка.

— Ты гоніш!!! — выгукнула Снежка, а Галя зарагатала як конь.

Раздзел II

ХЛОПЦЫ ФІЛФАКА

Калі Соня скончыла свой спакойны, даўно адрэпетаваны аповед пра тое, што адбылося паміж ёй і Максімам ля школьнага ганку, запанавала ціша.

— Гэта самая неверагодная лаўсторы, якую я калі-кольвек чула, — нарэшце сказала Снежка. — Каб Статкевіч сам цябе пацалаваў... Гэта прыкладна як калі б рэпер Наф-Наф пасватаўся да Паўзунковай. Пра што яна, здаецца, колісь сур'ёзна марыла.

Соня падумкі тысячы разоў перажывала той момант. Дотык Максімавых вуснаў і ягоную руку на яе таліі...

Сэрца было проста ўжо не ў змозе вынесці цяжару пацуццяў. Дзяўчынцы як паветра быў неабходны цвярозы погляд на рэчы. І яна яго атрымала.

— За ўсё лета ён нават не паспрабаваў пабачыцца з табою ці проста патэлефанаваць, — зазначыла Галя. — Гэта не вельмі падобна да кахання.

— Няпраўда! — абурылася Снежка. — Некаторыя закаханыя мужчыны падсвядома выдумляюць сабе перашкоды на шляху да шчасця, каб імгненне сустрэчы з абранніцай было найсаладзейшым.

— Дай здагадаюся... Інга Пляханава? — пакпіла Галя.

— Агнія Крапоткіна! — абурылася Снежка. Каго-каго, а яе ўлюбёных аўтарак з жаночага парталу сяброўкам ад-розніваць варта. — Ты заўваж: у Максіма былі аб'ектыўныя прычыны не бачыцца. На цэтэ ў Полацк ён яўна запісаўся раней, чым у іх з Сонькай усё закруцілася. А потым ягоная Англія і яе Італія...

— Ладна, — адштурхнулася Соня ад падаконня, — сёння вечарам мы дакладна сустрэнемся і зможам пагаварыць сам-насам. Тады ўсё праясніцца.

— Чым зоймемся? — змяніла тэму Галя. — Можа, сходзім куды?

— Мне канспекты купіць трэба, — сказала Соня.

— Давайце спярша агледзім факультэт! — прапанавала Сняжана. — І яшчэ трэба ўнізе расклад сфоткаць. Бібліятэка тут ажно ў трох месцах: падручнікі на першым паверсе, мастацкая літаратура — на другім, і чытальная зала — на чацвёртым. Юля сказала, што асобна запісваюцца ва ўсе тры.

— Ну то хадзем паглядзім тую, што вышэй, — паставіла Галя. — Каб потым зноў не падымацца.

І яны рушылі па калідоры, а потым сходамі на чацвёрты паверх.

— Дакладна тут бібліятэка? — неўзабаве спыталіся сяброўкі ў Снежкі, апынуўшыся ў невялічкім холе. — Тут кабінеты: 63, 64...

— Дакладна! — запэўніла тая. — Юля сказала, што гэ-та тамсама, дзе...

— Эканамічны факультэт, — скончыла Соня, спыніўшыся, як прыкутая.

Яны цяпер стаялі насупраць сходаў проста перад дзвярыма з надпісам «Дэканат эканамічнага факультэта».

«Уваходзіць па адным!» — заклікала прылепленая скотчам шылдачка, выдрукаваная на чорна-белым прынтары. Але калі дзверы адчыніліся, сяброўкі пабачылі ўсярэдзіне

гурму людзей. Аددзяліўшыся ад масы, з дэканата выйшаў Максім Статкевіч.

Яны сутыкнуліся проста нос у нос. Максім у першае імгненне, здавалася, не пазнаў Соню. Потым, відаць, усё ж пазнаў, спыніўся і павольна, уважліва агледзеў яе з ног да галавы. Аніводнай эмоцыі не прамільгнула на ягоным прыгожым твары. А яна бачыла толькі яго цёмна-шэрыя пранізлівыя вочы... Доўжылася гэта адно кароткае — і разам з тым бясконцае імгненне.

Тут хлопец заўважыў Галю і Снежку і з'едліва хмыкнуў.
— Э-э-э... Прывітанне, — выдыхнула Сінічка.

Максім не паспеў адказаць. Дзверы дэканата зноў адчыніліся, і з іх выйшла чарнявая дзяўчына з сіняй сумкай.

— О, Ма-а-акс, — спеўна працягнула яна, крануўшы хлопца за плячо. Потым таксама спынілася і ўперыла вочы ў Соню. Зірнула на Статкевіча, потым зноў на Соню, і жартаўліва спыталася:

— Твая дзяўчына?

— Не, ты што, — выгукнуў Максім і хутка пакрочыў да сходаў.

Чарняўка яшчэ раз з цікаўнасцю агледзела Соню, слізганула вачыма па Галі і Снежцы і гэтак жа хутка, як і Максім, пасунулася наперад.

— Ма-а-акс, — гукнула яна. — Пішучь, тут паблізу адчынілася атмасферная кавярня. Можа, сходзім?

— Не, дзякуй, іншым разам: у мяне справы, — сказаў Максім, міла ўсміхнуўшыся чарняўцы, і пашыбаваў далей.

Незнаёмка павяла плячом, адкінула валасы і, не глядзячы на дзяўчат, знікла за дзвярыма дэканата.

— «Ма-а-акс»? — вылупіла вочы Снежка.

Галя зачаравана глядзела на дзверы, якія толькі што зачыніліся.

«Не-ты-што, не-ты-што», — грукатала ў Сонінай галаве.

— Хадзем адсюль хутчэй, — рынулася яна па калідоры.

Божа, як жажліва выйшла! Не бачыцца столькі часу — і сутыкнуцца выпадкова, ды ў такі нязручны момант. Прыцягнулася да яго з цэлай дэлегацыяй. «Бойфрэндам» пахваліцца... Вось як ён, мусіць, усё гэта зразумеў. Чаму яна не падумала, што тут можа быць эканамічны факультэт? Чаму гэта заўсёды з ёй здараецца?

Уцякаючы ад эканамістаў, дзяўчаты наткнуліся на чытальную залу (яна была ў супрацьлеглым канцы калідора). Але заходзіць не сталі — перад імі туды заруліў тузін кітайцаў, стварыўшы чаргу. Замест гэтага дзяўчыны спусціліся на адзін пралёт па шырокіх сходах — і сталі каля велізарнага акна, што ўпускала ў памяшканне кубаметры сонечнага святла. Акно выходзіла на двор-калодзеж, такі ж, як у школе, толькі больш утульны — з лавачкамі і маляўнічымі дрэвамі. На лавачках, занурыўшыся ў мабільнікі, паселі студэнты. Пачаўся перапынак.

— «Макс»? Пяць хвілін знаёмыя — і ўжо «Макс»? — не сунімалася Снежка. Соні сціскала горла ад крыўды.

— Соня, я, можа, памыляюся, але як сустрэча закаханых гэта не выглядала.

— Ведаю. Гэта выглядала як поўны адстой, — Соня нервова сціскала ў руках хрусткі пакецік. — Я... Я думала пра яго ўсё лета, а ён не паспеў паступіць, а ўжо ходзіць з найпрыгажэйшай дзяўчынай ва ўніверсітэце!

— Ён з ёй не ходзіць, яна сама за ім бегае. І ён яе даволі акуратна адфутболіў, — нагадала Галюня. — Але, у прыныцыпе, лагічна, што з ім у групе вучацца дзяўчаты. Якія афігенна выглядаюць, — дадала яна.

— Хто афігенна выглядае? — пачуўся знаёмы голас зверху. Дзяўчаты дружна ўскінулі галовы.

— Машка!!! — хорам закрычалі Кавалёва і Вайтовіч.

Марыя Ротмістрава спускалася па сходах проста да былых аднакашніц. На ёй быў стары прыталены школьны пінжачок, але цяпер з-пад яго струменіліся лёгкія індускія шаравары блакітнага колеру. На нагах яна мела штучна састараныя кеды, за плячыма — новенькі скураны ранец: такі, нібы паступіла ў першы клас, а не на першы курс. Ротмістрава ззяла як залаты медаль, уручаны ёй у чэрвені на выпускным.

Соня была і рада, і не рада бачыць яе. Рада таму, што нарэшце можна было замяць сустрэчу з Максімам. Не рада збольшага таму, што цяжка пераносіла халоднае Машына да яе стаўленне. Найлепшая — пасля Максіма Статкевіча — вучаніца 11 «А» ў адрозненне ад аднакласніц ніколі не задавалася перад «дэшкамі» і нават цёпла сябравала з Галяй і Снежкай. Але Соню чамусьці заўсёды ігнорыла. Але, да Сонінага здзіўлення, гэтым разам Ротмістрава шырока ёй усміхнулася.

— Прывітанне, даражэнькія, — расцалавалася Маша з сяброўкамі. — Прывітанне, Сініца, — па-свойску кіўнула яна, нібы ўсё жыццё жыла з Соняй душа ў душу. — Файны лук.

Зразумець, як гэта працуе ў галаве Ротмістравай, было немагчыма.

— Што ты тут робіш? — усхвалявана спыталася Снежка. — Хіба псіхалагічны факультэт таксама ў нас?

— Не, мы на Кальварыйскай, — адказала Маша. — Але тут працуе ў лабараторыі адна крутая прафесарка з нашага фака, я прыехала запісацца на яе спецкурс. І яна яшчэ дала мне накіраванне сюды ў чыталку, бо тут добры збор літаратуры.

— На спецкурс? Першага верасня?! — не паверылі вухам сяброўкі.

— Ну так. Прафесарка сапраўды крутая. Я хачу пісаць у яе дыплом! — з гонарам адказала Маша.

— Пісаць што? Марыя, пашкадуй мой мозг! — схапілася за галаву Галя. — Мы яшчэ студэнцкіх білетаў не атрымалі, а ты ўжо дыплом пішаш!

— А я атрымала. І залікоўку, — Маша выцягнула з ранца навуточкія дакументы.

— Псіхалогія? Я думала, ты ідзеш на журфак, — сказала Соня.

— Я сама ў шоку. Проста ў апошні момант усё перайграла. Нікому не сказала, нават бацькам... Я ж нават публікацыі сабрала, каб на журфак паступаць. А потым — як шчоўкнула нешта ў галаве. Пісаць я і так умею. А псіхалогія мяне сапраўды захапляе.

— О, Соня, ты не паверыш, хто паступіў на журфак, — схамянулася Снежка. — Паўзункова!!!

— Я, калі даведалася, танчыла «ес-ес-ес» па пакоі, што мне з ёй не вучыцца, — скрывілася Ротмістрава. — Хоць усё адно будзе вочы мазоліць, бо мы з журналістамі ў адным будынку. Зрэшты, вы яшчэ галоўнага не ведаеце... Яна ж цяпер не Лізавета Паўзункова, а Бэтсі По!

— Бэтсі шо? — вылупілі вочы дзяўчаты.

Ротмістрава замест адказу выцягнула мабільнік і загрузіла нешта ў браўзеры.

— Вось, пачытайце. Лепш адзін раз пабачыць.

На экране мігцела ўсімі адценнямі ружовага старонка блогу. Збоку зырчэў фоташопам партрэт рудавалосай кучаравай бестыі, якая звабліва падміргвала чытачу. Трэба было прыкласці шмат намаганняў, каб пазнаць у нафарбаванай ляльцы, павернутай найвыгаднейшым ракурсам, былую старасту 11 «А» Лізу Паўзункову.

— Гэх, а я спадзявалася, што пасля школы пра яе больш не пачую, — ўздыхнула Соня.

— Мяркуючы з яе «творчых планаў», — кіўнула на тэлефон Ротмістрава, — чуць пра Паўзункову мы неўзабаве будзем з кожнага праса.

— А мы вось тут экскурсію па факультэце замуцілі, — сказала Сняжана, — толькі не вельмі ўдалую. Тыкаемся — самі не ведаем куды. Чыталку шукалі з прыгодамі...

Маша ў гэты час засяроджана з кімсьці чацілася:

— Я ведаю, хто вам усё пакажа і раскажа. Адна мая сапраўды крутая прыяцелька. Яна з чацвёртага курсу. Мне ёй кніжку трэба аддаць. Дзе тут у вас дэканат?..

— Вы толькі не пужайцеся, — папярэдзіла Машка, пакуль уся кампанія спускалася па сходах. — Астма спачатку можа падацца рэзкаватай. Але ў выніку яна вам спадабаецца. Вось пабачыце!

У квадратным холе дэканата філфака, дзе паркетная падлога была свежа нашмараваная ярка-карычневай фарбай, пах якой ажно шыбаў у нос, стаяў белы гіпсавы Францішак Скарына. Падпёршы рукой падбароддзе, ён тужліва пазіраў на чарговую партыю прадаўжальнікаў сваёй гуманітарна-асветніцкай справы. Прадаўжальнікі досыць шчыльна абступілі аркушы з раскладам у прахоне паміж кабінетамі дэкана і ягонага намесніка і пра штосьці адчайна раіліся.

Пад статуяй першадрукара стаяла невысокая круглатварая дзяўчына ў сіняй трыкатажнай безрукаўцы, простых джынсах і беласнежнай кашулі. Яе выгляд можна было б прызнаць класічным і нават нуднаватым, калі б не фантан кароткіх, фарбаваных зялёным, валасоў на галаве і, вішанькай на торце, круглая бубачка пірсінгу на падбароддзі.

— Астма, — назвала яе Маша. — А гэта — мае школьныя сяброўкі, Галя, Сняжана і Соня.

Узяўшы з Астмы слова заапекавацца першакурснікамі, Ротмістрада аддала той кнігу і развіталася.

Астма адразу пачала ўводзіць «салаг» у курс справы.

— Вы назіраеце традыцыйную філфакаўскую забаву пачатку верасня, кшталту палявання на ліс у Брытаніі, — пракаментавала яна. — Троечніцы трэцяга курса абіраюць сабе спецсемінары!

Голас у Астмы быў хрыплаваты, нібы яна моцна прастыла, але яна не выглядала хворай. Верагодна, гэтай хрыпкай і тлумачылася яе мянушка. Спытаць сапраўднае імя дзяўчаты не наважыліся.

— А як ты даведалася, што яны троечніцы? — пацікавілася Соня.

— Ды лёгка. Усе нармальныя студыкі вызначыліся з семінарам яшчэ на другім курсе... На філфаку спецсеминар — гэта ўступленне ў групу таго ці іншага выкладчыка, — патлумачыла яна. — Такім чынам ты прымацоўваешся да нейкай кафедры. Выбіраеш кірунак для дыплома. Дык вось, нармальныя студыкі цікавяцца такімі рэчамі загадзя і або ўжо выбралі семінар, і ім сюды не трэба, або нават ужо на яго ходзяць — неафіцыйна, вядома. А на трэцім курсе ў семінары запісваюцца тыя, каму абы толькі ціха адбыць заняткі, купіць дыплом у інтэрнэце і атрымаць сваю «корачку». Асаблівай папулярнасцю карыстаецца прафесар Салавей. Дзясяткі незямной прыгажосці дрыяд умудраюцца абараняцца ў яго па Шамякіне, нават не чытаючы Шамякіна. Але так пашанцавала толькі беларускаму аддзяленню. А вы на рамана-германскае паступілі, так?

Дзяўчаты пачалі расказваць пра сябе і пра тое, адкуль яны ведаюць Машу. Астма ўважліва і ветліва слухала, часам задаючы пытанні. Пра сябе яна так нічога і не паведаміла. Магчыма, таму, што была тут сапраўднай знакамітасцю: амаль усе студэнты або выкладчыкі, што праходзілі побач, віталіся з ёю, а некаторыя падыходзілі спецыяльна, забіралі або аддавалі кніжкі, сшыткі, флэшкі, дакументы, квіткі на канцэрт. Усё гэта здабывалася з або

знікала ў бяздонным сінім заплечніку, у які да таго ухнула кніга, прынесена Ротмістравай.

Астма яўна была нейкай ключавой персонай для факультэта. Амаль як дэкан, каля кабінету якога ўсё адбывалася.

Але галоўнай на гэты момант яе справай былі новыя знаёмкі. Яна давала гэта зразумець навакольным асаблівым кіўком злёнай галавы, пасля якога працягвала гутарку.

Справы першага курсу яна ведала вельмі няблага.

— Я акурат зранку абмяркоўвала спісы першакурснікаў з метадысткамі, — кінула яна, нібы для студэнткі гэта нешта самой сабой зразумелае. — Ты, Галя, трапіла ва ўнікальную групу.

— У сэнсе? — не зразумела Галя.

— Ды Божа ж мой! Чатыры хлопцы, вядома! З пятнаццаці студэнтаў — чатыры хлопцы! Амаль траціна кантынгенту — «мужаскага» полу! Гэта сенсацыя, — глуха засмялася Астма. Яе смех быў падобны да кашлю. — Ужо праз год на філфаку вы будзеце весці падлік хлопцаў на розных курсах аўтаматычна, — кпліва зазначыла яна. — Бо хлопцы тут — калекцыйныя экзэмпляры. Кожны — на асаблівым уліку ў нашых дрыяд.

Соня перасмыкнула плячыма. Хто-хто, а хлопцы філфака (як і ўсе іншыя хлопцы ў свеце, апроч Максіма) яе ані трошкі не цікавілі.

— Разумею твой скепсіс, Соф'я, але павер мне, гэта сіндром пачатку першага курсу, — працягвала кпліць Астма. — Бо яшчэ да канца гэтага семестра ці не ўсіх новапрыбылых хлопцаў спрытныя аднакурсніцы ці старшакурсніцы разбяруць — а некаторых дык і акальцуюць. Не застанецца нават па кім сохнуць даўгімі вечарамі на зімовай сесіі... І вось тады вы зразумеете, адкуль гэтая цікавасць філфакавак да свежай маскуліннай крыві.

— Ды што ў нас там за хлопцы, — адмахнулася Галя. — Дрышчы адны. А адзін дык стопудова гей.

— Згодная, — кіўнула Астма. — Хлопцы філфака — трэці пол. Але не баісь. Разбяруць і дрышчоў, і геяў. Гэта філфак, дзетка.

Соня была асаблівым выпадкам, але і Галя, і, найперш, Снежка ўпотай звязвалі вучобу ва ўніверсітэце з новымі сустрэчамі і ўсялякай рамантыкай. Толькі цяпер, дзякуючы Астме, яны пачалі ўсведамляць, што рамантыка ў іх студэнцкім жыцці будзе ў дэфіцыце.

— З гэтай нагоды запрашаю вас на наступны атракцыён у нашым парку атракцыёнаў, — урачыста абвясціла зялёнавалоска. — Ён мае назву «Навучэнкі філфака дазналіся, што ў “Ссабойцы” працуе новенькі». Там ужо з дзявятай гадзіны аншлаг. Я, дарэчы, з гэтым хлопцам пазнаёмілася. Мы ў дворыку крыху патусілі на перапынку. Просты ў дошку, але кемлівы ды вясёлы. І, дарэчы, вельмі сімпатычны. Выдатная пара для большасці нашых дрыяд.

— «Ссабойка» — гэта на першым паверсе? — удакладніла Соня. — Мы акурат збіраліся ў бібліятэку.

— Паспееце яшчэ ў бібліятэку, — закашлялася смехам Астма. — Я ж абавязана паказаць вам самае душэўнае кольца нашага філалагічнага пекліца. Раз ужо задзелалася вашым Вергіліем.

— Нашым кім? — не зразумела Галя.

— Гэта быў спойлер і адначасова цізер. Хутка дазнаецца.

— Астмачка, даражэнькая! — да іх групкі падскочыла ружовашчокая дзяўчына ў шэрым швэдры і чорных джынсах, што абліпалі яе мажныя ляжкі. — Мы з Карынай тут б'ёмся над спісам... Усё такое незразумелае... Ніяк не можам семінар выбраць. Можа, параіш нешта?

— Прафесар Салавей, Лера, — прасіпела Астма, закідваючы цяжкія заплечнікі за спіну. — «Мастацка-вобразныя асаблівасці прозы Івана Шамякіна». Вам з Карынай — толькі Салавей.

Раздзел III

ПАМІЖ ДВУХ АГНЁЎ

Буфет філфака месціўся ў тым самым прасторным вестыбюлі, куды дзяўчаты ўжо заходзілі раніцой, каб трапіць у актавую залу на сустрэчу з дэканам. Але тады яны асабліва не аглядаліся. Цяпер, закінуўшы галаву, Соня пабачыла дыхтоўную ляпніну на столі. Дзіўнавата было сузіраць такое ў шэрым і аскетычным гмаху, якім факультэт падаваўся знадворку.

Буфетаў у вестыбюлі было нават два: адзін ад універсітэта, другі — прыватны. Абодва былі адгароджаныя ад холу шэрымі краткамі. Універсітэцкі буфет размяшчаўся леваруч ад уваходу, прыватны — насупраць. Гэта і была «Сабойка».

Дзяўчаты ўжо добра ведалі гэтую сетку студэнцкага фастфуду. У галоўным корпусе таксама быў пункт. І ў лінгвістычным універсітэце, дзе Соня здавала пробнае цэтэ. «Сабойка» вылучалася шільдай з вясёленькім дызайнам, чырвонай формай буфетчыкаў, а таксама зручнымі наборамі для перакусу з фіксаваным коштам. Можна было ўзяць сэндвіч плюс яблык або банан, на выбар, прычым яблык або банан як бы ішлі бясплатна. Былі тут таксама кава, гарбата, газіроўкі і шакаладныя батончыкі.

«Сур'ёзнай» ежы на факультэце не вадзілася, як патлумачыла Астма. Каб пад'есці, напрыклад, супу, студыкі мусілі ісці ў навакольныя сталоўкі.

У вестыбюлі яшчэ стаяў кава-аўтамат, а адразу пры ўваходзе, злева, месцілася будка з ксераксам.

Зранку дзяўчаты зусім не звярнулі на буфеты ўвагі: тыя яшчэ не адчыніліся і ў няяркім святле ранку не кідаліся ў вочы. Цяпер жа тут віраваў натоўп. Паміж велічнымі калонамі была расстаўленая чырвоная пластыкавая мэбля. Але яе было няшмат. Больш сталоў стаяла за краткамі ў «дзяржаўным буфеце», дзе выстройвалася чарга. «Ён толькі што адчыніўся», — патлумачыла Астма. Тыя, каму не хапіла месца пры пластыкавых столах, нязмушана сядалі на шырокія сходы каля ксераксу. Сходы вялі да актавай залы і рабілі вестыбюль падобным да амфітэатра. Сапраўды, як пасля пераканаліся дзяўчаты, многія драмы факультэта разыгрываліся менавіта тут, а не ў актавай зале за манументальнымі белымі дзвярыма.

Кантынгент у «амфітэатры» круціўся інтэрнацыянальны. Было шмат кітайцаў ды туркменаў, а таксама арабаў. «Замежнікі», — так назвала іх Астма. Сярод іх, дарэчы, большасцю былі акурат хлопцы, але Астма сказала, што з мясцовымі яны не надта сябруюць, трымаюцца асобна.

Яшчэ адной каларытнай групай былі хлопцы з вайсковага факультэта, якія ездзілі ў гэты корпус на заняткі. «Склеіць служывага», са слоў Астмы, было ружовай марай некаторых асабліва самотных дрыяд «з Бешанковіч».

— А вось і гвозд праграмы! — прашаптала яна, кінуўшы на краткі «Ссабойкі». — Новы буфетчык і яго групіз!*

У «Ссабойцы» завіхаўся высокі цёмнавалосы хлопец у чырвонай майцы і кепцы, якая кідала цень яму на твар.

* Ад англ. *groupies* — прыхільніцы музычнага гурта.

Тры студэнткі, якім ён збіраў кардонкі з сэндвічамі, наперабой шчабяталі з ім галаскамі, у якіх выразна праступалі ноткі флірту. Але хлопец, здавалася, бачыў перад сабою толькі кавалкі сыру і шынкі.

— Не, гэтага не можа быць! — раззлавана ўскрыкнула Соня.

— Вася! — хорам выгукнулі Галя і Снежка.

— Вася? Вы, мусіць, абазналіся, — не зразумела Астма. — Мне ён назваўся Лёшам.

— Каму кавы? За наш кошт! — радасна абвясціў Аляксей Васілеўскі, вывальваючы на паднос чатыры скрынкі з сэндвічамі, тры бананы і яблык. Былыя аднакласніцы ўсё яшчэ разглядалі яго, як іншапланецяніна.

Двоечнік на мянушку Вася, які ўсю школу трымаўся на мяжы адлічэння за розныя «подзвігі», але нейкім чынам атрымаў атэстат, у старэйшых класах дакучліва заляцаўся да Соні (хоць заўсёды беспаспяхова). Зрэшты, дзяўчаты з ім сябравалі, бо ён быў добрым, вясёлым і надзейным таварышам, душой іх 11 «Д». Але бачыць яго тут...

— Ты ж у Маскву збіраўся, — з недаверам сказала Галя. — Мы думалі, ты даўно там.

— Ну вось, не паехаў, — паціснуў плячыма хлопец. — У Мінску праца падварнулася.

— Гэта тое, што я думаю? — грозна спыталася Соня. — Вася, скажы, ты гэта спецыяльна?

— Сініца, ты што! І ў думках не было! Выпадкава выйшла! Мне патэлілі ў канцы жніўня... — разявіў рот Васілеўскі. У яго міміцы гэта сімвалізавала шчырасць памкненняў.

Але раптам твар яго прытух, і ён яшчэ мацней нацягнуў на вочы кепку.

А Соня ажно падскочыла — бо пачула за спінай голас, ад якога, дзе б і калі б ён ні загучаў, ёй нязменна зводзіла лапаткі.

— Шаноўны, — мякка, але настойліва сказаў Максім Статкевіч, кладучы скрынку з сэндвічам на стойку. — Вы, мусіць, памыліліся. У булцы, якую вы мне прадалі, няма начынкi.

— Дык, можа, ты яе выеў, а сам не заўважыў? — дзёрзка прамовіў Васілеўскі, здымаючы кепку.

— А, усё ясна. Пралетарыят 234-й у поўным зборы, — з агідай прамовіў Статкевіч.

— Можаш колькі заўгодна кепікі строіць, але ад мяне ты тут будзеш атрымліваць адно пустую булку, — працадзіў скрозь зубы Васілеўскі.

— Ну, вядома. А скардзіцца на цябе няма сэнсу, бо на твой мікраскапічны заробак ніхто не паквапіцца і гаспадар будзе трымаць цябе да апошняга. А сам ты не звольнішся, таму што прывязаны да гэтай клеткі путамі неўзаемнага кахання. Якія жарсці! Замест таго, каб паступіць у якую прыстойную вучэльню або сысці ў войска... Нармальную працу знайсці, урэшце.

— Я ўладкаваўся яшчэ па вечарах, — прабурчаў Васілеўскі.

— Дай здагадаюся? Падносы ў «Лідо» збіраць?

Соня спужалася, што Васілеўскі зноў адлупцуе Максіма, але, на шчасце, да стойкі падышлі два курсанты, і Васілеўскі адварнуўся да іх.

— Сам ты пралетарыят, Статкевіч, — пакрыўджана адгукнулася Сняжана, якая ўвесь гэты час стаяла аслупянеўшы з падносам у руках. — Мы, між іншага, як і ты, ва ўнівер паступілі.

— Ага. На філфак. Глабальны 11 «Д» універсітэта. — сказаў Максім і, развярнуўшыся, дэманстратыўна пайшоў да кава-аўтамата. Нацадзіўшы там кубачак эспрэса, ён

закінуў на плячо сваю яўна даражэзную скураную торбу і пашыбаваў у бок шатні.

— Ого, дзяўчаты, — прасіпела Астма, падышоўшы да століка, вакол якога паселі нашы гераіні, і ўзяўшы банан і сэндвіч. Да гэтага яна стаяла побач і зацята назірала за ўсёй сцэнай. — Вы хочаце сказаць, што гэты сімпозік з «Сабойкі» — ваш сябар, і гэты хадзячы сэкс, я так разумею, з эканамічнага факультэта — таксама? Ну то вы не проста дрыяды філфака, а царыцы нашага дрымучага лесу! Абавязкова пагутарым іншым разам! Па!

— Сустрэча з каханым намба ту, — пракаментавала Снежка, калі яны засталіся ўтраіх. — Суцяшае толькі тое, што ён не на каве з той сіняй сумкай.

Мама Юля з асцярогай адчыніла масіўныя дзверы рэстарана беларускай кухні «Пан Сцяпан». Яе замшавыя боцікі тупалі па недарагой, але практычнай кафлі, а цікаўныя вочы слізгалі па цёмна-ружовых сценках. За ёй нерашуча ішлі муж і малодшы сын.

Каб трапіць сюды, яны ўзняліся на масіўны ганак, напалову перагароджаныя пакрытымі цёмнай марылкай парэнчамі, якія рабілі фасад страўні падобным да галерэі сярэднявечнага замка. Гэтае падабенства крыху разбаўлялася вясковымі глечыкамі, якія ўпрыгожвалі агароджу, штучнымі сланечнікамі, што апляталі парэнчы, і нават саламянымі лялькамі, замкнёнымі за шклом у імправізаванай вітрыне. Статкевічы завіталі сюды ўпершыню і нават не ведалі б пра існаванне блізу Камароўкі такога месца, калі б іхні сябар не быў яго ўладальнікам.

Наперадзе — канапы, абцягнутыя шакаладным дэрмацінам, злева — дзверы са значкамі прыбіральні. І — нікога. Але вось дзверы справа расхінуліся — і, запаліўшы святло,

насустрач выйшаў Пётр Сінічка. Ён ззяў белаю усмешкай на гладкім загарэлым твары.

— Рады бачыць, даражэнькія! Не зважайце, тут крыху не абжыта. У мяне ні афіцыянткі, ні прыбіральшчыца яшчэ не выходзілі... Толькі заўтра адчыняюся пасля вакацый. Праходзьце на бар. Максім ужо тут!

Мама Юля, тата Віця і Вадзік увайшлі ў крыху большую, але не менш змрочную залу. Фарбаваныя жоўтым сцены і цёмная столь былі спярэшчаныя ці то масіўнымі бэлькамі, ці то іх імітацыяй. Паміж бэлькамі праступалі наклепленыя сям-там дзеля прыгажосці пліткі-цаглінікі. Па бэльках віўся ядавіта-зялёны штучны плюшч. Зала была застаўленая сталамі «пад дуб», пакрытымі шэра-ружовымі плеценымі падстаўкамі-абрусікамі. Абапал сталоў, прысунутых да сцяны, стаялі канапы, зацягнутыя бардовым дэрмацінам. Дзеля ўтульнасці над спінкамі канап віселі прымацаваныя да столі жоўтыя саламяныя рольшторы, якія падзялялі залу на кабінёцікі.

Два цэнтральныя столікі былі ссунутыя разам, вакол іх стаяла шэсць масіўных крэслаў, таксама дубовых. Там была накрытая ўрачыстая вячэра пры свечках.

За цёмнай барнай стойкай на высокім дубовым зэдлі сядзеў Максім і чытаў часопіс.

— Максік, не сляпіся, — адразу накінулася мама Юля. — Рэшту зроку пасадзіш.

Максім незадаволеная згарнуў часопіс і злез з зэдля, аддаючыся на волю дарослых.

— Прашу за стол, — сказаў Пётр. — Усё даўно гатова. Толькі вось мая Сонька недзе ходзіць...

— Пеця, гэта так міла, што мы тут адзначаем першае верасня дзяцей! — сказала мама Юля. — Мы ж ужо, лічы, год жывём разам пасля вашага пажару, пад адным дахам, як адна сям'я. Я, шчыра кажучы, закруцілася і зусім не падумала, што трэба прыгатаваць нешта асаблівае.

— Затое я наеўся, адпачыў і рвуся ў бой! — сказаў Пётр. — Дарэчы, гэтае чырвонае віно з Італіі. Не глядзі, што пляшка без цэтліка... Яно выдатнае, з прыватнай вінакурні... Ірэна дапамагла выбраць.

Пачуўшы імя Ірэны, мама Юля радасна ўскрыкнула. Статкевічы не бачылі Пятра цэлы месяц, і ёй карцела нарэшце даведацца ўсе навіны. Але тут увайшла запыханая Соня з вялікім пакетам у руцэ.

— Даруйце, крыху спазнілася, — сказала яна замест прывітання. — Мы з дзяўчатамі канспекты куплялі.

Іх з Максімам пасадзілі насупраць адно аднаго — як віноўнікаў урачыстасці. Уздымаліся тосты за іх паступленне, за поспех у вучобе; потым за Вадзіка, які перайшоў у другі клас. Дарослыя безупынку траскаталі пра сваё. Дзеці, згаладаўшы за дзень, наміналі салацікі і закускі. А Соня адчайна шукала магчымасці застацца з Максімам сам-насам.

Нарэшце хлопец узяўся з-за стала і пашыбаваў у хол рэстарана.

«У прыбіральню!» — здагадалася дзяўчына. Прымусіўшы сябе далічыць да дзесяці, яна зрабіла выгляд, што ёй таксама туды трэба, і толькі тады ўстала. Бацькі, аднак, нават не павярнулі ў яе бок галоў. Толькі Вадзік запытальна на яе зірнуў.

Яна выйшла ў хол і ўзялася за клямку жаночай прыбіральні. Праз колькі секунд дзверы мужчынскай адчыніліся — і яна апынулася за крок ад Максіма.

— О! — сказала Соня як мага больш здзіўлена.

— Ну, прывітанне, — сказаў Максім і неяк няясна хмыкнуў. Не спыняючыся, ён пайшоў да стала.

Унутры ў Соні ўсё пахаладзела. Як? Ён нават не затрымаўся, каб пагаварыць з ёю? Не зірнуў на яе?

— Максім! — адчайна выгукнула яна.

— Ты нешта спытацца хацела? — спакойна павярнуўся ён.

О так, яна пра многае хацела спытацца. А яшчэ больш яна хацела сказаць... Але не ведала, як пачаць — а ён зусім не хацеў дапамагаць ёй.

— Хто была тая дзяўчына з сінняй сумкай? — нарэшце выціснула яна першае, што прыйшло да галавы.

— Ты пра Івону Кубліцкую? — адказаў пытаннем Максім.

Соня стаяла, прыціснуўшыся да дзвярэй прыбіральні, і мрела ад сораму. Навошта яна завяла гэтую размову?

— Да чаго гэтая размова? — паўтарыў яе думкі Максім.

— Ну, проста... Ты сёння быў з дзяўчынай, дык я...

— А якая табе справа да маіх дзяўчат? — са штучным здзіўленнем спытаўся Максім. Ён цяпер стаяў зусім блізка ад яе. — Раўнуеш ці што? З чаго б гэта. А! Гэта таму, што мы з табой... цалаваліся!

Значыць, гэта быў не сон. З таго пацалунку прайшло два з паловай месяцы — Соня пачала была думаць, што гэта ўсё ёй прымроілася.

А Максім нахіліўся бліжэй да яе. «Няўжо зноў пацалуе?» — загрузала ў скроні.

Але хлопец проста састроіў дзіцячую міну і, смеючыся, пайшоў у залу.

Соню як са шлангу халоднай вадой аблілі.

Крыху ачомаўшыся, яна таксама вярнулася за стол. Максім як нічога нікага намінаў прынесенае гарачае.

Сонін тата між тым выносіў з кухні апошнія талеркі.

— А цяпер у мяне абвестка. І адначасова адказ на пытанне, як я сёння ўсё паспеў. Аляксей! — крыкнуў ён у расчыненыя дзверы кухні, адкуль вырываліся шматслойныя рэстаранныя пахі. — Пакажыся гасцям.

У залу вызірнула сімпатычная галава ў чорнай шапачцы.

— Не-е-е! — прастагнала Соня.

— Уяўляеш, ён мяне яшчэ ў ліпені знайшоў і папрасіўся на працу. Я кажу: малец, з тваімі здольнасцямі можна

Ў які элітны кабак кухарам уладкавацца, а не ў маю плавую кухню. А ён — ні ў якую. Хачу працаваць з вамі — і ўсё тут! Два выпрабавальныя тыдні прайшлі проста на ўра. Толькі, Соня, я табе нічога тады не казаў, бо Аляксей хацеў табе сюрпрыз зрабіць.

— Лёшачка, усё вельмі-вельмі смачна! — ускрыкнула мама Юля. — Проста абажаю гэтага твайго аднакласніка! — павярнулася яна да Соні.

Соня застагнала і паклала галаву на стол — у тое самае месца, куды тата ўжо мерыўся паставіць фірмовы стэйк Васілеўскага.

Між двух агнёў — так пачувалася сёння Соня Сінічка. Зрэшты, як і цэлы год да таго. У чэрвені яна наіўна меркавала, што нешта ў яе асабістым жыцці нарэшце змянілася. Цяпер было ясна, што ў ім не змянілася нічога. Асабістага жыцця ў яе, як і раней, ніякага не было. Былі толькі хлопцы, за якім яна бегала, і другі, ад якога яна з усіх ног уцякала.

Раздзел IV

У ЛАБІРЫНЦЕ

Соня сядзела на прыступках каля філфакаўскага буфета і рассяяна праглядала старонкі «Старэйшай Эды». Рукі гарталі кнігу, але вочы яе не бачылі: вочы штохвіліны перабягалі ад вузкіх слупкоў старажытнага ісландскага эпасу на прастору перад імі, абавязкова спыняючыся на ўваходных дзвярах. Карычневы пластыкавы кубачак з кавай астываў на прыступцы каля Сонінай правай рукі.

Быў вялікі перапынак паміж першай і другой зменамі. У буфеце стаяў страшны галас, але Соня прызвычалася да яго як да белага шуму і не звяртала ўвагі.

Крыху паводдаль размясцілася Галя. Яна борздзенька, амаль сутаргава запаўняла сшытак калякамі іерогліфаў. Раз-пораз войкала ды стагнала: за ёй узвышалася Снежка, якая, спусціўшы даўгія ногі ў вузкіх джынсах абапал клубоў сяброўкі, спрытнымі пальцамі масажавала той шыю. Снежкіна «Армані» было завешанае падалей у шафу. На філфаку яны правучыліся ўжо месяца.

— Вой, баліць. Ай... Ага, добра, — паведамляла Галюня, не адрываючыся ад іерогліфаў.

— Ты сябе перагружаеш, — працягвала Сняжана натацью. — Так нельга. Калі цябе прымушаюць вучыцца, то, значыць, працу кідай.

— Працу кінучь? Ты што! — абаранялася Галюня. — Не ведаю, як ты... Я не хачу сядзець на бацькоўскай шыі. Яны ж плацяць за маю вучобу.

— Калі мама цябе сюды запхнула, то хай утрымлівае.

— Я так не магу...

Галя шыла на замову. Да сярэдзіны кастрычніка ёй трэба было здызайніць і вырабіць шэсць вечаровых чорных сукенак: Маша Ротмістрава і яе сяброўкі мусілі здымацца ў тэлепраграме «Што? Дзе? Калі?» як жаночая каманда. Яны хацелі, каб іх убory спалучаліся між сабою, але разам з тым падкрэслівалі асаблівасць кожнай ды яшчэ ўлічвалі ракурсы здымак. Творчая задача напоўніцу захапіла Галю. І ўсё было б добра, калі б не шалёныя тэмпы вывучэння кітайскай мовы ў яе групе. Настаўнік — сапраўдны сын свайго народу — не даваў студэнтам расслабіцца ані на хвіліну. Таму, як толькі выдавалася нагода, Галюня рабіла дамашку па кітайскай. Прыйшоўшы дадому, пакуль маці была на працы, няшчасная адсыпалася, а па вечарах да позняй ночы шыла, стараючыся адладжваць машынку так, каб тая не надта стракатала і не турбавала бацькоў у суседнім пакоі.

За начныя пасядзелкі ёй прылятала ад мамы, але яшчэ больш ёй увалілі б, калі б яна паспрабавала сачкануць вучобу. Таму на першых парах — гэта амаль заўсёды былі агульныя лекцыі — Галя спала на крэслах уверсе «паточкі», надзейна схаваная ад вачэй лектара пад адкіднымі партамі. Канспектаў яна не вяла — дамовіліся, што Соня дасць адксерыць свае. Таму Соня занатоўвала лекцыі вельмі старанна, амаль не скарачала і пісала разборліва.

Ад вар'яцкага графіка Галюня рабілася капрызнай і раздражняльнай.

— Ну вось ты, Снежа, кажаш, трэба худнець, — бурчэла яна. — А я, можа быць, стрэс заядаю. Я лепш джынсы сабе расстаўлю ці лішнюю майку куплю, чым увесь гэты ваш «здаровы лад жыцця». У мяне няма часу на здароўе!

Снежка ў адказ хмыкнула. Не першы раз паўтаралася гэтая размова.

— Ну ладна, канспекты ты ў нас возьмеш. А чытацкі дзённік? Яго ж не адксерыш! Гэта ўсё трэба самой! Соня за цябе не прачытае!

Соня слухала сябровак толькі краем вуха і ў іх размову не мяшалася. «Старэйшая Эда» — бясконцы зборнік саг у спісе па гісторыі замежнай літаратуры. Да такога чытва яна была рашуча не гатовая. Калі пра тое, што на філфаку ўсіх прымушаюць чытаць «Іліяду» ці «Адысею», простыя людзі ведаюць хоць бы з анекдотаў, то розныя там «Эды» ды «Бэўвульфы» былі ёй як снег на галаву. Без спецыяльнай падрыхтоўкі «Эда» здавалася бясконцым пералікам нікаў для форуму. Прынамсі, цяпер Соня новымі вачыма глядзела на многіх віртуальных персанажаў у сеціве.

Санта-Барбара старажытных багоў ды герояў яе зусім не кранала. Са сваёй бы разабрацца.

Апроч таго, у яе былі жажлівыя выходныя. Замест таго, каб гуляць па горадзе, дапамагаць маме Юлі або хоць бы паспрабаваць падлавіць Максіма аднаго на кухні (калі ён быў дома, то з пакою выходзіў толькі паесці), Соня дзень і ноч сядзела ў інтэрнэце.

У суботу, гуляючы па спасылках, яна натрапіла на форум «Што вы думаеце пра філфак?». Форум быў шасцігадовай даўніны, і ў ім было каля тысячы каментарыяў. Соня прачытала іх усе.

Ну вось навошта яна гэта зрабіла?

Цяпер яна ведала, што ў студэнцкім свеце «філфак» — нешта накшталт кляйма. Маўляў, «факультэт нявест», паступіць лёгка, вучыцца лёгка... Да студэнтак-філалагінь стаўленне паблаглівае, як да легкадумных дурнічак. Але асабліва факультэт гнабілі за тое, што з дыпламам філолага нельга ўладкавацца на нармальную працу.

Было, праўда, пару форумных персанажаў, якія філфак і філфакаўцаў баранілі, але яны былі ў меншасці і пісалі надта разумна і інтэлігентна, каб пераканаць інтэрнэт-троляў.

«Філфак — глабальны 11 “Д” універсітэта», — згадала Соня словы, кінутыя Максімам.

Найбольш крыўдна было таму, што Соня так высільвалася, паступаючы на факультэт, а цяпер так пакутавала ад розных Гамераў, Сафоклаў ды іншых Арыстафанаў, так ламала сабе мазгі «Старэйшай Эдай» (уявіце, ёсць яшчэ і «Малодшая»!) — а ў выніку усё адно заставалася нікчэмнасцю ў вачах іншых.

Нарэшце ў буфет увайшоў Максім — і «Старэйшая Эда» была канчаткова забытая. Ён здалёк агледзеў «Ссабойку». Было ўжо па другой гадзіне, Васілеўскі здаў змену калегу (а трэцяй яго чакалі ў «Пане Сцяпане»). Таму Максім смела стаў у чаргу. Калі Лёша быў на працы, як заўважыла Соня, Максім браў каву з аўтамата, а ежу — у «савецкім» буфеце.

Потым Максім падсеў да кітайцаў за чырвоны столік у куце ля акна і стаў паволі жаваць сэндвіч, чытаючы падручнік па эканоміцы. Другі набыты сэндвіч ён паклаў на сталае побач.

Усе дні на факультэце падзяляліся для Соні на ўдалыя — калі Максім прыходзіў у буфет адзін, і кепскія — калі з ім была Івона Кубліцкая.

Мозгам Соня разумела ўвесь абсурд сітуацыі. Івона была неразлучная з Максімам зранку на занятках і па абедзе таксама — але сэрца ўсё адно радавалася, калі пасярод дня Статкевіч адасабляўся ад Івоны і рэшты аднакурснікаў. У школе Соня на памяць ведала ягоны расклад і ў любую хвіліну магла сказаць, у якім месцы будынка яго шукаць, так, нібы на ім быў замацаваны «жучок». Ва ўніверы звесткі давялося збіраць нанова.

Асноўнай крыніцай была афіцыйная старонка Брытанскай праграмы ў фэйсбуку. Яе вёў дацэнт Когут, звяртаючыся да прэсы, партнёраў і абітурыентаў. Актыўнай чытачкай старонкі была таксама мама Юля, якая шчыра захаплялася Когутам і ўсімі яго пачынаннямі. «Віця, ці не цуд? — магла ўсклікнуць яна вечарам, седзячы пры камп'ютары. — Яны закупілі новыя парты, дошку, праектар ды абсталявалі кабінет як падарунак эканамічнаму факультэту!» Старэйшы Статкевіч да «адукацыйнай авантуры» па-ранейшаму ставіўся з іроніяй. «Яшчэ б як падарунак, — хмыкаў ён у адказ. — Можна падумаць, яны мелі выбар».

Са старонкі Соня даведалася, што Максімава група заўсёды займалася ў адным і тым жа кабінёце на пятым паверсе. Бліжэйшым да чыталкі — таму да яго трэба было ўздымацца па супрацьлеглых ад крыла філфака сходах. Эканамісты займаліся з восьмай да другой, прычым яны маглі ігнараваць некаторыя перапынкі.

У першы месяц два выкладчыкі з ЗША вялі ў іх тры прадметы — яны не маглі прыехаць у Беларусь надаўжэй. Па сканчэнні заняткаў — вось акурат у гэтыя дні — студэнты мусілі напісаць выніковыя працы. То-бок жыць ад сесіі да сесіі не выпадала. Таксама ў першым семестры яны меліся самастойна падрыхтавацца і здаць тры няпрофільныя, але абавязковыя паводле Міністэрства адукацыі прадметы — Когут арганізаваў ім усяго па дзве аглядныя лекцыі на кожны. Увогуле, яны амаль усё вывучалі самастойна.

Пасля пар быў запланаваны двухгадзінны перапынак на абед, а з чацвёртай да сёмай была так званая «праца з першакрыніцамі» і «індывідуальныя кансультацыі». Група перамяшчалася ў чытальную залу, дзе ў пакоі перыядычных выданняў Когут усталяваў кампактную, але ўмяшчальную вітрину з «Ikei». Там стаялі самыя неабход-

ныя падручнікі, выпісаныя дацэнтам з-за мяжы. Астатняе Когут стараўся здабываць у электронным выглядзе. У датак Максім і ягоныя аднагрупнікі мелі доступ да парталу адной з універсітэцкіх бібліятэк Брытаніі.

З чыталкі студэнты па адным падымаліся ў свой кабінет, дзе сустракаліся з выкладчыкамі. Вядома, можна было сысці раней і займацца дома. Але, як на свае вочы пераканалася Соня, гэтым правам мала хто карыстаўся. За першы семестр пры такім тэмпе «брытанцы», паводле плану Когута, меліся прайсці праграму ў аб'ёме першага курса звычайнага беларускага ўніверса. У суботу яны таксама вучыліся — дзве пары плюс фізкультура, затое серада была «днём самападрыхтоўкі». Студэнты маглі зранку сядзець у чыталцы або ўвогуле не прыходзіць.

Лішне казаць, што Соня таксама палюбіла чыталку. Запісалася туды на трэці дзень вучобы. «Калі я толькі паступіла, — сказала Астма, — гэта было вельмі стрэмнае месца. Усе кнігі стаялі ў падсобцы (там, дзе цяпер перыёдыка), самім браць — ні-ні, а бібліятэкаркі выконвалі ролю цэрбераў. А цяпер зрабілі ну проста як у Еўропе — электронны каталог, адкрыты доступ да паліц... Але амаль усё праграмнае ёсць у інтэрнэце, а па больш сур'ёзныя кнігі ўсё адно даводзіцца ехаць у Нацыяналку. Так што я не ведаю, навошта чыталка».

Затое Соня выдатна гэта ведала. У палову на чацвёртую яна падымалася ў чытальную залу, брала што-небудзь з праграмы і сядала за стол у кніжным пакоі так, каб зручней было аглядаць пакой перыёдыкі. Яна магла бачыць, як туды заходзіць Максім, што ён там робіць і з кім перашэптваемца.

На Брытанскай праграме вучыліся дзеці нябедных бацькоў: з падслуханых размоў Соня зразумела, што многія абедуюць у навакольных рэстаранах. І нават не зусім для понту — група выходзіла на вуліцу, каб змяніць абста-

ноўку і развешацца пасля зубадрабільных пар, якія вяліся па-англійску. Спачатку Максім хадзіў абедань з аднагрупнікамі, але потым Соня заўважыла, што ён узяў звычку падсілкоўвацца на факультэце. Максім чытаў хутка і лёгка ўсё запамінаў, таму стараўся за абеданам выканаць самастойную працу і потым, ненадоўга аб'явіўшыся ў чыталцы, сыходзіў з факультэта.

Але па вечарах на Верасовай яго не было. Максім рэдка вяртаўся раней за дзясятую. Дзе і з кім ён бавіў гэты час, Соня не ведала.

«Для каго другі сэндвіч? — ліхаманкава думала Соня. — Няўжо ён купіў, каб паклапаціцца пра яе?»

Івона Кубліцкая цяпер займала Соніны думкі не менш за Максіма. У чыталцы гэтая прыгажуня заўсёды сядала побач з хлопцам, і хоць размаўляць там было забаронена, іх маўклівае суседства цвяліла Соню не менш, а мо нават больш за прыязнае балбатанне.

Соня кінулася гугліць саперніцу, ледзьве дазнаўшыся яе імя ад Максіма. У сацсетках профілі дзяўчыны былі наглуха закрытыя ад старонняга вока, але знайшлося яшчэ сёе-тое. Івона была адной з гераінь артыкула на папулярным інтэрнэт-партале. Традыцыйны летні жанр «Абітурыенты, якія ў адрозненне ад вас, няўдачнікі, набралі 100 балаў на цэтэ». Соня ніколі не чытала такіх тэкстаў, бо яе злавала іх інтанацыя: яны змаглі, а ты не. Яны ў шакаладзе, а ты адстой. Падумаеш!.. Але гэты артыкул даваўся прачытаць.

Урывак пра Кубліцкую пачынаўся з паведамлення, што ў Віцебскай вобласці сёлета было два «стабальнікі» — і абодва здавалі цэтэ ў Полацкім універсітэце. Першай акурат была Івона. Пра другога не згадвалася, але Соня ведала, што гэта быў Максім. То-бок ён і Івона ўжо па-свойму рыфмаваліся — і гэта нашай гераіні не падабалася.

Пісалі, што Івона — жыхарка Наваполацка, выпускніца тамтэйшай гімназіі, медалістка, камсамолка, а́ктывістка, спартсменка і далей па тэксце савецкага фільму. Адным словам — агульныя вохі-ахі і ніякай канкрэтыкі. Здавала яна англійскую і беларускую мовы ды матэматыку. Пра сябе дзяўчына сказала, што ганарыцца сваімі продкамі, любіць Беларусь, але таксама любіць падарожнічаць, бо «трэба ў розных краях пабываць».

На момант публікацыі яна ўжо лічылася студэнткай Брытанскай праграмы — поўная назва спецыяльнасці выглядала вельмі мудрагеліста і суправаджалася гіперлінкам. Адчувалася, што да матэрыялу прыклаў руку нястомны піяр-геній Раман Когут.

Але галоўнае — фота. Івона пазіравала ў яркай сіняй сукенцы на беразе Дзвіны. У каментарыях ёй пакінулі воз кампліментаў.

Пазачарговыя пасядзелкі ў «МакДональдсе», скліканыя Соняй на наступны дзень пасля вячэры ў «Пане Сцяпане», так і скончыліся б яе абстрактнымі стогнамі рэўнасці, калі б Галя і Снежка не паклікалі Ротмістраву.

— Ого, малодшая Кубліцкая вучыцца са Статкевічам? — сказала Машка, уступаючы ў размову.

— Ты яе ведаеш? — ажно падскочыла Соня.

— Яе — не. Бацьку яе — так. Але быццам вы яго не ведаеце.

— Не можа быць!!! Яна праўда з гэтых Кубліцкіх?!!

Цяжка было жыць у Беларусі і нічога не чуць пра Уладзіміра Кубліцкага. Ён уваходзіў у пяцёрку самых уплывовых бізнесменаў краіны. (Для параўнання — Віктар Статкевіч у гэтым рэйтынгу быў сорок другім.)

Нават Соня, якая зусім няшмат цікавілася айчыннымі знакамітасцямі, добра ведала біяграфію Івонінага бацькі. Уладзімір Кубліцкі нарадзіўся ў Новасібірску, яшчэ ў савецкі час быў прызначаны дырэктарам металургічнага за-

вода, а пасля развалу СССР адразу зрабіўся адным з найбагацейшых людзей у сваім рэгіёне. Такіх тады называлі «новымі рускімі». У цяжкі для сябе час ён зацікавіўся гісторыяй сям'і і даведаўся, што ягоныя продкі былі высланыя з Полаччыны пасля паўстання 1863 года. Таму Кубліцкі вырашыў пачаць жыццё нанова і пераехаў у Беларусь. Жонка не падтрымала яго, здарыўся балючы развод. На гістарычнай радзіме Уладзімір уклаў капітал у ЗАТ «Нафтавік» і пасяліўся ў Наваполацку. Сустрэў новае каханне; у другім шлюбе ў яго нарадзіліся дачкі-пагодкі — Марына ды Івона.

У расійскай прэсе Кубліцкі быў адмоўным персанажам, бо ўся гісторыя падавалася з пазіцый пакінутай ім сям'і — былой жонкі і дарослых ужо дзяцей. У Беларусі журналісты яго любілі. Некалькі гадоў таму ён здолеў выкупіць у дзяржавы маёнтак свайго прапрадзеда — і цяпер аднаўляў яго, каб зрабіць там культурны цэнтр. Быў актывістам Беларускага шляхецкага таварыства, але жыццё вёў непублічнае і таму ж вучыў сям'ю.

І цяпер ягоная малодшая дачка вучылася з Максімам.

— А вы не ведаеце, Полацк — гэта блізка ад Наваполацка? — толькі і здолела тады спытацца Соня.

— Яны спадарожнікі, паміж імі аўтобус ходзіць, — далажыла Машка. — Я ў дзясятым класе туды ездзіла на конкурс навуковых прац. Жылі мы ў Наваполацку, але ў Полацку ў нас была экскурсія.

Праз тыдзень Соня і Маша вярталіся дадому ў адным тралейбусе і разгаварыліся.

— Дарэчы, я зноў была ў вашым корпусе, і Макс пазнаёміў нас з Івонай, — паведаміла Ротмістрава. — Ведаеш, вельмі прыемнае ўражанне. Вельмі. Вядома, адразу відаць, што іх з сястрой гадавалі, як князеўнаў. Адчуваецца вось гэтае напружанне а-ля «прынцэсы не какаюць». Але яна разумная, далікатная і амаль зусім без пантоў.

Соня ледзьве стрымалася, каб спытацца ў Машкі, ці ёсць, на яе думку, нешта паміж Івонай і Максімам, — яна з усіх сілаў удавала, што Статкевіч яе больш не цікавіць.

Івона ўвайшла ў буфет лёгкай хадою і адразу накіравалася да століка, дзе сядзеў Максім. Узяла скрынку з сэндвічам і ўгрызлася ў яблык. Максім працягнуў ёй грошы. «Рэшта, — здагадалася Соня. — Ну, ён прынамсі яе не частье». Гэта было адзіным для яе сэння суцяшэннем.

Таксама яе парадавала, што з буфету Максім і Івона выйшлі паасобку. Яна яшчэ заставалася пры століку, а ён пайшоў, на хад апрачаючы лёгкую куртачку. «Значыць, у чыталку ён, найхутчэй, не вернецца», — зрабіла выснову Соня.

Калі Максім прайшоў па амфітэатры, дзве іранскія студэнткі сінхронна павярнулі галовы ў ягоны бок, і адна нешта зашаптала другой, прыкрываючы вусны краем хусткі.

Культ Статкевіча становіўся інтэрнацыянальным.

Соня выдыхнула і павярнула галаву да сябровак. Галя больш не пісала іерогліфаў. Паклаўшы на сшытак альбомчык для эскізаў, яна спрактыкаванымі штрыхамі фіксавала сённяшні сілуэт Івоны. Тая мела на сабе простыя сінія джынсы і ружовы швэдар з надпісам «YOU», але ўсё выглядала надзіва элегантна. Галя вельмі часта змалёўвала мадэлі, калі глядзела тэлевізар, і нават у кінатэатры, свецячы сабе мабілкай, магла выкінуць такі фокус. Івона была першым жывым чалавекам, які выклікаў у Галі такую рэакцыю.

Вядома ж, не выпадала абвінавачваць сяброўку ў здрадзе, але ад гэтага нямога Галінага захаплення Івонай Кубліцкай Соня пачувалася яшчэ больш нікчэмнай. Побач з ёй Соня выглядала як дзяўчынка-падлетак з мікрараёну, што вылезла на суботні шпацыр уздоўж праспекту. Як? Як гэ-

тая шляхетная жаноцкасьць удавалася Івоне? Мусіць, сапраўды гены.

Толькі з такой, як нафтавая князеўна Кубліцкая, не пасаромеецца быць Максім. А Соні трэба ведаць сваё месца. Яна сцяла вусны і злосна ўгрызлася ў «Старэйшую Эду».

Алесь шумна ўваліўся ў амфітэатр і завярцеў галавою. Гэта быў нізенькі, каржакаваты, крыху падобны да Карлсана хлопец. Ён меў неахайны паўіракез з пухнатых бландзіністых валасоў, завушніцы ў абодвух вушах, трохдзённую няголенасць і распісаныя шарыкавай асадкай рваньня джынсы. На баку ў яго была армейская торба-планшэт, туга набітая канспектамі. Вучыўся ён, наколькі ведала Соня, на другім курсе беларускай філалогіі.

— Ілю-у-ук! — зароў Алесь з парогу, перакрываючы зычным голасам гул перапынку. — Братэла, вазьмі мне чаю!!!

— А па-беларуску хіба не «гарбата»? — паморшчылася Снежка.

Усе, хто быў у буфеце, адразу павярнулі ў бок Алеся галовы — стандартная на яго рэакцыя. Але Снежка праводзіла яго вачыма значна даўжэй за астатніх.

— Бачу, табе да сэрца праклятыя паэты, — пакпіла Галя.

— Яшчэ чаго, — абурылася Снежка. — Ён у мяне не выклікае нічога, апроч агіды. Неахайны такі, нявыхаваны... А на мінулым перапынку ад яго ўжо пахла півам!

— Ого! Ты яго сёння нават панюхала, — зарагатала Галя.

Алесь вітаўся налева і направа, задзіраў дзяўчат і нават паспеў палацацца з выкладчыцай, якая зрабіла яму заўвагу. Потым ён уз'яднаўся са сваім «братэлам» Іллюком з трэцяга курса паланістыкі. Іллюк, у адрозненне ад Алеся, быў

худым і маўклівым. Але калі сябрукі былі разам, Алесь гаварыў за абодвух.

Узяўшы гарбату, хлопцы звычайна хапалі па чырвоным крэсле і цягнулі іх наверх, на прыступкі. Там яны сядалі перад дзвярыма актавай залы, як князі на пасадах, і, папіваючы гарбату з булачкай, гучна абмяркоўвалі бягучую культурную ці палітычную сітуацыю. Дакладней, Алесь прамаўляў шматслоўныя маналогі на беларускай мове, перасыпаных матам і трасянкай, а Іллюк ківаў галавой, час ад часу ўстаўляючы кароткія рэплікі.

Сёння, каб падняцца наверх, хлопцы меліся мінуць тройцу нашых гераінь. Алесь адразу ж пачаў задзірацца.

— Ізноў гэтая цыбатая перашкода на маім шляху да Парнаса, — гучна паскардзіўся ён Іллюку, ківаючы на Снежку. — Ну і памятая ў цябе морда ліца, малая, — звярнуўся ён ужо да дзяўчыны. — Адразу відно: дзіскацека удалась!

— А ну заваліў зяпу, наркаманы не дарослы! — агрызнулася Кавалёва, але Алесь ужо не слухаў яе, бо заўважыў побач Сінічку.

— Маё шанаванне прамудрай Сафіі! — схіліў ён галаву. Потым нахіліўся ўвесь і, адляпіўшы Соніну далонь ад старонкі «Эды», галантна пацалаваў паненцы пальчыкі. Такі жэст аднак не зашкодзіў яму ў наступнае імгненне перакінуць чырвонае крэсла проста ў Соні над галавою і пераскочыць следам, ледзьве не развярнуўшы яе недапітую каву.

— Псіх ненамальны! — пракаментавала Снежка.

Сказаць, што Соня афігела, — нічога не сказаць. «Гэта тое, што я думаю?» — прамармытала яна сабе пад нос і паглядзела на Іллюка. Той шматзначна ёй усміхнуўся.

Значыць, гэта сапраўды яно. Адзін забаўны выпадак падвысіў яе рэйтынг на філфаку.

Пару тыдняў таму Соня на перапынку пабачыла на калідоры Астму ў атачэнні іншых студэнтаў. Грамада нешта зацята абмяркоўвала. Соня кінула Астме на знак прывітання, але тая жэстам паклікала яе да сябе — Соні давалося спыніцца.

— Гэта Соф'я, сяброўка Ротмістравай, — адрэкамендвала Соню дзівачка і тут жа забылася пра яе існаванне, працягнуўшы нешта апавядаць. Перад ёй, апроч дзвюх паненак, стаялі Алесь з Іллюком. Можна сказаць, так хлопцы з Соняй і пазнаёміліся, але тады яны зусім не звярнулі на яе ўвагі.

Соня прыслухалася, каб зразумець, пра што гаворка. Вакол Астмы згуртаваліся аматары ўкраінскага пісьменніка Сяргія Жадана — Соня тады ўпершыню пачула гэтае імя. Яго новая кніга мелася з'явіцца на кніжным кірмашы ў Львове акурат у тыя дні. Усе хацелі як мага хутчэй мець яе, але ніхто не ведаў, як яе здабыць, бо ў Львоў паехаць ні ў каго не выходзіла.

Студыкі прагнулі пачытаць навінку, але ніхто не ведаў, што ў кнізе, паэзія або проза (Жадан пісаў і тое, і тое). Палезлі ў інтэрнэт. Алесь паставіў бутэльку піва, што будзе проза, — але, выявілася, у новай кнізе змяшаліся апавяданні і вершы. Пачалася спрэчка, каму дастанецца піва. Алесь бажыўся, што сёння ж выправіцца ва Украіну аўтаспынам і прывязе два асобнікі: сабе і Астме, — але назаўтра Соня бачыла яго ў буфеце.

Такое гарачае абмеркаванне кнігі распаліла Соніну чытацкую цікаўнасць, якая была пачала чэзнуць пад цяжарам скандынаўскага эпасу. На парах яна пад сталом стала чытаць з мабілкі Жадана і пра Жадана ўсё, што было ў інтэрнэце. Скончыла Соня толькі позна ўвечары.

Праз два дні яна зразумела, што так проста яе не адпусціць. Дарога была адна — у кнігарню «Шуфлядка».

Соня выправілася туды пасля пар у панядзелак. Знайшла патрэбны адрас — і, здзіўленая, спынілася. Знаёмая з дзяцінства кнігарня «Юнацтва» — цёмная і замшэлая, дзе яны з бабуляй калісьці куплялі кнігі і сшыткі — да непазнавальнасці змянілася. За белымі шклопакетамі, з якіх абадралі пыльныя жалюзі, высіліся этажэркі рознай вышыні і канфігурацыі. На этажэрках грувасціўся вінтаж: друкавальныя машынкi, дыскавыя тэлефоны, патэфонныя кружэлкі і парцялянавыя лялькі ўпярэмешку з каляровымі прывабнымі кніжкамі, ад якіх нават праз шкло пахла крамянай фінскай паперай. «ШУФЛЯДКА», — прачытала Соня на лаканічнай чорна-белай шыльдзе, задраўшы галаву.

Памяшканне кнігарні было доўгае і вузкае — магчыма, гэта і падказала новым уладальнікам назву для крамы. «Шуфлядка» ўспадчыніла рыпучыя кніжныя паліцы «Юнацтва», але расставілі іх цяпер неяк іначай — кампактней, лагічней, стварыўшы прывабныя закуткі і кабінэцікі. Сцены былі старанна пабеленыя, са столяў звісалі лямпы з вёдрамі-абажурамі. Цяпер тут было святлей і ўтульней. У нішах, утвораных паліцамі, стаялі нізкія журнальныя столікі — савецкія ўпярэмешку з ікееўскімі — і на іх пірамідкамі ляжалі кнігі — на асобным століку нейкае адно выданне. Пры ўваходзе справа усё перагарадзіў масіўны стол жаўтаватага паліраванага дрэва, які нібы жыўцом перацягнулі сюды з фільма шасцідзясятых гадоў. На сталае высілася зялёная антыкварная лямпа, побач стаялі ноўтбук і касавы апарат. Пры сталае сядзела хударлявая дзяўчына ў балахоннай шэрай сукенцы, каротка стрыжаная, з ярка намаляванымі вуснамі і вялізнымі круглымі завушніцамі. На грудзях у яе красавалася драўляная брошка, якая адначасова была бэйджыкам. На ім значылася: «Адэля». Каля стала размясцілася стойка з паштоўкамі і магніцікамі. Са сподка каля ноўтбука ўгару ўздымаўся сіні дымок — у паветры пахла Індыяй.

Насупраць касавага апарата паліц не было: там стаяла пацёртая чорная скураная канапа — з усяго відаць, мэбля з гісторыяй. Над канапай вісела вялізная коркавая дошка, густа і маляўніча залеplеная анонсамі культурных падзей. На канапе сядзелі два маладзёны і дзяўчына. Яшчэ адна пара — дзяўчына і хлопец — стаялі далей і разглядалі кнігі на паліцах.

Адэля працавала на камп'ютары, але калі Соня бразнула дзвярыма, павярнула галаву на гук і прыязна ўсмінулася.

— Вы па Жадана?

Соня ажно рот разявіла. Яна, вядома, чула аб людзях з фенаменальнымі гандлярскімі здольнасцямі, але да такой тэлепатыі гатовая не была. Пра намер пачытаць Жадана яна аніводнай жывой душы не казала.

— Так. А як вы здагадаліся?

— Бачыце, дзве гадзіны як мы змясцілі анонс, а вас ужо гэтулькі набегла, — са смехам звярнулася Адэля да людзей на канапе. — Вам пашанцавала, — гэта ўжо Соні. — Вы пятая пакупніца. Кніг будзе ўсяго пяць. Сядайце, трэба крышачку пачакаць, вось-вось прыедуць.

Нічога не разумеючы, Соня села на вольны край канапы, які ёй вызваліла, прыбраўшы заплечнік, незнаёмая дзяўчына. На яе пачынаў нападаць ступар, як і кожнага разу, калі яна трапляла ў новую кампанію. Але гэтым разам яна ўзяла сябе ў рукі. Яна цяпер не зацюканая школьніца, а студэнтка. Новыя людзі цяпер атачаюць яе з ранку да ночы. Яна маўчыць сёння, будзе маўчаць заўтра. Так можна прамаўчаць усё жыццё — якое, не пачуўшы твайго голасу, не пабачыўшы тваіх знакаў, пранясецца міма. Соня развязала хустку на шыі і звярнулася да прадавачкі:

— Але... Але я чытала, што вы прадаеце раман Сяргія Жадана ў беларускім перакладзе. Няўжо ў вас усё раскупілі?

— А, дык вам трэба ранейшую кнігу? — ажывілася Адэля. Яна падскочыла з крэсла і падышла да белага століка пасярод памяшкання-шуфлядкі, дзе ляжалі стосікі кніжак. Узяла дзве і паднесла Соні. — Вось, у нас ёсць гэта па-беларуску. Але наш дырэктар зараз вяртаецца аўтобусам з Львова, ён вязе сюды пяць асобнікаў яго найноўшай кнігі па-ўкраінску. Вы пра гэта не ведалі? Вы не чыталі ў нас у фэйсбуку?

— Дык вы не будзеце купляць новай кнігі? — падышоў да яе хлопец, які да таго разглядаў паліцы. — Мы тут з маёй дзяўчынай параіліся і вырашылі ўзяць дзве, калі будзе можна.

— Не-не-не, чаму, я куплю і новую кнігу, — хутка адказала Соня. Яна патроху прасякалася атмасферай ажыятажу.

Запанавала ціша. Соня пачала разглядаць прынесенае Адэляй. Раман адразу адклала — яна яго дакладна купіць. Разгарнула другое выданне: гэта былі вершы розных гадоў. Стала чытаць, адкрываючы на выпадковых старонках.

— А які верш у цябе любімы? — раптам спыталася ў яе суседка. Гэта была звычайная з выгляду дзяўчына ў чорным палітончыку, зусім не нефармалка, як усе іншыя вядомыя Соні жаданаўскія фанаты.

— Шчыра кажучы, я пакуль зусім мала чытала яго вершаў, — прызналася Соня. — Толькі тое, што ў інтэрнэце.

Яна інстынктыўна ўцягнула галаву ў плечы. Калі ў праклятай 234-й школе (яна ўсё выразней разумела, што школа ў яе была менавіта «праклятая») хто-небудзь прызнаваўся, што ён не ў курсе чагосьці, яго адразу ж пачыналі гнабіць. Але нічога такога цяпер не адбылося.

— Можна? — папрасіла дзяўчына ў Соні кнігу. — Яна спрактыкавана разгарнула яе на патрэбнай старонцы. — Гэты верш — адзін з маіх самых-самых.

*Лаві яе, нібы рыбу, не адыходзь ад вады,
пакуль вымываюць хвалі пяску залатую руду.
Усё пачалося з таго, што я прыйшоў за ёю сюды.
Усё закончыцца тым, што я без яе не пайду.*

*Разгортваюцца нябёсы ў блакіт і золата дня.
І птушкі ўгары малююць колы свае.
Я ведаю свет на памяць, аж да самага дна.
Адно, чаго я не ведаю, — як мне спаймаць яе.*

У Адэлі зазвінеў тэлефон. Пасля кароткай размовы яна абвясціла:

— Наш дырэктар у Мінску, і ён нават ужо сеў на тралейбус. Зусім хутка ён з'явіцца!

*Колькі часу і высілкаў я змарнаваў, пакуль
птушкі перагукаліся, смеючыся ў лісці.
Я з радасцю кінуў бы ўсё і пайшоў адсюль,
проста я больш нічога не ўмею ў гэтым жыцці.*

Зноў бразнулі дзверы — і ўсе павярнулі галовы да ўваходу. Соня ажно папярхнулася паветрам. На парозе кнігарні стаяў Максім Статкевіч.

*Я з радасцю ўцёк бы яшчэ сто прыліваў таму,
забыў бы, як востра й балюча вада пяе,
ды тыя, каму я веру, вучылі мяне аднаму —
лавіць яе, нібы рыбу, лавіць яе.*

Максім здзівіўся не менш за Соню. Здзівіўся нагэтулькі, што кінуў ёй галавой на знак прывітання і выгукнуў:
— Што ты тут робіш?
— Не паверыце: тралейбуса чакае, — адказала Адэля за Соню цытатай з анекдоту. — Я нечым магу дапамагчы?

*Іншых заняткаў не ведаў я з той пары,
з усіх уменняў абраўшы ўменне штодзень
ладзіць кручкі, якія звіняць на вятры,
каб паляваць на голас і паляваць на цень...*

Адэля жвава падскочыла да Максіма і пераклочыла на сябе ўсю ўвагу. У «Шуфлядцы» была вялікая букіністычная секцыя масавага чытва, а Максім акурат шукаў канкрэтны раман аднаго фантаста, які даўно не перавадыўся. Адэля тут жа правяла яго да паліц букіністыкі і захрасла там з ім хвілін на пятнаццаць. Соня была гатовая паклясціся, што ў гэты момант жвавай прадавачкай рухалі не толькі працоўныя абавязкі.

Калі б і дзе яна не сустрэла Максіма, знаходзіліся прыгажэйшыя і спрытнейшыя дзяўчаты.

*...сачыць, як лепіцца сонца з летніх гадзін,
як пачынае завяя танчыць за ветрам услед,
сачыць за фазамі месяца, бо толькі месяц адзін
уплывае на рух акіянаў і галасы кабет...*

Нарэшце яны вярнуліся да касы. Патрэбнай кнігі не знайшлося, але Адэля ведала сваю справу: Максім купіў тры іншыя. Пасля гэтага ён яшчэ раз уважліва зірнуў на Соню, развітаўся з прадавачкай і выйшаў. Соня не вытрымала яго позірку, схваўшы вочы ў кнігу.

*...каб іхнія радасці ўслед за смуткам ішлі.
Адшліфаваная галька. Вымакляя руда.
Берагавыя лініі хтосьці правёў па зямлі,
каб свет здаваўся складаным, нібы марская вада,*

*каб вырывала са сну прылівамі наслання,
і ўпартымі, як баі, былі веды твае,*

каб ты заўжды і паўсюль, штоночы й штодня,
лавіў яе,
і адпускаў,
і зноўку лавіў яе.

Дырэктар кнігарні аказаўся зусім маладым хлопцам у вышыванцы і з тунэлямі ў вушах. Ён скінуў з сябе цяжкі паходны заплечнік і стаў выкалупваць з розных яго адсекаў кнігі, вывальваючы іх проста на стол каля касы. Давалося пачакаць яшчэ крыху, пакуль іх занеслі ў камп'ютар.

І вось тады ў «Шуфлядку» ўварваўся Іллюк. Ён быў страшэнна задыханы, відаць, ляцеў сюды з усіх ног. Калі яму сказалі, што кніжак са Львову больш няма, ён засмуціўся, але не сышоў. Да апошняга таптаўся каля касы, відаць, спадзяваючыся на цуд. Соні нават стала крыху шкада яго, але саступаць яму сваёй кнігі яна не збіралася. Яна купіла ўсе тры выданні Жадана, выклаўшы апошнія грошы: усё адно хутка стыпендыя.

Іллюк напісаў ёй у той жа дзень позна вечарам. У інтэрнэце ён быў значна больш шматслоўным.

«Шаноўная, Вы, можа, памятаеце мяне, нас пазнаёміла Астма, а яшчэ мы бачыліся сёння ў “Шуфлядцы”. Ці не зраблю я Вам вялікай прыкрасці, калі папрашу ў Вас новую кнігу Сяргія Жадана літаральна на дзянёк? Хацеў бы мець яе як найхутчэй, але я разумею, што Вам таксама карціць прачытаць. Атрымлівайце асалоду ў сваім тэмпе, калі ласка, але ўсё-ткі, ці магу я мець надзею на скорое ўкладанне пярстоў у раны нашага з Вамі агульнага Ісуса?»

Соню павесяліла Іллюкова манера выкладаць думкі. Адпісала яна хлопцу так:

«Вітаю! Я пачала кнігу і цяпер разумею, што мне цяжка чытаць па-ўкраінску. Я буду мучыць яе значна даўжэй,

чым вы зможаце трываць. Таму бярыце пакуль чытайце, я маю, чым заняцца, а потым я ўжо прачытаю, як вы гаворыце, у сваім тэмпе».

Такой колькасці шчаслівых смайлікаў, вясёлых коцікаў ды чалавечкаў у танцы Соня дагэтуль не атрымлівала ў адказ ад усіх сябровак разам. Урачыстая перадача «новага Жадана» Іллюку адбылася наступным жа ранкам каля шатні.

З таго часу іх з Іллюком чат імкліва разрастаўся і па сваіх аб'ёмах амаль набліжаўся да «Старэйшай Эды». «Літаральна на дзянёк» расцягнулася амаль на два тыдні. Ілюк штовечар прасіў прабачэння і выпрошваў кнігу пачытаць яшчэ — спачатку для Алеся, потым для «Іры і Яны з чацвёртага рускага», потым яшчэ для кагосьці і нарэшце — для «Трафімовіча з гістфака». Спачатку Соню гэта ўсё забаўляла, але пад канец яна пачала хвалявацца, бо ў Трафімовіча з гістфака кніга завісла на тыдзень. Паралельна Ілюк скідваў Соні розныя кліпы на вершы Жадана і свае развагі аб ягонай творчасці, выкладзеныя ўсё тым жа мудрагелістым стылем.

Нарэшце зранку таго дня, у які мы прыспелі Соню над «Старэйшай Эдай» на прыступках каля буфета, Ілюк вярнуў ёй кнігу, абгорнутую афішкай польскага кіно замест вокладкі. Мяркуючы па стане вокладкі і тым, як лёгка перагортваліся старонкі, кнігу прачытала чалавек дваццаць. Проста як нейкі хрэстаматыйны тэкст у чытальнай зале — з той толькі розніцай, што Жадана нікому тут не задавалі.

Мусіць, «прамудрай Сафіяй» Алесь назваў Соню менавіта праз уладанне культавай кнігай, якой яна так яшчэ і не прачытала.

Максім сышоў з факультэта, развіталіся і паехалі дадому Галя са Снежкай, каву Соня дапіла, рабіць ёй больш

не было чаго. Дзяўчына пашкадавала, што не далучылася да сябровак. Узнялася і пайшла ў шатню па куртку.

Там яе дагнаў Іллюк.

— Соф'я, гэ-эй!

Яна абярнулася.

— Астма вось! — сказаў ён, паказваючы ёй экран мабільніка. Там была эсэмэска, у якой Астма пыталася, «ці не вызваліўся новы Жадан», і паведамляла, што яна зараз «на Феліксе».

— Ты хочаш узяць кнігу для Астмы? — здагадалася Соня. — Калі ласка! Зрэшты... Я і сама магу ёй занесці.

— Д-д-дзякуй! — усміхнуўся Іллюк.

Толькі тут Соня зразумела, што ён заікаецца.

Квартал, у якім гнездаваўся будынак філалагічнага факультэта, быў абмежаваны двума скверамі. У скверы Грыцаўца раслі маладыя дрэвы, што абступалі ўтульныя лавачкі. Соня з сяброўкамі часта сядзелі там, пакуль было цёпла, цешачыся таму, што вось яны нарэшце студэнткі, што вось зноў пашанцавала і дождж скончыўся адначасова з парамі, а заўтра будзе новы дзень і ўсё такое. Потым яны маглі пайсці ў ГУМ па касметыку, на гарбату ў «Цэнтральны» — ці спусціцца на Нямігу, каб ехаць дадому. Павярнуць у бок сквера Дзяржынскага ніводнага разу не прыйшло ім у галаву.

«На Феліксе» панавала іншая атмасфера. Мінск тут быў больш падобным да сябе самога, такога, якім яго з дзяцінства памятала Соня.

Высокія дрэвы ўжо буялі жоўтым лісцем. Па-над цёмным і змрочным бюстам Жалезнага Фелікса ўзвышалася падобная да вясельнага тарту вежачка штаб-кватэры КДБ. Гэтая вежачка заўсёды здзіўляла Соню тым, наколькі яна не да твару масіўнаму будынку. І толькі калі стаяць па-

сярод скверу Дзяржынскага, на Карла Маркса, робіцца зразумелым, што гэтая вежачка як бы спалучаецца з ажурнымі брамамі стадыёна «Дынама». Такое адкрыццё раптам зрабіла для сябе Соня, якая ніколі пакуль не чула старой мінскай легенды пра вежу святога Лаўрэна.

Зялёная каротка астрыжаная галава была заўважная здалёк. Астма сядзела на лавачцы бліжэй да праспекту і бюсту Фелікса. Захутаная ў ярка-сіняе понча, яна нешта крэмзала ў сшытку.

— Спрабую перакласці на літоўскую верш Максіма Танка, — патлумачыла яна Соні, калі тая падышла. — Адзін часопіс у Вільні ладзіць конкурс...

Напэўна, тут варта крыху падрабязней распавесці пра Астму. Гэтая дзяўчына сур'ёзна паўплывае на Соню Сінічку, але ў нашай гісторыі асабліва фігураваць не будзе.

Аста — так яе насамрэч звалі — была дачкой мастака Ігара Ш. Яе маці, піяністка літоўскай філармоніі, у Літве была такой жа знакамітасцю, як яе былы муж — у Беларусі. Ігар Ш. у маладосці з'ехаў у Вільню, але сувязі з Мінскам не страчваў. Аста вельмі часта гасцявала ў бабулі з дзядулем. Калі яе тата, развёўшыся, вярнуўся на радзіму, Асце было шаснаццаць. Бок кагосьці аднаго з бацькоў яна выбраць не змагла і паступіла адначасова ў два ўніверсітэты, у Мінску і ў Вільні, але на тую самую спецыяльнасць — «беларуская філалогія». Завочна вучылася ў Літве, а вочна — у Мінску. «Проста тут кампанія падабралася больш прыкольная», — гэтым яна тлумачыла свой выбар. І яшчэ тым, што бацька ўвесь час заняты або ездзіць на пленэры, і, жывучы з ім, можна крыху забіваць на вучобу.

Але найбольш верагодна, што ў Мінску яе трымаў хлопец. Гэты Дзяніс часам сустракаў яе пасля пар. То быў здаровы валасаты дзяцюк з выявамі вінтажных рок-гуртоў на чорных футболках і без прыкмет гуманітарнай асветы на твары.

«Я лінгвакантрабандыстка, — кпіла з сябе Астма. — Тут, ва ўніверсы, па-беларуску пераказваю літоўскіх аўтараў, там па-літоўску — беларускіх, і яно пракочвае!»

Насамрэч, як пазней разабралася Соня, такая схема асабліва халяўнай не была. Астма займалася сучаснай літаратурай, а яе трэба аналізаваць толькі самастойна, бо па новых аўтарах яшчэ няма крыніц, не спішаш. А яшчэ пазней Соня выпадкова даведалася, што Астма выкладае літоўскую мову на курсах пры амбасадзе — і зусім перастала даваць веры таму легкаважнаму іміджу, які дзяўчына сабе ўпарта стварала.

Астма ганарылася сваёй падвойнай нацыянальнасцю, казала «ў нас у Літве» і «ў нас у Беларусі». Яе незвычайнае паходжанне, падкрэсленая еўрапейскасць, сарказм у стаўленні да ўсяго постсавецкага, а таксама крыху панкаўскі выгляд і хрыплы ад нейкай хранічнай хваробы голас адных на філфаку захапляў і вабіў, другіх адштурхоўваў, але нікога не пакідаў абыякавым. А, і яшчэ яна асабіста ведала Сяргія Жадана — аднойчы перакладала яму падчас літоўскага паэтычнага фестывалю. Гэта рабіла яе асобу ў багемных колах Мінска абсалютна культавай.

— Можна задаць дурное пытанне? — наважылася пачаць размову Соня, калі Аста схавала кнігу ў заплечнік.

— Валяй. Абажаю дурныя пытанні.

Соня села на лаўку побач з Астмай, схваўшы ў кішэні палітончыка азяблыя рукі.

— Скажы, наш філфак сапраўды такі паршывы факультэт, як пра яго кажуць?

— Ну, гледзячы з чым параўнаць. Калі з усімі філфакамі свету, то так, напэўна, даволі паршывы. А калі з іншымі факультэтамі ўніверса — то чаму, цалкам нармальны факультэт.

— Але пішуць, што конкурс маленькі, паступіць лёгка, працаваць пасля можна толькі настаўнікам, таму хлопцы

туды не ідуць. Затое гэта плацдарм для дзяўчат, якія хочуць удала выйсці замуж.

— Па-першае, конкурс не такі ўжо і маленькі. Ты бачыла статыстыку? Я бачыла, бо падпрацоўвала ў прыёмнай камісіі. А па-другое, што кепскага ў тым, каб удала выйсці замуж?

— Ну, не ведаю... На форумах пішуць пра мэту, пра жаночую рэалізацыю... А ў нас сапраўды толькі і размоў паміж парамі, што пра хлопцаў і калготкі. Многія дзяўчаты такія... простыя. І Ротмістрава — яна таксама не пайшла на філфак, хоць магла без іспытаў.

— Ротмістрава — гэта Ротмістрава. А простыя, як ты кажаш, дзяўчаты... Дрыяды філфака — гэта найлепшае, што ёсць у філфака.

— Чаму ты кажаш «дрыяды»?

— У Літве я казала б «нерэіды», але ў Беларусі няма мора.

— Не, а сур'ёзна?

— Гэта я на свой сцёбны тэкст спасылаюся. «Міфы і легенды філфака». Я яго яшчэ на другім курсе напісала. Я там усіх класіфікую. Вяртаючыся да твайго пытання... Дрыяды філфака хоць бы шчырыя. Калі яны хочуць выйсці замуж у Мінску падчас вучобы, яны не хаваюць гэтага. Бо насамрэч выйсці замуж з дапамогай вучобы хоча пераважная большасць студэнтак, проста вялікая частка дрыяд прыкідваецца багінямі.

Не дачакаўшыся Сонінай рэакцыі, балбатлівая Астма працягнула:

— Не, ну я, напрыклад, лічу дзіўным хацець замуж ва ўніверсітэце адразу пасля, у нас у Літве ў гэтым плане ўсё, як на Захадзе. Ды і сярод маіх сяброў тут... Мае мама і тата ажаніліся першым шлюбам, калі ім было за трыццаць. Але калі хтосьці свядома хоча сям'ю — то гэта, па-мойму, проста выдатна. Чалавецтва павінна неяк размнажацца. Ключавое слова — «свядома», — састроіла яна міну.

Крыху памаўчаўшы, Астма сказала:

— Ведаеш, а мне іх нават па-свойму шкада.

— Каго?

— Ну іх... Жалезнага Фелікса і ягоных чэкістаў, — кінула яна ў бок жоўтага будынка. — Так стараліся... Вынішчалі розную арыстакратыю ды буржуазію. Выганялі з краіны. Мусіць, сапраўды верылі, што можа наступіць улада пралетарыяту. Але вось выраслі дзеці пралетарыяў — і сацыяльнае расслаенне пачалося па новай. Відаць, у людзей гэта ў крыві — пашыхтавацца ў кола, прачытаць лічылачку і вырашыць, хто адстой, а хто чабурашка. А яшчэ смешыць тое, што ў нас у Беларусі гэта ўсё вельмі ўмоўна. Адзін неасцярожны рух — і ты эліта. Вось калі казаць пра ўнівер, то чым іншым можна патлумачыць тое, што філосафы гнабляць гісторыкаў, журналісты — філолагаў, а міжнародныя адносіны — усіх разам узятых? Па мне — дык толькі прагай «людзьмі звацца». У многіх няма ўнутранага стрыжня, таму самасцвердзіцца можна толькі за кошт іншых. І асабліва на першым курсе, калі ўсе гэтымі баламі цэтэ мераюцца. Па мне, дык розніцы паміж узроўнем студэнтаў у нас на гуманітарных факультэтах няма ніякай. Розніца толькі ў амбіцыях. У Беларусі ўвогуле ўсё вельмі кепска з вышэйшай адукацыяй.

— Ну чаму. Ёсць жа Брытанская праграма, — запырэчыла Соня.

— У-у-у, — скрывілася Астма. — А гэта акурат ілюстрацыя да ўсяго, што я сказала. Камерцыйны праект, які прадае не веды, а вось гэтыя панты. Смешна тое, што нашым вяршкам грамадства для самасцвярджэння трэба вельмі рознае. Адным дастаткова, каб яго паказвалі па тэлевізары або пісалі пра яго ў свецкай хроніцы «Камсамолкі». Другім падавай шмат грошай і крышачку ўлады. Плюс у гэтай Брытанскай праграмы толькі адзін — у нас з'явіліся багачы, для якіх «добрая адукацыя» не пусты гук. І вось

цяпер ім прапаноўваюць купіць самую дарагую «корачку» ў краіне. Гэта штосьці кшталту салону мэблі «П'ер Кардэн» на Камароўцы. Вялікі дзякуй, але я — у «Ікею»... Так што філфак для мяне вельмі ўтульны. Калі ўжо ёсць такая традыцыя ў нашых продкаў — мець дыплом аб вышцы. Вось ты чаму на філфак паступіла? Вершы пішаш?

— Кнігі чытаць люблю. Дакладней... любіла.

— Вось бачыш! Усё самае сапраўднае на зямлі кіруецца простымі рэфлексамі. Замуж, люблю... Таму гэта мой факультэт. Пра цябе не ведаю... Але, зрэшты, няясна, чаму цябе ўвогуле непакоюць гэтыя пытанні са статусам. У цябе з ім па мерках нашага ўніверса — няважна якога факультэта — усё больш чым добра. Ты, па-першае, прاپісаная ў Мінску, па-другое, паступіла на бюджэт — і, па-трэцяе, маеш хлопца.

— Я? Хлопца?! — шчыра здзівілася Соня.

— А хіба не? Лёша з буфету казаў мне, што ты ягонае дзяўчына.

— Гэта зусім не так! Гэта яму вельмі хочацца, каб была.

— Ну нічо-о-ога сабе, — ажно прысвіснула Астма. — Ты першая філалагіня на маёй памяці, якая па сваёй волі адмаўляецца ад мужыка. Дакладна трэба пераводзіць цябе з дрыяд у вышэйшы эшалон... Мірсіцца нешта пра Арыядну і Мінатаўра. Мне пара, — падхапілася яна з лаўкі, бо ў прысадах сквера замаячыла валасатая постаць рокера Дзяніса. — Не заганяйся па дробязях і забі на прыдуркаў.

«Калі я — Арыядна, а Вася — Мінатаўр, то Максім выходзіць, Тэзей?» — працягнула Соня міфалагічную гульню за Астму. Ці варта ёй чакаць Яго ў лабірынце? Ці спадобіцца Ён увогуле блукаць там у пошуках Соні?

Так разважала Соня Сінічка, грэючы азяблыя пальцы ў кішэнях паліто ля бюсту Жалезнага Фелікса.

Раздзел V

МАТЧ-ПОЙНТ

Соня шмат думала пра тое, што ёй сказала Астма ў скверы, прыкладаючы яе меркаванне да сваіх уяўленняў пра Максіма. Калі Соня для яго — другі гатунак, то яна нічога не зможа парабіць з гэтым. Даводзіць яму нешта — пустое. І варта было б нарэшце адмовіцца ад мары пра Максіма, калі б...

Калі б не было таго пацалунку. Забыць яго Соня ніяк не магла. Ягонья вусны тады не хлусілі.

Размаўляць ва ўніверсітэце ў іх не было нагоды, а дома — магчымасці. Максім сыходзіў значна раней за Соню, бо палюбіў ездзіць на пары ў трамваі. Яна заўсёды падхоплівалася з ложка ў апошні момант і часта ўцякала, беручы са стала канапкі, прыгатаваныя клапатлівай, але моцна цяпер занятай мамай Юляй, каб з'есці па дарозе.

Праз месяц вучобы Соня пачала падазраваць, што Максім яе пазбягае.

У тыя дні яна прачытала артыкул пра цкаванне ў школе. Там было напісана, што ў гуртках па інтарэсах ды розных спартыўных секцыях дзеці амаль не цкуюць адно аднаго, бо аб'яднаныя агульнай мэтай.

Соня згадала, як Максім павітаўся з ёй у кнігарні... Калі б у іх знайшоўся агульны занятак па-за вучобай,

яны б змаглі зноў зблізіцца... Сваёй ідэяй яна неадкладна падзялілася з Галяй і Снежкай у чаце.

«Ага. Запрасі яго на гурток па бісеры», — адпісала Галя, дадаўшы смайлік-рагатун.

«Філфакаўскі тэатр шукае Чацкага!» — падтрымала Галю Снежка.

Іхні сарказм быў заканамерны. Пунктаў перасячэння ў Соні і Максіма не назіралася. Але нечакана неба паслала Соні шанец.

Гэта здарылася ў пятніцу таго тыдня, калі Соня размаўляла з Астмай на Феліксе. Наша птушачка зноў сядзела на вялікім перапынку ў буфеце, чытаючы і крадком паглядаючы на Максіма. Галя сышла дадому, а Снежка ў гэты момант ладзіла генеральны прагон сцэнкі «італьянцаў» да Дня першакурсніка проста за спінай у Соні, у актавай зале. Соня ў імпрэзе ніяк не ўдзельнічала, бо не паразумелася са сваёй англійскай групай. Штучны падзел на «адстой» і «чабурашкаў», які высмейвала Астма, адбываўся і ўнутры філфака таксама. Аднагрупніцы шушукаліся пра тое, што англійскае аддзяленне — самае прэстыжнае на факультэце, і здзекваліся з «беларусаў» і «рускіх». На днях Соня не вытрымала і сказала, што гэта «расізм», — пасля чаго пачулася ў групе вельмі ніякавата.

Максім сядзеў за столікам абсалютна адзін — Соня пераканалася, што Івона выйшла з факультэта з іншымі «брытанцамі». Чытаў з планшэту, п'ючы гарбату. У гэты момант усё і адбылося — у амфітэатр рашуча ўвайшоў высокі шыракаплечы дзяцюк з саламянымі валасамі і вусамі. Вусы рабілі яго вельмі дарослым і старамодным, хоць насамрэч ён мог быць яшчэ студэнтам. На дзецюку быў шэры швэдар і выцягнутыя джынсы, з шыі акуратна звісаў клятчасты шалік. У руцэ ў яго была танная сумка з рэчава-

га рынку. На нагах — і гэта не спалучалася з яго агульным выглядам — даражэзныя фірмовыя красоўкі. (У чым-чым, а ў брэндавых красачах за год пад адным дахам са Статкевічам Соня цяміць навучылася.)

— Статкевіч! — зычным густым голасам закрычаў вусаты незнаёмец так, што яго пачулі ўсе ў буфэце. — Вось ты дзе! А я шукаю! Калі ты завядзеш мабілу?!

Вусач спрытна падсеў да Максіма, паклаўшы сумку перад сабой на стол. Пачалася размова, якую Соня, уся ператварыўшыся ў слых, пачула роўна напалову — Максім гаварыў нягучна, чуваць было толькі зычныя рэплікі вусатага.

— Мне толькі сёння расказалі, што ты нікуды не з'ехаў! — гудзеў вусач. — Я ажно ўвесь закалаціўся ад радасці... Ты не ўяўляеш, як ты мне патрэбны!

Максім стаў адказваць. Па інтанацыі можна было зразумець, што ён ад нечага адмаўляецца.

— Макс, але ж ты ў курсе, што ты — наша ўсё! Я не змагу без цябе... Праўда не змагу. Я так доўга ішоў да гэтага... Няўжо ты не хочаш падтрымаць сваіх у такі момант?

Макс зноў пачаў казаць нешта.

— Няпраўда, я распытваў народ... Ты пасварыўся з ім, але нават калі ты захочаш да яго вярнуцца, чаму б не пачаць і са мной таксама? Ты не пашкадуеш! Ты — прыярытэт! Любыя твае ўмовы!

Максім задумаўся, дапіў залпам каву з кубачка, потым загаварыў зноў.

— Серада? — узрадаваўся вусач. — Серада ўвогуле не праблема! Дзеля цябе я перанясу на сераду! Давай адразу дамовімся, каб я цябе не вызвоньваў. Першы сход у наступную сераду, а пятнаццатай, на геафаку. Я вельмі на цябе спадзяюся!

Ён імкліва ўзняўся, рушыў да ўваходу, але з паўдарогі вярнуўся і яшчэ пракрычаў нумар аўдыторыі.

«Серада, пятнаццаць, геафак... Серада, пятнаццаць, геафак...» — мармытала пра сябе Соня. Было зразумела: адбудзецца нейкая сустрэча гуртка або секцыі, дзе асноўная роля адводзіцца Максіму. Гэта яе шанец нарэшце прычыніцца да таго, што захапляе каханага.

Вася працягнуў ёй два кубкі кавы.

— Другі Кавалёвай аднясі. Мне пара.

— Ты ўжо да таты едзеш?

— Угумс... Але слухай, няхілы паварот з гэтым тваім лонданскім баклажанам.

— У сэнсе?

— Ты што, не чула, як яго зараз клеіў той вусаты пядрыла? Зуб даю, твой Статкевіч — блакіт!

— Няпраўда! — шчыра абурылася Соня. — Максім... Ён зусім не такі!

— А ты адкуль ведаеш? — скасавурыўся Вася.

— Я... Я... Проста я так адчуваю. А гэты хлопец запрашаў яго на нейкія заняткі.

Вася шматзначна загіікаў:

— Во-во! «Заняткі». Збіраюць, мусіць, універсітэцкі клуб пядрылаў на сваім гея-факу! Зусім сорам страцілі!

— Ведаеш што? Валі адсюль, гамафоб няшчасны!

— Ладна, не заганяйся так, Сініца. Мне сёння ў буфэце заробак выдалі. Затусім заўтра ў боўлінгу?

— Не хачу. Сам з сабою тусі.

— Ну вось, як заўсёды, — уздыхнуў Вася.

Снежка сядзела ў першым шэрагу актавай залы, дырыжуючы аднакурснікамі. Дзяўчына, загрыміраваная пад Францішка Скарыну, танчыла тарантэлу з дзяўчатамі ў пышных спадніцах. Па задуме рэжысёркі гэта сімвалізавала вучобу першадрукара ў Італіі.

— Зараз такое адбылося! — узбуджана паведаміла Соня, працягваючы сяброўцы каву. Яна пераказала сцэну са з'яўленнем вусача ў буфеце.

— Геафак? — здзівілася Снежка. — Што ў іх там? Гурток па краянаўстве?

— Вася сказаў, што яны ўтвараюць гей-клуб. Ну ці не дэбіл, скажы?

— А што, гэта версія. Вася проста геній! Калі Статкевіч — гей, гэта шмат што тлумачыць. Пацалаваў цябе, каб пераканацца, што яго не вабяць жанчыны...

Соня ажно сціснула свой кубак у кулаку. Астылая кава забруіла па пальцах.

— Ну а што ты будзеш рабіць, калі ён сапраўды выявіцца гомасэксуалам? — цвяліла яе Снежка.

Скарына-трансвестыт працягваў скакаць перад застылай у вусцішы Соняй. Абсурдная Васева здагадка пачала здавацца не такой ужо і абсурднай.

— Я... Я... Я прыму яго. І падзялю з ім яго душэўныя пакуты... Яму не трэба будзе больш хавацца ад мяне, і мы станем па-сапраўднаму блізкімі! Ведаш? Я пайду на тую сустрэчу, — трасянула яна галавою. — Трэба нарэшце ўсё праясніць.

— Дык хіба цябе возьмуць, калі там геі?

— Ну, лесбіянак яны, можа, таксама прымаюць? — асуджана сказала Соня. — Давай пойдзем разам і скажам, што ты — мая дзяўчына.

— Э, Сініца, мяне ты ў гэта не мяшай. Да таго ж у нас у сераду рэпетыцыя, і я мушу граць за Чацкага, пакуль не знайшлі актора! Ты будзеш сёння на вечарыне?..

Соня ледзьве прыкакала серады. Роўна а пятнаццатай яна, калоцячыся ад хвалявання, узнялася на другі паверх геаграфічнага факультэта, куды ёй паказала вахцёрка.

У прасторнай паточнай аўдыторыі сабралася каля сарака чалавек. І хлопцы, і дзяўчаты. З выгляду яны былі абсалютна звычайныя і ніяк не вязаліся з Сонінымі ўяўленнямі пра геяў і лесбіянак. Вусача нідзе не было відаць.

Побач з Соняй сядзеў чарнявы хлопец у спартыўным касцюме.

— Прывітанне, слухай, ты ведаеш арганізатара? — задала яна асцярожнае пытанне. — Хто ён увогуле?

— Чытаў пра яго, — паўшэптам адказаў хлопец. — Гэта Сямён Ігнацюк, ён калісьці быў пераможцам чэмпіянату РБ сярод юніёраў, але апошнім часам пра яго не чулі.

Чэмпіянат? Па якім хоць спорце? Пры чым тут геафак? Мож, спартыўнае арыентаванне?

Сямён Ігнацюк увайшоў у аўдыторыю, адразу адказаўшы на ўсе Соніны пытанні. Ён таксама быў у спартыўным гарнітуры, а на плячы нёс здаровую торбу ў форме тэніснай ракеткі.

Некаторыя ўзняліся.

— Вы што, сядайце, я ж не выкладчык, — дабрадушна заўсміхаўся Ігнацюк, замахайшы рукамі.

Соня больш уважліва агледзела сход і заўважыла, што ў спартыўнай адзежы тут быў шмат хто, а ў двух-трох чалавек нават былі з сабой ракеткі.

— Вялікі дзякуй, што прыйшлі, — пачаў Сямён, адкашляўшыся. — Нарэшце пасля двух гадоў размоў ды анонсаў я магу абвесціць пра заснаванне ўніверсітэцкага тэніснага клуба. Праблем было шмат, найперш з пошукам корту, але цяпер усё, на шчасце, вырашана. Універсітэт падтрымае нас з арэндай, але грошы спатрэбяцца дадаткова. Зрэшты, сябры студсаюза будуць плаціць за заняткі зусім няшмат. Пытанне з кортам вырашылася літаральна на мінулым тыдні, менавіта таму я сабраў вас у такім незвычайным месцы. Але першыя заняткі ў нас — у спартыўнай зале ў галоўным корпусе. Ці ўсе маюць сёння фор-

му? Давайце зараз складзём спіс, і вы пазначыце, хто навічок, а хто ўжо займаўся вялікім тэнісам...

У гэты момант увайшлі Івона з Максімам. Яны былі ў гарадской адзежы, але неслі на плячах спартыўныя торбы.

— О, нарэшце вы! — узрадаваўся Сямён. — Шаноўныя, дазвольце пазнаёміць. Гэта студэнты першага курса эканамічнага факультэта: вельмі моцная тэнісістка Івона Кубліцкая і Максім Статкевіч — новы Андрэй Ціхі. Абодва — пераможцы і прызёры рэспубліканскіх школьных чэмпіянатаў і міжнародных юніёрскіх турніраў. Яны будуць займацца з намі.

Здзіўлены шэпт пракаціўся па аўдыторыі. Сямён быў задаволены эфектам.

Соня павалілася на парту, закрывшы твар рукамі. Тлумачэнне ўсёй загадкі выявілася ўскрай элементарным, але лепш бы Максім быў геам, чым зноў Кубліцкая.

— Значыць, ты тут абсалютна выпадкова апынулася?

Соня войкнула і адпусціла замкі кофты. Крысы разляцеліся, адкрываючы не вельмі сціплую споднюю майку. Яна хуценька захінула кофту на грудзях.

— Вядома, не выпадкова. Я займалася ў дзяцінстве! Чаму б мне зноў не паспрабаваць?

Максім з недаверам паглядзеў на яе і пайшоў набіваць мячык у кут спартыўнай залы. На ім была беласнежная тэнісная форма прафесійнага гульца. Хутка да яго далучылася Івона ў белай майцы і ў самай сапраўднай сіняй тэніснай спаднічцы. Яны паклалі ракеткі на падлогу і сталі разам рабіць размінку.

Па серадах у Соні была фізкультура на філфаку, таму форму яна з сабой мела. Нарэшце зашпіліўшы кофту, яна прысела на лавы пры сцяне. Два хлопцы нацягвалі тэнісную сетку, з цяжкасцю фіксуячы яе на валебольных апо-

рах. Сямён выйшаў з апранальні і нясмела папрасіў усіх пашыхтавацца — хлопцаў асобна, дзяўчат асобна.

Злева ад Соні стала Івана.

— Не ведала, што ты таксама тэнісістка, — крыху іранічна сказала яна. — Максім пра гэта не згадваў.

— А чаму мусіў? — скасавурылася Соня на саперніцу.

— Макс раскажаў пра цябе ўсё. Што вы жывяце разам пасля няшчасця з вашым домам, і пра тое, што ты цудам паступіла ва ўніверсітэт. І пра тое, што ў твайго бацькі рэстаран...

— А ты, значыць, прафесійна гуляеш?

— Вядома. А Максім што, пра мяне нічога не раскадваў? А я пра цябе даўно ведаю, яшчэ стуль, калі мы з мамай яго ў Мінск з Полацку падвозілі вясною. Я ездзіла ў БДУ на дзень адкрытых дзвярэй на вакацыях.

Соню як токам працяла. Значыць, Максім з Іванай былі знаёмыя да ўніверсітэта...

— Гэта Максім мне раскажаў пра Брытанскую праграму. Калі б не ён і прафесар Когут, я б паступала да сястры. Марынка ў Ягелонскім універсітэце, у Кракаве.

— Я думала, Максім займаецца ў клубе каля дому, — сказала Соня.

— Так і было, але ён у жніўні развітаўся з трэнерам. Той хацеў, каб Максім займаўся прафесійна, але Максім сказаў, што будзе шмат вучыцца... Слухай, а ты хіба гэтага не ведаеш? Жывяце ў адным доме — і не размаўляеце?

У голасе Іваны чулася ледзьве ўлоўная радасць. А Соні было не да смеху. Здаецца, пра непаразуменне з трэнерам не ведала нават мама Юля.

— Сямён такі няўклудны і сарамлівы, — змяніла Соня тэму. — Ён праўда здольны навучыць некага нечаму?

— О, Сямёна я ведаю даўно, і павер мне, ён не такі просты, як здаецца. Вось пабачыш, што з ім стане, калі

ён возьме ў руку ракетку... Глядзі, — кіўнула Івона, заўважыўшы, што Сямён расшпільвае торбу. — Адзін... Два... Тры!

— А ну пашыхтаваліся, каму я сказаў!!! — раптам гаркнуў Ігнацюк, паварочваючыся да гаманкіх студэнтаў. Яго раней бляклы твар наліўся крывёй, вочы выкаціліся. — Гэй ты! — кіўнуў ён камусьці з хлопцаў. — Вазьмі з торбы і раскладзі ракеткі! Зараз я буду кваліфікаваць вас на групы! Кожны, хто не мае ракеткі, падыходзіць да лаўкі і бярэ ракетку, а калі згуляў, кладзе ракетку на лаўку! У залежнасці, як згуляеце, трапіце ў навічкі або на другі ўзровень! Але спачатку мы пакажам вам клас. На корт — Статкевіч, Кубліцкая! Каму я сказаў?!!

Максім і Івона сталі ў пару і грацыёзна разыгралі з Сямёнам некалькі падач. Той гуляў адзін супраць дваіх, так лупячы па мячы, што, здавалася, у зале стралялі гарматы. Івона гуляла крыху грош за партнёра — два прапушчаныя мячы былі яе.

Соня нерухома сядзела на лаўцы, не зводзячы вачэй з Максіма. Захапленне і рэўнасць мяшаліся ў яе сэрцы ў роўных прапорцыях.

— Ну што, гатовыя, сысункі?!! — гаркнуў Ігнацюк, калі Максім ды Івона задыхана выйшлі з корту.

Спытана кваліфікаваліся хлопцы. Соня думала, гэта крыху патрывае, але ніводзін з пятнаццаці студэнтаў не здолеў адбіць мяча з падачы Сямёна. Яны вельмі хутка мяняліся на корце.

Калі да сеткі выйшла першая дзяўчына, Соня пачала рыхтавацца маральна.

Сямён быў сапраўды страшны ў дзеянні. «Галоўнае, мяч у лоб не атрымаць, — думала Сінічка. — Тады кранты».

— Бяры, — працягнула ёй ракетку паненка, якой толькі што не ўдалося адбіць Сямёнаў мяч.

Соня памахала ракеткай. Яна была ёй завялікая — чаплялася за падлогу.

— Гэтая мне не пасуе, — сказала яна паненцы і падышла да лаўкі. Знайшла карацейшую ракетку, пару разоў махнула — парадак.

І толькі тады заўважыла, што на яе глядзіць Максім.

— Што такое? Я ж сказала, што займалася.

Адным тэнісістам Сямён пасылаў удары пад правы замах, а некаторыя яго падачы трэба было прымаць «закрытай ракеткай». Соня заўважыла гэта — і раптам зразумела, што алгарытм вельмі просты. Сямён увесь час падглядаў у спіс, які вымаў з кішэні шортаў. Калі чалавек запісаўся навічком, то Сямён дасылаў яму просты ўдар, а калі пазначыў, што гуляў раней, — мяч ляцеў налева.

— Нагадай, ты раней займалася? — перапытаў Сямён у адной дзяўчыны, і Соня пераканалася, што мае рацыю.

Халера, але яна напісала на тым аркушы, што раней займалася тэнісам!

Удар злева яна ў жыцці не адаб'е, але адступаць не было куды.

— Наступная! Сінічка!

Калі Соня стала на корт і мяч засвістаў над сеткай, яна з віскатам кінулася на яго, падстаўляючы ракетку злева.

Удар быў такі моцны, што руку як токам працяла. Мяч адляцеў назад, перакуліўся цераз сетку і дробна заскакаў па корце. Сямён, відаць, не чакаў гэтага, бо нават не кінуўся адбіваць яго.

— Наступная! — нарэшце скамандаваў ён.

Рука гудзела. Соня, схопіўшыся за запясцё, стала на краёчку імправізаванага корта.

Да яе пачалі збегатца студэнты.

— Здрава ты яго!

— Малайчына!

— Проста матч-пойнт нейкі, — іранічна сказала Івона, падыходзячы. — Узяць падачу Ігнацюка без трэніровак — гэта як «Аўстралія оўпэн» выйграць.

— Пашыхтавацца!!! — зноў скамандаваў вусаты трэнер. Кваліфікацыя скончылася.

Тэнісісты сталі ў шэраг, гэтым разам дзяўчаты ўперамешку з хлопцамі. Сямён падышоў да лавы папіць вады — і адклаў ракетку.

Яго як падмянілі.

— Гэта... Я хацеў сказаць... Адным словам, сярод вас, на жаль, амаль няма спрактыкаваных гульцоў, — паведаміў ён, чырванеючы, калі стаў перад шынтам. — Я думаю, што зраблю дзве пачатковыя групы. Добра згуляла толькі адна дзяўчына. Нагадай, як цябе клічуць?

— Соня Сінічка, — выціснула з сябе Соня. Яна ўжо не магла стрымлівацца. Па шчоках цяклі слёзы.

— Ісусе, што з табою? — кінуўся да яе Ігнацюк.

— Рука... Баліць вельмі.

Студэнты загаманілі наперабой:

— Няўжо пералом?

— Здымак трэба!

— Едзь у трыццаць трэцюю!

— Ды не, адразу ў больніцу хуткай дапамогі, у траўмапункт...

Соні было ўсё адно, куды ехаць. Яна нікуды не змагла б. Паварушыць рукой было немагчыма.

— Трэба адвезці яе да Іванавіча, — раптам пачула яна Максімаў голас.

Ён зайшоў у залу пераадзеты. Сумка на плячы, валасы, яшчэ вільготныя ад поту, збіліся ў сімпатычныя пасмачкі. Ён падышоў да Соні.

— Размяцца трэба было. Чым ты думала, тэнісістка?.. А ты, трэнер, чаму размінку не зладзіў? — Максім пакачаў галавою.

— Іванавіч захоча грошай... — замітусіўся Ігнацюк. —
Макс, разбяромся, зараз мы яе куды-небудзь завязём.

— Тады я сам завязу яе да Іванавіча, — сказаў Максім.

— Трэба здымак.

— Хай Іванавіч скажа, ці трэба. Ён найлепшы.

— Максім, — падскочыла Івона, — але ж мы дамаўля-
ліся...

— Іншым разам, — мякка ўсміхнуўся дзяўчыне Стат-
кевіч. — Ты ж бачыш, якія тут справы. Хадзем, Сінічка.
Я збяру твае рэчы.

Часам адзін мяч у тэнісе вырашае лёс усёй партыі. Гэта
і ёсць матч-пойнт. Невядома, як з вялікім тэнісам, але ў ка-
ханні Соня здабыла маленькую перамогу.

Раздзел VI

ВЫБАР РАКЕТКІ

Снежка нецярплівіла пад дзвярыма кабінету кітайскай мовы.

— Што ты так доўга? — абурылася яна, калі Галюня панура выцягнулася з блакітнай аўдыторыі, завешанай чырвонымі ліхтарыкамі.

— Выкладчык зноў даставаў, — паскардзілася Галя, азіраючыся. — Ён, здаецца, мяне моцна знелюбіў. А я яшчэ тыдзень прапусціла... А дзе Сонька? Яна ўвогуле ідзе на фізру?

— Яна цяпер займаецца ў тэнісным клубе. Ёй на фізру можна не хадзіць.

— Вось пруха! — уздыхнула Галя. — А з чаго гэта раптам яе на тэніс занесла?

— Ты са сваім шыццём усе навіны правароніла, — прабурчала Снежка.

— Я хварэла, — Галя дэманстратыўна закашлялася.

— Адзін спартыўны маньяк стварыў ва ўніверсітэце тэнісны клуб і запрасіў Статкевіча выступаць ад клуба на спаборніцтвах, каб былі бонусы. І тваю каралеву Кубліцкую таксама — яна, аказваецца, чэмпіёнка, яны з сястрой у школе сур'ёзна займаліся... І Соня пра гэты тэніс выпадкова

даведалася і запісалася ў той жа клуб, каб быць бліжэй да свайго ненагляднага!

— Усё па новай, — уздыхнула Галя.

— Але слухай, што было далей... На першай жа трэніроўцы яна моцна пашкодзіла руку... Вывіх і расцяжэнне. Ёй ракетку два тыдні трымаць нельга. Але яна ўсё адно туды цягаецца. Дык вось, калі яна руку вывухнула, Статкевіч забраў яе з залы і на таксо адвёз у шпіталь да нейкага доктара, які лечыць спартсменаў. І той яе вельмі хутка агледзеў, і перавязаў, і накачаў анальгетыкамі, бо Соня ад болю на сценку лезла.

— Статкевіч сам яе адвёз?!

— Ага. І ўвесь вечар быў абыходлівы, хоць да раны прыкладай: і дадому на таксо завёз, і нават не спагнаў з яе грошы... Ну, я гэта ўсё ў Сонінай інтэрпрэтацыі ведаю. Што там было сапраўды, фіг паняць... Ясна толькі адно: у Сініцы эйфарыя, яна зноў такая «кахаю-кахаю, ён найлепшы...»

— Дык што, яны нарэшце замуцілі?!

— Дзе там! Апоўначы карэта ператварылася ў гарбуз! Статкевіча зноў як адсекла. Яна па-ранейшаму ў ігноры, і цяпер не можа зразумець, што гэта было, але дагэтуль ходзіць у ружовым тумане.

— Слухай, а той пацалунак? Яны нарэшце паразумеліся?

— Соня кажа, што няма як спытацца. А я думаю, яна наўмысна не пытаецца, бо баіцца пачуць праўду...

— Сумна ўсё гэта, — паківала галавой Галя. — Вой, Снежа, зірні! У мяне глюкі, ці...

Прыгожая чарнявая студэнтка ў джынсах і дарагой скураной куртцы нацэджавала сабе нейкі напой з кава-аўтамата на другім паверсе. (Дзяўчаты акурат міналі аўтамат, каб падняцца ў спартыўную залу.) Калі студэнтка выйшла на святло з кубачкам у руках, зрабілася ясным, што ніякая гэта не студэнтка, а...

— Мама Юля! — хорам закрычалі дзяўчаты. — Што вы тут робіце?

— О, каго я бачу! — мама Юля выглядала так, нібы яе прыспелі на месцы злачынства. — А вы хіба яшчэ на парах?

— У нас фізкультура.

— Можа, вы Максіма шукаеце?

— Я тут па справе. Адна студэнтка выходзіць замуж за хлопца з Турцыі. Мы сустракаемся, каб дамовіцца пра вясельныя здымкі. Патрэбны фатограф з англійскай мовай... Ну, я і прызначыла ім сустрэчу тут. Каб заадно адчуць, якім паветрам дыхаюць мае дзеткі... Даўно ж я сюды не трапляла, — азірнулася яна, памешваючы капучына пластыкавай палачкай. — Калі я вучылася, гэты корпус толькі аддалі філфаку. Раней тут партыйная школа была. Дык мы ўсёй групай на экскурсію хадзілі... Тут у першы год чырвоныя дарожкі ляжалі, скураныя канапы стаялі... Няма таго, што раньш было, адным словам.

Дзяўчаты маўчалі. Паўза рабілася няёмкай.

— Раз ужо мы сустрэліся... — зноў пачала мама Юля. — Як вам здаецца, ці ладзяць Соня і Максім? Не, вядома, мяне гэта зусім не датычыць, і моладзь мае права на таямніцу прыватнага жыцця... Але я проста не магу зразумець. Дома адбываюцца дзіўныя рэчы. То яны цэлымі днямі не перасякаюцца, то прыязджаюць на таксоўцы... Яны разам ходзяць на тэніс, наколькі я ведаю... Не тое каб я ў вас выпытвала... Гэта іхняя справа, а не мая, у мяне сваё жыццё, фотастудыя...

Часам мама Юля гаварыла так, нібы яе замбіраваў цэлы атрад псіхааналітыкаў.

Галя пераступала з нагі на нагу і яўна хацела хутчэй пайсці, куды ішла.

— Не, Юлія Барысаўна, — крыху раздражнёна сказала яна. — Яны не ладзяць і нават не размаўляюць. Максім

ігнорыць Соню з таго часу, як яны пацалаваліся. І, шчыра кажучы... Вой!

Яна не дагаварыла, бо атрымала ў бок кухталя ад Снежкі.

— Што?!! Яны ца-ла-ва-ліся? А-а-а-а! — мама Юля завішчэла, як падлетак. — Якое мі-мі-мі!!! Як? Дзе гэта адбылося?

— Мы дакладна не ведаем, — паспяхалася выправіць сітуацыю Снежка. — Але гэта і няважна, бо Максім і бачыць Соню не хоча.

— Гэта напускное, — адмахнулася кабета.

— Спадарыня Юля, я даўно хацела спытацца, — памянля тэму Снежка. — Мне вось цікава, чаму вы так чапляецеся за Соньку? Яна ж зусім звычайная... Чаму вам так важна звесці яе з Максімам? Гэта нават нелагічна! Бо мамы, хутчэй, раўнуюць сыноў, а вы...

Мама Юля ўмомант пасур'ёзнела.

— Ёсць прычына, — суха сказала яна.

— І якая ж?

— Не магу расказаць.

— Нам здаецца, з Максімам хоча сустракацца ягоная аднагрупніца, — сказала Галя.

— Дачка Кубліцкіх? — хмыкнула мама Юля. — О, так... чароўная сям'я, выдатная паненка. Але не. Дзе сядзе, там і злезе. Зрэшты, — асеклася яна, — усё можа быць. Самастойны выбар партнёра — гэта вельмі важна на пачатку дарослага жыцця... Нават калі чалавек, — тут у яе задрыжэў голас, — сур'ёзна памыляецца.

У кішэні скураной курткі завібрыраваў тэлефон, і дзяўчатам нарэшце ўдалося развітацца.

— Знаеш, мая мама зусім непрасунутая і несучасная, але часам мне здаецца, што мне пашанцавала больш, чым Статкевічу, — прашаптала Галя Снежцы, калі яны далі нырца ў цёмны калідор факультэта.

Юлія Статкевіч увайшла ў «Пана Сцяпана» і зноў мімаволі скаланулася. «Чаму тут так цёмна і няўтульна?» — падумала яна, як і ўпершыню. Гэтае месца для яе аж занадта патыхала беларускімі дзевяностымі, якія хто сабе як хоча, а яна хацела забыць як страшны сон. Трэба вельмі пастарацца, каб што-кольвек тут адфоткаць (тое ж вяселле). Няўжо тут сапраўды нехта ладзіць дзіцячыя святы?

На бары нікога не было, і яна дзынькнула званочкам на стойцы. З кухні вызірнула знаёмая фізія. Кухар Аляксей Васілеўскі заўважна пасталеў і нават пачаў адпускаць модную бародку.

— Юлія Барысаўна! — узрадаваўся ён. — Шэф вас чакае. Ён у ніжняй зале, сустракаецца з кліентамі. Кавы? Гарбаты?

— Пеця цябе вельмі хваліць, — сказала мама Юля, калі хлопец пачаў выцэдзваць з апарата капучына. — З табой у яго як гара з плячэй.

— Ну так, ён больш зусім не кухарыць, — азваўся Вася. — Нас цяпер двое. Зранку Ларыса, потым а трэцяй заступаю я. Шэф прапаноўвае на цэлы дзень ісці, але я пакуль не магу. Зрэшты, тут і аднаму працы небагата, — крыху скрывіўся ён.

Мама Юля агледзелася. У зале сядзела толькі двое наведнікаў — у дальнім ад бара куце, не зняўшы чорных куртак. Абодвум за сорок, каржакаватыя, паміж імі — два графіны: з гарэлкай і таматным сокам. З ежы — толькі талерка саленняў. Проста нейкія здані з яе маладосці. Так, нібы ў Мінску нічога не памянялася. Нібы не было ўсіх гэтых навамодных гандлёвых цэнтраў, светлых кавярняў, кнігарань і галерэй, цягніка ў Вільню ўрэшце. А можа, Мінск сапраўды не памяняўся, проста гэта яна надта адарвалася ад народу?

Паветра тут немагчыма прапахла скваркамі.

— Дзякуй, пайду пашукаю Пецю, — узнялася мама Юля ад бара, дапіўшы каву.

Пётр Сінічка сапраўды быў у паўцёмным скляпенні, якое называў «ніжняй залай». Было тут не менш змрочна, чым наверху, толькі яшчэ больш пуста і прахалодна. Рэстаратар акурат развітваўся з пажылой парай, з якой склаў меню для юбілею. Калі мама Юля ўвайшла, Пётр з палёгкай уздыхнуў у кліентаў за спінай, зрабіўшы шалёныя вочы.

— Толькі што размаўляла з Лёшам, — паведаміла Юля, павітаўшыся. — Ён няблага дае рады, не?

— Не магу нацешыцца! Хоць спачатку я думаў, што ён праз Соньку да мяне дачапіўся. Яна да яго не вельмі ставіцца... Але хлопец адпрацоўвае на выдатна! Ты ж бачыш, я хоць крыху да чалавека падобны стаў.

З ноўтбуку на сталае азваўся відэазванок. Пётр хутка націснуў адбой і напісаў пару слоў у чаце.

— Гэта Ірэна, — крыху збянтэжана, але адначасова з гонарам паведаміў ён. — Амаль штодня размаўляем.

— Мужчына, жанчына, каханне... — зацокала язычком мама Юля. — І гэтыя пакутліва-салодкія стасункі на адлегласці... Ці ўсё ў вас добра? Ты таму мяне паклікаў? Можна, хочаш параіцца?

— У нас з Ірэнай усё цудоўна, дзякуй. Сядай, Юля. Нам трэба сур'ёзна пагаварыць.

Калі заінтрыгаваная кабета ўладкавалася насупраць сябра за сталом, той пачаў:

— Мінуў роўна год з часу, як мы да вас пераехалі. За гэты год, Юля, я не адчуваў нічога, апроч удзячнасці да цябе і Віці. Соня, думаю, таксама. Аляксей тады фактычна ўратаваў нам жыццё. Але вы, ваша сям'я, зрабілі не менш. Вы дапамаглі апамятацца, устаць на ногі, лягчэй перажыць тое, што адбылося. І хоць я не ўпэўнены, што да канца даў

сабе з гэтым рады, я думаю, што ачуняў. Адным словам, Юля, я здыму кватэру. Мы з Соняй з'язджаем ад вас.

Юля сядзела аслупянеўшы. Яна яўна не чакала такога павароту.

— Ведаеш, Пеця, — паволі пачала яна, — ваш пераезд да нас таксама шмат змяніў у нашым жыцці. Гэты год мы пражылі як адна вялікая сям'я. Я нават не чакала, што так можа быць, і, шчыра кажучы, баялася сварак і непаразуменняў, асабліва пасля таго, што калісьці адбылося між намі...

— Давай не будзем пра гэта зноў, — паспешліва адказаў Пётр. — Мы ж з самага пачатку дамовіліся, што не будзем згадваць былое. Маё рашэнне ніяк не звязанае з тым выпадкам.

— Я ведаю, ведаю, Пеця... А ты ведаеш, як шчыра я люблю тваю дачку. Год побач з вамі быў для мяне вялікім шчасцем. Што б табой ні рухала, я прашу цябе, падумай яшчэ. І — мо заставайцеся?..

Павагаўшыся, кабета працягнула:

— І каб неяк паўплываць на цябе, скажу яшчэ адну рэч. Калі мы запрашалі вас, гэта не было дабрачыннасцю. Ты плаціш нам штомесяц столькі, за колькі мог бы зняць асобнае жылло, але ты яшчэ і харчы прывозіш, і Соня прыбірае частку дома... Такім чынам, гаспадарка абыходзіцца нам крыху танней... Ведаеш, нашы справы не такія добрыя, як можа падацца збоку. Не магу табе расказаць усяго, але, напрыклад, будоўля пацягнула больш, чым можна было спадзявацца, а падтрымліваць дом цяпер — гэта шалёныя грошы... Ды і кампанія перажывае не найлепшыя часы. Прыбыткі скараціліся праз гэты чортаў крызіс... Але Віця і чуць нічога не хоча пра хатнюю эканомію. Адным словам, я спрабую ашчаджаць сама — і ты мне дапамож у гэтым. Таму ты проста выручыш мяне, калі вы застаняцеся.

— Юля, у вас цяжка з грашыма? — не паверыў вушам Пётр. — Наколькі ўсё кепска?

— Не хвалюйся: пакуль усё больш-менш, аднак калі так пойдзе далей... У любым выпадку, у фотастудыі я цяпер завіхаюся не толькі дзеля жаночай самарэалізацыі.

— Дзякуй за давер, — сказаў Пётр, памаўчаўшы. — Тады і я буду да канца шчырым. Я маю адну важную прычыну для пераезду. Соня.

— Усё-ткі Соня?! Пеця, я не...

— Ды супакойся, Юлька. Я цябе ні ў чым не віню. Проста... Калі мы былі на моры, яна паводзілася жакліва. Грубіла, не слухалася, уцякала адна гуляць... Я, вядома, звязваў гэта з Ірэнай, бо праблемы пачаліся, калі мы з ёй пазнаёміліся... Але ў Мінску ўсё працягнулася. Яна не хоча размаўляць, а калі я заходжу да яе па вечарах, яна часта заплаканая. Ірэна прысягае, што яны з Соняй добра паладзілі і дзяўчо яе па-свойму нават блаславіла. То-бок прычына ў іншым. Ірэна — а ў яе дарослая дачка — сказала, што, магчыма, тут няшчаснае каханне. Я стаў збіраць усё да кучы — і ў выніку прыгадаў усю гісторыю з Максімам, бздурны пра ліст і пра Соніну летаўню ў яго закаханасць. Пераказаў усё Ірэне — дык яна за галаву схапілася. І сказала, што ніякія гэта не бздурны. Што неўзаемнае каханне, калі двое змушаныя жыць разам, — гэта абавязкова траўма, прычым для абодвух. А для Соні гэта проста згуба. Так яна пакалечыць сабе псіхіку...

— Ты зусім нічога не ведаеш. Максім і Соня...

— Яны не твае лялькі, Юля, — спакойна, але цвёрда прамовіў Пётр.

— Але яны так пасуюць адно аднаму!

— Я з'езджаю на кватэру і забіраю Соню. Так будзе лепей і для нас, і для вас.

— Пётр, я зараз скажу табе адну рэч, якая змусіць цябе перамяніць рашэнне.

— Ну?

— Максім і Соня... Яны пацалаваліся! А менавіта, Максім пацалаваў Соню!

Пётр Сінічка раскрыў рот. Праз хвіліну закрыў яго і ўзняўся з-за стала.

— О так, я праўда мяняю рашэнне.

— А я што казала!

— Раней я думаў, што спакойна пару тыдняў пашукаю выгудную кватэру, а цяпер разумею, што трэба пагаджацца на тую, якую глядзеў учора. Яна вызваляецца ў нядзелю. У панядзелак мы пераязджаем.

— Але Пётр!!!

— Толькі, прашу цябе, Соні ні пра што не кажы. Я сам скажу напярэдадні — у нядзелю. Пабуду бацькам-тыранам. Яна ж яўна не захоча пакідаць вас.

— Пётр!

— Юля, я вырашыў. Дзякуй за ўсё. Пабачымся вечарам.

І чаму так халодна ў гэтай зале? Халодна і цёмна. Як тут фатаграфавальныя святлы? Асабліва дзяцей?..

Ружовых акулараў, як уяўлялі сяброўкі, Соня не мела. Мазгамі яна разумела, што ў Статкевіча на яе конт развілося нешта накшталт «сіндрому медбрата». Але каханне, як і любая рэлігія, — опіум для народу.

Як забыць дотык ягонаў рукі да пляча, калі ён выводзіў яе са спартыўнай залы? Тое, як ён ветліва і далікатна пазычаў у яе тэлефон, каб вызваніць доктара? Тое, як чакаў яе на калідоры ў больніцы?

А ў наступныя дні — нічога. Зноў пустэча і неймаверная прага хоць здалёк пабачыць яго. Соня, лічы, перасялілася на першы паверх у доме Статкевічаў, каб пільнаваць Максімава вяртанні дадому. Але ён проста моўчкі забіраў вячэру ды ішоў з талеркай у пакой.

Ён нават ні разу потым не спытаўся, як яе рука.

А рука балела. Зрэшты, Соня вырашыла, што ўсё адно будзе хадзіць на тэніс. Каб бачыць Максіма. І абламалася.

Заняткі пачаткоўцам Ігнацюк прызначыў па аўторках і чацвяргах. Максім і Івона вырашылі з імі не займацца. Сямён дамовіўся з рэктаратам пра частковую аплату корта — але арэнда пачыналася з новага года. Увосень трэба было хадзіць у спартзалу галоўнага корпуса. А там фізрукі нават мячыкі аб сценку набіваць не дазвалялі. Максім і Івона абвясцілі, што раз на тыдзень будуць самі аплачваць адкрыты (або закрыты, калі дождж) корт у Сляпянцы. Па серадах. «Можаце прыходзіць глядзець», — запрасіў навічкоў Сямён.

Соня і падумаць не магла, што будзе адзінай, хто прыцягнецца ў сераду ў Сляпянку. Там былі толькі Івона, Максім, Сямён і незнаёмая Соні дзяўчына. Яны меліся гуляць парамі.

— Вядзі лік! — загадаў Соні Сямён.

Але ўсачыць, куды трапіў мяч і хто выйграў сэт, Соні без практыкі не заўсёды ўдавалася.

— Сямёне, давай гэта спынім, — папрасіў Максім. — Тут усе здольныя рахаваць у думках.

Праклінаючы сябе на чым свет стаіць, Соня паставіла, што тэнісны клуб кіне.

Але ў чацвер усё адно прыйшла на «фізуху» — нечалавечую па нагрузцы размінку перад тым, як трэнер ставіў усіх у шэраг, загадваючы набіваць мячык аб падлогу.

Яна абяцала Сямёну.

На самай першай трэніроўцы, калі ўсе ўзяліся за ракеткі, аднарукая Соня ўладкавалася на лаве, выцягнула з запячкі ноўт, каб нешта спраўдзіць па вучобе.

Раптам яна заўважыла, што Сямён неяк уважліва на яе паглядае. Пасля занятку ён падышоў да яе. Без ракеткі.

— У цябе з сабой комп? — нясмела пачаў ён. — Тут такая справа... Гэты корт... Каб нам на яго перавялі сродкі,

трэба запоўніць кучу паперак. У мяне ўсё на электроннай пошце, але я нават прагледзець не магу, бо не маю ў Мінску кампа. А ў інтэрнэт-цэнтр дайсці зусім няма часу... Можа, застанешся зараз, дапаможаш? Гэта літаральна на гадзінку.

«На гадзінку» зацягнулася да восьмай вечара. Сямён не толькі не меў кампа, але, выглядала, не ўмеў з ім асабліва дачыняцца. Адсутнасць мышкі паставіла яго ў тупік. А ў Соні балела рука, таму шмат яны зрабіць не паспелі.

— Як такое можа быць, што студэнт на чацвёртым курсе — і без кампа? — не магла зразумець Соня. — А як ты курсавыя пішаш?

— Пішу ў Мінску, дома набіраю, — збянтэжана сказаў Сямён. — Але я там бываю раз на месяц.

Гэтак Соня даведалася, што Сямён нарадзіўся ў палескай вёсцы Амшары і мае дзевяць братоў і сясцёр.

— Дзевяць? — вылупіла яна вочы. — Вы шматдзетныя?

— Дзевяць дзяцей у нас — гэта няшмат, — з гонарам усміхнуўся Сямён. — Пятнаццаць-дваццаць — то я разумею.

Вёска Сямёна была адной з «агурковых сталіц» Беларусі пад Пінскам. Усе жыхары — баптысты, у кожнай сям'і — неабсяжная цяпляца гуркоў.

— Мы завіхаемся з ранку да ночы, так што мы зусім не бедныя! — важна сказаў Сямён. — І камп'ютараў у нас дома ажно два!.. Ты, мусіць, шакіраваная? Многія лічаць баптыстаў сектантамі.

Соня паспяхалася запэўніць, што сектантамі баптыстаў не лічыць. У яе, папраўдзе, не было ніякай думкі пра баптыстаў. Але Сямён быў не самым дзівакаватым чалавекам, які сустрэўся ёй за паўтара месяца ва ўніверсітэце.

— Ты, значыць, у вёсцы вырас? — спыталася яна. — А я думала, тэнісам можна толькі ў горадзе займацца.

— Гэта ўсё пастар Джон! — ажывіўся Сямён. — Ён часта прыязджаў да нас са Штатаў у царкву, калі я вучыўся ў школе. Ён вядомы тэнісіст, алімпійскі прызёр, але ў цяжкі момант жыцця прыйшоў да Ісуса. І ўяўляеш, ён на свае грошы пабудоваў у Амшарах корт! Пры нашай школе. Нават у Мінску не паўсюль сёння такія корты, як быў у нас!

І Сямён пачаў захоплены аповед пра тое, як зрабіўся правай рукой пастара і ягоным найлепшым вучнем.

— Шкада, Джон больш не можа прыязджаць да нас, — уздыхнуў юнак. — Корт занепадае без догляду. Няма трэнера.

— А ты? Хіба ты не можаш трэніраваць дзяцей у Амшарах? — спыталася Соня.

— Можа, потым, але пакуль я тут вучуся. Нашы насамрэч не вельмі сур'ёзна ставяцца да спорту, ды яшчэ такога... Не асабліва разумеюць. Я пасля школы планаваў у Акадэмію фізкультуры. Але Госпад вырашыў іначай.

Прамаўляючы «Госпад», Сямён вельмі кранальна ўзводзіў вочы да неба. Гэткая адухоўленасць зусім не спалучалася з ягоным праставатым выглядам. Соні гэта здавалася мілым.

— Грамада збіраецца будаваць на нашым балоце кансервавы завод. Агуркі катаць на экспарт. Зараз дамаўляюцца пра зямлю. На будоўлі будзе патрэбны геадэзіст. Я ў школе не асабліва добра вучыўся, але па геаграфіі дзевятка была. Ну, калі з маленства цікавіўся спортам, то хоцькі-няхоцькі краіны розныя ведаеш, сталіцы... Вось мяне і накіравалі на геафак. Я «мэтавік»... Дарэчы, выдатнік. Тры гады на залікоўку працаваў. Цяпер яна на мяне працуе — таму я магу заняцца клубам.

Пакуль яны мянцілі языкамі, Сонін комп расілкаваўся.

Дамовіліся, што працу даробяць у сераду, пасля трэніроўкі ў Сляпянцы.

У сераду, навучаная досведам, Соня, па-першае, узяла з сабой дрот ад ноўта, а па-другое, адскочыла ў краму купіць паесці. Прынесла кефір і булачкі.

Сямён сядзеў на старой рыпучай канапе, пакрытай выцёртай савецкай капай, у закутку вахцёра. Той дазволіў ім там папрацаваць. «Паляшук з палешуком заўсёды дамовяцца», — задаволена прамовіў Сямён, пакуль яны раскладаліся на паліраваным журнальным століку. За будкай вахты ў старым будынку, да якога не так даўно далучылі новы тэнісны kort, была расхлябаная разетка і мігатлівае святло флюарэсцэнтнай лямпы. На цёмна-жоўтых сценах віселі календары за мінулыя гады — з сабачкамі, канямі і Парыжам.

— О, вугляводзікі, ідзіце да таткі, — прамовіў Сямён, упіваючыся зубамі ў ромавую бабу. — А табе нельга: у маіх спартсменаў — строгі рэжым!

Соня хмыкнула і вызваліла з пакету смятаннік. Адкрыла тэтрапак з кефірам і павярнула на сябе камп'ютар. Сямён, схамянуўшыся, кінуўся закрываць старонкі, ледзь не распляскаўшы кефір на клавіятуру.

Але было позна. Соня пабачыла, што замест іксэль-файлаў і формаў для заявак Ігнацюк, пакуль яна бегала ў краму, праглядаў укантактны профіль Іваны Кубліцкай.

— Я проста зайшоў паведамленні праверыць, — пачаў апраўдвацца Сямён, хоць Соня яго ні ў чым не вінаваціла.

— Табе падабаецца Івана... — здагадалася яна.

Хлопец уздыхнуў.

Кефір скончыўся, і вахцёр-паляшук прынёс ім электрачайнік і заварку. Каб згатаваць гарбату, давалося вытыркнуць ноўт з разетки.

— Мы пазнаёміліся ў Пінску, на міжнародным турніры па тэнісе, — пачаў аповед Сямён. — Івона тады зусім малая была, прыехала за кампанію з сястрою. Тая выступала за Віцебскую вобласць. Нас, амшарскіх, паехала трое: я і дзве дзеўкі. Джон тады быў у Штатах, але ён і не змог бы нас павезці: афіцыйна нашым трэнерам быў фізрук.

З іншымі беларусамі мы тады не дачыняліся — толькі з украінцамі ды палякамі. «Свае» нас моцна гнабілі: абзвалі калгаснікамі, сектантамі і дражнілі за гуркі.

— А я чытала, у спартыўных секцыях дзеці дзяцей не цкуюць, — здзівілася Соня.

— Нас, баптыстаў, цкуюць паўсюль і заўсёды... — Сямён горка ўсміхнуўся. — Можа, ты чула, што дзяўчаты і хлопцы, калі на выходныя да бацькоў едуць, часта ў цягніках знаёмяцца... Дык вось, у нашай «кругасветцы», якой мы дадому дабіраемся, калі скажаш, што з Амшараў, то капец. Дзеўкі шугаюцца, як ад маньяка. Мне брат расказваў, адна да яго першая заляцалася, а потым папрасілася ў правадніцы ў іншы вагон... А тады ў Пінску нас, дарэчы, пінскія і пачалі гнабіць. Салату з агуркоў у сталоўцы давалі зранку, у абед і ўвечары — з нас кожнага разу рагаталі. Мае дзеўкі ўжо есці ісці адмаўляліся... А найгоршае пачалося, калі мы сталі перамагаць. Пінскія — а за імі ўся Брэсцкая вобласць — адмовіліся сядзець з намі за стол. Але тады падхапілася сястра Івоны, Марына, і сказала: «Годзе! Яны такія ж хрысціяне, як усе тут». І яны з Івонай адразу да нас пераселі. Марына, яна, напэўна, нават прыгажэйшая за сястру... Але нейкая такая напорыстая. А Івона... Яна вельмі добрая. Яна тады нічога не гаварыла, а толькі пасміхалася. Шкадавала нас ці што? Мы тады з нашымі дзеўкамі ўзялі чатыры медалі на траіх. Ага, простая вясковая школа...

Сямён змоўк і адпіў кефіру.

— А ў апошні вечар да мяне падышла Івона. Такая прыкольна-сур'ёзная... Абруч насіла, каб грыўка ў вочы не

лезла... І папрасіла мяне з ёй згуляць і паказаць яе хібы. Мы выйшлі на kort і гулялі, пакуль было відаць мяч. Яна вельмі старалася. Я не хацеў яе крыўдзіць, але нешта на мяне найшло, я моцна крычаў на яе, калі яна памылялася. Думаў, яна пасля гэтага і размаўляць са мной не захоча. Але калі мы вярнуліся дадому, яна прыслала паведамленне, што ўсе мае парады былі вельмі крутыя, і я — прыроджаны трэнер.

Сямён шнарыў па журнальнымі століку вялікімі нязграбнымі рукамі, якія не ведаў куды дзець, калі яны не трымалі ракеткі.

— Я скончыў школу, але працягваў ездзіць на школьныя чэмпіянаты. Дапамога там заўсёды патрэбная... Я не адразу зразумеў, што выбіраю тыя выезды, дзе можа быць яна. Вечаровыя гульні зрабіліся нашым рытуалам... Яна вельмі старалася, гуляла ўсё лепей і лепей і ў выніку ўзяла срэбра на адным турніры. Я радаваўся так, нібы перамог я. А яна напісала пост падзякі, дзе назвала мяне «сваім галоўным трэнерам»... І калі Івона паступіла ў Мінск, гэта было як азарэнне для мяне, каб нарэшце адкрыць клуб...

Сямён схапіўся рукамі за галаву і хвіліну маўчаў.

— Ведаеш, я ніколі не задумваўся пра тое, хто яе бацька. Я і марыць ніколі не мог, што яна зверне на мяне ўвагу. Але ў той дзень, калі яна прыйшла з Максімам... Я раптам зразумеў, што ўсё, чаго я насамрэч хачу ад клубу, — гэта вось так гуляць з ёй па вечарах. Каб ніколі не канчалася гэтая гульня. Але па-за гульні яна — князеўна, а я — халоп. Максіма я добра ведаю. Два гады падпрацоўваў памочнікам трэнера ў клубе, дзе ён займаўся. Ён вельмі здольны. Шкада, што не хоча асабліва кшталтавацца ў тэнісе. Але калі я паасобку запрашаў яго і яе, ці мог я думаць, што яны прыйдуць разам? Гэх...

Сямён махнуў рукою:

— Адным словам, не будзем пра гэта. Але дзякуй, што выслухала.

— Гэй, галубочкі, вы тут усю ноч сядзець будзеце? — зазірнуў аканом у падсобку.

— Зараз, дзядзьку, ужо ідзем, — замітусіўся Сямён.

— Ведаеш, мы так ніколі нічога не напішам. Давай я сама ўсё запоўню, а ты мне шакаладку? — прапанавала Соня.

Гісторыя кахання баптыста-геадэзіста Сямёна да наваполацкай князеўны вельмі расчуліла Соню. І яна вырашыла неяк падтрымаць хлопца. Пагатоў, спадзявалася яна, калі Сямёну ўдасца заваяваць Кубліцкую, Максім будзе ў бяспецы.

Так што, магчыма, усё паляцела ў тартарары менавіта таму, што Госпад наш Ісус Хрыстос вырашыў пакараць Соню Сінічку за інтрыгі.

У чацвер пасля трэніроўкі Соня аддала Сямёну гатовыя дакументы на флэшцы. Рука ўжо амаль не балела, але Соня вырашыла, што больш на тэніс хадзіць не будзе, і таму не купляла ракеткі.

— Ведаеш, я тут падумала пра цябе і Івону, — сказала яна Сямёну, калі ўсе сышлі з залы. — Мне здаецца, не такая паміж вамі і прорва. І ты, магчыма, ёй падабаешся. Але такія дзяўчаты, як яна, ніколі не зрабяць першага кроку. І ты ніколі не дазнаешся, што яна адчувае, пакуль не скажаш пра свае пачуцці.

— Што, проста ёй прызнацца? Я не змагу! — запанікаваў Сямён.

— Ну, адразу не трэба. Але можна пакрысе. Спачатку запрасі яе схадзіць куды-небудзь разам. Па-сяброўску. І ты сам адчуеш, ці можна рабіць другі крок.

— Добра, я падумаю, — паабяцаў Сямён. А калі Соня ўжо выходзіла з універу, дагнаў яе ў вестыбюлі.

— Прыдумаў! — узрадавана абвясціў ён. — У гэтую суботу ў Мінску этап Кубка Дэвіса! Нашы гуляюць з сербамі! А мне ў федэрацыі абяцалі два запрашальнікі на VIP-трыбуну. Думаеш, яна пойдзе са мной, калі я запрашу?

— Не запрасіш — не дазнаешся. Патэль ёй... Ну, баішся тэліць, з майго мабільніка напішы ў інтэрнэце, — на радасях расшчодрылася Сінічка. (Сямёнава мабілька была вельмі прасценькай і толькі званіла.)

Соня надыктавала хлопцу паведамленне для Івоны: маўляў, «нічога такога, я бы і не пайшоў, але, можа, ты хочаш?»

Адказ прыйшоў праз трыццаць секунд:

«Дзякуй, Сёмка! Ты найлепшы! Іду, вядома!»

Сямён пусціўся ў скокі проста на аўтобусным прыпынку, да якога яны з Соняй паспелі дайсці, пакуль чакалі адказу.

— Ты проста золата, золата! — крычаў ён. — Ды я табе воз шакаладак за такое куплю... Ведаеш, што? Давай я табе ракетку падару? У мяне некалькі. Ты ж так і не маеш?..

Адкруціцца ад тэнісу, такім чынам, ніяк не выходзіла.

У пятніцу пад вечар раздаўся званок з незнаёмага нумара:

— Дык што, ракету браць будзеш? Зараз жа да мяне! — рыкнуў Сямён у слухаўку.

Відаць, акурат трымаў тую ракетку ў руках.

На прахадной у свежазбудаваным інтэрнаце геафаку, куды Соня дабіралася з дому амаль гадзіну, сядзелі развясёлыя студыкі.

— Рэбза, да «манаха» дзяўчына! — загаласілі яны, калі Соня падышла запісацца.

З усіх дзвярэй павысоўваліся цікаўныя галовы.

Соня, нікавеючы, паднялася на патрэбны паверх. Там у невялікай, але светлай «келлі» яе чакаў Сямён у спар-

тыўным касцюме і тапачках. Ён ужо расклаў ракеткі на суседавым ложку. Суседа ў пакоі не было. Сцяна над Сямёнавым ложкам была густа завешаная медалямі ды граматамі; на палічцы над ягоным сталом стаялі не кнігі, а спартыўныя кубкі.

— Во гэтая троху цяжкая, але з ёй можна гуляць прафесійна. Толькі табе трэба струны перацягнуць... А гэтая лягчэйшая, можа, яна табе будзе пасаваць...

Яны выбіралі Соні ракетку, як чароўную палачку Гары Потэру.

— Уяўляеш, заўтра мы пабачым гульнію самога Івана Вулканіча! Івона фанатэе ад Вулканіча! — узбуджана вяшчаў Сямён, завіхаючыся з ракеткамі.

У гэты момант яго неандэртальская мабілька пранізліва запілікала.

— О, гэта яна звоніць! — засвяціўся хлопец сінхронна з экранчыкам свайго апарату. Кінуўшы ракеткі, ён выбег паразмаўляць на калідор.

Вярнуўся ціхі і змрочны. Моўчкі сеў на ложка і ўткнуўся тварам у падушку.

— Што такое? — спужалася Соня.

— Яна... яна тэлефанавала, бо выпадкова апынулася побач з офісам тэніснай федэрацыі. Спыталася, у каго там можна забраць запрашальнікі... І раз я не вельмі хачу ісці, то ці можна, яна іх возьме, каб ісці з Максімам...

Соніны ногі падкасіліся, і яна бухнулася на крэсла.

Яна сама прадыхтавала гэта Сямёну! Што ён «не вельмі хоча ісці»...

— І што ты ёй сказаў?..

— Я сказаў, у каго забраць.

Соня застагнала і схпілася за галаву.

— Што цяпер рабіць?

— Я ўсё адно туды пайду! — сказаў Сямён, неўсвядомлена хапаючы ракетку з ложка. — Калі нешта ёсць паміж

імі, я мушу, я проста мушу ведаць! У студсаюзе ё бясплатныя квіткі на звычайную трыбуну... Я пазваню, каб мне прынеслі два.

— Два?

— Ну вядома: ты пойдзеш са мною! Па-першае, ты гэта ўсё заварыла. А па-другое — нібы я не ведаю, што ты закаханая ў Максіма? Няўжо ты спакойна дазволіш ім пайсці на спатканне?

— Ты... Але адкуль ты...

— Апроч таго, што ў цябе ўсё на твары напісана, калі на яго глядзіш? Я ўсё думаў, адкуль ты мне знаёмая. А потым згадаў той смешны артыкул Змітра Перчыкава на «Заўзятары». Ну, калі ён пайшоў на школьную эстафету і апісаў яе праз каментарыі плеткароў, з якімі сядзеў на трыбуне. Ты тады бегла — і перадала палачку не сваёй камандзе. І ўсё праз каханне. Ты і ў клуб прыйшла дзеля Максіма! Хіба я не маю рацыі?

— Нікуды я не пайду! І табе не раю. Яны нас пазнаюць.

— А мы замаскіруемся...

Раздзел VII

СОНЮ АФАРМЛЯЮЦЬ

— Такая раскошная дама падарожнічае адна? Можа, нам у адзін бок?

— Чаму ж не падвезці гэткага красунчыка?..

— Цябе на кальцавой высадзіць, на прыпынку? — спыталася мама Юля ў сына, калі яны выехалі з пасёлка.

— Мне ўвогуле ў Вяснянку, у РЦТ.

— Ну, то едзем. Я да псіхатэрапеўта магу і праз Вяснянку... А ты на Кубак Дэвіса?

— Ага. Беларусь — Сербія.

— Парныя?

— Не, парныя перанеслі на заўтра. Ціхі толькі сёння прылятае з Амерыкі... Чаго ўздыхаеш?

— Яшчэ пару гадоў таму мы на такія спаборніцтвы выбіраліся ўсёй сям'ёй. Ты, я, Віця, Вадзік...

— Мамуля, твой тэрапеўт мусіў табе патлумачыць, што я ў такім веку, калі мне вельмі не хочацца рабіць нешта «ўсёй сям'ёй»...

— Справа не толькі ў табе... Шмат чаго памянялася.

Некаторы час Юлія Статкевіч кіравала моўчкі. Гаварыць пачаў Максім:

— Ты таксама ведаеш?

— Што менавіта?

— Што тата збіраўся браць крэдыт, каб аплаціць маю вучобу ў Лондане.

— Я выпадкова даведалася. Летам. А ты як даведаўся?

— Таксама выпадкова. У Маскве той татаў партнёр, Сяргей, як яго...

— Карпілаў.

— Ага, Карпілаў. Ён прагаварыўся, што тата прасіў у яго грошы. Дакладней, ён не ведаў, што гэта таямніца.

— А я хацела сама аплаціць твой першы семестр Когуту і паехала здымаць кэш у банк, з таго асноўнага рахунка. І выявілася, што тата перавёў кудысьці ўсе грошы недзе з год таму... У мяне ногі падкасіліся. Я адразу паехала ў кампанію і закаціла яму скандал проста на працы... Выявілася, што ён... Усе чыста нашы ашчаджанні ён укінуў у «Стар сістэмз»... Яны цяпяць ад крызісу сур'ёзней, чым магло здавацца, Максім. Няма ніякага выхаду з піке.

— Што, усё зусім пагана?

— Пакуль не зусім, але калі так працягнецца яшчэ год, можна будзе заяўляць пра банкруцтва... Я не веру, што тата мне гэта зробіў. Мы ж разам пачыналі кампанію... Ён схаваў ад мяне праўду. Паводзіўся так, нібы ўсё наладзілася. Гэтыя адпачынкі, дарагія падарункі...

— Як жа вы тады заплацілі мне за вучобу?

— Віця казаў, што сам пра ўсё падбае. Пагатоў, у параўнанні з брытанскімі коштамі гэта такая драбязя... Больш мы пра гэта не размаўлялі. Ён проста ўнікае размоў. І па-ранейшаму не вылазіць з працы. Нават у суботу!

— Сёння ён з Вадзікам паехаў. Думаю, той не дасць яму асабліва папрацаваць.

— А я думаю, зноў спіхне яго на Волечку... Ён сябе не шкадуе, Максім... Так ператамляцца! Я не ведаю, чым гэта скончыцца! А жыццё не робіцца таннейшым. Дзве машыны, вялікі дом, Вадзікава гімназія... Усё на мне! Та-

та і не думае неяк ашчаджаць! А мы яшчэ застаёмся без кватарантаў.

— Сінічкі... пераязджаюць?

— Што ты так устрывожыўся?

— Табе здалася.

— Анягож, пераязджаюць, і ўсё праз цябе.

— Не бачу сувязі.

— Пётр мне прамым тэкстам сказаў, што шукае кватэру, бо хоча абараніць Соню ад цябе. Яна пакутуе. Але ладна. Я ж не мушу мяшацца ў асабістае жыццё дзяцей! А пра маё жыццё нехта падумаў? Я так да яе прывязалася! Ведаеш, я нават шкадую, што яна табе сімпатычная. Лепш бы мы проста спакойна жылі ўсе разам. Так добра ўсё складалася, і тут...

— Не кажы лухты. Сімпатычная... Калі яны з'язджаюць?

— Праз пару дзён. Але не ўздумай прагаварыцца Соні. Яна яшчэ не ведае. Будзе непрыгожа, калі яна дазнаецца не ад бацькі... Ах, Соня-Сонечка! Як я буду сумаваць! Мы ўсё так яе палюбілі... Ведаеш, нават Вадзік нядаўна сказаў: «Мама, я хачу, каб Соня была з намі заўсёды». Ёй ён ніколі ў жыцці не прызнаецца! Яна глядзіць яго, калі ў мяне вечаровыя здымкі... А цябе малы тыднямі не бачыць! І заўваж, я нават ні разу не спыталася, дзе і з кім ты валэндаешся! Па-англійску «тынэйджар» — гэта да дзевятнаццаці гадоў уключна! Гэта тваё жыццё, жыві яго як знаеш!..

— Ладна, мамуля, вечарам дагаворым. Вось на гэтым прыпынку, калі ласачка...

— Паабедай абавязкова! І... шапку надзень, — апошняе мама Юля прамовіла ўжо сабе пад нос, калі Максім хлопнуў дзверцамі.

* * *

У Рэспубліканскім цэнтры тэніса віравалі жарсці. Юная надзея мужчынскай зборнай Беларусі Міраслаў Ка-

спяровіч аднаасобна стрымліваў атаку мацёрых сербскіх тэнісістаў Івана Вулканіча і Дымітра Дымітравіча. Сербы чаргаваліся на корце, і кожны раз сапернікам выступаў Каспяровіч.

Соня і Сямён прыехалі на турнір прыкладна да пачатку трэцяга гейма. Калі яны прайшлі да трыбуны, Максім і Івона ўжо сядзелі навідавоку ў VIP-зоне — на высокім балконе над кортам, дзе ў два шэрагі стаялі зручныя мяккія крэслы. Побач з VIP-зонай сядзеў тэлекаментатар, стаяла камера і круціліся нейкія людзі. Некаторыя з іх парукаліся з Сямёнам. Соня вельмі спадзявалася, што гэты натоўп уверсе хоць крыху затуляе іх «плябейскія» месцы ад «віпаў».

Гэта было нават пікантна — хавацца ад Статкевіча, пераапануўшыся ў адзенне Статкевіча. У шафе, дзе запаслівая мама Юля захоўвала тое, з чаго вырас Максім, але да чаго не дарос Вадзік, дзяўчына адшукала чорную байку свайго памеру і чорную бейсболку. Схаваўшы пад бейсболку валасы, яна спадзявалася выглядаць як хлопец.

Сямён дзеля канспірацыі зрабіў нечуваную рэч — згаліў вусы. Ён таксама быў у бейсболцы, а яшчэ ў чырвона-зялёным спартыўным касцюме, які парадаксальна дазволіў яму зліцца з натоўпам.

Каспяровіч і Вулканіч ішлі ўпоравень, па чарзе прапускаючы мячы. Трыбуны шумелі і хваляваліся. Калі лік у вызначальным сэце зрабіўся 5:5 і засяроджаная арбітарка, што ўзвышалася над кортам у сваім падобным да дзіцячага крэсле, каторы раз абвясціла: «Роўна!» — у паветры запахла валідолам.

— Славік, паднацісні! — галасіў нейкі басавіты дзядзька.

— Два мячы! Два мячы! — скандзіравалі дзяўчаты ў Соні за спінай.

Часам матч прыпыняўся — і на цёмна-зялёным корце пачыналі сінхронна рухацца, мяняючыся, асістэнты ў чор-

ных байках, кепках і кедах. Гэта, а яшчэ англійская мова з вуснаў суддзі, надавала падзеі нечуванай саліднасці.

— Я больш не магу трываць, — сказаў Сямён, кладучы галаву на калені. — Соня, што там?

— Каспяровіч прайграў падачу, — далажыла Соня.

— Ды не, я пра Івону!

— Усё нармальна, яны проста сядзяць.

Наступную падачу Каспяровіч выйграў, і трыбуны ўзрушана загулі. Івона як бы пад уплывам эмоцый схпіла Максіма, які сядзеў злева ад яе, за локаць двума рукамі.

— Што там? — спытаўся Сямён, не падымаючы галавы.

— Івона заляцаецца да Максіма. Схпіла за локаць, але ён не павёўся.

— А... А што Славік?

Як можна быць прафесійным гульцом і мець такія слабыя нервы?

Соня амаль не сачыла за матчам: уся яе ўвага была прыкутая да VIP-трыбуны. Зрэшты, нічога асаблівага паміж М. і І. не адбывалася, але пякучы камяк рэўнасці ўсё адно стаў у горле. Соня каторы раз прыдзірліва аглядала ўбранне канкурэнткі. Прыдзірацца, уласна, не было да чаго: на Івоне былі простыя сінія джынсы і белая блузка ў блакітныя кветачкі, на левай руцэ дзяўчына мела бліскучы бранзалет. Каленкамі яна заціскала ракетку.

— Навошта ёй ракетка? — спыталася Соня, штурхнуўшы Сямёна. Той хуценька зіркнуў на VIP-трыбуну і зноў закрыўся ад свету рукамі.

— Гэта не яе звычайная ракетка. Думаю, яна хоча, каб Вулканіч паставіў ёй аўтограф.

Івона нахілілася да Максіма і нешта прашаптала яму на вуха. Той адно крутануў галавою.

Было відаць, што Статкевіч сур'ёзна перажывае за Каспяровіча. Таму калі беларус такі закалаціў сербу два мячы запар і выйграў матч, Максім ускочыў разам з іншымі

заўзятарамі і вельмі эмацыйна пачаў пляскаць над галавой рукамі.

На твары — усмешка, агонь у вачах. Тэніс рабіў хлопца жывым. Шчаслівым.

Соня і Сямён вывалілі з залы з людской плынню. Івона і Максім выходзілі са сваёй трыбуны — трэба было цягнуцца шпегавец за імі ў вестыбюлі.

— Што за шум без бойкі? — звярнуўся Ігнацюк да шчуплых хлопцаў у шэрых гарнітурчыках. Гэта былі ягонья знаёмыя з геафаку, якія працавалі тут ахоўнікамі «за абшчагу».

— Фанаты хочуць падачыняцца з сербамі, а тыя не выходзяць. Кшталту, трэнер ім не дазваляе.

Соня згледзела наперадзе блузку ў кветачкі.

— І што, Вулканіч не будзе даваць аўтографу? — спыталася яна.

Шэрыя гарнітурчыкі дружна паціснулі плячыма.

— Сямён, гэта твой шанец! — ажывілася Соня. — Калі ты трапіш у апранальню і возьмеш для Івоны аўтограф у Вулканіча, яна гэта абавязкова ацэніць!

Азірнуўшыся, Соня рашуча садрала з нейкай перагародкі афішку Кубка Дэвіса:

— Вось, хай ён тут распішацца!

— А каля шатні хто дзяжурить? — спытаўся Сямён.

— Толькі што стаялі мы, — адказаў адзін з хлопцаў, — але калі публіка паваліла, там сталі два бамбізы з Акадэміі фізкультуры. Туды можна толькі гэтым пацанчыкам у чорным, якія на корце стаяць.

— Што, праўда? — агледзела сябе Соня. Яна раптам зразумела, што...

— Сямён, я пайду па аўтограф да Вулканіча! — абвясціла яна. — А Івоне скажам, што гэта ты расстараўся.

Ігнацюк хацеў запырэчыць, але Соню ўжо было не стрымаць. Яна сунула афішку пад чорную байку, нацягну-

ла ніжэй на вочы чорную бейсболку і пачала пракладаць сабе дарогу праз натоўп. Мінула Івону, ледзь не зачапіўшы рукаво яе квяцістай блузкі. Максіма побач не было.

Гэтак на куражы Сінічка з дзелавітым выглядам праскочыла паўз двух бамбіз, якія вартавалі стромыя сходы, што вялі ўніз, у апранальні. Адкрыла дзверы і апынулася яшчэ на адной кароценькай лесвіцы, якая прывяла яе ў калідорчык.

Дзяўчына без перашкод дайшла да корта, дзе завіхаўся персанал. Тэнісістаў там ужо не было. Тады яна вярнулася ў калідорчык. Пах поту і прыглушаны шум вады сведчыў: апранальні недзе блізка.

Вось двое дзвярэй. Але дзе нашы, а дзе госці?

Соня толькі на хвілінку зазірне ў першую апранальню, каб зарыентавацца...

Яна прыадчыніла дзверы і пабачыла чырвоную масцерку, кінутую на лаўку. На ёй віднеліся літары «...arus». Значыць, сербы — у іншай апранальні...

Але развярнуцца, каб пайсці далей, яна не паспела: хтосьці схапіў яе ззаду за капюшон байкі.

— Ты што тут забыў?

Соня паспрабавала вывернуцца — і краем вока заўважыла, што гэта Міхаіл Свержань, галоўны трэнер беларусаў.

Шмат хто з заўзятараў марыў пазнаёміцца са Свержанем, але, дальбог, не ў такіх абставінах.

— Чаму красоўкі белыя? — утаропіўся Свержань у падлогу. — Хіба вам не казалі?.. Стоп, ты хто ўвогуле? Я цябе раней не бачыў!

— Ая-яй, дзядзечка, адпусціце! — загундосіла Соня, імітуючы хлапечы голас.

— Красці прыйшоў? Ды я табе зараз...

Свержань сярдзіта пацягнуў Соню па сходах у вестыбюль. Адкрыўшы дзверы, гукнуў наверх:

— Хто-небудзь, сюды! Я злодзея спаймаў!

— Адразу кажы: што скраў? — дужы амапавец скруціў Соню, як толькі дзюдаісты-вартаўнікі апранальняў бесцырымонна зацягнулі яе ў вестыбюль тэніснага цэнтра ўверх па сходах. Яго калега, які стаяў побач, праводзіў допыт.

— Сам прызнавайся, а то я ж знайду!

— Я нічога, я выпадкова, я проста...

— Усе вы «проста», а потым у заслужаных людзёў медалі прападаюць! — грозна перапыніў яе амапавец і пацягнуўся рукамі акурат туды, дзе (як спадзявалася Соня) у яе ёсць якія-ніякія грудзі.

Дзяўчына пранізліва заверашчала.

Дужы амапавец здзёр з яе бейсболку.

— Дзіман, ты зыр, гэта баба! Пакліч Надзюху.

Надзюхай звалі фігурыстую міліцыянтку з каштанавай касою, што звісала ў той з пляча, затуляючы пагон і лычкі. Надзюха жвава схапіла Соню пад локаць і, працягнуўшы па вестыбюлі, паклала тварам на столік, на якім ахова аглядала торбы і асабістыя рэчы наведнікаў турніру.

Вакол іх мітусіўся пераляканы Ігнацюк. Ён распачна ўсплёскаў рукамі і скуголіў:

— Гэта непаразуменне! Мы ўсё патлумачым! Яна проста аўтограф узяць хацела! Паклічце Сверхня! Мы з тэніснага клуба!

— Не ведаю ніякага Сверхня. Дзімон, выклікай інспектара, трэба яе афармляць!

Соня ўліпла. Гэта было абсалютна ясна: яна дастаткова доўга пражыла «на раёне», каб разумець, што такое «афармляць». Міліцыянты складуць пратакол. Завязуць у аддзяленне. Пашпарта няма, таму давядзецца чакаць, пакуль прыедзе тата.

А калі ўсё складзецца зусім кепска, то, чаго добрага, яе запратораць у ізалятар на Акрэсціна.

«Мянтоўскіх серыялаў», якія вельмі любіў Вася, Соня на дух не пераносіла. Але ў іх у двары былі хлопцы, якія сядзелі «на сутках» і бравіравалі гэтым. А яшчэ, калі Соня ляжала ў больніцы, да яе ў палату змясцілі чатырнаццацігадовую дзяўчыну. Тая трапіла ў дзіцячую калонію за злоснае хуліганства. Дзяўчыну этапавалі з аднаго канца краіны ў іншы, і падчас начлегу на Акрэсціна у яе моцна забалеў живот.

Такое суседства выклікала ў Соні хутчэй шкадаванне, чым страх. Яна падарыла Крысціне мыла і падзялілася з ёй перадачкай. Але аповедаў пра тое, што робіцца ў турмах, Соня наслухалася на ўсё жыццё.

А цяпер яна сама можа трапіць туды, да «такіх» людзей. Што і каму яна потым дакажа? Тату, сяброўкам, Статкевічам? У дадатак, могуць пачацца праблемы ва ўніверсітэце.

Будучыня выглядала абсалютна змрочна. А ўсё праз што? Праз гэтую дурасць, якую яна прыдумала, каб звесці Івону і Сямёна.

Няўжо няясна, што Івоне было важна самой паразмаўляць з Вулканічам? Навошта Соня так бяздумна ламаўлася ў апрадальню? Цяпер яна займее жыццё, пакаленняе зонай.

Такія апакаліптычныя думкі мільгацелі ў галаве Сінічкі, пакуль яе «шманала» Надзюха.

Найбольш прыніжальным было тое, што вобшук адбываўся на вачах у ўсіх, хто быў у вестыбюлі.

— Спадар афіцэр, я яе добра ведаю! — раптам пачула Соня побач усхваляваны Івонін голас. — Яна, вядома, дзівакаватая, але яна добрая і не можа красці! Адпусціце яе, калі ласка.

Гэтага яшчэ бракавала. Соня не выклікала адваката.

— Міліцыя разбярэцца, — аўтарытэтная заявіў Дзімон.

Міліцыянтка скончыла вобшук і паставіла Соню проста, развярнуўшы тварам да людзей. Заўзятараў у весты-

бюлі заставалася няшмат — толькі самыя ўпёртыя фанаты, якія не страчвалі надзеі сустрэцца з тэнісістамі. Зусім блізка стаялі чырвоны як рак Сямён і перапаханая Івона.

Дзімон пачаў бесцырымонна корпацца ў Соніным дабры, вываленым з яе кішэняў Надзюхай, і па адным прадмеце запіхваць прадметы ёй у кішэні байкі, адпускаячы грубыя каменцікі.

Можа, абыдзецца без затрымання?

— Глядзі, яна сапраўды фанатка! Тут нейкі тэнісіст!

Дзіман падсвятціў экранчык Сонінай мабількі, і ўсім, хто стаяў побач, стала відаць, што на застаўцы — Максім Статкевіч. Соня цішком сфоткала яго на корце ў Сляпянцы.

У гэты момант ёй раптам вельмі захацелася хутчэй трапіць на Акрэсціна або ў любую іншую турму свету. Абы падалей ад гэткай ганьбы.

— Вуаерыстка! — бліснуў інтэлектам напарнік Дзімона.

— О, гэта ж маё фота!

Максім з'явіўся з ніадкуль, паставіўшы на стол для догляду два кубкі з кавай. Міліцыянты чамусьці выпцягнуліся па струнцы. Мусіць, яны не вельмі цямілі ў спорце і прынялі яго за Міраслава Каспяровіча або іншую тэнісную зорку. Дзімон хутка аддаў Соні мабільнік. Тая зірнула ў вочы Максіму і зразумела, што той усё чуў, ацаніў мянтоўскае замяшанне і збіраецца ім скарыстацца.

Але таго, што адбудзецца, уявіць не магла.

— Братцы, дзякуй за службу! І вам, паклон, чароўная, — асляпіў Максім усмешкай Надзюху. — Я добра ведаю гэтую даставучку. Цягаецца за мной паўсюль. Сёння вунь у хлопца пераапанулася. Але фанатызм не злачынства. Вось, вазьміце нашу каву. Вы тут, мусіць, зранку не піўшы, не ёўшы...

— Праз дзесяць хвілін будзе інспектар. Ён і вызначыць, ці мела месца правапарушэнне. Вы можаце даць паказанні. Але мы абавязаныя скласці пратакол...

Максім уздыхнуў, ляніва крутануў шыяй — і раптам, нахіліўшыся, вырваў у Івоны з рукі ракетку і ўпіхнуў яе Сямёну.

— Ваш выхад, містэр Хайд! — бадзёра абвясціў ён. І перш, чым нехта паспеў апамятацца, схапіў Соню за руку, пацягнуўшы да выхаду.

— Я сябра тэніснай федэрацыі!!! Што вы тут учынілі?!! Правядзіце нас да Свержня!!! — рыкаў Сямён у іх за спінай, калі Максім і Соня давалі лататы ў бок Паркавай магістралі.

Спыніліся яны толькі каля «Дрымлэнду».

— А я ўжо забыўся, як хутка ты бегаеш, — сказаў Максім, аддыхаўшыся.

— Навошта ты мяне зноў уратаваў? — абурана выпаліла Соня.

— Што? Ты мне зараз яшчэ нешта выстаўляеш? Замест таго, каб захапляцца, як здорава я ўсё правярнуў? У выніку ўсе ў плюсе: Ігнацюк нарэшце ўключыў мужыка перад Кубліцкай, я знайшоў спосаб эlegantна зваліць, а ты сёння не начуеш у апарняку. Хоць, што да апошняга, табе, відаць, было б варта. Гэта б цябе крыху астудзіла.

— Нібы мы без цябе не разабраліся б!

— Бачыў я, як вы разбіраліся...

— А цябе хлебам не кармі, дай пабыць супергероем!

— Давай спачатку высветлім, што ты там увогуле рабіла... Ды яшчэ ў такім маскарадзе... Гэй, Сінічка, я ведаю гэтую байку! Гэта проста край фетышызму! Ладна ты цягаешся за мною і працягваеш мяне фатаграфаваць. Але хоць бы адзення майго не чапала!

— А што мне яшчэ застаецца, апроч як цягацца за табою? Ты не размаўляеш са мной! Пасля ўсяго, што было...

— Ну вось мы зараз стаім і размаўляем.

Максім азірнуўся.

— Ты не замерзла? Гэта не вельмі цёплая кофта.

— Я ў парадку. Пра сябе клапаціся.

— Мне ніколі не халодна! Я пра тое, ці пасадзіць цябе на тралейбус. Я збіраюся дадому пешкі.

— Я магу пайсці з табой.

— Я праз прыватны сектар. Гэта кавалак дарогі.

— Я ведаю, я часта тут гуляю.

— Не малпуй! Гэта я часта тут гуляю.

— Гэта яшчэ хто каго малпуе!

— Ладна, хадзем. Але пры ўмове, што ты не будзеш асабліва даставучай.

Яны перайшлі мост, абмінулі сёмую больніцу і пакрысе занурыліся ў Сяльгаспасёлак — вясковую трушчобу пасярод мегаполіса, хімерную тэрыторыю разбітых ліхтароў, якой усіх дзяцей Зялёнага Лугу пужалі яшчэ з пачатковай школы. Край цыганоў, наркадылераў, цыганоў-наркадылераў, трымальнікаў нелегальных аўтамайданяў, бандытаў у законе, якія мірна суседзілі з праваслаўнымі брацтвамі, веганскімі камунамі і проста бяскрыўднымі алкаголікамі. Край, які аджываў сваё ў ценю навіоткіх шматпавярховікаў, але ўсё яшчэ быў стракатым, бы лапікавая коўдра, удзень і шэрым уночы, запрашаючы самога чорта зламці сабе нагу. Край, дзе змрочныя, сумнеўнай архітэктуры палацы за высокімі агароджамі чаргаваліся са сціплымі аўтэнтчнымі хаткамі, што падміргвалі мінакам карункавымі аканіцамі.

— Я страшна люблю гуляць тут увесну, калі расцвітае бэз. Замест Батанічнага саду. У Батсадзе ён увесь такі дагледжаны, прыгожанькі — а тут такія лахматыя, развесістыя хмызы выглядваюць з-за плоту або заступаюць дарогу. Я спрабую ўяўляць, што цяпер з людзьмі, якія калісьці садзілі іх, — сказала Соня.

— А я нястрашна, але люблю, як цяпер, увосень, але па суботах, — сказаў Максім. — Тады жыхары паляць апалае лісце ды топяць лазні. І навокал усё курадыміць.

— І я люблю гэты пах. Я тады думаю пра лясы і вёскі. Ведаеш, я зусім мала бывала на прыродзе. А ў сапраўднай вёсцы — дык ніколі.

— А я малы бываў, у прабабулі, але нічога не помню. А потым яе дом прадалі... Але мяне не цягне. Не магу ўявіць, што мяне занесла б у лес ці ў вёску...

Яны спыняліся, каб паспрачацца, куды збочыць у гэтым немагчымым жоўта-чырвоным лабірынце. Соня назубок ведала Сяльгас. Макс хацеў рушыць па Брагінскай, але Соня заявіла, што «толькі Земляробчая, толькі хардкор». А пазней пераканала Максіма, што трэба ісці па Гало, бо там брукаванка, і не ісці па Олешава, бо Олешава стрэмная і вядзе ў голае поле.

— Гало дык Гало, — урэшце падпарадкаваўся Максім.

Няроўная, мусіць, брукаваная колісь самімі жыхарамі дарога нязручна клалася пад падэшвы красовак, але маладзёны не заўважалі нязручнасцяў. Маўчалі, думаючы пра сваё. Наталіліся шамаценнем каштанавай лістоты пад нагамі, лавілі вуснамі дробную імжу.

Калі яны праходзілі тэнісны kort на Цнянцы, Максім загаварыў:

— Новую паркоўку збудавалі. А яшчэ тыдзень таму і знаку не было.

— Ты часта сюдой ходзіш?

— Не так часта. Але, увогуле, я штодня пешкі дадому вяртаюся. Учора — ад самай Чыжоўкі.

— Ажно адтуль? Што ты там рабіў?

— Гуляў. Я пасля заняткаў шмат гуляю. А часам, калі дождж, еду на вакзал, сядваю на любую электрычку і кіруюся куды-небудзь за Мінск. У Рудзенску быў, у Смалявічах.

— Навошта?

— Так лепей думаецца.

Яны зноў замаўчалі. Калі выйшлі на мост цераз Цнянку, які вёў да Верасовай вуліцы, Максім спыніўся і сказаў.

— Бо ты — частка дому.

— Што?

— Ты пыталася, чаму я цябе заўсёды ратую. Мне здаецца, я сёння забраў цябе адтуль, бо ты сталася для мяне часткай дому, якую неабходна бараніць.

— Не разумею.

— Я таксама не да канца разумею. Але сёння я прыняў рашэнне.

— І якое ж?

— Мне патрэбны іншы дом. Хадзем, я збіраюся сказаць бацькам, што пераязджаю.

Сёння быў выдатны дзень. Пачаўся ён з таго, што мы з адным сябрам сачылі за этапам Кубка Дэвіса з віп-трыбуны РЦТ. Потым, дзякуючы заварушцы, якую ўсчала адна дзіўная дзяўчына, мы з Сямёнам Ігнацюком трапілі «за кулісы» турніру, павіншавалі нашу зборную з сённяшняй перамогай і — ура-ўра! — пазнаёміліся з сербскімі тэнісістамі! Вось вам у стужку я, Іван Вулканіч і аўтограф Івана Вулканіча на маёй дзіцячай ракетцы! Марына, прызнайся: ты там у сваім Кракаве цяпер мне зайздросціш!

І, канечне, Мірык Каспяровіч сёння быў проста малайчынка! Ганарымся! Удачы заўтра!

Раздзел VIII

ДРЫЯДЫ СУПРАЦЬ ЭРЫНІЙ

Тэкст «Міфы і легенды філфака» з блогу Astma-FM лёгка адшукаўся ў інтэрнэце. Быў тое факультэцкі гумар, поўны гульні з грэцкай міфалогіяй. Дэканат Астма называла Алімпам, дэкана — Зеўсам, яго намесніц — Герай і Афродытай. Расклад заняткаў называўся Залатым Руном, пампезныя філфакаўскія сходы — Сцылай і Харыбдай. Актая зала была Парнасам, бібліятэка — Аідам, які вартавалі лютыя цэрберкі-бібліятэкаркі. Паркамі, што прадракаюць лёс, зваліся метадысткі факультэта, ад якіх залежаў расклад і іспыты. Банкамат на вуліцы Леніна — найбліжэйшы да факультэта з тых, дзе бюджэтнікі маглі зняць стыпендыю, — меў найменне Крыніца Іпакрэны.

Дзяўчат філфака Астма падзяляла на дрыяд і эрынй. Гэтая «бінарная апазіцыя» пайшла ў народ і была вядомая нават першакурснікам, якія пакуль не читалі «Міфаў і легенд». Прынамсі, калі выкладчыца антычнай літаратуры згадала дрыяд на лекцыі, у Сонінай аўдыторыі захіхікалі.

Усіх хлопцаў філфака Астма абвясціла багамі — праз іх нешматлікасць. Іх даследчыца падзяляла на дзве катэгорыі: узнёслых Апалонаў і карыкатурных Дыянісаў. Апалонам паводле апісання Астмы мог быць Іллюк, а Дыянісам — ягоны сябар Алесь.

Да канца кастрычніка Соня навучылася адрозніваць дрыяд ад эрыній і вылучаць пераходныя тыпы. Гэтак яна прыйшла да высновы, што ёй не пашанцавала з групай.

Студэнткі англійскай філалогіі на іх курсе былі тыповымі дрыядамі, якія маскіраваліся пад эрыній. Адным словам, задаваліся, як «ашкі» і «гэшкі» ў яе школе.

Вучыцца на філфаку ім не падабалася. «Нам казалі, што тут, як у ін'язе, толькі конкурс меншы! — абураліся яны. — А на справе тут слаба даюць мову, і плюс даводзіцца вучыць кучу непатрэбнай фігні. Толькі ўдумайцеся: тры літаратуры ў семестры!!!»

На заняткі Соніны аднагрупніцы хадзілі нават з нейкім пратэстам. У іх склаўся лакальны культ назаўсёды страчанага імі ін'язу. Суседні ўнівер яны абагаўлялі. Тамтэйшым студэнтам зайздросцілі. Аднакурсніц з іншых аддзяленняў, як ужо згадвалася, няшчадна гнабілі.

Разам з тым «англічанкі», як і любыя дрыяды, толькі і размаўлялі, што пра шмоткі, касметыку і хлопцаў. Толькі гэта мусілі быць элітныя шмоткі, элітная касметыка і — элітныя хлопцы. Не нейкія там — крыў Божа! — плебейскія мехмат, фізфак або ФПМ. Каму патрэбныя гэтыя ядзерныя лабаранты і пралетары-кодары?

ФМА, ФФСН, Брытанская праграма — такія былі іхнія прыярытэты.

Якасна і з густам апрануцца ў Беларусь ў тыя часы лічылася немагчымым. Таму псеўда-эрыніі ездзілі ў Вільню і Беласток. Але калі не было выйсця і даводзілася барахліць джынсы або палітон на радзіме, шопіцца ў некаторых месцах было забаронена. Каб пра цябе не казалі, што ты — дно.

У Мінску такімі месцамі былі рынкі «Экспабел» і «Ждановічы».

Соню з самага пачатку палічылі за сваю, а вось ёй з яе таемным захапленнем Остэн і Дыкенсам у прагматычнай

англійскай групе было няўтульна. Таму яна першая пачала кпіць з дзяўчат. Напрыклад, калі ёй рабілі камплімент пра нейкую шмотку, яна магла адказаць: «О, дзякуй! Каштавала капейкі ў сірыйцаў на “Бігсе”. Люблю там тарыцца, бо побач з домам».

Тое, што цяпер яе дом — у пасёлку мільянераў, яна лічыла за лепшае не ўдакладняць.

Здаецца, аднагрупніцы вельмі хутка сталі лічыць прастушкай-дрыядай саму Соню. Яе гэта вельмі забаўляла.

Нармальныя адносіны ў Соні склаліся толькі з хлопцамі. «Багоў» у групе было двое, і яны заўсёды трымаліся разам. Абодва былі «ралевікамі», дзякуючы Толкіну захапіліся стараанглійскай міфалогіяй — гэта і прывяло іх на філфак. Таму, хоць і былі яны валасатымі, дзівакаватымі ды на сваёй хвалі, Соні яны здаваліся сімпатычнымі. Яна празвала іх для сябе Разенкранцам і Гільдэнстэрнам.

Прыкладна ў той час, калі Соня пайшла на тэніс, яна даведалася, што яе аднагрупнікі запісаліся ў баскетбольную секцыю. Гэта яе здзівіла — ростам абодва недалёка адышлі ад хобітаў. Толькі потым яна прачытала ў Астміных міфах, што ў баскетбольную секцыю на філфаку пагалоўна ўсіх хлопцаў заганяў фізрук. І што кожны год 23 лютага хлопцы-студэнты гулялі ў баскетбол з мужчынамі-выкладчыкамі, якія самі калісьці былі хлопцамі-студэнтамі і прайшлі праз гэтую секцыю. Лютаўскі баскетбол Астма называла Алімпійскімі гульнямі, бо ён адбываўся, калі спынялася чарговая Пелапанеская вайна (зімовая сесія), і ў ім таксама не ўдзельнічалі жанчыны.

У італьянскай групе, куды трапіла Сняжана, хлопцаў не было. А дзяўчаты падабраліся зусім іншыя. «Італьянкі» не хавалі сваёй дрыядычнасці, насілі золата, апраналі ружовае, хацелі міру ва ўсім свеце і міланскага мужа. Сняжана ўмомант знайшла сябровак. Ва ўніверы яна напоўніцу

раскрылася: удзельнічала ў самадзейнасці, грала ў тэатры і, уладкаваўшыся ў нейкай турфірме, збірала групы ў Фларэнцыю на зімніх вакацыях. Здаецца, яна ўжо і не прыгадала б імя таго турыста, які разбіў ёй сэрца ў начным клубе, куды яна трапіла вясной пасля дня народзінаў Соні. Джузэпэ, Джавані? У сухім астатку мелася неймавернае захапленне ягонай радзімай. Зрэшты, Снежкіна сэрца было лёгка раскрышыць на друзачкі, але потым душэўныя раны гэтак жа лёгка гаіліся. Пасля італьянца ёй яшчэ разбівалі сэрца бізнесмен-турак, сірыец з медуніверсітэту і басіст рок-гурта з Туркменістана.

«Кітайцы» з ранку да вечара вучыліся. Найлепшым студэнтам абяцалі стажыроўку ў Пекіне ўжо ў наступным семестры. Галя, аднак, ані крыху не прасунулася ў «кітайскай грамаце». Затое за паўтара месяца пашыла шэсць густоўных сукенак. У пачатку лістапада каманду Марыі Ротмістравай паказалі па тэлевізары — Галініна прозвішча прагучала з экрану. Але выкладчык кітайскай мовы яўна не глядзеў беларускага тэлебачання.

Першую кантрольную па кітайскай Галя напісала на нуль. Гэта быў трывожны знак.

У верасні да Соні, Галі і Снежкі, якія тады яшчэ трымаліся разам, часта падбегалі знаёміцца розныя студэнткі. Яны рабілі вялікія вочы і пачыналі захоплена нешта расказваць і кудысьці запрашаць. Пасля такая дзяўчына абавязкова выцягвала тэлефон і дадавала нашых гераінь у які-небудзь паблік. «Будзем трымаць кантакт! Пішыце!» — развітваліся дрыяды, але ў выніку паблікі стаялі пустыя або зарасталі спамам кшталту «Пішам на замову кантрольныя, курсавыя, дыпламы». Соня штотыдня чысціла профіль ад мёртвых клетак.

Гэтыя мілыя дзяўчаты абавязкова запрашалі кудысьці выбрацца «ўсім разам», прычым назвы «класных месцаў» ніколі ў жыцці не чула нават Снежка. «Вы што, не з Мін-

ска?» — шчыра здзіўляліся дрыяды. Большасць з іх прыехалі ў сталіцу на вучобу і жылі ў інтэрнаце.

— Я ведаю, як парваць факультэт сваім выглядам, — буркатала Снежка. — Заўтра адсканую старонку пашпарта з прапіскай і надрукую на футболцы.

Зрэшты, сама яна часцяком завісала ў іншагародніх аднагрупніц. Патлумачыць гэта можна было тым, што мудрае кіраўніцтва ўніверсітэта сяліла філфак у адзін корпус з матэматыкамі. «Калі б не фаўны з мехмату, — пісала Астма, — філфакаўскія дрыяды даўно б ператварыліся ў кусты і Кастрычніцкая вуліца густа парасла б бэзам. Але замест азелянення Актобар-штрэсэ мы маем прыгожыя гісторыі пра “Як я сустрэў вашу маму на кухні сёмага інтэрнату” і, як вынік, — крэпкія студзенчаскія сем’і».

Эрыніямі Астма называла «проста нармальных студэнтак».

Астма лічыла нармальнымі ўсіх, хто трапіў на філалагічны з любові да гуманітарных прадметаў, шмат чытаў, цікавіўся мастацтвам і жыццём навокал, з кім можна было пра нешта паразмаўляць. То-бок, пісала яна, такіх людзей у яе ідэальным універсе павінна быць вельмі шмат. Але на філфаку апантаных студэнтак з года ў год з’яўлялася ўсё меней, і дрыядычная большасць ставілася да іх з лёгкаім раздражненнем. Іх лічылі — у залежнасці ад тэмпераменту кожнай асобна ўзятай эрыніі — псіхапаткамі ды сцервамі або выскачкамі ды занудамі. «Нармальныя студэнткі», у сваю чаргу, на дух не пераносілі дрыяд і карысталіся кожным зручным момантам, каб паставіць іх на месца. Маладыя эрыніі былі асабліва ваяўнічымі. Яны шчыра спрабавалі адукоўваць дрыяд, налева і направа папраўлялі націскі і выстаўлялі ідыёткай любую аднакурсніцу, не здольную пазнаць цытаты з «Масквы — Петушкоў»

Венядзікта Ерафеева. На старэйшых курсах эрыніі, аднак, рабіліся лагаднейшымі. Яны нарэшце прымалі факт, што свет навокал мае права быць недасканалым, а таму не варта марнаваць на выпраўленне гэтай недасканаласці каштоўны час, які можна прабавіць з сапраўды прыемнымі людзьмі. Такі падыход цалкам адпавядаў старагрэцкай міфалогіі, дзе эрыніі таксама перавыхаваліся, зрабіўшыся ціхамірнымі эўменідамі.

Праз кур'ёз з кнігай Жадана Соня раптам трапіла ў свет філфакаўскіх эрыній. За адзін вечар Іллюк дадаў яе ва ўсе важныя інтэрнэт-суполкі, дзе гуртаваліся прасунутыя студэнты. Галоўная з суполак так і называлася — «Міфы і легенды філфака». Соню прадставілі як новую ўдзельніцу асобным пастом — і на факультэце з ёй пачалі вітацца незнаёмыя людзі.

«Міфы і легенды» былі заканспіраваным чатам эрыній. Трапіць туды можна было толькі па рэкамендацыі двух іншых удзельнікаў. Існавала суполка даўно, некаторыя «міфаўцы» ўжо вучыліся ў аспірантуры. Калі нехта з супольнікаў раптам рабіўся выкладчыкам, яго тут жа «выпільвалі», ладзячы яму ці ёй жартаўлівы «сеанс астракізму». «Інакш як мы будзем мусоліць тут перлы з тваіх лекцый?» — тлумачылі мадэратаркі сваю пазіцыю.

Дачыняцца ў чаце было цікава, але складана без гуманітарнай падрыхтоўкі. Соня напісала там, што называе парачку аднагрупнікаў Разенкранцам і Гільдэнстэрнам. «Як у Шэкспіра ці як у Стопарда?» — спыталіся ў яе. Давялося чытаць.

Перлы выкладчыкаў былі самай смешнай рубрыкай суполкі. Існавала нават асобная галінка пад назвай «Пошчак Салаўя», дзе посціліся ляпы прафесара Салаўя. Як можна было пераканацца па часе пастоў, некаторыя цытаты адпраўляліся ў інтэрнэт наўпрост з лекцый.

Але пазнаёміцца з факультэцкімі разумнікамі бліжэй Соня не мела часу, бо з галавой занурылася ў справы тэніснага клубу.

Кожны раз яна ішла на трэніроўку з непакісным рашэннем: гэты занятак будзе апошнім. Але адно чаплялася за другое... Да таго ж пасля прыгод на Кубку Дэвіса яна пасябрала з Ігнаціюком. Не хацелася засмучаць яго. Трэнерскія метады палешука і так распужалі палову студэнтаў.

Неўзабаве Сямён зрабіў Соні афіцыйную прапанову. У сэнсе, быць адміністратаркай тэніснага клуба. Раз ужо яна і так праз сваю дабрыню падпісала за Сямёна столькі паперак у рэктараце...

Гэтак Соня пачала кар'еру спартыўнай менеджаркі.

Новае жыццё закруціла Соню Сінічку і яе школьных таварышак так, што яны амаль перасталі бачыцца пасля заняткаў. Але адну традыцыю ім удалося захаваць — пасядзелкі ў «МакДональдсе». Хіба што «МакДональдс» быў ужо цэнтральны, а не «на раёне».

Бо каму, як не Кавалёвай з Вайтовіч, Соня магла паскардзіцца на лёс, які так бязлітасна разлучыў яе з Максімам?

Максімаў сыход з дому адбыўся досыць спакойна, без скандалаў. Хлопец добра падрыхтаваўся да гутаркі з бацькамі. Мама Юля, вядома, паплакала, але ў яе апошнім часам увогуле былі слабыя нервы. Бацькі з разуменнем і нават з павагай прынялі тое, што іх сын хоча жыць асобна і забяспечваць сябе сам.

Маму Юлю засмуціла толькі тое, што заводзіць мабільнік сын наадрэз адмовіўся. Дакладней, адмовіўся падключы-

чыць званкі да смартфона, які даўно меў і выкарыстоўваў дзеля інтэрнэту. «Мама, я буду пісаць табе на мэйл і тэлефанаваць на хатні», — абнадзеіў хлопец.

У сераду Максім сабраў рэчы і пераехаў.

У Соніным жыцці ўсё засталася як было. Яна так і не даведалася, што тата планаваў перасяленне.

На першых пасяджэннях у макдоне на парадку дня ста-
яла пытанне, чаму адсяліўся Максім.

Соня трымалася афіцыйнай версіі. Статкевіча заела сумленне, бо жыў на ўсім гатовым, вось ён цяпер і гуляецца ў незалежнасць.

— Соф'я, ёсць толькі адна прычына з'язджаць ад бацькоў, калі яны ў тым жа горадзе! — каламуціла ваду Снежка. — *L'amor che move il sole e l'altre stelle**, ясен пень!

— Не, яны з Івонай проста сябры! — адпіралася Соня.

Але яна разумела, што Сняжана можа мець рацыю. На факультэце Максіма заўсёды бачылі з Івонай Кубліцкай. У плётках іх ужо жанілі. Нават Соніны аднагрупніцы, якія мелі дасье на ўсю мужчынскую частку Брытанскай праграмы, хоць і не без скрухі, але выключалі Максіма са сваіх матрыманіяльных планаў.

Праз сваіх знакамітых бацькоў Максім і Івона адразу займелі рэпутацыю залатой парачкі. «Такія прыгожыя людзі проста мусяць быць разам!» — ахалі філфакаўскія дрыяды, праводзячы іх вачыма на Сцыле (або Харыбдзе). Хоць абсалютна ніякіх падстаў лічыць, што ў іх раман, ні М., ні І. не давалі.

Івона і Соня зафрэндзіліся праз справы ў клубе, і цяпер ці не штодня Соня спатыкалася ў стужцы аб нейкую звестку з жыцця Івоны. «Пад замком» тая паводзілася вельмі шчыра.

* «Любоў, што ў рух прыводзіць сонца й зоры» — знакаміты апошні радок «Боскай камедыі» Дантэ Аліг'еры. Сняжана Кавалёва літаральна закахалася ў італьянскую мову.

«Былі з сябрам у новай піцэрыі...» «Сябар параіў пачытаць кнігу...» «Сябар зняў кватэру і пераехаў ад бацькоў. А як вы ставіцеся да тых, хто вырас, але жыве з бацькамі?»

Нешта падказвала Соні, што гаворка ўвесь час ішла пра аднаго і таго ж сябра. Але яна намагалася не браць гэтага да галавы.

У першы чацвер лістапада Сняжана, якая толькі-толькі развіталася з Соняй на пары па антычцы, нечакана зазірнула да яе на інгліш.

— Соф’ю Сінічку выклікаюць у дэканат, — строгім голасам прамовіла яна, прыадчыніўшы масіўныя дзверы аўдыторыі.

— Ты чаго? — здзівілася Соня, выйшаўшы на калідор.

— Ты мусіш даведацца ад мяне, — сказала Сняжана. — Мне вельмі шкада, але я папярэджвала.

Сняжана паказала Соні мабільнік з разгорнутым блогам Бэтсі По. Іх былая аднакашніца імкліва заваёўвала папулярнасць, бо абрала сваім профілем свецкую хроніку. Паўзунковай нельга было адмовіць у чуйцы — яна беспамылкова вызначала асоб, чыя брудная бялізна выкліча найбольшы ажыятаж.

Гэтым разам нехта зрабіў фота на вуліцы і даслаў Падлізе.

На фота Максім і Івона выходзілі з падворка аднаго вельмі крутога дома ў цэнтры Мінска. Жыць там маглі толькі вяршкі грамадства.

Дзявятая ранку. Зорныя галубкі з Брытанскай праграмы — нафтавая князеўна ІК і ІТ-каралевіч МС пакінулі цёплае гнездзейка. Зрэшты, мы даўно падазравалі, што яны ата-та.

— Як ты там казалася? «Накапіў грошай, каб першыя месяцы здымаць кватэру»? Няхілья ж кішэнныя ў твай-

го Макса, калі можна столькі адкласці! Калі толькі не яна плаціць за хату... Соня, прачніся! Ён з'ехаў ад бацькоў, каб жыць з Кубліцкай!

Соня падзякавала Снежцы за інфармацыю і вярнулася на занятак.

І ў той дзень, і назаўтра яна паводзілася як нічога ніякага.

У пятніцу ўвечары Соня лягла спаць, як звычайна, калі поўначы. Прачнулася толькі ў панядзелак. Яна, мусіць, уздымалася на выходных, выходзіла з пакою, нешта ела і адказвала камусьці на пытанні, але нічога пра гэта не памятала. Ад Цнянкі на лес наступаў восеньскі туман, які абвалакваў думкі і дражніў ноздры вільгаццю. Вельмі хацелася спаць.

У панядзелак яна прачнулася недзе а шостаі ранку. Спаць больш не хацелася. Але не хацелася і есці. Не хацелася чытаць. Не хацелася думаць і калі-небудзь у будучыні ўставаць з ложка. Усе працэсы ў арганізме запаволіліся.

На пары яна не пайшла. У прастрацы пралажала да абеду, калі да яе зазірнула мама Юля і спыталася, ці дастаткова добра Соня пачуваецца, каб паглядзець некалькі гадзін Вадзіка, якога прывезлі са школы.

Давялося ўзняцца, апрануцца і пачаць рухацца па доме.

Так прайшоў яшчэ дзень. У аўторак патэлефанавала Снежка.

Яны з Галяй заехалі на Верасовую пасля пар і жахнуліся:
— Што з табой? Ты калі апошні раз мылася?

І тады Соня разраўлася. Яна сядзела на ложку ў сваім карункавым пакоі і лямантавала. Кідалася мішкамі і падушкамі. Клалася на калені Галюні. Задыхалася ад усхліпаў.

Добра, што нікога больш у доме не было.

— Галя, мы мусім умяшацца, — цвёрда сказала Снежка, калі яны выйшлі з лялечнага дому. — Горш, чым цяпер, ужо не будзе.

— Я другі раз у жыцці сяджу ў засадзе, і зноў каля дому Статкевіча, — незадаволена прашаптала Галя. Яны са Снежкай мерзлі ў завулку за пару крокаў ад плошчы Перамогі. Пазнаць элітны дом на фота ў блогу Паўзунковай было зусім не складана.

— Ну, давай яшчэ пастаім паўгадзінкі і пойдзем на другую пару, — здалася Снежка.

— Слухай, я згадала, у іх па серадах няма заняткаў! Яны могуць да абеду ў ложках праваляцца. Я б, прынамсі, так і зрабіла, — уздыхнула Галюня.

— Ты аптымiстычна думаеш, што ў іх розныя ложка?... О! Глядзі-ка!

— Што? Дзе?

— Ды не туды! Вунь у канцы вуліцы. Гэта Статкевіч!

— Адзін...

— Ага! Нясе кубак на вынас... Ніфіга сабе! Ён ёй каву ў пасцель носіць.

— У іх што там, сваёй кавы няма?

— Давай, пайшлі насустрач. Я буду гаварыць, а ты стой на стрэме. Раптам Кубліцкая з дому выйдзе.

Сняжана не стала рабіць выгляду, нібы выпадкова сутыкнулася са Статкевічам. Яна рашуча накіравалася да яго, адкінула з твару даўгія светлыя валасы і гукнула:

— Максім? Нам трэба пагаварыць.

Максім спыніўся каля прыгожай каванай брамкі, ужо занёсшы руку над гузікам дамафону. Агледзеў дзяўчат і нарэшце прамовіў:

— Вы хто такія?

Сняжана ажно рот ад замяшання разявіла.

— Статкевіч, не выдурняйся. Ты нас выдатна ведаеш.

Але Максім, здаецца, шчыра не пазнаваў сябровак.

Нарэшце яго твар крыху праясніўся.

— А, вы крыху менш пасіянарная частка знакамітага трыа з Зялёнага Лугу?

— Чаго?

Максім задаволена хмыкнуў.

— Чаго вы хочаце? — спытаўся ён.

— Толькі аднаго, — адказала Сняжана. — Каб ты пагаварыў з Соняй, сказаў ёй шчыра, што ты насамрэч да яе адчуваеш, і перастаў пасяляць у яе сэрца марныя спадзяванні.

— Што за лухту я толькі што пачуў?

— Слухай, Статкевіч, — Галя пакінула свой назіральны пункт каля агароджы і падышла з іншага боку. — Калі ў цябе ёсць дзяўчына і вы жывяце разам, проста патлумач гэта Сініцы.

— Во як, — зацокаў языком Максім. — Калі ёсць... А калі, дапусцім, у мяне няма дзяўчыны?

— Тады ўсё адно пагавары з ёй і па-чалавечы давядзі, чаму ты не хочаш з ёй сустракацца. Акрэслі вашы стасункі. Яна абсалютна нармальная і можа не адразу, але зразумее і прыме. А пакуль ты яе дражніш і трымаеш на шворку, яна ад цябе не адчэпіцца.

Сняжана перавяла дух.

— Бо для цябе гэта гульня, а для яе — сэнс жыцця. Яна хварэе на цябе, і ты ніяк не дапамагаеш ёй ачуняць. Калі яна дазналася, што вы з Івонай разам здымаеце кватэру, яна перастала выходзіць з пакою. Не ёсць і не п'е каторы ўжо дзень.

Максім раздражнёна фыркнуў:

— Вы што, спрабуеце мяне ў чымсьці абвінаваціць? Калі што, я вашай Сінічцы ніколі нічога не абяцаў.

— «Ніколі нічога»?! — узвілася Галюня. — Ты думаеш, «паабяцаць» можна толькі словамі?

— Я вас пачуў, — сказаў Максім. — А цяпер я пайду. Я пазнюся.

— Які ж ён усё-ткі казліна, — падсумавала Галя, калі яны са Сняжанай рушылі ў бок парку Горкага.

zalikouka.by

АДЗІН ДЗЕНЬ З ХОЎМСКУЛЕРАМІ

Хатняе навучанне ў Беларусі: выклікі і перавагі

Тэкст: Маша Міронава

Фота: Маша Міронава, інтэрнэт

Яшчэ сто гадоў таму хатняе навучанне ў Беларусі было самай звычайнай справай. Наадварот — выправіць дзяцей па навукі ў школу мог дазволіць далёка не кожны беларус. Гэта каштавала грошай, да таго ж дзіця надоўга разлучалася з сям'ёю, бо адзіная на ўсю ваколіцу «народная школа» магла размяшчацца ў аддаленым мястэчку. Апроч таго, каб трапіць туды, трэба было ўмець чытаць і пісаць. Значна танней, прасцей і літасцівей у дачыненні да дзетак было запрасіць у вёску прыватнага настаўніка — часта студэнта або проста адукаванага падлетка, — які за сціпую плату, жывіло і ежу вучыў па некалькі дзяцей з дзвюх-трох сем'яў грамаце і ліку. Зрэшты, што я вам тут раскажваю: усе мы вучылі на памяць «Новую зямлю».

Цяпер жа, калі мы маем абавязковую сярэдняю адукацыю, хатняе навучанне здаецца беларусам чымсьці дзікім і чужародным. Хоўмскулінг часта выклікае незадаволенасць школьных адміністрацый і асуджэнне суседзяў, калі тыя дазнаюцца, што нейкая сям'я адукоўвае дзяцей дома.

Паралель з «Новай зямлёй» напасілася сама сабою, калі я даведлася пра ініцыятыву Ксеніі Равускай — маці чатырох дзяцей, уладальніцы вядомай дызайн-студыі. Яна і некалькі яе сяброў — таксама не найбяднейшых людзей нашай краіны — аб'ядналіся, каб арганізаваць хатнюю школу для дзесяці вучняў рознага веку. Заняткі адбываюцца ў прасторнай кватэры Равускіх у самым цэнтры

Мінска. Асноўнымі школьнымі прадметамі дзеткі займаюцца двойчы на тыдзень. Астатнія дні прысвечаныя маляванню, музыцы, танцам, спорту, паходам у тэатр, аквапарк, паездкам у лес ды ўсяму таму, да чаго так ляжыць душа, пакуль табе не споўнілася дванаццаць.

Двух дзён, сцвярджае Ксенія, цалкам дастаткова, каб вучні першага — чацвёртага класа лёгка і без прынуку засвоілі тое, чым астатнія дзеці займаюцца ў звычайнай школе цэлы тыдзень.

Беларускую, рускую мовы і некаторыя іншыя прадметы хлопчыкам і дзяўчатам выкладаюць Ксенія ды яшчэ адна матуля. А вось матэматыку ды англійскую яны даверылі — як і нашы продкі сто гадоў таму — нядаўнім школьнікам-выдатнікам.

«Па-першае, мы можам плаціць ім менш, чым кваліфікаваным рэпетытарам, — кажа Ксенія. — Гэта іх першы працоўны досвед. Па-другое, яны самі не так даўно былі маленькімі, памятаюць свае перажыванні і эмоцыі і ў некаторых рэчах лепш разумеюць нашых дзяцей, чым мы самі».

У сераду я сустракаюся каля дому Ксеніі з першакурснікамі Брытанскай праграмы БДУ Івонай і Максімам, каб, прабавіўшы з імі чатыры неверагодныя гадзіны, на свае вочы пераканацца, як працуе хатняя школка за два крокі ад парку Горкага.

* * *

— Машка, алё! Можаш размаўляць?

— О, Снеж, прывітанне. Магу.

— Маша Міронава — твой псеўданім? Гэта ж ты пра Статкевіча артыкул напісала?

— О так, гэта шыкоўная гісторыя! Як-небудзь пры сустрэчы!

— Машуня, прабач, мне тэрмінова трэба.

— Ну вось, псуеш сабе ўсю прыемнасць. Пастараюся сцісла. Недзе з тыдзень таму піша мне Статкевіч на мыла, што Паўзункова прабіла чарговае дно, і ў іх з Івонай праз яе непрыемнасці. Спытаўся, што можна зрабіць, каб...

— Чакай, калі менавіта ён табе напісаў?

— Э-э-э, здаецца, у сераду ўвечары. Ну, я яму кажу, што адна справа афішкі дурнаватыя па школе бегачь здзіраць, а зусім іншая — змагацца з беспрынцыпнай блогеркай, для якой любыя сваркі — лішняя папулярнасць. Ну, ён тады мне піша слёзны прагон, маўляў, на той фотцы яны з Кубліцкай не выходзілі з дому, а заходзілі, бо яны там займаюцца з дзецьмі, і цяпер праз гэтае непаразуменне праблемы і ў яго, і ў Кубліцкай. Яе продак да такога вельмі кепска ставіцца. Ну і тут у мяне ў галаве ўся схема склалася, я напісала, што яны мусяць пагадзіцца на інтэрв'ю — і вуаля! Я згадала пра рубрыку «Адзін дзень з...» на студэнцкім партале, дзе вяду калонку псіхолога. Рэдактарка дала дабро на артыкул — і цяпер хваліць, вельмі шмат праглядаў за першыя суткі! А вы ацанілі, які фінт я правярнула з той скандальнай фоткай? Я ўставіла яе ў артыкул, але дала ёй іншы кантэкст! Напісала, што вось яны заходзяць... Паўзункова, дарэчы, спрабавала ўсчаць вэрхал, маўляў, журналісты скралі ў яе кантэнт, але фотка ж была не яе, мы адшукалі аўтарку здымка і з ёй наўпрост дамовіліся!

— Дык што, Статкевіч і Кубліцкая не жывуць разам?

— Ты тэкст уважліва чытала? Статкевіч у мяне нават на вычытку яго спрабаваў узяць, каб праверыць, што я ўсе фразы правільна ўставіла. Там як бы між іншым згадана, што Кубліцкая жыве ў інтэрнаце, а Статкевіч здымае кватэру і таму падпрацоўвае рэпетытарам! Максік заўсёды быў параноікам, але тут ён пераўзышоў самога сябе.

— Ну, яны хоць сустракаюцца?

— Слухай, я не стаяла там са свечкай... Івона Макса відавочна акучвае, але хто яго толькі не акучваў на маёй памяці... Ладна, я ў метро заходжу. Гальцы прывітанне.

✱ ✱ ✱

— Ну, што там?

— Вайтовіч, гэта капцы. Замест таго, каб пабыць нармальным пацаном і пагаварыць з Сініцай, пра што мы яго, уласна, і прасілі, ён зладзіў грэбаны «сеанс магіі з яе поўным разаблачэннем»! Даў ёй зразумець, што па-ранейшаму свабодны. Ну вось як так можна, га?

— Я тэлю Соні, яна не падымае.

— Глядзі, вунь хобіты з яе групы... Хлопцы, прывітанне. Наша Соня... Ці была яна сёння на англійскай?

— Так, была. Яна, здаецца, у буфет пайшла.

Галя і Снежка з усіх ног прыпусцілі ў «амфітэатр», дзе сапраўды знайшлі Сінічку. Тая сядзела ў пластыкавым крэсле каля актавай залы ў адной з найлепшых сваіх сукенак, старанна нафарбаваная, з падкручанымі валасамі, пазногці зыркалі чырвоным лакам. Побач з ёй вальяжна раскінуўся Алесь, які гучна пра штосьці балаболіў, прымушаючы Соню рагатаць да колікаў.

— Сініца, з табой усё ў парадку? — усхвалявана спыталася Снежка.

— Ой, дзяўчаты, Алесь акурат расказвае вельмі смешную гісторыю пра тое, як ездзіў на раскопкі!

— Але ж ты ўчора памірала...

— Чаго прычапіліся? Не бачыце, мы гутарым? Ахова на дыскач без прыгожай сяброўкі не прапускае? — гаркнуў Сонін суразмоўца.

— У нас да яе справа, ясна? А ты што тут робіш? Ці не сёння ў цябе ананімныя алкаголікі?

Снежку, калі ёй на дарозе трапляўся Алесь, пачынала калаціць. Не так даўно ён заявіўся на рэпетыцыю тэатра,

каб паспрабавацца на ролю Чацкага, — і сарваў увесь працэс сваімі жартачкамі.

Алесь у адказ пранікліва паглядзеў Сняжане ў вочы і задэкламаваў:

*Дратуе сэрца млявая туга,
Мне цяжка, быццам ад балігалову,
У думках — аніякая смуга:
Я ў Лету акунуўся напалову.
Не зайздрасць гэта да шчаслівых нот —
Я ўсцешаны тваёй уцешнай доляй,
Калі, д р ы я д а, легкакрылы дух,
Тваіх мелодый лёт
Лаўлю між ценяў, букаў і таполяў,
Калі пра лета ты пяеш за двух.*

— Гэта спайс?

— Гэта Кітс!

— Сам дурань!

— Снежка, не трэба... Дзяўчаты, хадземце нешта скажу...

Соня зграбна падхапілася і адцягнула сябровак крыху наўзбоч.

— Яны не жывуць разам! — прашаптала яна, бусьнула ў шчочку спачатку Галю, а потым Снежку, і вярнулася да Алесь.

— Я бедная студэнтка, — мармытала сабе пад нос ружовая ад гневу Сняжана, апранаючы ля шатні паліто і працягваючы шалік пад даўгія белыя валасы, — таму я прадам нырку і найму кілера. І няхай спярша ён заваліць гэтага прыпадачнага, а потым — Статкевіча.

І вылецела ў лістападаўскі туман, што ёсць моцы штурхнуўшы ад сябе дзверы факультэта.

Раздзел IX

ПАЖАРНЫ ВЫПАДАК

Соня ўпэўнена раскалаціла яйка аб край міскі і стала маніпуляваць палоўкамі шкарлупінак, каб аддзяліць бялок ад жаўтка.

З часу, як яна навучылася вырабляць гэты фокус, яна пачала выбіраць рэцэпты, дзе трэба яйкі.

Гатаванне яе супакойвала.

— Ну як там справы, золатка?

Ірэна зазірнула ў вэб-камеру. Апошнім часам яна ўзялася дыстанцыйна вучыць Соню кухарыць. Скайп выявіўся добрым памочнікам. Соніна праблема была ў тым, што яна не ўмела элементарных рэчаў: разагрэць патэльню з алеем, напрыклад, ці правільна адварыць макарону. Таксама яна не магла зразумець, якое дзеянне за якім рабіць, — і гатоўка ператваралася ў вэрхал.

Ірэна, гатуючы нешта сваё, пазірала праз камп'ютар на Соніну пліту і вучыла яе азам.

Цяпер, калі ўсё ўжо адшыпела і адкіпела, дзяўчына сама дасць сабе рады. Прыязна развітаўшыся, сінёра Фабіяні адключылася.

— Ну, што там? — вытыркнуў галаву над барнай стойкай Вадзік. — Хутка?

— Яшчэ пяць хвілінак.

— Усё ты возішся ды возішся... Мама ж дала грошай на дастаўку... Калі не хутка, я яшчэ серыю мульты пагляджу.

— Ужо амаль. Сядай за стол давай.

Яна вынесла дзве талеркі, паставіла на стол і адрэкамендавала:

— Паста карбанара.

— Я люблю баланьезу.

— Любоў — жорсткая рэч. Еж, што даюць.

Вадзік, як і раней, паводзіўся з ёй няветла, але калі побач не было старэйшага брата, не маючы прыкладу перад вачыма, пачынаў пакрысе лагаднець. Часам, праўда, згадаў былое і крыху вырабляўся.

Старэйшага брата не было побач больш за месяц. Стаяла другая палова лістапада.

— Ну што? — нецярпліва спыталася Соня.

— Гэта нават можна есці, — прызнаў Вадзік, разважліва намотваючы спагечі на відэлец. — Але ўсё адно ты не сама. Табе тая цётка па інтэрнэце дапамагала.

— Дык калі можна есці, чаго не ясі?

— Няма апетыту.

— Ты ж хацеў.

— Расхацелася.

Соня падсунула сваю талерку бліжэй да сябе, злуючыся на ўпартага малога. Бо паста ёй сапраўды ўдалася. Яна падумкі паставіла сабе плюсік.

Такіх плюсікаў апошнім часам хапала. На філфаку поўнаю хадой ішлі практычныя заняткі, і яна добра адказала на стараанглійскай і антычнай літаратурах. Ігнацюк пачаў браць яе і яшчэ трох найлепшых навічкоў на корт, і яна перастала баяцца ўдару закрытай ракеткай. У яе з'явіліся новыя харошыя сябры ў тэнісным клубе і на факультэце.

Але лістападаўскі туман, які трывала завіс над Мінскам, абвалакваў смугой усе гэтыя пазітыўныя падзеі, рабіў іх прахаднымі і нязначнымі.

Соня была закаханай і няшчаснай.

Дазнаўшыся, што Максім не жыве з Кубліцкай, яна зразумела, што павінна зрабіць усё, каб дамагчыся яго ўвагі. Калі яна мае хоць мізэрны шанец сустракацца з ім, яна мусіць ім скарыстацца.

Соня палезла на любімыя парталы Сняжаны Кавалёвай і вычитала: маўляў, праблема ў тым, што яна прыхоўвае сэксуальнасць, саромеецца свайго цела. Як вынік, яна накупіла сукенак у абцяжку, ботаў на абцасах і яркай касметыкі. Ва ўніверсітэт яна збіралася, як індзеец на сцяжыну вайны.

Гэта дало плён, але не ад тых і не такіх, як ёй хацелася б. Да яе па чарзе падкацілі Разенкранц, Гільдэнстэрн, трэцякурснік-вайсковец у буфеце і — як вішанька на торце — Трафімовіч з гістфаку (ён часта завітваў на філфак да Іллюка). Усе гэтыя хлопцы рэагавалі на яркую абгортку і недвухсэнсоўна цягнулі Соню ў ложак. Ёй жа хацелася Вялікага і Сапраўднага.

І чым больш эфектна яна апраналася, тым больш сябе ненавідзела. Сукенкі падкрэслівалі хібы фігуры, а касметыка не магла замаскіраваць заплаканых вачэй.

Пабачыць Максіма на факультэце ўдавалася вельмі рэдка і мімаходзь. Ён быў страшэнна заняты і заўсёды спяшаўся. Надоечы Соня даведалася чаму. «Максік уладкаваўся афіцыянтам», — прагаварылася мама Юля.

Дэталю маці не ведала. Максім аб месцы працы па тэлефоне надта не расказваў, а тата Віця ведаў толькі наймальніка. Сонін тата сказаў, што кампанія вельмі крутая, у іх цяпер пяць элітных рэстаранаў па ўсім горадзе. Мама Юля толькі ведала, што Максім працуе штодня ў другую змену і поўны дзень у суботу.

Бацькі дэманстравалі ўна давалі Максіму асабістую прастору. Соня памірала ад нястачы інфармацыі. Вось бы даведацца, куды ён уладкаваўся...

Трэба было мыць посуд. Яна ўздыхнула, узнялася — і пабачыла, што Вадзік ляжыць на канапе тварам да спінкі.

— З табой усё добра?

— Жывот баліць. Ты мяне што, атруціла?

— Ну яшчэ што скажаш. Хадзі вугалю дам.

Ванітаваць Вадзіка пачало праз пятнаццаць хвілін пасля таго, як ён выпіў актываваны вугаль. Праз паўгадзіны малы скавытаў ад болю.

Соня ўжо сама пачала думаць, што з яе пастай было нешта не так. Але тут яна згадала будні ў дзіцячай хірургіі... Палова паверха там ляжала з апендыцытам, і, збіраючыся на калідорах, дзяўчаты і хлопцы маглі гадзінамі параўноўваць сімптомы.

Яна схапіла слухаўку і набрала хуткую.

* * *

— Я еў макароны з сырымі яйкамі!

Але Вадзік марна спрабаваў навесці цень на Соніна кухарства.

— Я вам кажу, не трэба ў інфекцыю! — пераконвала яна брыгаду хуткай. — Вы страціце час.

Пажылая фельчарка памацала жывот хлопчыка, паслухала яго стогны ў адказ на пальпацыю і рашуча ўзнялася з канапы:

— Апендыкс. Вязём у ДХЦ. Збірайце яго.

— Соня, пазвані маме!

— Я званіла, яна не падымае... Можа, яны там занятыя. Я напішу ёй эсэмэску, калі дактары скажуць, што з табой.

— Яна памяняе квітку і прыляціць!

— Вядома, і не сумнявайся. Во, апранай.

— Нам трэба ехаць, — прыспешыла фельчарка. — Калі апендыцыт, яго тэрмінова трэба на стол.

— А-а-а-а! Мяне будуць рэза-а-аць!

— Не пераймайся, я там буду. Ты едзь на хуткай, а я табе сумку збяру і прылячу.

— Я баюся!!! Соня, дзе Максім? Я хачу Максіма!

— Максім працуе. А ты смялейшы за мяне! Як ты можаш баяцца? Едзь з дактарамі, рабі ўсё, што яны кажуць.

— Знайдзі Максіма! Соня, знайдзі яго, калі ласка!

— Хто такім Максім? — Вадзіка ўжо выносілі з дому на насілках.

— Ягоны брат.

— А вы хто? Няня?

— Сястра. Стрыечная... — на ўсякі выпадак схлусіла Соня.

— Уключай мігалку! — скамандавала фельчарка кіроўцу, захлопваючы дзверцы бусіка.

— Гэта ўсяго на чатыры дні, — у мамы Юлі быў такі тон, нібы яна адпрошваецца ў Соні. — У чацвер і пятніцу Пеця завязе яго ў гімназію, а ты забяры... На гурток у пятніцу хай не ідзе... Можаче ў кіно.

— Усё будзе добра! — зычліва перапыніла Соня ўсхваляваную кабету. — Ні пра што не думайце, едзьце, адпачніце, праведайце любімы Лондан...

— Ай, які ж ён любімы, — уздыхнула мама Юля. — Сыры, зябкі, і там усё дорага. Але мне там варта быць. Трэба сустрэцца з важнымі людзьмі... Ах, Вадзік яшчэ ніколі не заставаўся без мяне так надоўга!

Цяпер, седзячы ў прыёмным пакоі дзіцячай хірургіі (вэлкам бэк, што называецца), Соня прыдумляла эсэмэску для мамы Юлі. Вадзіка аперыравалі. Прыляцець раней яго бацькі наўрад ці паспеюць. Так што трэба не вельмі іх напужаць, каб вярталіся заўтра запланаваным рэйсам. «Максім ужо з намі», — напісала яна і горка ўздыхнула. Гэта

была няпраўда, каб супакоіць Статкевічаў. Яна паняцця не мела, дзе яго шукаць.

Бацькі таксама не ведалі ягонага новага адраса. Ну вось што за дзіцячы садок? А як жа выпадкі кшталту гэтага? Што, пісаць яму цяпер на мэйл, у скайп? Але Максімавых інтэрнэт-кантактаў яна таксама не ведала.

Ротмістрада даслала мэйл-адрас Статкевіча праз некалькі хвілін, і Соня, блытаючыся ў наладах смартфона, напісала паведамленне. Сітуацыя была ідыятычнай: хто ведае, калі ён праверыць пошту? Халера, і як правільна называлася тая кампанія? Сёння субота, Максім да ночы ў нейкім невядомым рэстаране... Толькі адзін чалавек мог ёй цяпер дапамагчы...

— Ты наогул нармальны?

Івона заправіла піжамныя штаны ў зімовыя боты, накінула пухавік, шапку і шалік, але як след не захуталася і таму замярзала на ганку, вырачыўшыся на Васілеўскага.

Той стаяў каля ўваходу ў інтэрнат, абапёршыся на свой белы «самурай».

— Тое ж я хацеў бы спытацца ў цябе. Я чатыры разы тэліў.

— Не падымаю незнаёмых нумароў. Чакай... Ты буфетчык... Прычым ты...

— Ага. Я буфетчык, які гнобіць Статкевіча.

— І пасля такога ты думаеш, што я буду размаўляць з табою? З чалавекам, які з невытлумачальных прычын зневажае некага мне... блізкага, я не магу мець спраў.

— А давадзецца. Прычыны, дарэчы, цалкам вытлумачальныя. Але ты ж не думаеш, што я ўсё кінуў і ехаў да цябе праз увесь горад дзеля разборак? Сініцу знаеш?

— Якую Сініцу? А...

— Маю малую. Яна зараз у больніцы з мелкім Статкевічаў. Іх продкі за мяжу адвалілі.

— Чакай... Максімаў брат у больніцы? Божачкі, што з ім?

— Спакуха, без кіпішу: банальны апендыцыт. Але ён брацельніка бачыць хоча. Дый Сініца не мае права там быць. А Статкевіч — да слова, чаму я гэтага казла на дух не пераношу, — знік з канцамі. Ніхто не ведае, дзе ён. Вось мы і вылічылі, што ты з ім тусуеш і можаш ведаць, у якім рэстаране ён цяпер гуляецца ў пралетара... Што я няясна сказаў? Дзе ён зараз блюды ліжа?

— Я... Я таксама не ведаю. Ён хаваецца. Але я скажу ўсё, што ведаю... Ён ідзе на працу пехатой з універса у бок нацмузею, і яго ўзялі дзеля англійскай мовы. Гэта ўсё выршыла.

— Ага, — у Васевых жвавых вачах нібы замільгала мапа горада. — Усё прасцей, чым я думаў. У тым баку ў таго рэстаратара толькі «Сеул». Дзякі, знікаю!

— Пачакай, я з табою... Неабходна падтрымаць Максіма ў такі цяжкі момант.

На месцы легендарнага шынка «Старое сусла» ля Свіслачы карэйскія інвестары не без пратэсту грамадскасці забабахалі маляўнічы забаўляльны комплекс «Сеул», чые ультрасучасныя абрысы навявалі думкі пра развесістыя будысцкія пагады. Комплекс цягнуўся па-над рэчкай і здзіўляў сваімі агнямі ўсіх, каму даўно не даводзілася быць у гэтым раёне. Вася ажно прысвіснуў:

— Во даюць жаўтапысыя!

— Не называй іх так! Гэта расізм, — стукнула яму кулачком па спіне Кубліцкая, якая сядзела за ім на скатуры. — Паўднёвая Карэя — лідар па росце ВУП у свеце! Нам да іх далёка!

— Я ж любячы. Адзін мой бос быў в'етнамец. Але в'етнамцы яўна ніякія не лідары ні па якім росце... Дзе ўваход у гэтую сцякляшку?

— Максім?.. Статкевіч?.. Так, працуе... Але ён толькі што адпрасіўся і з'ехаў. Атрымаў паведамленне, што яго маленькі брат у больніцы.

— Ну вось, толькі дарма саляру паліў, — уздыхнуў Вася, калі дварэцкі зачыніў шклянныя дзверы рэстарана за ім і Івонай. — Хадзем, прынцэса, адвязу цябе назад на тваю гарошыну.

Соня прачнулася, бо чхнула. Яна ляжала пад калючай коўдрай, якую пазычыла санітарка. Ёй дазволілі тут застацца, хоць Вадзік ужо лічыўся вялікімі дзіцём і мусіў быць у стацыянары без дарослых. Сястра на пасту яе адразу пазнала — Соня была тут вясною як пацыентка.

Вадзіка прывезлі з аперацыі позна вечарам, і Соня паўгадзіны трымала лёд на жываце малому, пакуль той ачуньваў ад наркозу. Потым Вадзік заснуў, і Соня таксама прылягла — у палаце быў вольны ложак.

Яна ледзь не закрычала ад перапуду. Над ёй у прыцемках, нібы прывід, схіліўся Максім у белым халаце. У руцэ ён трымаў пёрка з падушкі, якім, відаць, толькі што казытаў ёй нос.

— Як цябе прапусцілі? — толькі і змагла спытаць Соня.

— Жанчына дзяжурыла, — самазадаволена ўсміхнуўся Статкевіч. — Вадзік спіць. Як ён?

— Аперацыя добра прайшла. Яму нават нічога не разразалі, а толькі зрабілі надрэз і трубочку ўвялі.

— Лапараскапія, — кіўнуў галавой Максім. — Дзяжурная доктарка сказала, што ты, магчыма, яму ўратавала жыццё. Яго збіраліся везці ў інфекцыйную з атручваннем,

але ты настаяла на апендыцыце, і таму яго хутчэй узялі на аперацыю.

— У яго ўжо колькі дзён живот балеў, — уздыхнула Соня, — але ён не хацеў маму перад паездкай непакоіць. У любы момант магло разарвацца. А вашы прылятаюць заўтра, як і збіраліся.

— Хадзем, на таксоўку цябе пасаджу.

— Навошта?

— Цяпер я з ім застаюся, да раніцы, пакуль іншыя дактары на працу не папрыходзілі. Едзь дадому і спі.

Яны чакалі машыну каля ўваходу ў прыёмны пакой. Таксавец перазваніў Соні, каб удакладніць, да якой брамы ехаць. Калі яна пагаварыла і засунула мабільку ў кішэню курткі, Максім працягнуў руку ў тую ж кішэню і, выблытаўшы тэлефон з яе рукі, выцягнуў вонкі. На шчасце, ніякіх «паліўных» фотак цяпер на застаўцы не было.

— Што ты робіш?

— Запісваю табе свой нумар. Заўтра, можа, не, але ў панядзелак я ўключу званкі. Але гэта на пажарны выпадак. Як зараз. А ўвогуле...

— Не размаўляць з табой па тэлефоне? — стомлена ўсміхнулася дзяўчына.

— Не. Наадварот. Вадзіку трэба будзе з урокамі дапамагаць, пакуль ён у больніцы. Трэба стэлефанавацца, каб ты з дому падручнікі прынесла. Маме яўна не да таго будзе.

— У больніцы ён мае поўнае права не вучыцца, — матлянула галавой Соня. А ўнутры ў яе ўсё спявала: пасля заўтра яна патэлефануе Максіму!

— Ты кепска ведаеш Вадзіка, — засмяяўся Максім. — Нішто не можа адцягнуць яго ад вучобы.

Таксоўка пад'ехала. Соня хацела ісці ў бок машыны, але Максім раптам прытуліў яе да сябе, на хвіліну сціснуўшы ў абдымах.

— Соня... Дзякуй табе. Я моцна перапалохаўся за Вадзіка. Калі б не ты... Дзякуй.

Яна стаяла, баючыся варухнуцца. Столькі нечаканага цяпла было ў гэтых абдымках. Гэтак жа ён мог бы абняць маці або сястру. Урэшце ён адпусціў яе. Соня нешта няўцямна мармытнула ў адказ і, не глядзячы на хлопца, села ў машыну.

Цяпер, выходзіць, гэта яна яго ўратавала. Але, халера, чаму яны могуць нармальна дачыняцца толькі калі навокал кропельніцы?

Раздзел X

БІТВА ЗА «СЕУЛ»

Левае вочка, правае вочка, левае вочка, правае вочка.

Соня неяк сама сабой перастала канцэнтраватца на прутках ды нітках — і думкі пацяклі ўбок. Калісьці даўно вязаць пруткамі яе навучыла бабуля. Проста ўражвае, як хутка рукі ўсё згадалі. Вочкі, праўда, выходзілі няроўныя: то прасторныя, то зацягнутыя, але Соня спадзявалася, што гэта будзе выглядаць, як дызайнерская вязка.

Заняткі на філфаку скончыліся, пачаліся залікі. Таму Соня сядзела дома і вязала.

Левае вочка, правае вочка.

Тры залікі яна ўжо здала, заставаўся самы складаны — англійская філалогія, 30 снежня.

Гэта было паслязаўтра, а заўтра ўвечары — кансультацыя. Таму сёння можна было выключыць мазгі і вязаць.

Пасля Новага года пачыналіся іспыты, але пра гэта ну зусім не хацелася думаць.

Пра што ж хацелася?

Правае вочка, левае вочка.

Снежань выдаўся гэтакі ж туманны, як і лістапад. Крыху падмарозіла толькі тыдзень таму.

У гэтым немагчымым тумане Соні хацелася думаць толькі пра тое, якая яна няўдачніца.

Падлічым. Левае вочка, правае вочка.

Максім Статкевіч і Івона Кубліцкая ўжо чацвёрты месяц вучыліся разам з восьмай ранку да трэцяй-чацвёртай дня. Па панядзелках, аўторках, чацвяргах, пятніцах. І дзве пары ў суботу.

Правае вочка, левае вочка.

У сераду зранку яны ехалі ў хатнюю школку на плошчу Перамогі. Потым адразу — да вечара — на корт з Ігнаціком.

Левае вочка, правае вочка, паварот.

З канца кастрычніка Максім не жыве з бацькамі. Апошні раз ён і Соня толкам бачыліся, калі Вадзіка выпісвалі з больніцы. Канец лістапада.

Але затое які яна тады мела тыдзень! Грэх такое казаць, але Соня ніколі не пачувалася такой шчаслівай, як калі Вадзік ляжаў з апендыцытам.

Калі Максім нешта паабяцаў ці заплановаў, можна было быць пэўнай: слова ён стрымае і плана не зрушыць. Таму ў той тыдзень яны сустрэкаліся кожны дзень на праспекце і ехалі «соткай» у дзіцячую хірургію. Пасля абеду Макс займаўся з брацікам, а Соня магла проста сядзець побач і назіраць. Яна прывозіла ўсе неабходныя сшыткі і падручнікі. Заданні ў настаўніцы Вадзіка дазвалялася таксама яна.

Тут жа завіхалася мама Юля з булёнчыкамі і паравымі катлеткамі. У больніцы ўтварыўся часовы філіял «лялечнага дому».

Левае вочка, правае вочка.

Але з дня, калі Вадзіка выпісалі, Соня ні разу не размаўляла з Максімам.

Ідучы на заняткі, Соня, хоць ёй і нязручна, стараецца падымацца на пары па Харыбдзе. Гэта сходзі, якія вядуць у аўдыторыю Брытанскай праграмы. Такі манеўр за месяц прынёс ёй 2 (дзве) выпадковыя сустрэчы з Максімам. І, адпаведна, з Івонай.

Правое вочка, левае вочка.

Але найгоршае адбылося, калі Вадзік яшчэ ляжаў у больніцы.

Вася тады з гонарам расказаў пра сваю эпапею з пошукам рэстарана, куды Максім уладкаваўся афіцыянтам. Ён не стрымліваў сябе ў выразях, чахвосцячы Статкевіча за тое, што той хаваўся ад родных. Соня ж з усёй Васінай балбатнечы засвоіла вось што.

Максім працуе ў новым рэстаране «Сеул». Прычым рэстаран нагэтулькі новы, што яны яшчэ не набралі ўсяго персаналу.

Соня адразу палезла ў інтэрнэт і сапраўды пабачыла вакансію. Шукалі барысту.

Ні хвіліны не думаючы, пасля пар яна рынулася ў бок Свіслачы і вельмі хутка сядзела ў офісе на другім паверсе шклянога комплексу.

Яе сустрэў млявы хлопец з чорнымі вусікамі і бародкай. Скажаў, што трэба чакаць адміністратарку: ён нічога не вырашае. Сеў за камп'ютар, пачаў распытваць Соню пра яе досвед і, калі пачуў, што яна, лічы, вырасла ў рэстаране і цяпер вывучае англійскую мову, радасна заківаў.

— Ага, гэта годны набор скілаў. Думаю, цябе возьмуць.

— Мне яшчэ васямнаццаці няма. Гэта ж не праблема?

— Санкніжку зрабіць трэба, а так яны толькі за, бо моладзі можна менш плаціць.

Але далей адбылося вось што. Дзверы адчыніліся, і ўвайшла адміністратарка — бялявая жанчына ў чорнай сукенцы.

— Валера, тут дзяўчына прыйшла наймацца на бар. Мы ўсё ўзгаднілі. Аформіш?

За адміністратаркай стаяла Івона Кубліцкая.

Яны з Соняй, відаць, прымчалі ў «Сеул» адначасова. Толькі Івона ўвайшла праз парадны ўваход, а Соня — праз службовы, як ёй і казалі па тэлефоне.

Правае вочка, левае вочка.

Івона цяпер працавала ў адну змену з Максімам па вечарах кожны будні дзень. І з дванаццатай да дванаццатай у суботу.

Левае, правае... халера!

Соня збілася два радкі таму, і яе «гумка» перакасабочылася. Трэба распускаць. Проста як Пенелопе нейкай. Але Пенелопа распускала з іншай прычыны...

Згадаўшы пра Пенелопу, Соня згадала і пра іспыт па антычнай літаратуры. Яе групе «антычку» паставілі адразу пасля свят. Чорт!

Яна сядзела на канапе на другім паверсе «лялечнага дома». Пацягнуўшыся, зразумела, што цела зацякло. Трэба было крыху размяцца. На мабільцы высвецілася сёмая вечара. Ужо цёмна, але не так і позна. Соня сабралася, апрадулася і выйшла да Цнянкі.

Сёлета на Новы год яна мелася застацца адна. Тата яшчэ перад каталіцкім Раствам паляцеў у Італію, да сіньёры Ірэны. І куды падзеліся адгаворкі кшталту: «Куды я паеду — зараз жа самыя карпаратывы?»

За галоўнага ў «Пане Сцяпане» застаўся Васілеўскі. Ён ужо два тыдні фактычна жыў на кухні, бо рэстаран быў перапоўнены на святы.

Статкевічы 30-га з'езджалі да бацькоў мамы Юлі ў Полацк.

Толькі Максім не паедзе, бо мае працаваць у «Сеуле».

Семестр на Брытанскай праграме скончыўся 23 снежня, студэнты здалі ўсе іспыты і залікі, а вучыцца зноў яны пачнуць 10 студзеня.

Хацелася да людзей, таму Соня пацягнулася ўздоўж каналу на ажыўленую магістраль за цнянскім лесам.

Царква на рагу вуліц была адчыненая. Некалькі бабулек выйшлі з масіўных дзвярэй і пачалі асцярожна спускаць

ца па замеценай снегам лесвіцы. Снег выпаў толькі што, і цёмныя мазкі слядоў парушылі тонкае покрыва.

Залацістае святло, якое разлівалася, калі нехта адчыняў манументальныя дзверы, неяк само зацягнула Соню ў храм.

Служба ўжо скончылася, і вернікі, якія яшчэ заставаліся тут, проста ціха маліліся або ставілі свечкі ў алюмініевы спод, засыпаны пяском. Соня нацягнула на галаву капюшон — на ёй не было нават шапкі. Незнаёмыя, маркотна-насцярожаныя твары святых пазіралі на яе з усіх кутаў. Што рабіць? Падысці і пацалаваць ікону, як тая кабета? Або купіць свечку? Але пра што прасіць у Бога? Каб лёгкія білеты трапіліся на заліку? Ці каб Максім?..

Не, гэта ўсё блюзнерства. Яна заплюшчыла вочы і павітала маму на нябёсах. Напэўна, можна ўжо ісці.

І тут расчыніліся непрыкметныя бакавыя дзверы — у неф выйшла высокая дзяўчына ў даўгой спадніцы. Соня амаль не здзівілася.

— Прывітанне, — дагнала яна Ротмістраву на выхадзе.

Тая кінула Соні і, калі яны выйшлі, павярнулася тварам да дзвярэй, старанна перажагналася і толькі тады пачала спускацца па лесвіцы. Соня пайшла следам.

— Не ведала, што ты верыш, — пачала Соня. — Ну хіба, — жартаўліва дадала яна, — цябе натхніла навяртанне Бэтсі По.

Машка хіхікнула:

— Ты пра допіс, дзе яна запільвае лук, у якім хадзіла на гурток праваслаўнай моладзі, разважае, як гэта здорава — зрабіцца матушкай, і падрабязна пераказвае ўсё, у чым пакаялася на споведзі? Ну-ну.

Перацерці дурноту Паўзунковай з Ротмістравай азначала зрабіць Ротмістравай прыемнае.

— Я сюды хаджу часам, — ужо сур'ёзнай сказала Маша. — Стары бацюшка мне некалькі гадоў таму дапамог

не зламацца, калі я ў школе мела сур'ёзныя праблемы. А цяпер тут малады святар, у яго файная жонка, і мы з ёй хочам зрабіць пры царкве псіхалагічную кансультацыю для моладзі ў бядзе. Каб гутарылі бацюшка і свецкі псіхолаг. Па-мойму, добрая ідэя. А ты чаму тут?

— Так проста зайшла.

— Ты ў які бок? Давай мо ў макдон, возьмем па какаве?

— А хіба можна пасля царквы?

Маша рассмяялася:

— Я, калі што, не пашчуся.

Какаву ўзялі на вынас. Было не так халодна, да таго ж Маша сказала, што зараз пакажа, як яе правільна піць. Яны перайшлі дарогу і спусціліся ў парк да стаўка, які ўжо зацягнула коркай лёду. Маша паставіла папярковы кубак проста ў снег і заахоціла Соню зрабіць гэтаксама. Снег пачаў плавіцца ад гарачыні кубка. І вось ужо гарачэзнае пітво астудзілася нагэтулькі, каб можна было зрабіць першы глыток. У снезе засталіся дзве цёмныя, як вочы панды, лункі.

Маша піла какаву і натхнёна расказвала пра псіхалагічную кансультацыю. Потым дзяўчаты крыху памаўчалі, і раптам, нечакана для сябе, Соня расчулена прамовіла.

— Знаеш, Маша, ты ўсё-ткі класная. Праўда.

— Наўрад ці, — матлянула галавой Ротмістрава. — Ведаеш, я раней да цябе не вельмі ставілася.

— І я да цябе не вельмі, — сказала Соня. — Раней я думала, што ты сустракаешся з Максімам.

Маша фыркнула:

— Я? Са Статкевічам? Ну не! Не сустракалася і нават ніколі не марыла. Я нават пераймаюся крыху, што ён мне ані трошчак як хлопец не сімпатычны. Ведаеш, бо часам я вельмі хачу быць... Простай, ці што? Каб мне падабала-

ся тыя ж хлопцы, што і большасці нармальных дзяўчат. А так... эх! А цябе, бачу, са школы так і не адпусціла?..

— Не адпусціла, — уздыхнула Соня.

— Бяда, вядома, з гэтым каханнем, — уздыхнула Машка.

— Ты мной, мусіць, таму і пагарджала. Ну... Дурніца такая, закаханая ў найлепшага вучня. Пасмешышча ўсёй школы.

— Не, ты мяне кепска знаеш. Я ніколі не пагарджаю па папсовых, усім відавочных прычынах. А за гэта... За гэта я цябе нават паважала.

— За што менавіта?

— За ліст Статкевічу... Разумееш, у каханні да красунчыкаў самае назольнае — стадны інстынкт. «Я і Джоні Дэп», цьху. Адна курыца ўклеіла фотку ў дзённік — і ўсе сябровачкі туды ж. Са Статкевічам адбылося прыкладна тое ж. Толькі ён не зорка з Галівуду, а свой, тутэйшы. Вярнуўся нядаўна, вучыўся на фізіка ў Ротэрдаме...

— На ім галіфэ, камізэлька ды... гальштук! — радасна падхапіла Соня.

— Ага, — рассмаялася Машка. — Асабліва гальштук. Дык вось, пра Рагойшу... У сэнсе, пра Статкевіча. Ніякі нават самы сімпотны малец не можа падабацца ўсім абсалютна! Гэта супраць біялогіі! А як жа разнастайнасць відаў і ўсё такое? Адным словам, тут сацыяльныя фактары падключаюцца. Ну і ў такой сітуацыі штучна створанага попыту альфа-самца павінна забраць сабе альфа-самка. І ўся энергія такім чынам ідзе на тое, каб вызначыць гэтую самую альфу. Адбываецца такаванне, у працэсе якога аб'ект пажады часта выштурхоўваецца на край току. Пра ягоньня ўпадабанні ніхто не пытаецца. Ён пасіўна прымае тое, што навязала яму грамадская думка. Да гонару Макса, трэба сказаць, што ён усе гэтыя схемы даўно адчытаў і на іх не вядзецца. І разам з тым ён пад уладай усіх гэтых стэрэа-

тыпаў ды ўмоўнасцей і змушаны з імі прынамсі лічыцца. І ад гэтага яго моцна штырыць... Ведаеш, таму і кажуць: не радзіся красны, а радзіся шчасны. Ну, прынамсі, я так гэта бачу.

Соня часта заміргала вачыма. Машка няхіла яе загрузіла.

— І тут з'яўляешся ты, — перайшла Ротмістрава да галоўнага. — Аўтсайдарка. Бярэш і ўсё перакрэсліваеш. Проста пішаш яму шчыры ліст. Бо твае пачуцці — сапраўдныя, а на ўмоўнасці табе начхаць. Ведаеш, гэта было геніяльна. Хоць ты наўрад ці ўкладала ў тое, што робіш, нейкі такі камбінаторны сэнс. І я падазраю, што Максім глыбока ў душы таксама твой учынак ацаніў, але ні за што гэтага не пакажа, бо надта ж пераймаецца статусам. Але тым горш для яго. Таму што па тых правілах, па якіх яму прапанавана гуляць, ёсць вялікая рызыка знайсці не сапраўднае каханне (да чаго, як мне здаецца, імкнуцца ўсе нармальныя людзі), а вось гэтую сацыяльную сінтэтыку з тым, хто каму пара і ў каго якія бацькі.

Соня ажно заружавелася. Словы Марыі пасялялі ў яе драбок надзеі... Але адначасова яна адчула ў гэтай нібыта бесстаронняй прамове нейкія асабістыя ноткі.

— А ты... кахаеш каго-небудзь? — наважылася спытацца Соня.

— Ёсць адзін чалавек... Але я стараюся не даваць волі пачуццям, бо ў нас усё страшна неўзаемна, — Маша крутанула галавой, паказваючы, што не хоча працягваць размовы.

— Слухай, ты ж будучая псіхолаг, — пакорліва перамяніла тэму Соня. — Можа, ёсць нейкія парады для мяне што да Максіма? Як мне яго заваяваць?

— Ніяк.

— Што?

— Парада для цябе: ніяк яго не заваёўваць.

Маша рашуча дапіла какаву, выліла на снег апошнія кроплі і, старанна змяўшы кубак, паклала яго ў кішэнь курткі.

— Забудзь пра яго. Вось гэта раю. Шчыра.

— А...

Соня крыху падвісла. Яна не магла сабе ўявіць, як гэта — адмовіцца ад Максіма.

— Нельга вывесці прусакоў з чужой галавы, але можна і варта — са сваёй, — напорыста сказала Машка. — Хочаш псіхалогіі? Зладзім эксперымент. Вось ты зараз, не задумваючыся, назаві дзве самыя радасныя падзеі, якія адбыліся з табой... Ну, добра, за час вучобы ва ўніверсітэце. З верасня.

— О, першая — гэта, вядома, калі Максім падзякаваў мне за тое, што я ўратавала Вадзіка, — адразу выпаліла Соня. — А другая... Вось цяжка выбраць: або калі ён мяне да доктара завёз, бо я руку вывіхнула на трэніроўцы, або калі мы ўцяклі ад міліцыі і шлі дадому праз Сяльгас... Маша?

Маша маўчала некаторы час, а потым азвалася.

— Даруй. Я проста задала сабе тыя ж пытанні. І вось мае адказы. Першая падзея — гэта калі рэдактарка на лягучцы пры ўсіх аўтарах пахваліла мой першы вялікі артыкул. А другая — гэта калі я ў кастрычніку выправілася з сябрамі ў Карпаты. Яны ехалі аўтаспынам, а «яжэдзевачка» — на цягніку. Мы дамовіліся сустрэцца ў Львове на Высокім Замку, і я палезла туды а шостае раніцы, адразу з вакзала, і чатыры гадзіны чакала іх там, глядзела на старажытны горад, загарнуўшыся ў спальнік. Гэта быў такі час спакою і цішыні... — ты не ўяўляеш! Але я гэта зараз табе чаму расказваю... Ты хоць заўважыла, што ўсё самае радаснае ў тваім жыцці залежыць ад пэўнага чалавека? Мяне менавіта гэта палухае ў каханні. Ты не можаш перарабіць іншага чалавека. Не можаш прымусіць іншага рабіць толькі тое, што прыемна табе. І ў выніку сабе не на-

лежыш. Таму, напрыклад, я проста прымусіла сябе забыць. Але гэта я вельмі проста так сказала — забыць. Забыць — акурат самае цяжкае. У кожнага свае метады, напэўна. Але затое, калі нейкі час ператрываць... — так лёгка робіцца! І, галоўнае, ты сама кантралюеш свае смуткі і радасці.

Маша матлянула галавой у стракатай шапцы:

— Ай, ладна, чаго тут расказваць. Вельмі дзейсны сродак ад кахання — дзе-небудзь якасна затусіць. Хочаш, паехалі са мной на вечарынку? Ведаеш пра Астму? Яе бойфрэнд, з радыётэхнічнага, бізнес свой пачаў. Ну як бізнес... Зняў драўляны дом на Арлоўскай і адкрыў там рамонт кампоў і мабільнікаў. Яны ўжо тыдзень як абжываюцца. Дык еду дапамагчы. Мы і новы год там сустракаем.

— Дзякуй, але неяк іншым разам, — сумна ўсміхнулася Соня. — У мяне залік. І вязанне.

Раздзел XI

ВЫРАШАЛЬНАЯ БІТВА ЗА «СЕУЛ»

Звязаць шалік Максіму на Новы год Соня вырашыла, начытаўшыся любімых сайтаў Сняжаны Кавалёвай. «Няважна, колькі каштуе падарунак», — гаварылася ў артыкуле «Дзесяць спосабаў зрабіць яму прыемна». Галоўнае — паказаць свой клопат пра яго.

Соня накупіла ў ГУМе зялёных і чорных ваўняных нітак, спадзяваючыся, што шалік у такія палоскі аздобіць Максімаў шэры палітон. Але з колькасцю маткоў яна прамахнулася. Ніткі канчаліся, а вузенькі шалік ледзьве адзін раз абвіваў Соні шыю.

Бліжэй да канца вязання шалік быў перакваліфікаваны ў футарал для электроннай кнігі.

Соня яшчэ крыху папоркалася, майструючы з даўгой вязанай кіўбасы кампактную торбачку, і ўсяго за гадзіну да выезду ва ўнівер прышыла да свайго «шэдэўра» вялікі гузік.

Галоўнае — увага.

Англійскае мовазнаўства яна здавала амаль апошній — прапускала наперад усіх іншагародніх, бо тыя спяшаліся на вакзал. Аднагрупніцы лаялі метадыстак, якія змусілі іх тырчаць ва ўніверы перад святамі: яны бачылі ў гэтым змову супраць англійскага аддзялення (рэшта патоку «адстралялася» яшчэ 29-га).

Здаўшы залік, Соня зайшла ў прыбіральню і доўга папраўляла макіяж. Яна была пры поўным парадзе: цёмна-сіняя сукенка з адкрытай спінай, чорныя боты на абцасе, чырвоныя пазногці і памада. Старанна ўкладзеныя валасы, канцы пасмаў лагодна казычуць плечы. Штурм быў прызначаны на сёння.

Амаль восьмая вечара. На вуліцы сівер: ногі ў тонкіх калготках зводзіць ад марозу. Соня спускалася ад Карла Маркса да Свіслачы, з усяе моцы трываючы холад. Яна хацела вырашыць усё раз і назаўсёды.

Няпэўнасць у стасунках з Максімам выядала ёй душу.

Адмовіцца ад яго. Так параіла Ротмістрава. Але ж Ротмістрава не ведае пра пацалунак.

Калі б не той пацалунак, Соні было б лягчэй прыняць рашэнне.

Калі яны бачыліся, размаўлялі, Соні здавалася, што яна неабыякавая Максіму. Але калі яна на адлегласці згадвала самыя дробныя дэталі сустрэч і размоў, то пачынала сумнявацца. Ёй проста мірсьцілася. Яна выдавала жаданае за наяўнае. Патрэбныя былі яшчэ і яшчэ доказы, каб упэўніцца.

Плану не было ніякага. Яна проста прыйдзе туды з падарункам — і няхай будзе што будзе.

Вецер пачаў завываць, калі яна мінала ліцэй універсітэта.

Рэстаран «Сеул» быў нагэтулькі круты, што не ладзіў карпаратываў. Соня гадалася пры барнай стойцы «Пана Сцяпана» пад песню «А белы лебедзь на пруду...», таму нават уявіць сабе не магла такой навагодняй палітыкі. Але яе і сапраўды прапусцілі ўсярэдзіну — ніякай «спецабслугі». Усё, як расказваў Васілеўскі, у якога тут (як і паўсюль) былі сувязі.

Швейцар — славянскі хлопчык у традыцыйным карэйскім строі — падышоў да Соні ўзяць чорны пухавічок. Яна

пабачыла іронію на яго твары, але, можа, Соні проста зда-лося, бо яна настроілася, што з яе плебейскага «манто» бу-дуць кпіць. Вячэра, калі без дэсерту, каштавала ў «Сеуле» палову яе стыпендыі.

У кішэні курткі зазвінела эсэмэска.

— Ой, вярніце, калі ласка! — схамянулася Соня.

Тры прапушчаныя ад Галюні. Соня не чула званкоў. У эсэмэсцы яе запрашалі сустрэцца з Вайтовічамі Но-вы год. Галя зноў чамусьці нагадала, што будзе Аркаша. З войску на мінулым тыдні вярнуўся. І што яна ўсё са сваім Аркашам?

Але цяпер не да таго. Соня падумае пра гэта заўтра.

— Вас чакаюць? — насустрач выйшла тая самая бяля-вая адміністратарка, якую Сінічка бачыла, калі прыходзіла сюды шукаць працу. Тая Соні, вядома ж, не пазнала, і па-дазрона агледзела паненку.

— Не, я адна. Кавы папіць.

— Кавы? З кавай у нас да бара, — яшчэ з большым па-дазрэннем прамовіла адміністратарка. Соня рашуча пад-малявала вусны, гледзячыся ў люстра каля шатні, і ўвай-шла.

Асляпляльны знадворку, «Сеул» быў даволі строгім усярэдзіне. Бэжавыя крэслы пры сталах са светлага дрэва. Квадратныя лямпы з рысавай паперы звісаюць са столі. Усе лініі простыя, ніякіх фінціфлюшак. Усё новенькае, блішчыць. А цэнтр рэстарана падобны да партала ў іншае вымярэнне — тут бар з высокімі крэсламі.

Бледная паненка ў белай кашулі і чорнай камізэльцы на аўтамаце ўсміхнулася зграбнай кліентцы. А пазнаўшы яе, пасур'эзнела.

— А, Соф'я, прывітанне. Ты чаго тут? Зноў нешта дома ў Максіма здарылася?

Бацька Івоны Кубліцкай мог купіць два такія рэстара-ны, як «Сеул», але па выходных ездзіў у радавы маёнтак

і ўласнаручна аднаўляў кафляваную печку ХІХ стагоддзя. Івона Кубліцкая вучылася на складанай і прэстыжнай Брытанскай праграме і яшчэ знаходзіла час працаваць, каб не залежаць ад багатага таты.

Прынамсі, гэтак нядаўна падалі ўсю гісторыю ў свецкай хроніцы «Камсамолкі».

— Не, дома ўсё ў парадку. Амерыкана зробіш?

Кава тут каштавала, як абед у «Пане Сцяпане». Івона шырока ўсміхнулася і павярнулася да кава-машыны.

— Івона, золатка, можна цябе на хвіліначку? — падышла да бара адміністратарка.

Івона паставіла каву перад Соняй і пайшла за начальніцай.

У рэстаране было занята ўсяго два столікі. Пры адным сядзела кампанія з чатырох дорага адзетых жанчын, пры другім — сталая пара. Афіцыянтам, які дзяжурыў на зале, быў не Максім. Соня пачала трывожна азірацца — і згледзела за шклянной перагародкай, спярэшчанай драўлянымі кратачкамі, кабінет з вялікім беласнежным сталом. Пры тым стале сядзела чалавек дзесяць, а вакол іх завіхаўся высокі хлопец у чорным.

Сэрца закалацілася.

— Вольга падумала, што ты прасталытка, — пачула яна над вухам салодкі галасок Івоны. — Але я яе супакоіла, што ты проста крыху ў космасе, а так — нармальная дзяўчына з прыстойнай сям'і.

Соня ўзняла вочы. Бледны, стомлены твар Івоны быў зусім блізка.

— Эспрэса два, амерыкана — адзін просты, два з гарачым малаком, адзін капучына, зялёныя дзве і чорная адна! Сінічка, у цябе ўся спіна белая. І твар чырвоным вымазаны.

Максім выпаліў усё гэта на адным дыханні.

Соня таксама была вельмі рада яго бачыць.

Твар Івоны, калі яна заўважыла Максіма каля бара, адразу зарумяніўся.

— Не так хутка, Макс, паўтары...

Соня цярпліва счакала, пакуль Максім паўтарыў замову Кубліцкай, а потым прамовіла.

— Прывітанне, Макс. Я пагаварыць прыйшла. Калі ў цябе перапынак?

— Гавары тут. У мяне няма сакрэту ад калег, — сказаў Максім і ўсміхнуўся Івоне.

— Гэта асабістае, — цвёрда прамовіла Соня і зірнула Максіму проста ў твар.

Статкевіч схуднеў з таго часу, як адсяліўся з бацькоўскага дому. Ад гэтага ён здаваўся дараслейшым. І проста неверагодна прыгожым.

— Дык калі ў цябе перапынак?

— Няхутка.

— Я пачакаю.

Максім спрытна падхапіў падрыхтаваныя Івонай імбрычкі з гарбатай і паспяшаўся да кліентаў.

— Доўга давядзецца чакаць, — пракаментавала барыстка, завіхаючыся над кава-машынай.

— Маю час.

Івона моўчкі налівала каву ў філіжанкі. Па тым, як успыхнулі вочы саперніцы, Соня, не паварочваючы галавы, адгадала, што зараз ізноў падыдзе Максім. Стараючыся захоўваць спакой, яна зрабіла глыток амерыкана.

— Іва, далі ёй малака, — сказаў Максім, забіраючы са стойкі філіжанкі. — З яе страўнікам нельга піць чорную каву.

— Я ў парадку, — сказала Соня.

Івона працерла працоўнае месца вяхоткай і нарэшце ўтаймавалася. Праводзіла вачыма Максіма. Потым усмінулася Соні і салодкім, зычлівым голасам спрактыкаванай сцервы прамовіла:

— Пакінь яго. У цябе няма шанцаў. Навошта ты робіш гэта? — працягнула Кубліцкая, не дачакаўшыся Сонінай рэакцыі. — Сукенкі гэтыя танныя, мэйкап а-ля матрошка? Сімпатычная дзяўчына, а глядзець без жалю няможна.

Івона ўздыхнула, зноў, без патрэбы, правяла вяхоткай па стойцы і працягнула.

— Ведаеш, мы з ім — выдатная пара. Магчыма, пакуль пра нас нельга казаць як пра пару, але павер мне, усё да таго ідзе. Таму шчыра раю табе знікнуць з далягляду. Дзе-ля твайго ж добра. Каб табе самой было менш балюча. Ты ўтрэскаяная па вушы, гэта ўсім відавочна... Пра цябе ўжо проста анекдоты ходзяць. І Макс ахвотна іх распаўсюджвае. Ён з цябе проста смяецца... Замоўш нешта яшчэ?

— Тое самае, — сказала Соня, падсоўваючы да Івоны пустую філіжанку.

— Як сабе хочаш.

Івона зноў раскачагарыла кава-машыну і нацадзіла Соні чарговы амерыкана. Чорная вадкасць у белым коле. Філіжанка пячэ рукі.

— Я табе раскажу, што будзе, — казала Івона, пакуль Соня разглядала філіжанку. — Заўтра, 31 снежня, мы працуем да дзясятай. Пасля дырэкцыя робіць закрытую вечарынку для персаналу і ўсіх, хто ствараў рэстаран. Я надзе-ну сукенку колеру жэмчугу з дэкальтэ. Мы з Максам захопім бутэльку шампанскага, набярэм канапак — дзве порцыі на адну талерку — і сядзем вунь за той столік, бліжэй да Свіслачы, бачыш?

— А мне здаецца, яму спадабаўся б той, што выходзіць на сквер, — іранічна зазначыла Соня.

— Толькі Свіслач. Не Дзвіна, вядома, але хоць нешта на бязрыб'і. Мы будзем стыкаць келіхі, выпіваць, жартаваць толькі нам з ім зразумелыя жарцікі. Бо нашае жыццё — разумееш? — мы пражываем разам. Ён дзеліцца ўсім са мною... Потым, а трэцяй ночы, калі адгрыміць феерверк

і мы ўдосталь наскочамся і натанчымся, нагуляемся ў снежкі... Я скажу, што стамілася, што засынаю. І што ўжо ніяк не даеду да інтэрнату. І ён возьме мяне з сабой у кватэру, якую здымае... Недзе тут. Зусім недзе блізка... Працягваць?

Соня адным глытком дапіла гаркавую каву і зірнула назад, на панарамнае акно, якое выходзіла на Свіслач. На дварэ бушавала завіруха. У яе душы ўсчыналася гэткая ж бура. Расказаць бы Ігнацюку пра сапраўднае аблічча яго добрай феечкі...

— Соня, я выбрала Максіма. І я заўсёды дасягаю мэты. Мне вельмі шкада.

У іншых абставінах Соня ніколі б так не зрабіла, але Кубліцкая давала яе да ручкі сваім пыхлівым маналогам. Дзяўчына паставіла філіжанку на стойку і спаўзла па барным крэсле на падлогу.

Соня так увайшла ў ролю, што сапраўды на хвіліну нібы адключылася. Яна расплюшчыла вочы, калі нехта асцярожна перасунуў яе галаву з халоднай кафлі на штосьці мяккае. Нечыя рукі абхоплівалі ёй скроні.

— Сінічка, ты што — зноў?! — пачула яна над сабой Максімаў голас. — Хто-небудзь, патэлефануйце ў хуткую!

Слова «хуткая» ацверазіла сімулянтку. Яна ціха застагнала і пачала ўздывацца.

Максім адпусціў яе скроні. Перад тым Соніна галава ляжала на чорным хвартуху ў яго на каленях.

Адміністратарка асцярожна прысела каля Соні, уважліва зірнула ёй у твар.

— Навошта хуткую? Здаецца, яна цалкам здаровая.

— Так, са мной усё добра, — слабым голасам прамовіла Соня.

— Вольга, вы не разумеете! — усхвалявана загаварыў Максім. — У мінулы раз яна тыдзень у больніцы прляжа-

ла! Дактары забаранілі ёй чорную каву на пусты страўнік і іншыя такія рэчы, а яна... Калі зноў будзе прыступ...

— Максім, гэта вы зразумеіце: мы не можам выклікаць хуткую ў рэстаран, калі ў кліенткі забалеў страўнік! Пагатоў, ніхто пакуль не памірае. Бачу, вы яе добра ведаеце. Ну то займіцеся ёю. Вядзіце, куды хочаце, і там рабіце, што хочаце. Кампрэсы, прамыванні, хуткую выклікайце... Сёння можаце быць свабодны. Толькі хутчэй праводзьце адсюль гэтую... асобу.

Трэба было бачыць твар Івоны, калі Максім, накінуўшы паліто проста на чорна-белую форму афіцыянта, выйшаў следам за Соняй у шатню.

Добры гаспадар сабаку на двор не выганіць, ага.

— Ніхто не паедзе. Замяло капітальна. Я ў чатыры службы патэліў.

«Карэйскі» швейцар спачувальна глядзеў на Соню і Максіма:

— Ну, хіба адсюль пехатой да метро прарывацца. А куды вам ехаць?

— Мне — у Зялёны Луг, — уздыхнула Соня.

— Нявыкрутка, — паківаў галавой «карэец».

Раздзел XII

ЛІСТ ДРУГІ І АПОШНІ

Манка была вельмі смачнай. Магчыма таму, што Соні і праўда хацелася есці. А можа, ад хараства моманту.

Соня сядзела ў старызным фатэлі на здымнай кватэры Максіма ў штанах і футболцы Максіма і ела кашу, якую прыгатаваў Максім, пакуль яна была ў купальні.

Калі яны выбеглі з рэстарана, завіруха крыху ўтаймвалася. Але ўсё адно далей носу нічога не было відаць. Вецер прадзьмухаў Соню наскрозь і валіў з ног. Яна даверылася Статкевічу, які ішоў наперадзе і ўвесь час абарочваўся, падганяючы яе.

Ішлі яны недзе чвэрць гадзіны, але холад і вецер зрабілі гэты час вечнасцю. Здаецца, Максім правёў яе праз закінуты завод і нейкі масток над рэчкаю ў суседні квартал, дзе яны даволі хутка далі нырца ў пад'езд панэльнага дому.

Абабітыя дэрмацінам дзверы рыпнулі, і Соню абдало салодкім пахам старэчага жытла.

— Зараз жа ў купальню, грэцца! — скамандаваў Максім, як апошняя мама Юля. Забраўшы ў Соні яе вымакшую куртку, ён запахаў дзяўчыну з вузенькага калідорчыка за дзверы санвузла з пятнаццаццю сляямі алейнай фарбы.

Праз колькі секундаў дзверы прыадчыніліся, і ўсярэдзіну заляцелі чорны махровы ручнік і ваўняныя шкарпэткі.

Цяпер у купальні Максім.

Соня сядзела ў фатэлі і акуратна сёрбала гарачую манку лыжкай.

Яе сіняя суценка, прыпол якой наскрозь прамок ад снегу, вісела на плечуках, зачэпленых за дзверы. Усё-ткі Статкевіч быў наймаверным педантам.

Кватэра, якую здымаў Максім, была класічным бабушатнікам. Слова «бабушатнік» Соня вывучыла, калі паступіла на філфак, і ведала яна пра бабушатнікі толькі тое, што трэба вельмі напружыцца, каб кватэра, якую здымаеш, не была ім. У сэнсе, савецкай кватэрай з савецкай мэбляю, прапахлай старасцю і запусценнем.

Некаторыя іншагароднія філфакаўкі не змаглі атрымаць інтэрнат на першым курсе, ім абяцалі месцы толькі з другога — за добрыя адзнакі. Таму яны за вялікія грошы наймалі розныя «бабушатнікі» — кватэры ў кепскім стане з кучай хламу, які гаспадары не дазвалялі вынесці.

Дзве аднагрупніцы Соні жылі разам ў адной такой хатцы ў Чыжоўцы і пракліналі і хатку, і гаспадыню на чым свет стаіць.

Але былі і іншыя гісторыі. Алесь з беларускага аддзялення таксама жыве ў бабушатніку. Што праўда, Алесева дабітая хрушчоўка належала ягонай сям'і і дасталася яму ад цёткі. Хатка месцілася ў цагляным доме ў цэнтры Мінска, на вуліцы Залатая Горка. Старэчымі пахамі і кучай вінтажнага хламу Алесь, наадварот, вельмі ганарыўся.

Але мы ўжо разабраліся, што Алесь з беларускага быў форменным псіхам.

Жытло Статкевіча было вельмі палепшаным бабушатнікам.

Па-першае, тут нічога не вісела на сценцы. Два стракатыя дываны нахлестам закрывалі аблезлую драўляную падлогу.

Па-другое, тут не было румынскай секцыі на ўсю сцяну ці чагосьці такога. Насупраць увахода ў пакой стаяў адзін даволі кампактны паліраваны буфет. Падобны быў у Сонінай бабулі. У маленстве дзяўчынка магла гадзінамі разглядаць яго змесціва — хрустальныя фужэры або парцелянавыя філіжанкі з разводамі, як ад бензіну па лужыне. У Максімавым буфеце замест усяго гэтага на паліцах за шклом стаялі падручнікі па эканоміцы і горкамі ляжалі ўсе магчымыя гаджэты і дэвайсы. Соня нахілілася і пацягнула на сябе барную дзверку. Ну вядома! Бар быў забіткаваны тэніснымі ракеткамі.

У куце насупраць акна прытуліўся адзінокі Сонін фатэль (у савецкім гарнітуры іх мусіць быць два, не?). Шафы ў пакоі не было ў прынцыпе. Замест яе справа ад дзвярэй была гіганцкая гардэробная стойка, густа завешаная хлапечай адзежай.

На факультэце іншагароднія толькі і размаўлялі пра тое, што яны адвязуць, а што прывязуць у Мінск на вучобу. Зімовыя курткі раней за лістапад з бацькоўскага дому ніхто не вывозіў. Адна дзяўчына са Стоўбцаў кожныя выходныя цягнула ў сталіцу новыя рэчы. І нават магла пасярод тыдня сарвацца дадому, калі ў бацькоў завалялася нейкая прыдатная спаднічка на выхад.

Не тое Максім. З «лялечнага дома» ён з'язджаў, як у эміграцыю. Вывез увагуле ўсё, што яму там належала. І таму стойка ды шафа ў вітальні былі перагружаныя шмоткамі. Пры тым што шмотачнікам Статкевіча назваць было нельга.

Пры акне пакая стаяў паліраваны стол-кніга, раскладзены на адну палойку. На ім стаяў ноўтбук, ляжалі стосікам нейкія падручнікі. Злева ад стала высіўся новенькі сасновы стэлаж. Там таксама былі раскладзеныя кнігі і дэвайсы. Каля лядашчага стала стаяла крутое артапедычнае

камп'ютарнае крэсла — з Верасовай. Акно было зашторанае брытанскім сцягам.

Вось і ўсё, што было ў пакоі.

Не, халера. Не ўсё.

Яшчэ тут была двухстворкавая канапа, пакрытая да болю знаёмым клятчастым пледам.

Адна канапа.

А Соні тут начаваць.

Дзе ён кладзе гасцей?

Максім выйшаў з купальні, расціраючы галаву ручніком. Вельмі знаёмы жэст, які Соня часта назірала раней, на Верасовай. Усмешка заблукала па яе твары.

Максім пайшоў на кухню. Доўга і гучна скроб лыжкай у рондалі. Вярнуўся ў пакой з міскай, поўнай загусцелай манкі. Выцягнуўся на канапе і стаў прагна глытаць кашу.

— Ненавіджу манку, — прамовіў ён з набітым ротам.

— Чаму ж тады ясі?

— А я маю выбар? Сваю вячэру ў кантэйнеры я толькі пасля змены мусіў атрымаць. А гэтыя крупы яшчэ ад мінулых жыхароў засталіся. Не ведаю, можа, там мошкі.

Гэта было *so Maxim*, што Соня мімаволі захлюпала смехам у сваю талерку.

Статкевіч даеў кашу, саскочыў з канапы і пайшоў на кухню.

— Гарбату табе раблю, — крыкнуў ён адтуль. — Чорную, без цукру. Як твой страўнік?

— Ужо зусім добра, — адказала Соня, чырванеючы. Ёй было вельмі сорамна за падман, хоць ён і дапамог быць сам-насам з каханым.

Максім увайшоў у пакой з кубкамі. Адзін тыцнуў Соні, другі узяў сабе, сеў да стала і актываваў ноўт.

Стаў як нічога ніякага праглядаць сайт «Бі-Бі-Сі».

Ён меў на сабе піжамныя штаны і халат з карычневага плюшу. Жывучы на Верасовай, ён насіў джынсы і байкі.

Тут жа начапіў гэтую дзівацкую шмотку, якую Соня раней часта бачыла ў шафе ў вітальні. Яна была перакананая, што халат належыць маме Юлі!

У плюшавым халаце Максім удала спалучаўся з інтэр'ерам свайго «бабушатніка».

— Міленькія шпалеры, — сказала Соня, азіраючыся. Па белым фоне ўверх цягнуліся залатыя каласкі.

— Сам клеіў, — самазадаволена паведаміў Максім, адрываючыся ад кампа. — Я хацеў светлыя сцены, а гаспадыня — каб «па-багатаму». Гэта быў кампраміс.

Тут Соні, мусіць, трэба было ўдаць захапленне і пахваліць Максіма за выдатны густ ды ідэальныя стыкі, але яна аблізала лыжку і хмыкнула:

— Ну-ну.

— Думаеш, я бязрукі? — чамусьці завёўся Максім. — Я ў нармальнай беларускай сям'і вырас. І дома таксама сам сабе клеіў шпалеры.

— У багатых свае звычкі... — працягнула Соня.

— Мне за шпалеры месяц арэнду можна было не плаціць! А зараз я падбіраю грошай і памяняю за кошт арэнды вокны! А то сіфоніць страшна.

Максім падышоў да акна і падняў акрайчык брытанскага сцяга, каб Соня пабачыла раму, абкладзеную ватай і густа аблепленую скотчам.

— Я толькі зімой зразумеў, чаму гэтая норка так танна каштуе. Яе ўсю прадзімае! Першы паверх, дык з-пад масніц такі сівер! Бачыш, я другі дыван зняў са сценкі і на падлогу паклаў.

— А гаспадыня не пратэставала? — засумнявалася Соня. — Мая бабуля ніколі не дапусціла б такога здзеку з дывана-які-вісіць-на-сцяне!

— Гаспадыня тут не бабуля, а даволі маладая жанчына, — задаволена хмыкнуў хлопец, як і заўсёды, калі гаворка заходзіла пра ягоныя мужчынскія чары.

Соня паставіла кубак на падлогу і стала церці рукамі плечы.

— Ну вось, ты замерзла, — заўважыў Максім. — Кажу ж, сіфоніць. Давай апранайся.

Ён падышоў да стойкі з вопраткай, крыху пакорпаўся ў скрынцы пад ёю і выцягнуў знаёмую чорную шмотку.

— На. У тваім гусце, — кінуў ён Соні апранаху.

Гэта была тая самая байка, у якой яе злавіла міліцыя на тэнісным турніры.

— Гэта ж мая кофта... Ой, я хацела сказаць... Навошта ты яе забраў з сабой? Яна ж табе малая!

— Не ведаю, — паціснуў плячыма Максім. — Валялася там проста. Відаць, нехта не кладзе шмоткі туды, адкуль іх узяў... Накінь. Сапраўды сіфоніць. І заўтра, калі пойдзеш, апрапі яе на гэтую сваю камбінашку. А то прыдумала ў такі мароз з адкрытай спінай выходзіць. Ды яшчэ і без станіка...

Ад згадкі пра яе адсутны станік Соні пагарачэла без усялякай кофты. Яе абдало сумессю збянтэжанасці і задавальнення, ажно дыханне сцяла.

— То-бок, ты думаеш, што станікіносяць, бо яны грэюць? — паспрабавала аджартавацца яна.

— Ну, табе ж трэба мадэль з паралонавымі ўстаўкамі. А паралон — уцяпляльнік.

— Ах ты...

Соня замаўчала, бо не ведала, што сказаць далей. Максім адпіў гарбаты з кубка і нібы працягнуў чытаць навіны, але сядзеў ля кампа ў паўабароту, паглядаючы скося на дзяўчыну і як бы чакаючы, як яна адаб'е мяч.

А тая, занурыўшы нос у кубак з гарбатай, ліхаманкава прыдумвала, як бы вастрыць адказаць.

Соня вязала гэты чортавы шалік, каб была нагода падысці да яго і задаць простыя, але такія важныя пытанні.

Што значыў твой пацалунак? Што ты да мяне адчуваеш? Ты хочаш сустрэцца?

Але ўсё, пра што яна думала цяпер, — гэта як падасціпней пажартаваць пра станік. І як сорамна і ў той жа час прыемна, што ён заўважыў. Адсутнасць знаку — таксама знак, як вучаць на філфаку.

«Адсутнасць знаку — таксама знак» — ці дастаткова дасціпна? І ці выкладаюць у іх семіётыку? І знак чаго? На што яна яму намякне?

Паўза доўжылася недзе чвэрць хвіліны і вось-вось мелася зрабіцца няёмкай, але тут завібрыраваў Максімаў мабільнік.

— А! — радасна крыкнуў ён і націснуў на прыём. — Ага... Ага... Здорова! Ты золата, да заўтра... Іва тэлефанавала, — адчытаўся ён Соні, штурхнуўшы тэлефон па паліраванай паверхні стала-кнігі. — Уяўляеш, гэты злыдзень Косцік спрабаваў прысабечыць частку гасцінцу. Сумленна мной заробленага гасцінцу! Ну, кшталту, не ўсё здаць у абшчак, а сабе адшчыкнуць. Але Іва дапільнавала і аднавіла справядлівасць! Я некалькі гадзін завіхаўся, а рахунак ім за мяне Косцік прыносіў... А яшчэ яна з маёй долі забрала грошы за дзве твае кавы, каб закрыць касу. Сінічка, ты маеш выключны талент звальвацца мне як снег на галаву. І вечна ўцягваеш мяне ў непрыемнасці.

— Грошы я табе пазней на тэлефон пакладу. У мяне з сабой толькі картка, — прыглушана адказала Соня. Ёй зараз зрабілася ну зусім сорамна за сваю сімуляцыю. Але хіба яна вінаватая? Гэта Кубліцкая змусіла яе хлусіць. Соню перапаўняла злосць на саперніцу.

— Твой страўнік зусім расперазаўся! Відаць, зноў ясі ўсякую дрэнь, — нахмурыўся Максім. — На халейных сэндвічах з «Ссабойкі» доўга не працягнеш...

— Вася звольніўся з «Ссабойкі». У «Сцяпане» карпаратывы адзін за адным... Але мы ніколі раней не бралі ў яго

снэкі бясплатна... Хіба каву... А колькі ў вас агулам гасцінцу выходзіць за дзень? — паспяшалася перавесці тэму дзяўчына.

Максім назваў суму, і Соня не паверыла вушам:

— Гэта ж столькі, колькі ў таты. А ў святы і больш бывае...

— Дык гэта ж вядома, што ў крутых рэстаранах нашы людзі гасцінцаў амаль не пакідаюць. Іншая справа народныя завядзенні... Графін гарэлкі, свініна пад маянэзам і радыё «Шансон» — вось яны, вера, надзея і любоў мінскага афіцыянта! — прамовіў Максім з сарказмам.

— Тата ніколі не запякае мяса з маянэзам! — абурылася Соня. — А Вася і пагатоў! Пра яго нядаўна нават у часопісе напісалі. Кшталту, дзе ў Мінску нядорага паесці высокую кухню.

— Ага, Вася твой — селебрыці дый годзе... — матлянуў галавой Максім. — Ведаеш, што я чую ад рэстаратарскіх, калі раскажваю, што скончыў 234-ю школу? «О! Гэта тая школа, дзе вучыўся Алекс Васілеўскі!» Мне. Разумееш, мне такое кажуць! І ведаеш, што вярзуць пра твайго Васю? Што яму прапаноўвалі месца стажора ў шэф-кухара з Францыі ў іншым рэстары нашай сеткі. А гэта вельмі добры старт! І ён адмовіўся. Адмовіўся дзеля таго, каб ляпіць дранікі ў твайго бацькі! Усе звязваюць гэта з ягонай нявестай.

Максім зноў скасавурыўся.

— Нявестай? Ды няма ў яго ніякай нявесты, — паціснула плячыма Сінічка.

— Як скажаш, — прабубнеў сабе пад нос Максім і быў павярнуўся да камп'ютара, але тут жа зноў крутануўся на крэсле да Соні.

— А чаго ты прыходзіла ўвогуле? Што ў цябе там была за справа?

Соню так агаломшылі падзеі вечара, што яна амаль забылася пра сваю надуманую нагоду.

— А... Гэта... Я проста са святамі павіншаваць хацела. Падарунак прынесла.

— Падарунак? Мне? — Максім узрадаваўся, як маленькі. — Давай сюды!

— Вунь там. Сам знойдзеш, — паказала Соня нагой на сваю чорную сумку, якая стаяла ля буфету.

Ніколі так не рабіце.

Не, можаце паказваць на прадметы нагой, але не дазваляйце людзям корпацца ў сваіх рэчах.

Максім запусціў руку ў нутро скураной сумачкі. Але замест каб схапіць самае відавочнае — скрутак крафтавай паперы — стаў шнарыць у бакавой кішэньцы.

— Ого! — агаломшана сказаў ён, выцягваючы руку. — Дзякуй, вядома, табе, Сінічка.

Ён трымаў чорны кашалёчак. Той самы, у якім калісьці вазіў школьную даведку, каб паказваць кантралёрам.

Расшпіліў кашалёк і выцягнуў пацяганую паперку.

— Яшчэ цэлы дзень дзейнічае, — разрагатаўся ён. — Заўтра абавязкова кудысьці паеду. Абы дарогі расчысцілі.

— Не, гэта не падарунак! — замахала рукамі пачырванелая Сінічка. — Там іншае.

Статкевіч выцягнуў з сумкі карычневы пакунак і памацаў яго.

— Шкарпэткі нейкія, — ён расчаравана кінуў пакунак на стол. — Але вернемся да майго кашалёка. Сінічка, гэта што такое?

— Ты выкінуў яго, а я забрала на памяць, — неахвотна прызналася Соня.

— Ты фетышыстка, — радасна канстатаваў Максім. — Прызнавайся, што яшчэ скрала?

— Больш нічога, — надзьмуўшыся, адказала Соня.

Гэта была няпраўда. Яна захавала на памяць папяровы кубак ад кавы, які Максім пакінуў у яе палаце ў той дзень,

калі абвясціў бацькам, што застаецца ў Мінску. Ну і так яшчэ, сёе-тое па дробязі...

— Глядзі мне, — сказаў Максім. — А тое засну — а ты разбярэш хату на сувеніры. Ты, дарэчы, дзе любіш — з краю ці ля сценкі?

— У сэнсе?!!

— Спаць пара, — Максім пазяхнуў, падняўся з крэсла і падышоў раскласці канапу. — Я, папраўдзе, з ног валюся.

— Мы што, разам тут будзем спаць?!

— А якія яшчэ ты бачыш варыянты? На халодную падлогу я не пайду і цябе хворую не пушчу. Дый спальніка ў мяне няма, бо я не думаў прымаць тут гасцей.

— У цябе не бываюць людзі?

— Ты — другая візіцёрка за ўвесь час.

— А... Хто была першая?..

— Гэта быў ён. Сантэхнік, — задаволена засмяўся Максім. — Мне і аднаму добра. Для гэтага ўсё задумвалася...

— Канапа, як бачыш, олдскул, вельмі вузкая, — праінструктаваў хлопец праз колькі хвілін. Ён акуратна склаў з краю ложка свае падушку і коўдру, а сам залез пад плед, падклаўшы пад прасціну складзеную спартыўную куртку замест падушкі. — А я прызвычаіўся спаць адзін. Дамагца не буду, і не спадзявайся. Але ва сне я магу закінуць на цябе руку. І не выключана, што нагу. А калі будзеш храпіць, то буду штурхацца. Я з Вадзікам так заўсёды раблю, калі даводзіцца спаць побач.

— Я не храплю! — крыкнула Соня, вызіраючы з купальні.

— Адкуль ты ведаеш? — пачула яна, калі прычыніла дзверы.

Калі яна вярнулася ў пакой, Максім ужо дрых як цуцык.

Гэта былі пяць найдаўжэйшых гадзін у жыцці Соні Сінічкі. Яна баялася сплюшчыць вочы. А што, калі яна сапраўды храпе? А што, калі ён сапраўды закіне на яе руку, а яна ўсё прапусціць?

Максім спаў мёртвым сном, не варочаўся і не варушыўся. Нядзіўна пасля такой працы. Соня ляжала і слухала свае адчуванні.

Немагчыма быць да Максіма бліжэй, чым цяпер. Яны ляжалі, амаль прытуліўшыся, — так, што яе білі дробныя дрыжыкі. І разам з тым гэта зусім, ну зусім нічога не значыла. Нічагуткі. Нават паміж братам і сястрой магло быць больш пяшчоты.

Соня думала пра змены, якія адбыліся за апошні год. Яна адчайна хацела наблізіцца да Максіма — і нейкія вышэйшыя сілы далі ёй гэты шанец. Але якой цаной? Яна страціла дом і ледзь не загінула. Тата дагэтуль не апамятаўся ад шоку. Яны жылі ў чужых, хоць і вельмі мілых людзей...

І ў той жа час яна сталася школьнай знакамітасцю, зрабіла прарыў у вучобе і з'ездзіла на экскурсію ў Кіеў. Адзіная ў сваім класе паступіла ва ўніверсітэт на бясплатнае.

Чаго ўжо там — яна была адзінай дзяўчынай у школе, якой прысвяцілі песню на выпускным. Няважна, што гэта была за песня... Але калі б Вася не раўнаваў да Статкевіча, ці выйшаў бы ён тады на сцэну?

Соня спрабавала ўявіць іншы варыянт свайго лёсу. Яна не піша таго ліста з ружачкамі, не ўручае яго Статкевічу. Іх дом ацалеў, і яны з татам туды шчасліва перасяліліся...

І вось што ў яе выходзіла. Яна заканчвае 11 клас такой сама няўдачніцай, якой у яго прыйшла, бо не мае ніякага стымулу нешта змяніць у жыцці. Млява спрабуе паступіць у наргас на гатэльны менеджмент. Найхутчэй, нічога ў яе не атрымліваецца.

Верагодней за ўсё, цяпер яна бадзялася б без справы перад другой спробай паступіць. Або хадзіла б на курсы цырульніц ці касметолагаў. Можа, скончыўшы школу, яна б паціху забыла Статкевіча. І ніколі не даведалася, што было б, калі...

Але цяпер яна ведае. Нічога не выйшла. Адзінае, што супакойвала яе сёння, — яна прынамсі паспрабавала.

Калі б не было таго ліста, яна б урэшце старалася зрабіцца той, якой бачыў яе тата. Усё, што яна рабіла пасля таго ліста, — спрабавала зрабіцца такой, якой, на яе думку, хацеў бачыць яе Максім.

А якой бачыць сябе яна? Адказаць сабе на гэтае пытанне Соня не магла.

Ротмістрада мела рацыю. Усе Соніны смуткі і радасці залежаць ад хлопца, у якога яна закаханая. Соня не належыць сабе. І нічога не можа парабіць з гэтым.

* * *

Ці можа?..

* * *

Вецер за акном даўно сціх. Асцярожна, каб не абудзіць Максіма, Соня ўзнялася з канапы і падышла да акна. Адхінула акрайчык сцягу. Намяло па калена. Акно выходзіла на вуліцу і дарогу, якую снег зраўняў з ходнікам і траўнікам. З-пад акна роўненька, да самага берага Свіслачы, якая была адсюль метраў за дзвесце, цягнулася прыўкрасная снежная неруш.

Соня стаяла і глядзела на гэтую прыгажосць. Праз пару гадзін прыпаўзуць трактары, каб скінуць снег на ўзбочыны, ссыпаць яго ў высокія брудныя валы; дворнікі выйдуць з шуфлямі і соллю ўтрамбоўваць мінакам дарогу. Следам за камунальнай мафіяй прачнуцца мірныя жыхары. Аўтамабілісты возьмуцца адкопваць машыны. Тыя, хто

не паспеў закупацца да свят, пратопчаць вузкія сцежкі да гастронамаў. Урэшце праз дзень гэты снег затыкаюць феерверкамі, засыплюць недапалкамі петардаў і бенгальскіх агнёў, коркамі шампанскага. У новым годзе яго зняважаць, вытапчаць, расцярушаць, застаўляць снегавікамі і ледзянымі фартэцыямі. Але пакуль ён — сама дасканаласць. Белы аркуш, на якім можна напісаць любую гісторыю.

Ракі і закінутага заводу на іншым беразе не было відаць: зроку заміналі голыя, бязлістыя дрэвы, якія ўрасталі голлем у цемрадзь неба. Нават снегу на іх завіруха не наляпіла — мусіць, для таго каб яны ператварыліся ў белых прыгажунёў, патрэбная нейкая іншая камбінацыя ўмоў надвор'я.

У гэты момант Соня зразумела, кім хоча быць. Яна хоча быць нічым — істотай без мінулага і будучыні. Чалавекам, які ні ад каго і ні ад чаго не залежыць. Яна хоча выпасці на гэтую зямлю снегам надзеі з верша Сяргія Жадана.

Цікава, каторая гадзіна? Прыбіраць снег пачнуць недзе пасля пятай, а пасля шостаі, калі змогуць, пачнуць хадзіць трамваі...

Соня азірнулася і пабачыла Максімаў ноўт. Яна дакранулася да тачпада, каб ажывіць яго і пабачыць час на экране.

Чвэрць да пятай. Яна выйдзе з дому раней за дворнікаў. Няхай першымі гэты снег прыме яе сляды.

*Людзі самотныя, — кажа, — гэта ж было заўважна адразу.
Больш за тое, самота іхняя ёсць для іх сутвай самою.
Таму хай будзе пара, калі ім важна збірацца разам.
І хай тую пару яны называюць, скажам, зімою.*

*Пакуль мужчынаў трымае цяпло мядзведжае.
Пакуль жанчыны ціха адкрываюцца кнігам, нібы кунегам.
Хай маюць яны выйсце за ўсе ім звыклыя межы.
І хай тое выйсце яны называюць, ну, скажам, снегам.*

*Пакуль тут яшчэ адбываецца штось неймавернае,
пакуль я сам яшчэ тут хоць неяк мадзею,
трэба ім даць нешта лёгкае і цяжкое бязмерна.
Лёгкае і цяжкое. Скажам, надзею.*

Максім прачнуўся ад таго, што звінеў мабільнік. Тэлефанавала Вольга, пыталася, дзе ён падзеўся. Адрапартаваўшы, што будзе на працы праз паўгадзіны, Максім кінуўся да ноўта. Зараз дванаццаць дваццаць. Ён выстаўляў праграмку «Будзільнік» на дзясятую раніцы — на камп'ютары, як прызвычаіўся з часу, калі не меў тэлефона. Чаму не спрацавала?

Будзільнік быў дэактываваны. Затое пасярод манітора красаваў безыменны ўордаўскі файл, у якім быў набраны тэкст:

Прывітанне, Максім!

Гэта мой другі і апошні да цябе ліст. У ім — навіна, якая цябе вельмі пацешыць. Я прыняла рашэнне. Я больш не буду кахаць цябе і адмоўлюся ад навязлівай ідэі быць з табою. Гэтым разам — без жартаў.

Раскахаць (пасля ЎСЯГО, што было) мне будзе вельмі няпроста. Таму я вырашыла выкрасліць цябе са свайго жыцця. Так што і ты, калі ласка, рабі ўсё магчымае, каб дапамагчы мне. Не правакаваць, не даваць мне нагоды для... Я прашу пра гэта вельмі сур'ёзна.

Дзякуй за разуменне.

С.

«Захаваць або не?» — спытаўся ўорд. «Не», — выбраў Максім і закрыў ноўт.

ТОМ ЧАЦВЁРТЫ

Раздзел I

МАЦІ СТРУМЕНЯЎ

Ёсць у мяне, дарагія чытачы, дзве ўлюбёныя мясціны на зямлі. «Якія?» — тут жа спытаецеся вы, бо гэта першае пытанне, якое варта задаць пасля такой заявы. Але так я вам адразу і прызналася. Спачатку я хачу крыху пагаварыць. Я так доўга давала гаварыць героям, трымаючыся ў баку ад усяго, што дзеілася, («стаяла ў кутку і не адсвечвала», як сказаў бы Васілеўскі), што ў некаторых магло скласціся ўражанне, што аўтарка памерла, як сказаў бы... Ай, ладна.

«Якія яшчэ мясціны? Што там далей з Соняй?» — абуралася самая нецярплівая, бо зноў запахла лірычным адступленнем. Лірычнае адступленне пасярод экшану — тая яшчэ трасца. Ляціш праз старонкі — і раптам трэба запаволіцца ды прасякнуцца глыбінёй аўтарскага «Я», каб яго.

«І чаму дзве, а не тры?» — спытаюцца самая разважлівая, не дачакаўшыся працягу. І сапраўды? Чаму не тры, калі тройца — святое, і яе любіць сам Бог? Тут я маю адказ. Лічбу «два» я люблю больш за лічбу «тры», бо ад яе пахне не рэлігіяй, а навукай. Ёсць у падвойнасці напружанне, драма, канфлікт, супрацьпастаўленне. Лічба «два»

для мяне — заўсёды спрэчка, у якой паўстае ісціна. Але галоўнае тут тое, што я напраўду больш за ўсё на зямлі люблю дзве мясціны.

І зараз я скажу пра іх абсалютна немастацкую праўду. Бо якой была б мастацкая праўда пра мае ўлюбёныя мясціны? Я выбрала б самае прыгожае спалучэнне мясцін, у якіх некалі бывала (або проста прыгожае спалучэнне мясцін), і паставіла б іх поруч. Прыгажосць спалучэння вымяралася б тым, што яно кажа пра мой круггляд і на якія вандройкі ў мяне хапіла спрыту і грошай.

І любоўю да каранёў, ясны пень. Бо абсалютна відавочна, што адной такой мясцінай мусіць быць ганак дому маёй бабулі Зоі ў Пальмінцы пад Віцебскам, а другой — мост Мірабо ў Парыжы. Яшчэ Марк Шагал шырока карыстаўся гэтым прыёмам.

Або вось яшчэ пары: столік кавярні павільёна «Гларыэта» на ўрачыстым пагорку насупраць палаца Шонбрун у Вене — і гамак пад старымі каштэлямі на хутары дзеда Ігната паміж Бярозай і Косава. Вежа палаца Генсхаген у Брандэнбургу са смешнымі лычыкамі барэльефных дзікоў, што глядзяць на чатыры бакі свету, з якой пры ясным небе відаць вежу на Александэрпляц у Берліне — і тэраса на падворку Чэслава Мілаша ў Краснагрудзе з відам на возера Холны, дзе да пірса спускаецца старадаўні брук, выцerty нагамі падарожнікаў; дзе ты пачуваешся, нібы завісла паміж зямлёй і небам, вадой і сушай, мінуўшчынай і будучыняй, і існуе толькі тут і цяпер — і кніга, якую ты пішаш. Вяршыня скалы над ракой Місісіпі ў запаведніку з святымі камянямі індзейцаў аява і Нябеснае Дрэва — тэлевежа Токіа або яе прыродны адпаведнік, гара Фудзі ў Японіі, куды я так пакуль і не дабралася.

Але мае сапраўдныя ўлюбёныя мясціны — зусім поруч, на паўночным захадзе Беларусі. У мяне там ніхто не жыве, а дабірацца туды з Мінска, дзе жыву я, даволі проста.

Першая — гэта Вілія, яе стромыя берагі там, дзе рака працякае праз мястэчка Жодзішкі пад Смаргонню, грукочучы на перакатах. А другая — мястэчка Слабодка, аточанае азёрамі, асабліва ганак тамтэйшага касцёлу, вежы якога відаць за шмат кіламетраў з гары Маяк пад Браславам. Люблю іх без памяці і па памяці, бо даўно там не была. Магчыма, таму што ўпершыню трапіла туды ў веку Соні Сінічкі і не была нагружаная клопатам і досведам, бы наўтокі смартфон з заводскімі наладамі. А цяпер, як мяне ні абнаўляй, як ні вынішчай звесткі, як ні мяняй прашыўку — дасведчаны інжынер усё адно счытае з маёй падкоркі ўспаміны пра тых мясціны, пра дні там, пра тых, з кім я была там.

Так што ўсе геаграфічныя і аўтабіяграфічныя супадзенні ў чацвёртым томе (амаль) невыпадковыя. Няхай даруюць мне выпадковыя прататыпы.

Соня Сінічка стаяла на стромым беразе Віліі і глядзела ўніз, на раку. Слухала, як тая грукоча, разбіваючыся аб камяні на перакатах. Была дзявятая раніцы, 5 ліпеня. 54°37' паўночнай шыраты, 26°26' усходняй даўгаты. Захад Беларусі, макаўка лета. Канікулы пасля першага курсу філфака.

Калі б яшчэ ў студзені Соні казалі, што і дзе яна будзе рабіць улетку, яна б адмахнулася ад такой навіны, як ад вялізнай чорна-зялёнай мухі, якая прачнулася ўзімку і ашалела лётае па цёплым пакоі. Надта неверагодна гэта гучала. Але ніколі не кажы «ніколі». Асабліва калі жыццё само закручвае цябе ў сваім віры. Асабліва калі трэба забыць і забыцца.

І вось лета, а яна стаіць і радуецца таму, што чуе адно грукат вады на перакатах, што нават птушкі ўжо суцішыліся пасля ранішняга канцэрту. На другім беразе сцяной высіцца маляўнічы лес. Мусіць, няхораша прызнавацца на-

ват самой сабе, але як здрава — не чуць дзіцячага галасу, адасобицца ад крыкаў і ранішняй беганіны. Вядома, гэта не надта прыгожа — дзень пры дні прапускаць планёркі, але яна заслужыла. Усё адно ад яе больш нічога не залежыць. А «яўку» важатых ад іх атраду забяспечвае Алеся.

Алеся павяла малых на сняданак, а Соня вырашыла не ісці, каб мець гэтае акенца спакою ў месцы, якое палюбіла ўсім сэрцам. Стромы бераг, жыццярадасная рака, што пятляе, утвараючы паўвыспы, мяняючы свой характар за кожнай павароткай. Пры самай агароджы летніка, на «верхнім пляжы», яна ляніва закручваецца ў вір, каб, выруліўшы сюды, літаральна праз трыста метраў булькатаць і грукаць, імкнуцца наперад неспакойнай плыню.

А яшчэ трыста метраў на паўночны захад — і каля «ніжняга пляжа» Вілія ўжо сама ветлівасць, павольны ставок, у якім бяспечна акунуцца ў спёку нават тым, хто не ўмее плаваць.

А што там з ёй далей, за наступнай павароткай, — хто ведае.

Упершыню Соня трапіла сюды ў пачатку траўня, калі нарэшце пацяплела і ўсё толькі-толькі зрабілася зялёным. Начальства санаторыя дазволіла ім на тры дні стаць тут з намітамі. У санаторыі, зрэшты, і пакоі вольныя ім тады давалі ў кошт будучага кантракту, але Літавор — гэта Літавор. Сказаў, іначай мы не адчуем энергіі зямлі.

Тады Соня гадзінамі сядзела на самоце на вунь тым карані сасны, які вылузваў з абрыву, і глядзела на раку. Тады яна і абвясціла гэтае месца сваім самым любімым на зямлі, а Вілію — сваёй названай сястрою.

Нарэшце, нібы прачнуўшыся, яна прайшла колькі метраў па плыні ракі, шукаючы спуск да вады. Дарога да ніжняга пляжа была вельмі лёгкай, няхай яго і не было відаць праз выгіны Віліі, — але гэты спуск увесь час знікаў з вачэй, бы зачараваны. Знакам быў куст лазы, на які іх

дзеці ў пачатку змены павесілі стужкі і званочки, і таму ён бразгатаў і шамацеў на ветры. Як параўняешся з ім — уніз.

Іх дзеці... Яна ўжо называе іх сваімі.

Ніжні пляж, ясна, пуставаў. «Ніжнім» яго празвалі не таму, што да яго трэба было спускацца з абрыву, а таму, што ён ляжаў ніжэй па плыні ракі. Так яго адразу пачалі называць біёлагі, а астатнія падхапілі. Гэта была пясчаная палоска берага, улетку дастаткова шырокая, каб валяцца тут загараючы невялікім натоўпам. Яшчэ ў траўні ніякага пляжа тут не было, але да ліпеня рака абмялела.

У летніку таксама казалі пра нейкі «дальні» пляж, але Соня да яго пакуль не дабралася.

Дзяўчына скінула сандалі. Пясок астыў за ноч і цяпер прыемна халадзіў ступакі. Трэба было набрацца гэтай мятай прахалоды, запасціся ёй на дзень, які ўжо атакаваў гарачым, без усякай свежасці, ветрам.

Пасярод пляжа высілася незвычайная канструкцыя. Кубічная шырма, аплеценая яловымі лапкамі. На бок шырмы, звернуты да ракі, прутком лазы прышылі канцылярскі файл з аркушам у ім. На аркушы, выдрукаваны несмяротным шрыфтам «Comic Sans», чарнеў надпіс: «Каласальная купальня».

Гэта ўсё Алесь і ягоная буйная фантазія.

Паэтычную апрапанальню Алесеў атрад збудаваў у першы дзень змены падчас спаборніцтва. Лапкі паспелі падсохнуць, але ад іх яшчэ пахла ігліцай і смалою.

Соні не трэба было хавацца — наўкола бязлюдна, а купальнік яна апрагнула яшчэ ў корпусе. Але яна ведала, што ўсярэдзіне яловай канструкцыі вісела вершы Янкі Купалы і Якуба Коласа пра лета і рэчку.

Цікава, што Алесь набіраў іх на камп'ютары без кніжак ды інтэрнэту — проста па памяці.

Яна скінула свой утульны жоўты сарафан у кветачкі і яшчэ крыху пасядзела на беразе. Потым, пераканаўшыся,

што яе не бачаць, увайшла па пояс у імклівую прахалодную Вілію.

Стала пасярод ракі, павярнулася тварам да плыні і ўкленчыла так, каб занурыцца ў ваду па шыю. Вада рынулася на яе і раздзялілася надвое, абцякаючы, як корч ці камянюку.

Плаваць Соня Сінічка не ўмела.

Так яна стаяла ў вадзе нерухома, з заплюшчанымі вачыма, варушачы вуснамі. Можа, спявала, а можа, малілася. Можа, размаўляла з некім, пра каго нам нічога не вядома.

Так ці іначай, Соніну медытацыю неўзабаве перапыніў рознагалосы энк. З абрыву на пляж адзін за адным скочваліся «іх дзеці». Два дзясяткі дзевяці-дзесяцігадовых башыбузукі (васямнаццаць, калі дакладна паводле папер, якія падпісалі Соф'я Пятроўна Сінічка і Алеся Сяргееўна Вялес).

Апошнім — з адказным выглядам, толькі сцяжка ці жазла ў руцэ не хапала — спускаўся васьмігадовы Вадзім Статкевіч. Цяпер ён насіў акуляры, што рабіла яго амаль дакладнай копіяй таты Віці.

З Алесі цяжка і слова выцягнуць, але калі нешта паабяцала — выконвае дасканала: адразу пасля сняданку напарніца мелася прывесці атрад купацца.

Бо гэтыя два дні, падобна, ім будзе не да купання абсалютна — як бы ні парадаксальна гэта гучала, калі на носе Купалле.

Проста як жабы вясною на Цнянцы, малыя рынуліся ў ваду. Хлопцы на хаду зрывалі адзенне і з гігіканнем ляцелі ў раку, да Соні. Дзяўчатам мо і хацелася кінуцца следам за таварышамі, але яны чынна выстраіліся каля купальні, каб пераапануцца, уваходзячы па дзве ці па тры адначасова.

Нібы з нядкуль у ваду ўляцеў валебольны мяч.

— Дзелімся на каманды, — абвясціла Соня. — Той, у каго няма літоўскай візы, па рацэ не сплывае!

Гэты жарт гучаў на ніжнім пляжы пастаянна, але дзеці ўсе адно каторы раз засмяліся.

Дзяўчаткі, войкаючы, уваходзілі ў ваду. Хутка на беразе засталіся трое: Вадзік, Нюта і важатая Алеся. Вадзік усеўся паводдаль у цяньку проста на сядушку, якую меў на азадку, цягаючы ўсюды з сабою. Нейкая неказённая, фірмовая, з нетраў «лялечнага дому». Алеся скінула льняную сукенку, застаўшыся ў беласнежным раздзельным купальніку. Неймаверна худая і светлая. Залаціста-белыя ад прыроды валасы, тонкія саламяныя бровы, мядовая скура. На запясцях — пацяганыя фенечкі з язычніцкімі арнамен-тамі. Яна чамусьці не надта загарэла ўлетку, хоць мусіла быць пад сонцам не менш за астатніх.

Алеся села на корч ля самага берага, паставіўшы ў ваду ступакі так, каб вада не намачыла эластычны бінт на левай костачцы. «Моцна выцяла і падварнула, — тлумачыла яна. — Мачыць нельга». Маленькая Нюта ў жоўтых плаўках села побач з Алесяй, зрабіўшы тое самае. Яе ножкі-палачкі, наадварот, былі пакрытыя палоскамі загару. Было бачна, дакуль сягаюць шкарпэткі, якія малая амаль ніколі не здымала, і дзе пачынаецца паркалёвая спаднічка. Рабая, рудая, лахматая — як яе ні прычэсвай.

Праз Алесіну нагу ў вадзе з дзецьмі (не ўмеючы плаваць) заўсёды бавілася Соня. Нельга сказаць, што гэта ёй было непрыемна. Але цяпер, праз тыдзень працы, яе пачынала злаваць, што траўмай Алеся адгаворвалася ад паловы спраў. Гуляць, скакаць, адвесці малых у Жодзішкі па марозіва — усё Соня. Пасядзец у корпусе, кніжку дзяўчатам пачытаць, коскі ім паплесці — Алеся не супраць. На футболе дзяжурьць, каб брагінскія лельчыцкім насы не паразбівалі, а калі разаб'юць, да фельчара цягаць — гэта зноў на Соні.

І як бы не вінаватая Алеся, што завалілася і нагу за дзень да змены пашкодзіла. І як на яе скардзіцца, калі яна — дачка начальніцы летніка?

Праз мітусню дзяцей, якія штурхалі мяч па рацэ, Соня не адразу пачула, што на пляжы — новыя наведнікі. На бераг дзелавіта выходзіў Алесь, яе таварыш з філфака. У клятчастай кашулі, рукавы якой той закасаў да локцяў, і сваіх рваных-распісаных джынсах, якія абрэзаў да калена, — нібы ягоны лад жыцця не прадугледжваў такіх радасцей, як лета, спёка і сонца, але давялося прыстасавацца да новых абставін.

У руцэ Алесь трымаў папку — так, нібы спускаўся па філфакаўскай Сцыле ў справах вучобы, а не па лясной сцежцы на пляж летніка.

За ім цягнуўся пятнаццацігадовы бамбіза з ягонага атраду, несучы рыдлёўку і нейкую шылду на палцы.

Бамбізу гэтага празвалі Ромка-Батона-Дасцё. Як саркастычна расказваў Алесь, гэта быў самы здольны і цікаўны хлопец у іхнім літаратурным атрадзе. Алесь з прафесаркай Глагоўскай распрацавалі дасканалы тыднёвы маршрут для іхняй міцкевічаўскай экспедыцыі: Беняконі, Ашмяны, Баруны, Гальшаны, Шчорсы, Туганавічы, Завоссе і ўрэшце Наваградак — усё, каб зацікавіць падлеткаў з чарнобыльскай зоны гісторыяй філаматаў і філарэтаў у рамантычна-палявых умовах. Але школьнікі з Хойнікаў маршрутам не тое каб зацікавіліся — нават экскурсіі-лекцыі самой Альжбеты Глагоўскай з Горадні былі ім як аб сценку гарох! І толькі Ромка на любыя прапановы натхнёных вжатых удакладняў: «А батона дасцё? Тады пайду (паеду, паслухаю)». І сапраўды — вытрымліваў нават самую насычаную адукацыйную праграму, калі ў канцы дня з заплечніка для сухога пайка (які ён жа і цягаў па сцежках-дарожках) яму выкрывалі паўбохана батона, адпушчанага на кухні Аляксеем Васілеўскім. А калі яшчэ да таго батона яму перападала персанальная бляшанка згушчонкі, Ромкавы вочы загараліся непадробнай любоўю да паэзіі рамантызму.

Соня ўзрадавалася хлопцам. Памахала ім з вады і закрычала:

— Што вы тут робіце?

— Змена экспазіцыі па выніках экспедыцыі! — загарлаў Алесь у адказ і, выцягнуўшы з папкі файл і з аркушам, пафасна задэкламаваў:

— *Вілія, маці струменяў празрыстых,
З тварам блакітным і дном залацістым.
Але ў ліцвінкі, дзяўчыны тутэйшай,
Сэрца чысцейшае, твар прыгажэйшы.*

— Чачот? — спыталася Соня з выглядам знаўцы.

— Міма! Сам Адам! Але Чачот таксама ёсць. Хочаш паслухаць?

— Не! Не трэба, пачытаю, як буду апрацаваць! — засмялася Соня.

Калі яна бачыла Алесь, ёй рабілася лёгка і радасна. Няхай як да хлопца яна да яго ну зусім нічога не адчувала. А можа, менавіта з гэтай прычыны.

— А што за шылда? — пацікавілася Алесь.

— А гэта, мадэмуазэль, праца над памылкамі ад вашай шарман маман. Не далей як учора на планёрцы яна зрабіла заўвагу да нашай купальні, сказаўшы, што раз літаратары ўзяліся ў першы дзень упарадкаваць пляж, то мусяць давесці справу да канца і абсталяваць яго згодна з усімі правіламі ратавання на водах. Але дзіўна, чаму вы пытаецеся, — вы ж наведваеце планёркі. Не тое што некаторыя.

Ясна, у чый гарод быў каменьчык. Соня зрабіла гримасу і паказала Алесю язык. У гэты момант брагінскія трапілі ў яе мячом, і яна зноў уцягнулася ў гульню, а праз колькі хвілін, зірнуўшы на бераг, залілася смехам.

Ромка пад наглядам Алеся ўкопваў у бераг прынесеную шыльду. Яе павярнулі так, каб надпіс белай фарбай на сінім фоне было відаць і з вады, і з берага.

«Без важатых ты тапелец!» — папярэджвала шыльда.

— Гэта што такое? — гігікала Соня.

— Ну, так больш зразумела, чым тое, што прасілі: «Непаўналетнім забараняецца знаходзіцца ў вадзе без нагляду дарослых».

Алесь заставаўся непаўторным.

У гэты момант над пляжам зноў пачуліся галасы. На бераг спускаліся трынаццацігадовыя мазырскія «мадэльеркі» разам з Галяй Вайтовіч і Сняжанай Кавалёвай — сваімі важатымі.

— Дзяўчаты, хлопцы, на бераг! — скамандавала Соня. — Ідзе наступны атрад. Ніхто ж не хоча адціскаць плаўкі ў кустах, калі яны пойдуць пераапранацца?

«Дзіцячы садок» Соні і Алесі неахвотна палез з вады. У адрозненне ад субтыльных мінскіх студэнтаў, гэтыя дзеці былі вынослівыя ды загартаваныя і маглі гадзінамі плёхацца ў любой вадзе — хоць рачной, хоць азёрнай — без рызыкі прастудзіцца. І таму дзіўна і вусцішна было глядзець у іх медычныя карты, дзе ў кожнага красаваў букет дыягназаў.

Менавіта таму гэты летнік для чарнобыльцаў можна было арганізаваць толькі ў санаторыі.

— О, Стэфа! А вашым хіба не трэба на працэдуры? — спытаўся Алесь у Сняжаны.

— А мы ўжо былі, — адказала тая. — А твае, між іншым, па лечкорпусе самі бадзяюцца.

— Ай, дарослыя ўжо, разбярцуца.

Алесь з самага пачатку змены вазіў свой атрад у экспедыцыю і ва ўнутрылетнікавыя справы пакуль не асабліва інтэграваўся. Цікавіўся хіба футболам, у які любіў ганяць са сваімі хлопцамі. Ягоныя «дзеці» самі займаліся лека-

ваннем згодна з медкартамі, хоць да кабінетаў не заўсёды даходзілі. А вось у Соніным атрадзе была зусім малышня, таму адказная дзяўчына адводзіла падшэфных у лечкорпус сама. І акурат цяпер трэба было суправадзіць туды некалькіх хлопцаў і дзяўчынку.

Добра, што для кантакту з медыкамі наведваць ранішня планёркі неабавязкова.

Алесь развесіў файлы ў купальні, раздзеўся і скокнуў у ваду, узняўшы пырскі. Тут жа прыняўся абліваць атрад мадэльерак, стараючыся, каб найбольш перапала важным. На грудзі ў яго красаваў надпіс па-італьянску: *Nel mezzo del cammin di nostra vita**. Ад літар адрасталі галінкі, як на сярэднявечнай гравюры. Скура вакол малюнка яшчэ крыху чырванела.

Тэлефона ў Соні з сабой не было, а каб і быў, то ад яго не было б ніякай карысці — у летніку і вакол не было сувязі і, адпаведна, мабільнага інтэрнэту. Але яна і без гугла магла паклясціся, што ведае, адкуль гэтыя радкі і што значыць татуяванка на Алесевых грудзях.

Дзяўчына разважала, што ў купальню пойдзе пасля дзяцей — як спатрэбіцца. Калі пабыць на сонцы яшчэ крыху, то можна і без ручніка абсохнуць ды нацягнуць сарафан на купальнік. Пагатоў, з Галяй і Снежкай амаль не даводзіцца бачыцца, хіба што ў сталоўцы, а тут можна хоць парай слоў перакінуцца. Дзяўчына стала аглядаць бераг, шукаючы лапik свабоднага пляжа: два атрады ў адзін час на такім вузкім беразе — гэта не жарты.

І тут яна пабачыла. Яго. Адзінага, хто азмрочваў ёй гэтае агулам удалае лета. Прычыну, з якой яна прапускала планёркі.

На пляж няспешна спускаўся Максім Статкевіч.

* «Жыццё прайшоўшы наша напалову...» — знакаміты першы радок «Боскай камедыі» Дантэ Аліг'еры.

Загарэлы і мускулісты. З лагоднай усмешкай і святлом у шэрых вачах. Па-летняму каротка стрыжаны. З вострымі ключыцамі, што выступалі з-пад расшпіленага каўняра беласнежнай тэніскі. Той, да каго была зусім абыякая Соня Сінічка.

Ён гучна павітаўся з усімі на пляжы. І з Соняй, выходзіць, таксама. Хоць у цэлым ён выконваў просьбу дзяўчыны — тую з ліста, які яна пакінула на ягоным камп'ютары напрыканцы мінулага года. Яны зусім не дачыняліся.

Максім падміргнуў брату, які сядзеў з планшэтам у цяньку, але не падышоў — каб не вылучаць сваяка-мінчука сярод чарнобыльцаў. Накіраваўся наўпрост да Алесі.

Нюта, пабачыўшы Максіма, саскочыла з карча, саступіўшы месца каля важатай.

— Вось ты дзе. Паўсюль цябе шукаю. Ніяк не ўсочыш за вашым атрадам, — сказаў Максім, сеўшы побач з Алесяй.

Усім у летніку было вядома: першы намеснік начальніцы і яе дачка сустракаюцца.

Соня ўлеглася на ручніку так, каб сачыць за малымі на беразе, але не назіраць салодкай парачкі каля вады.

Максім і Алеся пра нешта засяроджана шапталіся.

Нібы не набыліся разам яшчэ. І на планёрцы яны сёння бачыліся, і ў сталоўцы. І ўчора пасля адбою Алесі ў пакоі не было. Нібы Соня не ведае, да каго яна хадзіла.

Зрэшты, што Соні за справа да старонніх людзей.

Парадкам прыпала. Пара было весці малых у летнік і Алесю неяк разлучаць з каханым — няхай працуе. Але нечакана з супрацьлеглага берага грымнуў хор:

*У суботу Янка ехаў ля ракі,
Пад вярбой Алёна мыла ручнікі.
«Пакажы, Алёна, броды земляку,
Дзе тут пераехаць на кані раку».*

З таго берага ў рэчку увайшоў сапраўдны волат у цяльняшцы і шортах колеру хакі, цягнучы над галавою вярхоўкі. Не прайшло і хвіліны, як ён перасек уброд неглыбокую тут Вілію.

— Міха-а-ась! — узрадавана закрычалі Галя і Снежка, скачучы ў вадзе і махаючы рукамі.

Выйшаўшы на бераг метраў на дваццаць ніжэй за пляж, волат, якога назвалі Міхасём, пачаў навязваць вярхоўкі да дрэва так, што яны нацягнуліся праз раку за метр адна над адной. Іншыя канцы ўжо былі зацэпленыя за сасну, якая падступала вельмі блізка да берага. Зрабілася відавочным, што майструюць навясную пераправу ў самым вузкім месцы на гэтым адцінку. Прапусціць такое відовішча нікому не хацелася.

На тым беразе каля сасны правяралі вузлы студэнты фізфака Ваня Каланіцкі і Лена Канькова. Атрад фізікаў вырашыў такім эфектным спосабам вярнуцца ў санаторый з пешага паходу. Таму і з'явіліся на беразе гэтак рана. Стаянка была зусім блізка ад летніка — кіламетраў за пяць у лесе, але інструктары вялі да яе атрады праз мост у мястэчку, таму маршрут выходзіў удвая даўжэйшым.

— А так можна было? — пажартавала Снежка. Яны з Галей сваіх дзяўчат у паход ужо звадзілі.

— Зося, а мы таксама будзем у паход па такіх вярхоўках перапраўляцца? — падбеглі да важатай лельчыцкія.

— Не думаю, — адказала Соня, для якой з'яўленне турыстаў было поўнай нечаканасцю. — Гэта толькі для старэйшых атрадаў.

— Ну во-о-о-сь, — захныкалі малыя. Не было сумневаў, што яны б і не з такой пераправай далі рады, але яны былі самымі малодшымі ў летніку, і большасць захапляльных прыгод, напланаваных вынаходлівымі арганізатарамі, іх не датычыла.

— Не, Косцік, «у паход» пераправіцца гэтак нельга. Бачыш, Міхась выбраў такое месца, каб нацягнуць вяроўкі крыху з ухілам. Каб людзі ішлі сюды, нібы з горкі. Каб пераправіцца назад, вяроўкі трэба перацягнуць. Але Зося мае рацыю. Для вас такі маршрут будзе надта складаным, — умяшаўся Максім.

І ўсё гэты Максім ведае. І ўсіх ён ведае. Нават іх атрад ужо запомніў па імёнах.

— Навошта наогул гэтыя вяроўкі? Усе тут раку ўброд пераходзяць, — азваўся Вадзік.

— «С» значыць «спорт», Вадзім. Рэч табе не вядомая, — сказаў Максім і па-апякунску паглядзеў на брата. — Людзі практыкуюцца. Каб умець перабрацца і праз глыбокую раку.

А вось і няпраўда пра спорт. Вадзік, між іншым, ахвотна гуляў у футбол — стаяў на браме, бо лельчыцкія і брагінскія стаяць там не асабліва хацелі. Гэта, а яшчэ тое, што па вечарах ён усім ім па чарзе пазычаў планшэт пагуляцца, рабіла суіснаванне сталічнага мажорчыка з пацамі з глыбінкі даволі гарманічным.

Соня б вельмі хацела зараз запырэчыць Максіму і абараніць Вадзіка ад братавай паблажлівасці, але рашэнне ігнараваць яго ў летніку было прынцыповым. Злосць накаціла на яе хваляй. Яна адварнулася ад берага.

*«Адчапіся, хлопец, едзь абы-куды,
Не муці мне толькі чыстае вады».
У маркоце Янка галавой панік,
Упусціла дзеўка беленькі ручнік.*

«Дзеці» Каланіцкага і Каньковай адзін за адным пераходзілі па вяроўках на гэты бераг — у ратаўнічых камізэльках і касках. Рыштунку было ўсяго пара камплектаў, таму Міхась складаў яго ў мяшок і перадаваў на супрацьлеглы бераг лябёдкай. Потым лябёдкай пачалі перацяг-

ваць заплечнікі, якія чапляў на тым беразе Каланіцкі. У самым канцы па вярхоўках перайшлі раку важатыя ў касках і камізэльках. Тут ужо да пераправы падцягнулася палова пляжа, і іх спуск на бераг сустрэлі воплескамі, як часам сустракаюць прыязмленне самалёта.

— Янка! Алена! Мама! Тата!

Мазырскія і гомельскія падлеткі сапраўды называлі важатых-фізікаў «мамай» і «татам». Гэта быў самы дружны атрад у летніку, хоць іх экспедыцыя на балоты была запланаваная толькі на канец змены. Соні гэта нагадала атмасферу ў фізічным класе, у якім вучыліся Канькова і Каланіцкі, калі яна пазнаёмілася з імі ў школе. Са школы, уласна, яны і былі парай. Як і ў школе, Алена была жаночай копіяй Вані. Цяпер на абайх былі камуфляжныя штаны і кеды, а зверху — кашулі-вышыванкі, апранутыя проста на белыя важацкія майкі: з-пад лёну прасвечвала эмблема экалагічнага фонду. Іхнія дрэды адраслі і матляліся ўжо недзе каля плячэй.

Соня схамянулася, што гэтак яе малыя могуць не паспець на працэдуру, якую можна зрабіць толькі сёння. Таму ва ўсім вэрхале яна выкрычала частку свайго атраду — траіх лельчыцкіх, траіх брагінскіх і Нюту, скамандавала надзець кепкі і панамкі ды павяла ў санаторый.

На версе сцэжкі яе дагнала запыханая Галюня.

— У лечкорпус, значыць? Ну-ну.

— А ты, бачу, з дарами прыроды? — адказала Соня сяброўцы гэткім жа кплівым тонам.

У руках у Галі красаваў двухлітровы слоік з чарніцамі, абкручаны лопухам і сцяблінамі рачной травы замест пластыкавай накрыўкі.

— Міхась сабраў для мяне на досвітку, — сказала яна, кепска ўдаючы абыякавасць. — Спачатку хацеў з Генадзем перадаць, а потым сам вырашыў весці фізікаў. Яму вельмі хацелася папрактыкавацца з пераправаю.

— Ды гэта ён цябе захацеў пабачыць. І такі клопат! Ведае, што мяса не ясі, дык падкінуў вітамінаў, каб табе зусім не пабляжэла з нашым сталоўскім рацыёнам.

— Я не галадаю! — надзьмулася Галя. — Я ем кукурузу і гарошак.

Калі б гэта было кіно, а не кніга, то Галю цяпер мелася б граць іншая акторка — настолькі радыкальна змянілася Соніна сяброўка. За паўгода яна схуднела кілаграмаў на дваццаць і зрабілася мініяцюрнай круглатварай дзяўчынай з вялікімі цёмнымі вачыма.

Зімовую сесію Галюня Вайтовіч заваліла. Прычым не праз кітайскую мову, якой так баялася. Кітайскую яна сяк-так здала, хоць адзнака не суцяшала. Пасткай зрабілася агульнае мовазнаўства. Прафесарка тройчы адпраўляла Галю на пераздачу, пайшоўшы на прынцып. Маўляў, на лекцыях гэтай студэнткі не было.

На лекцыі па мовазнаўстве Галя насамрэч хадзіла — проста спала на крэслах пад партамі ў паточнай аўдыторыі, а канспекты за яе вяла Соня. Да іспыту Галя Соніны канспекты старанна вызубрыла. Толькі пра што ў іх гаворка — паняцця не мела. А прынцыповай прафесарцы хацелася ад яе разумення прадмета.

Соня і Сняжана вельмі перажывалі за сяброўку, таму пераканалі дэканат: Галя вывучыць, выправіцца — толькі дайце ёй шанец. Перад Вайтовіч ужо маячыла здача на камісіі. Ратунку не было — давялося гаротніцы сядзець за падручнікі і ўсур'ёз вучыцца. Ёй шмат дапамагала Соня, якая і вакацый зімовых не мела праз Галіну бяду, бо разам з ёй зноў прайшла ўвесь матэрыял і ўсё ёй падрабязна патлумачыла. Сама яна здала мовазнаўства на дзявятку: прадмет ёй вельмі падабаўся.

Калі Галя вымучыла заповітную шасцёрку, радасць была нядоўгай. Праз пару дзён яе забрала хуткая, бо яна страціла прытомнасць на вуліцы. Дзяўчыну абследавалі,

выявілі праблемы з гармонамі, прызначылі лекаванне і забаранілі ператамляцца. За месяц у больніцы, на таблетках і ўколах, яна нечакана схуднела на сем кілаграмаў.

Гэта дало не абы-які штуршок, бо раней Галя думала, што таўстушкай ёй быць наканавана. Яна сказала сабе, што будзе правільна харчавацца.

Але сказаць — лёгка. Галіна маці лічыла слова «дыета» лаянкавым, а «правільнае харчаванне» ад дыеты не адрознівала. Да таго ж, разумна разважыўшы, што даччынай вучобе замінае шыццё, канфіскавала ў яе машынку. Грошай Галюня больш не зарабляла, таму харчавацца магла толькі з сям'ёю.

У выніку яна не знайшла нічога лепшага, як абвясціць, што будзе трымаць Вялікі Пост. Дома Галя ела толькі бульбу ды капусту, а калі сямейнікі нешта тлушчам запраўлялі (то-бок амаль усё) — то галадала. Кавалёва і Ротмістрава на ўсе лады пераконвалі сяброўку, што не есці мяса, каб схуднець, ды яшчэ верай прыкрывацца — гэта нездарава і няздарава, але вынікі казалі пра адваротнае. Вайтовіч рабілася зграбнай на вачах.

Потым прыйшоў Вялікдзень — і Галя паведаміла маме, што ва сне ёй явілася Багародзіца і сказала не есці мяса ўвесь год.

У Галі з'явілася шмат вольнага часу, і яна хадзіла пехатою з філфака дадому. Гэта, мусіць, дапамагло таксама.

З вучобай у яе зрабілася лепей, і маці палагаднела. Маўляў, калі Галя добра здасць сесію, ёй на лета аддадуць машынку.

А потым, калі гэты летнік намаляваўся, мама яшчэ дадала ўмову, што адпусціць сюды вжатай, толькі калі пераздач не будзе. Таму чэрвеньская сесія была вельмі нервовай. Але ўсё скончылася як найлепей — і вось і Галя, і яе машынка тут, у санаторыі. А калі яны са Сняжанай вадзілі свой атрад у паход, Галя пасябрала са студэнтам мехмата

Міхасём, дужым і негаваркім. Напару са стрыечным братам Генадзем з Паставаў, што вучыўся на лесніка, Міхась валанцёрыў тут як турыстычны інструктар. І цяпер Галя пяшчотна пасміхалася, гледзячы на слоік з чарніцамі.

— А Снежка, значыць, на пляжы засталася, а Алесь ёй дапамагае? — загаварыла Соня пра тое, што жыва цікавіла іх з Галяй, але што яны раней абыходзілі маўчаннем.

— Ага, быццам у яго сваіх «дзяцей» няма, — падхапіла Галя. — Але мы нічога не заўважылі і ні пра што не ведаем, праўда?

Сяброўкі ва ўнісон хмыкнулі.

— А ты калі здагадалася? — спыталася Соня.

— Ну, заўважаць я пачала на сустрэчах у экафондзе, недзе ў траўні. Прычым цяжка вызначыць, што было больш падазроным: тое, што Алесь кінуў курыць, ці тое, што Снежка загаварыла па-беларуску. А потым гэтае: «Бабуля хрысціла мяне Стэфаніяй...» А калі на змену прыехалі, то ў іх, мусіць, усё ўжо сур'ёзна закруцілася. Яна ж з хлопцамі-важатымі пасля адбою ў іх пакоі да ночы «чай п'е». Ну не з Ігнацюком жа яна там ракеткі перабірае!.. А ты?

— А ў мяне дэтэктыў з літаратурным матывам атрымаўся. Алесь мне, калі мой дзень народзінаў святкавалі, падрабязна апісаў Снежкіну татуяванку, ну, цытату тую: маўляў, што ў яе за літаратурны густ. Я спачатку падумала, якая яму справа, хто што набівае, а потым згадала, дзе сабе Снежка набіла той надпіс... Яго ж нават з-пад купальніка не відаць, цяміш? А сёння я ягоную свежую татуяванку пабачыла, якую яму Ганка перад ад'ездам зрабіла. І пазл склаўся! І наогул, ён так часта мне расказваў: твая Кавалёва такая, твая Кавалёва сякая, — што падазрэнні зарадзіліся самі сабою. А як думаеш, чаго яны хаваюцца?

— Ну, можа, ім няёмка, што спачатку сабачыліся на ўвесь факультэт, потым не былі пэўныя, ці сыдуцца, потым

не ведалі, як расказаць, а цяпер іх Данута бянтэжыць сваімі натацыямі пра духоўнасць, — задумліва сказала Галя. — Бо, ведаючы Снежку і, пагатоў, Алеся, кахацца яны здольныя толькі ўскрай бездухоўна. Не тое, што некаторыя...

— Ну, Каньковай з Каланіцкім натацыі мала замінаюць. А наконт «некаторых»...

— Як ты наогул? — зірнула на сяброўку Галя. Яны ўжо выйшлі на паляну да санаторыя. Малыя адзін за адным прабягалі ў вузкія веснічкі каванай, фарбаванай чырвонасіне-жоўтым агароджы.

Соня не адказала — паціснула плячыма.

— Ты ж ведаеш, што ў цябе перад абедам інструктаж аб паходзе? Міхась будзе вучыць дзяцей ставіць намёты, складаць запlechнік, пра бяспеку з вогнішчам расказаць... А ўвечары — падвядзенне вынікаў Дня добрых спраў і выбары пераможцаў... Але дзе ты ведаеш, калі на планёркі не ходзіш... Пра цябе заўсёды... намякаюць. А гэтая Алеся твая — як пыльным мехам стукнутая... Ты ж за дваіх завіхаешся!

— У яе нага баліць, яна не вельмі хадзіць можа, — заступілася за напарніцу Соня, але неяк няўпэўнена.

— На спатканні ранішнія як здаровая гойсае, — сярдзіта сказала Галя. — Мы са Снежкай да яе ад пачатку змены прыглядаемся. Яна нават не накульгвае. Нешта там не тое з яе нагою. Можа, яна татуяванку ад бацькоў хавае? Ты ж помніш, што Літавор казаў пра чысціню душы і цела? Або во! Яна сябе рэжа! Лязом! Але толькі там, дзе гэты бінт, і бінтам маскіруе!

— Ну што за бздур... Ты лепш скажы, як ты без Васілеўскага чарніцы зберажэш. У пакоі скіснуць. А без яго на кухню не трапіш — кухаркі з нашых толькі яго за чалавека лічаць.

Атрад Васілеўскага і Ротмістравай на тыдзень з'ехаў у кулінарную экспедыцыю пад Браслаў, выпытваць у ба-

булек рэцэпты народных страў. У летніку ж Васілеўскі разрываўся паміж атрадам і сталавай — Літавор прызначыў яго «кухмістрам». Абавязкам «кухмістра» было выдаваць сухі паёк усім, хто ідзе ў паход, едзе ў экспедыцыю ці на экскурсію. А групы вирушалі штодня. Соня вельмі радавалася такой загрузанасці свайго вечнага залётніка, бо за цэлы тыдзень змены бачыла яго ўсяго пару разоў — у сталоўцы.

— Я чула, у фельчара ёсць лядоўня, — усміхнулася Галя. — Ты ж усё адно ў лечкорпус — вось і занясі. І не дзякуй — лепшай нагоды не прыдумаеш... Толькі пачакай крыху, я сабе на сёння ў кубак адсыплю.

І Галя паспяшалася ў свой корпус нумар два, пакінуўшы Соню каля яе трэцяга. Дзеці разбегліся па пакоях. Соня стаяла са слоікам чарніц у руках на распаленым асфальце санаторыя — голым лапіку цывілізацыі пасярод раскашавання прыроды. Яна толькі што зразумела, што дзве яе найлепшыя сяброўкі маюць хлопцаў. І толькі яна з іхняй тройцы па-ранейшаму застаецца самотнай.

Але дальбог, гэта не замінае ёй быць шчаслівай.

Раздзел II

ДЗЕ ТОЕ ШЧАСЦЕ

Як навучыцца забываць? Уся беларуская сістэма адукацыі працуе на тое, каб моладзь запамінала. Тэсты, кантрольныя, дыктоўкі — проста засвоіць падобны выпадак і паўтарыць па аналогіі. Параграфы, вылучаныя курсівам, — асноўнае, тое, што трэба завучыць, як «Ойча наш» або табліцу множання (каму што больш даспадобы). Экскурсіі ў Нясвіжскі замак і Музей Вялікай Айчыннай вайны — можа, хоць нешта ў галаве адкладзецца. Цэлыя арміі разумнікаў прыдумваюць лічылкі, каб зручней было зубрыць табліцу Мендзялеева ці паслядоўнасць каралёў Францыі. «Чым ад жаваранка зранку бараніць саву? Фіранкай!»* — вершык, каб запомніць колеры вясёлкі па-беларуску. Не дзякуйце.

Але як забыць чалавека, калі ўсе і ўсё ў доме, дзе ты жывеш, нагадвае пра яго? Як адасобіцца, калі нават гукі англійскай мовы ад выкладчыцы ці з тэлевізара нагадваюць пра яго аднаго? У горад не выйсці — кожны другі камерсант вырашыў уставіць у назву бізнесу слова «Мах» і паведаміць пра яго на шыльдзе: «МахClean», «MiniМах», «Максікапс»... А ёсць яшчэ спявачка такая — Максім, і яна тут гастраліравала.

* Запаміналку прыдумаў паэт Андрэй Хадановіч.

Тою зімою Соня ледзь не звар'яцела.

Кожная клетачка ў цэле Соні Сінічкі была прасякнутая інфармацыяй пра Максіма Статкевіча, калі яна раптам зразумела, што надышоў час дэтоксу.

Як здала зімовую сесію, не памятае. Запомніліся перажыванні за Галю, якая заваліла мовазнаўства, — гэта чамусьці здалося канцом свету. Соня штодня вучыла сяброўку — з такім заняткам на душы лягчэла. Няхай яна і разумела, што мімаволі выкарыстоўвае тыя ж прыёмы, якімі калісьці запампоўваў у яе веды Максім Статкевіч. Тады, у школе, калі яна зрабілася адной з найлепшых вучаніц у адзінаццатым класе...

Вырашальным было тое, што яна пяць ці шэсць тыдняў не расказвала сяброўкам пра сваё рашэнне пакінуць Максіма ў спакоі. Галю паклалі ў трэцюю больніцу, каля філфака, што было вельмі зручна — можна было адведваць яе штодня пасля заняткаў. Соня і Снежка забягалі да яе, прыносілі апельсіны і навіны з факультэта. І толькі праз нейкі час, калі да слова прыйшоўся Максім і сяброўкі павярнуліся да Соні, бо яна ў іхняй тройцы была дзяжурная па Статкевічы, тая паціснула плячыма і сказала: «Паняцця не маю».

— Ды ну нафіг! — не паверылі дзяўчаты, бо колькі ўжо разоў на іх памяці Соня завязвала са сваім безнадзейным каханнем. Але яна толькі развяла рукамі.

І Галя са Снежкай загаварылі пра іншае — узяліся абмяркоўваць серыял, які цяпер глядзелі.

Гэтак Соня зразумела, што і яе каханне было для сябровак серыялам. Не таму, што яны такія жорсткія і цынічныя ды не любяць Соні, не бачаць у ёй жывога чалавека. Проста такая прырода людзей. І калі яны раней казалі ёй: «Ды ён жыць не можа без цябе», або: «Ды ён і бачыць цябе не хоча!» — або раілі: зрабі тое, скажы яму гэтае, — гэта яны як з экранам размаўлялі. Бо гісторыя кагосьці побач —

гэта нават лепш за серыял. Да амерыканскага прадзюсара не дакрычышся з іншага канца свету. А на свайго чалавека можна паўплываць — прыкладам, каментаром ці парадай. Такое інтэрактыўнае шоу у цябе пад носам.

Соня забяспечыла таварышкам пару захапляльных сезонаў, але ідэя сябе вычарпала. Прыйшоў час звальняць сцэнарыстаў, якія спісаліся, і наймаць новых.

Дзяўчына прызнавала: уся іх лаўсторы з Максімам разгортвалася выключна ў форме балбатні з сяброўкамі. Сонінымі фантазіямі было ўсё, апроч аднаго рэальнага эпізоду каля школьнага ганку. Яна не звар'яцела — гэта адбылося, адбылося сапраўды. І чаму гэта адбылося — дагэтуль загадка.

Адзінымі лекамі было ўсё сцерці з памяці. І Соня, як магла, сцірала.

У другім семестры стала вядома, што прафесар Когут перанёс навучанне Брытанскай праграмы ў навятокі корпус факультэта міжнародных адносін, бо выбіў там свабодныя памяшканні. Статкевіч больш не вучыўся на Карла Маркса. Усё склалася як найлепей.

Вучобы на пачатку семестра было няшмат, таму Соня накінулася на справы тэніснага клубу. Тут і чакала першая пастка. Ігнацюк даручыў ёй арганізаваць іх першы замежны выезд — на ўніверсіяду ў Кракаў. Соня, ясна, не паехала, хоць магла і нават мусіла. Проста падрыхтавала ўсё для паездкі і дала Сямёну інструкцыі. «Я не здолею. Прабач, не здолею быць там з ім», — сказала яна трэнеру, які спачуваў яе таямніцы.

Ігнацюк паставіўся з разуменнем, хоць сам ніколі ў жыцці не адмовіўся б ад вандроўкі ў такой кампаніі. Бо на турнір поруч з Максімам ехала і наваполацкая князеўна Івана. Ніхто з пачаткоўцаў клубу не напрацаваў узроўню, каб

выступаць на турнірах, таму чацвёртай Ігнацюк прыпісаў да каманды сваю сястру Вірсавію, якая вучылася ў Берасцейскім універсітэце. (Усе імёны ў іх шматлюднай баптысцкай сям’і былі натхнёныя Старым Запаветам, і нават Сямён у пашпарце пісаўся Сімеонам.)

Соня ўмудрылася аформіць паездку ў Кракаў, ні паўслова не сказаўшы Максіму, ні разу яму не напісаўшы і не пабачыўшы яго, для чаго спатрэбіліся розныя хітрыкі ды маніпуляцыі. Трэніраваліся ж яны ў розныя дні, таму перашкод для заняткаў на корце яна не мела.

Каманда пабывала на турніры ў канцы сакавіка, Сямён і Максім здабылі золата ў парным спаборніцтве. Івона адзначылася хіба тым, што выступіла супраць роднай сястры Марыны, якая гуляла на ўніверсіядзе за Ягелонскі.

Але не тэнісам адзіным жыла наша гераіня. Пасля зімовай сесіі ў Соні завірусаваўся ноўтбук, і яна панесла яго ў новую майстэрню Дзяніса, пра якую ёй перад Новым годам расказвала Ротмістрава. З таго часу дом на Арлоўцы зрабіўся яе сховам.

Калі вы ў свой час не бывалі «на Арлоўцы», то не вучыліся на філфаку, журфаку, ФФСН, у лінгвістычным, Акадэміі мастацтваў і г. д. — адным словам, не былі багемнымі студэнтамі Мінска. Магчыма, гэта нават значыць, што вы не былі знаёмыя з самім Трафімовічам з гістфака — і я не ведаю, як каментавачь гэтую акалічнасць. Бо, здавалася, праз Арлоўку тады прайшлі ўсе — гэта была самая знакавая моладзевая тусоўка ў сталіцы. Толькі пазней уладальнікі закінутых цэхаў здагадаліся, што можна здаваць іх у арэнду аматарам культуры — і ў горадзе з’явіліся лофты, кластары, хабы, каворкінгі, оўпэнспэйсы і, не пабаюся гэтага беларускага слова, кавярні, дзе можна было збірацца на лекцыі, майстар-класы, прагляды

фільмаў ці дзеля настольных гульняў. А тады неяк само сабой склалася, што актыўныя і прагрэсіўныя студэнты сталі гуртавацца вакол майстэрні рамонту камп'ютараў і мабільных тэлефонаў жаніха легендарнай Астмы. Удзень тут завіхаліся камп'ютарнікі, а ўвечары вялі рэй маладзья музыкі, літаратары ды філосафы. Увесь прасторны драўляны дом, збудаваны тут, мусіць, адразу пасля вайны, яго падворак і задворкі запаўняліся моладдзю, якая, нават ціха гамонячы, выдавала хорам такі шум, што з суседніх дамоў, бывала, выклікалі міліцыю. На Арлоўцы ствараліся і распадаліся музычныя гурты і здымачныя групы. Тут шукалі спадарожнікаў для паездак аўтаспынам і суседзяў на здымную кватэру. Тут вербавалі прадаўцоў для кнігарні «Шуфлядка». Тут, само сабой, улюбляліся і жаніліся — або навек расставаліся. Тут, уласна, чыталі лекцыі, праводзілі майстар-класы, глядзелі фільмы ці гулялі ў настольныя гульні. Тут выступалі маргінальныя паэты і нераскручаныя рэперы. Дом на Арлоўцы абрала сваёй штаб-кватэрай суполка «Міфы і легенды філфака», якая ўсё больш умацоўвалася ў афлайне. Апафеозам яе дзейнасці зрабіліся арганізаваныя ў красавіку «Чорныя чытанні» — пародыя на студэнцкую канферэнцыю, што афіцыйна праходзіла ў будынку на Карла Маркса на тым жа тыдні. На «Чорныя чытанні» вынеслі ўсё тое, што ніколі не прайшло б цензуры на факультэце: мацэрная лаянка ў Вялікім Княстве Літоўскім, тэма гвалту ў творчасці Максіма Гарэцкага, прычыны алкагольнай залежнасці Янкі Купалы, Чарлз Букоўскі па-беларуску і хіт вечара — даследаванне на тэму «Ці быў сэкс у Марылі Верашчакі і Адама Міцкевіча» ад Іллюка і Алеся. Скончылася ўсё паэтычным батлам паміж беларускім і рускім аддзяленнямі. Слава чытанняў доўга грымела ў філфакаўскіх калідорах. Сам прафесар Салавей падчас нарады ў дэканаце выказаўся наконт гэтага «непатрэбства» і заклікаў да рэпрэсій супраць удзельнікаў.

— Ці вы чулі, што яны называюць сябе «Блакiтным колам»? — грывеў Салавей. — Што гэта, калі не прапаганда... Э-э-э... Вы зразумелі.

— Блакiтнае кола — гэта з гісторыі таварыства філарэтаў, — зазначыў дэкан. — Баюся шакіраваць вас, Аўдзеі Цімафеевіч, але філарэты паводле навук дзялілі сябе на сем колаў, што складаліся ў вясёлку, і блакiтны колер азначаў літаратуру. Так што можа гэта і непатрэбства, але яно мае акадэмічны грунт. Прынамсі, яны слухаюць лекцыі.

Ну а паколькі ладная частка выкладчыкаў была сярод слухачоў і нават арганізатараў «Чорных чытанняў», Аўдзеі Салавей застаўся самотным у сваім абурэнні.

— Пачакай, калі маеш час. Хутка прыйдзе Аста, — запрасіў Дзяніс Соню. Дзяўчына з цікаўнасцю ўвайшла ўнутр таго, што звонку здавалася звычайнай хатай у моры мінскага прыватнага сектару. Пачарнелы зруб і падворак, агароджаны двухметровым металічным плотам. На падворку ўсё было засыпана дробнай галькай. Пасярод двара, абкружанага гаспадарчымі пабудовамі, стаяў добра так патрыманы «Фольксваген» Дзяніса. Пад вокнамі з аблупленымі белымі ліштвымі раслі старыя яблыні. Нічым не адметны вясковы дом, нібы з хрэстаматыі па беларускай літаратуры, калі б не прыбудаваў да яго сучаснага выгляду тэраса з садовымі арэямі на ёй.

Цёмныя і халодныя сенцы былі заваленыя дэталямі ад кампоў ды завешаныя правадамі. Усярэдзіне было ажно гарача — кафляваная печка награвала прасторны пакой, дзе за даўжэзным сталом пры вокнах працавалі Дзяніс і ягоны калега. Студэнты ўсяго гораду маглі палекаваць тут свае гаджэты з вялікай зніжкай.

Падлогу і столь старанна вычысцілі і пафарбавалі ў ярка-блакiтны колер. Да старой хрустальнай жырандолі пад-

вялі новую праводку. Сцены паклеілі выпадковымі труб-
камі. Шпалеры ляглі хвалямі — гэта быў «наццаты» слой
за ўсю гісторыю хаты. На сцены акуратна вярнулі люстра,
паламаную барысаўскую гітару з партрэтам Алы Пугачо-
вай, гадзіннік з зязюляй і нават газавую лямпу — усё тое
аўтэнтычнае, што знайшлося ў хаце, калі яе здалі новым
арандатарам.

Уздоўж сцен стаялі нямодныя крэслы, фатэлі, кана-
пы — мэбля, знойдзеная дарам у інтэрнэце.

На адной з канап паўсядзела ў антычнай позе чарнявая,
каротка стрыжаная дзяўчына і меланхалічна насычалася
«ролтанам». Майка на лямках і кароткія шорты адкры-
валі рукі і ногі, спрэс татуяваныя раслінным арнаментом,
з якога праглядалі галовы птушак і жывёлін. Дзяўчына
не павіталася і нават не павярнула галавы ў бок наведніцы.

Хутка Соня дазналася, што дзівачку завуць Ганка, і яна
адна з найлепшых кольшчыц у Мінску. Спецыялізуецца на
татуяванках для дзяўчат, але хлопцы выстройваюцца ў чар-
гу таксама. У гэтым жа доме быў яе кабінэцік — пакойчык
стэрыльны, як аперацыйны, у які яна не пускала без бахіл
і наогул не пускала нікога, апроч кліентаў. Выявілася так-
сама, што Ганка — дзяўчына Іллюка, і яны разам жывуць
у гэтым доме ў яшчэ адным пакойчыку, бо астатнія тут
толькі працуюць ці тусуюцца.

Ілюк выйшаў неўзабаве са сваёй «келлі», як ён яе на-
зваў, павітацца з Соняй.

— Як у ф-ф-філарэтаў, — сказаў ён, абвёўшы пакой ру-
кою. — У Яна Ч-ч-чачота ў Вільні так к-к-колам усе ся-
дзелі.

Новы філамат паставіў гарбату. Потым прыйшла Аста,
і на фатэлях каля печкі завязалася нейкая гутарка. Потым
яшчэ падцягнуліся знаёмыя, сярод іх і Маша Ротмістрава...

З таго дня Соня зрабілася заўсёднай дома на Арлоў-
цы, уцякаючы сюды штовечар ад сваіх думак пра Максіма.

На Арлоўцы Соня адзначыла дзень народзінаў. Хоць не збіралася адзначаць зусім — Галя і Снежка не маглі быць у той дзень, а збіраць кампанію ў іншы — надаваць значэння свайму святу. Соні гэтага не хацелася.

Пагатоў зранку прыйшла навіна, што Ігнацюк і Статкевіч у Кракаве ўзялі першае месца ў парным тэнісе — і Соня тэрмінова пісала пра гэта для сайта БДУ. Заадно, вядома, павіншавала ў допісе Максіма Статкевіча з васьмнаццацігоддзем. Народзіны ў іх супадаюць — перажываць гэта на самоце было вельмі няпроста.

Але «міфаўцы» ў той дзень падарылі ёй торцік, што дало пачатак шматлюднай улётнай вечарынцы. З чаго раптам свята, прысутныя забыліся ўжо праз гадзіну. Соні падабалася, як усё выйшла, што торцік у выніку з'елі тыя, хто і ведаць не ведае, хто сёння імянінніца і колькі ёй стукнула. А стукнула Соні, як і Максіму, васьмнаццаць. Яна зрабілася паўналетняй.

І трэба ж ёй было ў разгар бессэнсоўнай размовы з нейкім фанатам хіп-хопу выцягнуць тэлефон і залезці ўкантакцік — ці няма там новых віншаванняў. Першае, што яна ўбачыла, быў свежы допіс Івоны Кубліцкай. Вясёлая кампанія сядзела ў кавярні з геалакацыяй «Kraków, Poland». На здымку — Максім, Івона, Сямён, Вірсавія і невядомыя ёй дзяўчына ды хлопец. «Падвойная нагода для імпрэзы», — напісала Кубліцкая і наставіла сэрцайкаў.

У сэнсе, адзначалі разам перамогу і Максавы народзіны.

Соню раптам накрыла. Зрабілася бязмежна шкада сябе. Яна тут адна ў натоўпе паўзнаёмых людзей — а магла б быць там з ім, з імі... І няхай з Максімам ніколі нічога ў яе не складзецца — навошта ж яна адмовілася ад шчасця проста быць побач? І Кракаў пабачыць яна вельмі хачела б...

Чаму яна прапускае жыццё толькі таму, што Статкевіч жыве на свеце?

Адчуўшы, што па шчоках цякуць слёзы, яна выбегла на тэрасу і бухнулася на арэлі — проста на голая спружыны: падушак на двор яшчэ не выносілі. На свежым паветры яна разрыдалася.

Алесь выйшаў пакурыць і сеў побач.

— Што, старасць не радасць? — загаварыў ён. — Гэй, ты чаго? Здарылася нешта?

Соня ўткнулася ў плячо сябра і крыху паплакала. Потым суцішылася, узяла сябе ў рукі... І раптам як бы пагледзела на сябе збоку.

— Ды так. Нешчаслівае каханне. Ужо ў мінулым, але часам накочвае. У нас проста ў адзін дзень народзіны. Фотку зараз пабачыла — і раскісла.

Алесь стаў пахлопваць яе па плячы:

— Не плач, дурненькая. *Viri sunt viri*, як казалі рымляне. Дакладней, рымлянкі. У сэнсе, усе мужыкі — казлы. Па сабе ведаю. А ў новым годзе, Зося, удасца хай тое, што не ўдалося, — зарыфмаваў ён і засмяяўся, задаволены сваім вершыкам.

Алесь быў першы, хто пачаў называць яе Зосяй. Потым гэта зрабілася яе іменем у летніку.

Алесь шмат чаго яшчэ казаў — доўга і часам губляючы ніц, бо было ўжо позна — вечарынка зацягнулася:

— Ты ж зашыбісь дзяўчына, Зоська, — я гэта адразу зразумеў, калі цябе пабачыў. Разумная, прыгожая, моцная — табе ўсё па сілах. Шчасны той муж, хто каханне тваё заслужыць... Я не ведаю, што там за перац, але ён дурань, калі ад цябе адмовіўся! А ў параўнанні з некаторымі ты... Вось скажам, гэтая твая Кавалёва... Як можна было выбраць такую цытату для татухі? *L'amor che move il sole e l'altre stelle*! Ды яшчэ ў ганебным перакладзе Скарынкіна! Я ледзь за слоўнікі італьянскія не засеў, каб ура-

таваць няшчасную ад кляйма, якое яна сабе на ўсё жыццё вызначыла. Добра, у выніку ёй розуму хапіла зрабіць у арыгінале... Але апошні радок з «Раю» Дантэ! Гэта ж штамп у квадраце... Думае, скорыць нейкага багаценькага макаронніка, калі той прачытае ў яе там сваю школьную праграму... Ну што за людзі... Ну не плач, давай я табе свайго любімага Кітса пачытаю:

*Вось я з табой — і цемра ажыла:
Прынцэса-поўня ўжо сядзіць на троне
Сярод сваіх васалак — зорак-фей,
А тут няма святла,
І толькі скрозь зялёнае сутонне
Нясе ясноту з неба ветравей.
Хавае цемра кветкі ад вачэй,
Ды водары струменяцца ў паветры,
Духмянай ноччу адгадаць лягчэй,
Чым гэты месяц аздабляе нетры,
Вясновыя гаі і паплавы,
Што дарыць глогу, дзічцы, і шыпыне,
І любым дочкам майскае пары —
Фіялцы між травы
І ружы мускуснай, што ў росах стыне
І ўлетку аж гудзе ад жамяры...*

Агулам гэта быў удалы дзень народзінаў.

Але нягледзячы на вучобу і процьму заняткаў па-за ёю, бывалі вечары, якія Соня бавіла ў «лялечным доме» адна, сам-насам з думкамі ды ўспамінамі. Мама Юля, лічы, перасялілася ў фотастудыю, забіраючы туды з гімназіі Вадзіка. Тата Віця не вылазіў з офіса. Яе тата працаваў як шалёны ў рэстаране, каб летам з'ехаць у Італію да Ірэ-

ны — стасункі з усімі сямейнікамі ператвараліся ў «пры-
вітанне — пакуль» за сняданкам ці позняй вячэрай. Таму
яна хапалася за кожную магчымасць не быць дома (асаб-
ліва бясплатную, ці прынамсі недарагую), і так трапіла
на курс японскай каліграфіі і чайнай цырымоніі. Яна вы-
рашыла, што гэта добры спосаб памедытаваць і заглыбіц-
ца ў сябе, таму пайшла.

Курс працягваўся ўвесь сакавік. Калі трэба было, раз-
біўшыся па двое, запарваць гарбату, Соня трапіла ў пару
з Алесяй.

Алеся расказала пра сябе толькі, што вучыцца ў Маскве
на хімічным факультэце МДУ, але цяпер у акадэміцы, таму
жыве ў Мінску з бацькамі.

Сярод знаёмых Соні гэта была першая асоба-негума-
нітарый, якая размаўляла па-беларуску з усімі навокал.

Напрыканцы занятку, наступнага пасля іх супольнай
гарбаты, Алеся раптам падышла да Соні.

— Ты толькі не здзіўляйся. Мае бацькі кіруюць экала-
гічнай арганізацыяй, і яны задумалі адзін цікавы праект.
Шукаюць валанцёраў. Папрасілі мяне прывесці на сход
сваю сяброўку.

— А?..

— Ну, мы ж сябруем... Слухай, у мяне амаль нікога
няма цяпер у Мінску. 30 сакавіка — старт праекта. Пры-
ходзь... Калі ласка...

І Соня пагадзілася на сустрэчу, якая так усё памяняла.

* * *

Міжнародны фонд дапамогі дзецям Чарнобылю меў
беларускую філію з сядзібай у шматпавярховіку на Меле-
жа. Арганізацыя займала чатыры памяшканні на трына-
цатым паверсе, адно за адным па вузкім калідоры. 1313-е
было прасторай кіраўніцы экафонду Дануты Вялес, мамы
Алесі.

У квадратным пакоі з тыповымі жаўтаватымі сценамі стаяла простая светлая офісная мэбля — стэлажы з кнігамі і журналамі, пара пустых сталоў. На сценах — магнітная дошка са стыкерамі, графікі, мапы радыяцыйнага забруджвання Беларусі: краіна выглядала як недасканалы дранік, падрумянены знізу справа. З квадратаванай офіснай столі на тонкіх лёсках звісалі народныя абярэгі — саламяныя павукі.

Соня адразу пазнаёмілася з усёй сям'ёй Алесі. Данута — грацыёзная жанчына з даўгімі бурштынавымі валасамі, заплеценымі ў касу, у джынсах і вышыванай кашулі з нябеленага льну — мела на выгляд гадоў сорок пяць. Алеся была вельмі падобная да яе, толькі святлейшая — нібы мёд змяшалі з малаком. За адным са сталоў сядзелі над размалёўкамі яе малодшыя браты-дзетсадаўцы: рудыя, як і маці. Іх звалі Міндоўг і Гедзімін.

У час, на які быў прызначаны сход, у пакой увайшоў бацька сямейства — Літавор. Высокі, шчуплы і незвычайна рухавы, з агеньчыкам у блакітных вачах, з вожыкам сівых валасоў на галаве, у патрыятычнай футболцы. Яго прадставілі як творчага дырэктара і натхняльніка летніка, дзеля якога тут усе сабраліся.

Апроч Соні і Алесі прыйшлі яшчэ некалькі студэнтаў. Усе паселі на раскладныя крэслы і падрыхтаваліся слухаць. З тых, хто завітаў на першы сход, да пачатку летніка ў камандзе амаль нікога не засталася.

Усіх прывітала вельмі прызная паненка, якую звалі Аксана. Яна расказала, чым займаецца арганізацыя.

Раней галоўнай задачай экафонду былі навуковыя даследаванні, звязаныя са здароўем людзей, якія жывуць у забруджанай радыяцыйнай зоне. Але сёлета фонд атрымаў сродкі на аздараўленне пары соцень дзяцей-чарнобыльцаў, і з гэтай нагоды плануецца нешта феерычнае. Бо, робячы даследаванні, адмыслоўцы зразумелі: хваробы цела —

толькі палова бед зоны. Не менш страшныя хваробы душы. Калі выбухнула АЭС, усе ахвотныя маглі адсяліцца. І ахвота ўзнікла найперш у настаўнікаў, журналістаў, работнікаў культуры. Рабочыя і сяляне трымаліся сваіх дамоў. І цяпер у тамтэйшых школах вучыліся іх дзеці: жылі адным днём, марылі толькі пра новыя гаджэты і чулі беларускую мову хіба на ўроках — але і гэта не было гарантавана.

Паводле закону дзеці Чарнобыля меліся двойчы на год аздараўляцца далёка ад дому — і яны ехалі ў санаторыі ці за мяжу ў прыёмныя сем'і, найперш у Італію. У многіх у галаве адклалася: прыпаркі — тут, прыгажосць і сонца — там. Але ж і ў Беларусі хапала не кранутых радыяцыйнай мясцін, паркаў і фальваркаў, прычым не горшых за розныя там замежжы! І таму Літавор — тут Аксана ўсмінулася творчаму дырэктару ліслівай усмешкай — прыдумаў, што можна аздараўляць гэтых дзяцей на радзіме, а заадно паказваць ім помнікі архітэктуры, расказваць пра славытых землякоў і натхняць жыць тут, на нашай зямлі. Хто ведае — можа яны ў выніку не папоўняць шэрагі эмігрантаў, якія адлятаюць у вырай і больш не вяртаюцца...

Жыхары летніка амаль месяц будуць хадзіць у паходы, ездзіць на экскурсіі, глядзець адукацыйныя фільмы. Найлепшыя людзі Беларусі прыедуць да іх з вершамі, песнямі, лекцыямі. Кожны атрад узначаліць адмысловец, які арганізуе для школьнікаў «экспедыцыю» — тэматычную паездку, у якой яны спасцігнуць азы якой-небудзь навукі ці мастацтва. Экалогія, творчасць, любоў да радзімы — усё гэта змяшаецца ў ліпені, дзякуючы Літавору і Дануце...

— І, вядома ж, усё гэта будзе адной вялікай метафарай нашай магутнай былой дзяржавы — Вялікага Княства Літоўскага... Але гэтага моманту мы яшчэ не прадумалі, — завяршыла сваю прадмову Аксана.

Потым навічкам паказалі памяшканні экафонду. Гэта былі сапраўдныя лабараторыі, поўныя дарагога абсталявання. За сталамі пры камп'ютарах і мікраскопах сядзелі людзі ў белых халатах.

Усё гэта разам — мікраскопы з саламянымі павукамі — выглядала вельмі нязвыкла.

Напрыканцы ўсіх навічкоў папрасілі назвацца і расказаць пра сябе, што хто ўмее рабіць. Моладзь была самай рознай; усе, як і Соня Сінічка, трапілі сюды праз знаёмых. З таго, што запомнілася: адна з паненак рэкамендавалася балерынай. Калі чарга дайшла да Соні, яна чамусьці абвясціла сябе найперш менеджаркай тэніснага клубу, арганізатаркай турніраў. На той момант гэта было яе самае значнае дасягненне.

— Арганізатарка? — узрадавалася Данута. — А нам жа акурат трэба ўсё тут арганізаваць!

Гэтак Соня рабілася памочніцай памочніцы Аксаны. 30 сакавіка было яе персанальным Новым годам. І яна не бачыла прычын, чаму не пачаць яго з метафары Вялікага Княства Літоўскага. Няхай пакуль не прадуманай.

Яны два месяцы як апантаныя рыхтаваліся да летніка. Ездзілі глядзець санаторый на Віліі, з якім адразу дамовіліся пра арэнду, а таксама наведалі школы ў Брагіне, Хойніках ды іншых гарадках, адкуль чакалі школьнікаў. Літавор з Данутай, а таксама лабаранты экафонду, ужо год не вылазілі з забруджаных мясцін, дазнаючыся аб праблемах і патрэбах людзей. Вось і Соня як арганізатарка летніка далучылася да гэтай працы.

Але галоўнае адбывалася ў жоўтым пакойчыку на Мележа. Двойчы на тыдзень кіпела праца над раскладам і лагістыкай: хто, што, куды і навошта. Каго запрасіць, куды адправіць? Сетку падзей спачатку накідвалі алоўкам на

вялікі ватман, што заўсёды ляжаў на сталe, і толькі потым канчатковыя звесткі пераносілі ў анлайн-табліцу.

Галоўнай задачай Соні і Аксаны было вылоўліваць падчас мазгавых штурмаў ідэі ды прапановы і, узгадняючы з кіраўнікамі, заносіць іх у праграму.

Праўда, Соня амаль адразу зразумела: адзінае, што ўмее Аксана, — гэта пасміхацца начальству. У фізіцы яна, можа, і была здольнай, але арганізатаркай творчага летніка зрабілася выпадкова. Спачатку яна падпрацоўвала тут у лабараторыі, а яе асноўнай працай значылася Акадэмія навук. Аксана была малодшай навуковай супрацоўніцай у інстытуце фізікі.

Планаванне здавалася Соні катавасіяй, але пакрысе яна пачала бачыць прычынна-выніковыя сувязі ды ўжо няблага давала рады, адаптуючы мары да рэчаіснасці. Бо калі Літавор казаў, што арганны канцэрт у касцёле мусіць быць у той ці іншы дзень, — і гэта ставілі ў праграму, трэба было пераканацца, што яго наведваюць літаратурны і музычны атрады, што яны не з'едуць у гэты час ў свае вандроўкі — бо найперш ім тое было б цікава...

Адзін за адным у каманду летніка прыходзілі новыя людзі, і сярод іх былі сябры Соні Сінічкі. Алеся, якая прывяла яе ў экафонд, больш нікога не «завербавала», на сходах бывала рэдка, а калі і прыходзіла, то нянькалася з братамі.

Першаю, каго прывяла Соня, была Маша Ротмістрава — сяброўка, якой яна шчыра захаплялася і якая адразу ж загарэлася ідэяй працаваць у летніку.

А далей пайшло-паехала. Для спартыўнай секцыі Соня прыцягнула Ігнацюка. Галю і Снежку яна прывяла проста так. Ужо ў працэсе было вызначана, што дзяўчаты, як сказаў Літавор, «паспрабуюць намацаць нацыянальную моду» і будуць вучыць школьніц (наўрад ці ў атрад папрасяцца школьнікі) шыць з лёну стылёвую сучасную

аджежу. Потым Ротмістрава запрасіла Канькову і Каланіцкага — і цягам вечара прыдумалася цэлая паездка на балоты ў Ельнію пад кіраўніцтвам іх выкладчыка з фізфаку, які таксама ахвотна пагадзіўся ўдзельнічаць.

Што да літаратуры, то ў Соні не паўстала пытанняў, да каго звярнуцца з прапановай паехаць на Вілію. Алесь і Астма — выдатная творчая пара, якая каго заўгодна магла б натхніць паэзіяй роднага краю.

Але тут каса-літоўка найшла на камень. Астма будучы летнік рашуча забракавала. Сама пакінула экафонд, ляснуўшы дзвярыма, і ўсім астатнім парайла.

Проста яна трапіла на сход у няўдалы дзень — калі яго праводзіў летуценны Літавор. Ён акурат узяўся ўдасканаліць «метафару Вялікага Княства Літоўскага».

— Я думаю, — зацята вяшчаў ён, — што кожны атрад геаграфічна можа ўвасабляць нейкі рэгіён нашай дзяржавы на розных яе этапах. Полацкае, Тураўскае, Наваградскае княствы... Або проста разбіць іх на плямёны? Дрыгавічы, крывічы, яцвягі... Хай на сваёй скуры зазнаюць этнагенез беларусаў!

Ужо на гэтых словах Астму як токам працяла. Але далей было болей.

— Тэлевізары, мы, зразумела, адразу схаваем, — абвясціў творчы дырэктар, — фільмы паводле Міцкевіча і Караткевіча будзем паказваць з праектара ў актавай зале. І яшчэ, як вы думаеце, як нам зручней арганізаваць канфіскацыю тэлефонаў? Даручыць гэта важатым атраду — ці яшчэ ў аўтобусах цэнтралізавана сабраць гаджэты? Бо ў нас будзе поўнае пагрузэнне ў эпоху...

— Канфіскацыю?! — ажно падскочыла Астма. — Вы хочаце адабраць у дзяцей іх маёмасць — і называеце гэта асветніцтвам, гуманітарнай місіяй? І як, скажыце мне, на гэта іх бацькі адрэагуюць? А правы чалавека — чулі пра іх? Можа, паспрабуеце гульні прыдумаць, каб зацікавіць

сучасных школьнікаў гісторыяй, чым сілком цягнуць іх у сярэднявечча?!!

— Даражэнькі, — умяшалася Данута, — мы сапраўды не можам ні ў каго нічога забіраць. Нейкія яшчэ ідэі?

Але Астму было ўжо не супакоіць.

У ліпені яна з Дзянісам, Іллюком і Ганкай паехала аўта-спынам у Партугалію.

Да падзелу на плямёны пасля гарачых дэбатаў у летніку не дайшло. І тэлефоны засталіся пры ўладальніках. Вось толькі мабільнага сігналу ўсю змену не было абсалютна, хоць у траўні Соня спакойна карысталася тут мабількай — званіла тату і маме Юлі. Але разважаць пра тое, як так атрымалася, часу яна не мела.

Алесь жа прыляпіўся да каманды і склаў пару абаяльнай Альжбеце Глагоўскай. Век і статус дазвалялі гарадзенскай прафесарцы проста папрацаваць тыдзень у экспедыцыі «Шляхамі Міцкевіча», але яна сама выклікалася быць ваякатай — дачыняцца са школьнікамі з Гомельшчыны ёй вельмі падабалася.

Пасярэдзіне планавання здарылася тое, што мусіла здарыцца. На адным са сходаў намаляваўся Аляксей Васілеўскі ўласнай персонай.

Гэта Ротмістрада прыдумала кулінарную экспедыцыю, а Галя са Снежкай наперабой сталі рэкамендаваць сябрука. Соня мала здзівілася — яна ўжо прывычалася лічыць Васілеўскага сваім ценом.

Так пакрысе камплектаваліся атрады, і Соня з сяброўкамі самі не заўважылі, як пачалі адлічваць дні да канца чэрвеня.

Толькі ў самым канцы траўня здарылася тое, чаго здарыцца не мусіла. Ізноў збег абставін, які выбіў з каляіны Соні Сінічку.

Увайшоўшы ў пакой 1313 душным травеньскім вечарам, Соня адразу адчула, што нешта не так. Данута была як у вадзі апушчаная. Міндоўг і Гедзімін, галосзячы, віселі на маме; яна прасіла іх суцішыцца, хоць вочы яе поўніліся распаччу. Жанчына глядзела на «прасціну» — іхні ватман з планам падзей летніка — але нібы не разумела, што там напісана.

— Прывітанне, а дзе Аксана? — спыталася Соня, скідваючы заплечнік на крэсла.

— У космасе, — адказала начальніца і, пляснуўшы сябе па ілбе, выбегла з пакоя, цягнучы за сабою сыночкаў.

— Што гэта з ёю? — паціснула плячыма Соня. — І як гэта — у космасе?

— Аксана ўчора тэрмінова з'ехала ў Францыю. Яна падавала заяўку, каб увайсці ў праграму па канструяванні спадарожніка, — і яе раптам ухвалілі. Такімі шанцамі не раскідваюцца. Толькі што паведаміла Дануце эсэмэскай, каб на яе больш не разлічвалі, — адказаў дужы хлопец, які сядзеў у куце з ноўтбукам. — Будзем знаёмыя. Я — Міхась. Сам з мехмата. Раблю тут сісідмінам на чвэрць стаўкі. Зайшоў во да вас на сходку. Кажуць, тут шукаюць паходнікаў...

Замышанне Дануты можна было зразумець. Яна кіравала вялікай арганізацыяй, атрымлівала сродкі і лабіравала смелыя экалагічныя праекты ў міністэрствах і ведамствах, але калі даходзіла да канкрэтыкі, была бездапаможнай. Ёй заўсёды былі патрэбныя асістэнты. І цяпер, калі Аксана без папярэджання з'ехала з Беларусі, Данута Вялес пачувалася, быццам ёй выбілі глебу з-пад ног.

І тут да Соні дайшло. Калі Аксаны не будзе, то праводзіць сход мусіць яна! Тут і яе ахапіла паніка. Бо хоць Соня запаўняла «прасціну» фактычна самастойна, Аксана ўмела быць тварам усяго гэтага, эфектна сфармуляваць, матыва-

ваць усіх на крэатыў — і ў выніку прыпісвала сабе ў вачах начальнікаў чужыя заслугі.

А цяпер Соня мусіць даць рады адна. У акопе ўжо не адседзецца.

Валанцёры пакрысе набіваліся ў офіс. Крэслаў на такую грамаду ўжо не хапала — прыносілі з суседніх пакояў. І вось пара пачаць, і Соня ўжо заняла пазіцыю каля магнітнай дошкі... Усе вочы скіраваныя на яе — набраць паветра і павітацца...

Тут дзверы расчыняюцца — і ўласнай персонай уваходзіць Максім Статкевіч!!!

!!
!!

— Добры дзень. Мая маці вам тэлефанавала. Я прынёс паперы для летніка ад Вадзіма Статкевіча.

— Ма-а-а-а-кс! — узрадавана закрычалі Канькова і Каланіцкі.

— О-о-о-о-х, — уздыхнулі тыя з дзяўчат, якія ўпершыню пабачылі гэтае боства.

Алеся глядзела на яго ва ўсе вочы.

* * *

Ніхто з сяброў і, пагатоў, сябровак Соні не падумаў бы запрасіць Максіма валанцёрам, бо ўсе ведалі, якое дзяўчына прыняла рашэнне. Яна сама была ва ўсім вінаватая. Расказала маме Юлі, якую цікавую праграму яны плануюць, і што ёсць магчымасць запісаць туды нечарнобыльскіх дзетак — за грошы. У выніку Вадзік аказаўся адзіным такім праплачаным «піянерам», бо да рэкламавання паслуг ні ў каго з экафонду так і не дайшлі рукі.

Выглядала, што Максім на матчыну просьбу завёз дакументы — і трапіў на сходку.

А абмеркаванне ўсё не пачыналася, бо Максім адцягнуў на сябе ўвагу Дануты. Тая пачала распытваць яго пра

брата. Соня скарысталася момантам, каб забіцца ў кут. Ён заўважыў яе, вядома, але і выгляду не падаў. І што яна магла зрабіць? Нельга ж забараніць яму жыць і дыхаць там, дзе жыве і дыхае яна.

Праз некаторы час Максім зусім абвыкся. І куды толькі падзеўся ягоны снабізм і «брытанская» стрыманасць? Слова за слова, ён узяў аловак і стаў дапамагаць Дануце карэктаваць праграму з улікам таго, што, як стала вядома, прыедуць дактары з Нямеччыны...

— Ну хочаш, мы таксама не паедзем? — супакойвалі Соню Галя і Снежка. Яны толькі што ўтраіх датэрмінова здалі іспыт, каб на некалькі дзён раней з'ехаць з Мінска, бо пачатак летніка накладаўся на сесію. Але Соня ўжо не ведала, як быць.

Максім Статкевіч зрабіўся памочнікам начальніцы замес-
т Аксаны.

Соня тыдзень прыкідвалася хворай і не хадзіла ў экафонд, але сёння вырашыла паехаць туды проста з факультэта. І, пакуль там нікога няма, сказаць гэта Дануце і Літавору. На вялікі жаль, яна не зможа да іх далучыцца.

У прынцыпе, страта для іх невялікая. Праграма амаль гатовая, а Максім яўна на сваім месцы. Для яе больш справы ў камандзе не засталася.

Якім жа цяжкім было рашэнне сысці! Бо больш за ўсё на свеце ёй цяпер хацелася паглядзець, як яны з сябрамі будуць увасабляць напланаванае. Карцела на экскурсіі з Літаворам у Ашмяны, Гальшаны, Баруны і Кушляны. На спектакль тэатральнага атраду ў маёнтку Міхала Агінскага ў Залессі. У паход да Генадзя і Міхася. Але больш за ўсё хацелася на свята Купалля, якое яна першая прыдумала ўключыць у праграму.

Калі Соня Сінічка была ўжо ў трамваі, на тэлефон прыйшоў ліст ад Машы Ротмістравай.

Маша была адзінай, з кім Соня дзялілася сваімі душэўнымі пакутамі пасля таго, як вырашыла пакінуць Максіма.

Пару разоў яны размаўлялі ў горадзе, але нарэшце Маша сказала: мусоліць балуючую тэму — толькі сябе мучыць. Яна прапанавала Соні простую схему:

— Давай ты будзеш пісаць лісты, але дасылаць толькі па аўторках. Пішы хоць штодня, але ў аўторак — адпраўляеш. Лісты, адасланыя ў іншыя дні, я знішчаю, не чытаючы. А на гэтыя табе буду адказваць, і пастараюся хутка.

Цэлы месяц Соня пісала Машы, не прапускаючы аўторкаў. Потым перад аўторкам пачала перачытваць напісанае раней, крэсліць, перапісваць... Потым аўторкі пачала прапускаць. Вясною напісала сяброўцы ўсяго двойчы — пасля дня народзінаў і вось учора. Соня паспрабавала засяродзіцца на тым, што адчула, калі Максім з'явіўся ў экафондзе, і скончыла сваімі сумневамі, ці ехаць цяпер у летнік.

Маша адказвала:

...Ты пішаеш: ён парушыў просьбу дапамагчы табе быць яго... Чалавек з нармальным балансам спагады ў арганізме ахвотна дапамагае іншым, асабліва калі яму не цяжка, а Статкевіч не пачвара, я яго выдатна ведаю. Але ці маем мы права прасіць кагосьці быць нам зручным цаной уласнай свабоды? Мы з табой разумеем, у якія фэйны праект ты мяне запрасіла. І дзверы адчыненыя ўсім, хто неабыхавы да экалогіі, любіць Беларусь і хоча змяняць тут нешта да лепшага. І чаму раптам Максіму, калі гэта супадае з ягонымі ідэаламі — а гэта супадае, я яго выдатна ведаю — раптам забараняецца паехаць? Мне здавалася, сэнс твайго «расказаць» у тым, каб твой сусвет перастаў круціцца вакол адной тэмы — «Ты + Максім». А з таго, што я бачу, — ён працягвае круціцца. Пры-

тым — прабач, што б'ю па балючым — не было ж ніякага «плюсу»! Або быў і я чагосьці не ведаю? Хоць, можа, гэта я мяркую па сабе, і калі быў «плюс» — наадварот, забываць лягчэй, бо прынамсі ясна, ШТО ты забываеш...

Ты пішаш: «Ён прыйшоў на ўсё гатовае...» Тут ты прагаворваешся, бо ці толькі ў няспраўджаным каханні справа, га, сяброўка? Згадаем, хто падрыхтаваў тое «гатовае», на якое «ён прыйшоў». Падрыхтавалі — мы, а калі хочаш канкрэтыкі — ты, ты падрыхтавала! Ты распланала летнік, але ўцякла, як толькі пабачыла Максіма на даляглядзе! Данута вельмі шчырая, але не надта разбіраецца ў людзях, ёй лёгка пусціць пыл у вочы. А Максім, думаю, паняцця не меў, хто тут вядзе рэй. Як, зрэшты, і большасць народу: галоўнай усе лічылі Аксану. Бо ты так і не выступіла тады, схавала, як страус, галаву ў пясок. Дык што заставалася рабіць экафондаўцам? Усё склалася, як павінна было класціся.

І мы не ведаем, што зрабіў бы Максім, калі б пабачыў, што ты — фактычная кіраўніца каманды. І ўжо не даведаемся.

А цяпер да галоўнага. Ці варта табе ехаць у летнік. Факты такія. Вы (прынамсі, пакуль што) выбралі жыць у адной краіне, у адным горадзе. Дачыняцца з аднымі і тымі ж людзьмі. У вас падобны лад жыцця. І, як я напісала вышэй, абмежываць Максімаву свабоду, паўплываць на ягоны выбар ты не можаш і не маеш права. Ці значыць гэта, што ўцячы мусіш ты? З'ехаць у эміграцыю, цалкам змяніць кола знаёмых — абы з ім не перасякацца? Гэта цяжка, але магчыма. Аднак, думаю, немагчыма пачаць усё спачатку, пакуль прычына тоіцца ў табе. Ад сябе ты не ўцячэш ніколі.

А нават калі ўцячэш, забудзеш — дзе гарантыя, што ты не сустрэнеш недзе такога самага «максіма» — і ўсё не паўторыцца? Ізноў уцякаць, мяняць, забываць? Ды так краін не набярэшся.

А калі сябе загартаваць, то якая тады розніца, як блізка Статкевіч, што і з кім ён робіць?

Напрыканцы спашлюся на адну псіхалагію, чые кнігі вельмі люблю і якую табе калісьці раіла. «Паверце: каханне хутка забываецца, а пра змарнаваныя магчымасці вы будзеце помніць дзесяцігоддзямі». Мне надта мала гадоў, каб праверыць гэта на сабе, і я пакуль не здолела забыць ніводнага кахання:(:(Але ў маіх сілах сёння — не марнаваць магчымасцей.

Вырашыць, ехаць табе ў летнік ці не, можаш толькі ты.

Ну вось зноў тое самае! Напісала б Маша: «Едзь у летнік», або: «Не едзь» — Соня б так і зрабіла. Але студэнтка псіхалогіі ніколі так не напіша. Дый любы сябар з галавой на плячах — таксама. Хто ж хоча, каб іх потым вінавацілі ў чужых нягодах?

Выйшаўшы з трамвая, Соня падыходзіла да хмарачоса на Мележа, але ніякага рашэння пакуль не мела. У выніку ўсё вызначылася само сабою.

Данута, здавалася, была на сёмым небе, пабачыўшы Соню. У офісе заставаліся толькі яна ды Алеся. Соні налілі кавы і пачалі пераказваць навіны за тыдзень. Дзяўчыне здалося, нібы яна вярнулася дадому з даўгой паездкі.

— Мы ўкамплектавалі атрады, — паведаміла Данута, — і ў нас новая акалічнасць. Многія бацькі просяць, каб мы прынялі ў летнік усіх іх дзетак адначасова. Таму ў нас падабралася каманда школьнікаў з малодшых класаў — іх браты і сёстры паедуць у нашы экспедыцыі. І я хацела б прапанаваць табе быць важатай у гэтым атрадзе разам з Алесяй. Ведаеш, дарэчы, хто цябе рэкамендаваў? Вадзім Статкевіч. Ён толькі што прыязджаў сюды з маці. Такі сур'ёзны малады чалавек. Скажаў, Соня мне як сястра і, маўляў, пад ягоным наглядом ты ператварыла-

ся ў кваліфікаваную выхавацельку. І калі што якое, ён цябе падстрахуе, — Данута рассмяялася. — Але табе, Соня, не патрэбныя ніякія рэкамендацыі.

Алеся ўладкавалася ў куце офіса, у крэсле-мяшку. Яна раскінула ногі, закасаўшы прыпол ільняной спадніцы, нібы сядзела на кані без сядла, а паміж імі зачাপіла за крэсла булаўкай ніцяную фенечку, якую, уласна, даплятала. Яна ўзняла вочы на Сінічку, калі тая стала побач.

— Арнамент «Сіла», — сказала Алеся. — Я пляту яе з думкамі пра цябе. Гэта табе падарунак.

І Соня сказала: «Так». Бо гэта яе сусвет. Пры чым тут наогул Максім Статкевіч?

І яна ўжо з іроніяй дасведчанай арганізатаркі, якая наскрозь бачыць людзей, паглядзела на спіс важатых, які ёй паказала Данута. Ну само сабой! «Фітнес-атрад: Сямён Ігнацюк, Івона Кубліцкая».

Хто сумняваўся, што Івона намалюецца ў іхнім праекце, як толькі там з'явіцца Максім, а Сямён зацягне яе да сябе ў напарніцы? А напачатку, як памятаецца, іхнія заняткі былі ніжэйшыя за княжацкі гонар.

Соня запаўняла дамову на валанцёрства ў экалагічным летніку, калі ў Дануты забібікаў мабільнік.

— Гэта Максім, — радасна абвясціла Данута, прачытаўшы паведамленне. — Алеся, ён чакае цябе знізу, каб вы разам ехалі да турыстаў арандаваць паходны рыштунак.

— Мне можна з ім? — узняла Алеся вочы ад пляцення.

— Канечне, можна. Што за пытанні?

— Які шляхетны юнак! — з запалам прамовіла Данута, калі за Алесяй зачыніліся дзверы. — Як дзіўна бачыць ў маладзёна манеры XIX стагоддзя ў XXI! Так, нібы не было XX. А якая дасціпнасць, які розум! Я пакрысе пачынаю верыць у беларускую нацыю...

І Соня нават хіхікнула. Бо гэта быў новы, хоць не скажаш, што нечаканы паварот сюжэту.

У гэтую хвіліну яна нагадвала айсберг, які трапіў у Гальфстрым. Такі, пра які ім чытала ў экафондзе лекцыю загадчыца лабараторыі Людміла Данілаўна. Яго макаўка раставала, павышаючы ўзровень сусветнага акіяну, і на сонцапёку танчылі джыгу ашалелыя пінгвіны.

Але ў айсберга быў яшчэ шматтонны падмурак, працяты акіянскім холадам, безуважны да глабальнага пацяплення, абыякавы да таго, што дзеецца над воднай паверхняй.

Раздзел III

ДРЭВА ЛЮБОВІ

Дзіцячы санаторый абласнога значэння збіраліся закрываць на рэканструкцыю, калі экафонд звярнуўся да ўладальнікаў па арэнду. Таму тут было так нядорага, а ўмовы жыцця — блізкія да спартанскіх. Дырэктарка санаторыя пры першай сустрэчы паказала папку з архітэктурнымі планами, якія меліся ператварыць ДРАЦ «Арляня» ў рознакаляровы горад-сад. І няхай адміністрацыйны корпус пасля рэканструкцыі мусіў нагадваць абрысамі Наваградскі касцёл, дзе браліся шлюбам Ягайла і Соф'я Гальшанская і дзе хрысцілі Адама Міцкевіча, Літавава вельмі засмучала будучыня «Арляняці».

— Няхай тут савецкая шэрая цэгла і архітэктурна тыповых баракаў.... Але гэтымі простымі лініямі ўвесь комплекс парадаксальна ўпісваецца ў навакольны ландшафт. Не замінае рацэ і лесу валадарыць над сусветам.

І сапраўды — шэрыя карпусы санаторыя здаваліся, калі ўключыць фантазію, прыземістымі вежамі разбойніцкіх замкаў пасярод бяскрайняй пушчы. Перад спускам да Віліі, за агароджай, у атачэнні гонкіх хвой і мажных дубоў раскінулася вялізная паляна, на якой адбывалася ўсё культурнае жыццё летніка.

Летнік складаўся з шасці галоўных будынкаў. Тры корпусы для «піянераў» і важатых, сталоўка з актавай залай, адміністрацыйны корпус, дзе падчас іхняй змены ладзіліся планёркі і дзе жыло кіраўніцтва летніка, дактары і кіраўнікі экспедыцый. Наводдаль, пад самай агароджай, з боку лесу расцягнуўся аднапавярховы мураваны барак лекавага корпусу. Каля яго размяшчаўся яшчэ паўкруглы ангар спартыўнай залы, дзе Сямён і Івона абсталявалі корт для свайго атраду.

У лекавы корпус цяпер і накіроўваліся Соня з малымі. Экафонд нашпігаваў старыя памяшканні прасунутай мед-тэхнікай і наняў цэлую брыгаду дактароў з усёй Беларусі (і не толькі). Адны масажысткі былі тутэйшыя — са Смаргоні.

— Сядзіце ціха і чакайце, калі паклічуць, — сказала дзецям Соня, уладкаваўшы іх на кушэткі ў калідоры, а сама пайшла да дзвярэй з шыльдаю «Ізалятар».

— Прывет, мы з сяброўкамі хацелі б перахаваць у цябе на пару дзён чарніцы, — сказала Соня, уваходзячы ў кабінет фельчара.

— О, Зося, рады бачыць, — адказаў Яраслаў.

Яраславаў зазвычай скарачаюць да «Славаў» або «Ярыкаў». Але гэтага хацелася называць толькі Яраслаў. Высокі, плячысты, светлыя даўгія валасы, сабраныя ў хвост на патыліцы. Лоб шырокі і адкрыты, трэніраваныя грудзі напінаюць тканіну белага халату.

Калі больш за тыдзень таму, у чэрвені, яны сустралі дзяцей з гомельскага цягніка на вакзале ў Мінску, Соня ўпершыню пабачыла Яраслава. Той стаяў каля аўтобуса з армейскім заплечнікам за плячыма і размаўляў з Літаво-рам. У экафондзе Соня яго раней не заўважала.

«Паглядзі, які Апалон», — штурхнула яна пад бок Галіну. Тая ўважліва паглядзела на Соню, а потым на хлопца. І з таго часу падколвала Соню на гэты конт пры кожным зручным выпадку.

Яраслаў быў медыкам-інтэрнам са Смаленску. Прыехаў у беларускі летнік працаваць фельчарам.

Смаленскі волат паставіў чарніцы ў лядоўню, вызваліўшы месца між каробак з медыкаментамі, і прапанаваў госці гарбаты. Гарбату ён піў, як усе ў летніку: заліваючы кіпнем казённую «Прынцэсу Нуры» проста ў кубку.

— Як справы? Нешта даўно Брагін не ўвальваў Лельчыцам. Я ўжо сумую па іхніх гематомах.

Дзякуючы футбольным патасоўкам Соня за першыя дні паспела зблізіцца з сімпатычным расіянінам.

Праўда, слова «расіянін» Яраслаў цураўся. Дзіўна: гэта быў адзіны чалавек з Расіі, якога пакуль сустракала Соня Сінічка, — і ён аказаўся гарачым прыхільнікам Беларусі і ўсяго беларускага.

— Часы росквіту Смаленскага княства — гэта стагоддзе яго ўваходжання ў склад Вялікага Княства Літоўскага, — казаў ён, апрацоўваючы драпіны Косціка ці Мікіткі.

У сябе дома Яраслаў узначальваў невялікі рыцарскі клуб «Харугва». На турніры ў Луцку ён пазнаёміўся з беларускімі рэканструктарамі сярэднявечча, пасябраваў з Літаворам і здзейсніў сваю мару — прабавіць лета ў Беларусі, у атмасферы беларушчыны.

— Здзіўляюся табе, Зося: ты беларуска, а на роднай мове размаўляць не хочаш, — паўтараў ён пры сустрэчах. — Я вось не хадзіў у беларускую школу, але самастойна вучу мову — і нават патроху размаўляю ўжо з Літаворам і Алесяй!

Ну так. З Данутай па-беларуску не атрымаецца. Пры ўсёй дэкларатыўнай любові да радзімы начальніца летніка заставалася падкрэслена рускамоўнай. Падкрэслівала яна

сваю рускамоўнасць, ужываючы каларытныя беларускія словы, не падобныя да рускіх, якія ёй падабаліся або проста трапляліся ў размове: «альтанка», «палац», «адмысловы» ці «спадарства». Яна нарадзілася і вырасла ў савецкі час у Горадні, але вучылася на хімфаку МДУ ў Маскве, потым працавала ў Санкт-Пецярбургу і Хельсінкі.

У экафондзе нікога не прымушалі размаўляць па-беларуску, але падавалі прыклад. Нехта перайшоў на беларускую мову ў летніку з іншымі важатымі, а з дзецьмі дачыняўся на звыклай для іх рускай — як Кубліцкая ці Ротмістрава. Канькова і Каланіцкі зрабіліся цалкам беларускамоўнымі — увайшлі ў мову адным махам, як у раку. «Мы даўно гэта абмяркоўвалі, але трэба быў стымул», — казалі яны.

Сняжана Кавалёва блыталася. Слова па-руску, слова па-беларуску, слова на трасянцы. Але з кожным днём размаўляла ўсё больш упэўнена.

Максім, калі прыйшоў у экафонд, размаўляў на рускай мове. Але з першага дня летніка перайшоў на беларускую, нібы канал БТ-1 на БТ-3 пераклучылі. І гаварыў чыста — нібы па-англійску шпарыў. Як дыктар на радыё. Таленавіты чалавек ва ўсім таленавіты.

А Соня і хацела б, як астатнія, беларусізавацца ў летніку, але баялася. А раптам памылак наробіць ці яшчэ неяк аканфузіцца? Хоць мову яна разумела выдатна, бо прачытала ў школе ўсяго Уладзіміра Караткевіча. Таму заўвага Яраслава выклікала ў яе складаныя пачуцці.

— Слухай, а што там за працэдура ў пятым кабінёце? — сышла яна ад няёмкай тэмы. — А то я сваіх жэўжыкаў завяла на аздараўленне, не ведаю, калі вызвалімся.

— У пятым не аздараўляюць, там правяраюць на СВЧ. Гэта як градуснік: не лекаванне, а дыягностыка. Хвілін пяць на пацыента. Але афармляюць доўга. Таму ты паспеш выпіць другі кубак.

— СВЧ? Там што, мікрахвалёўкі? — уразілася Соня.

— Ды не, там крэсла спецыяльнае. Спектрометр, які вызначае спектр выпраменьвання чалавека. У людзей, якія стала живуць на забруджанай тэрыторыі, высокі СВЧ, і таму спінагрызаў рэкамендавана вывозіць раз на паўгода ў вольныя ад радыяцый мясціны. Ну, ведаеш гэты анекдот: указам прэзідэнта жыхары стокіламетровой зоны надзяляюцца тытулам «ваша светласць», пяцідзесяцікіламетровой — «ваша сіяцельства», жыхарам трыццацікіламетровой зоны да прозвішча дадаецца прыdomак «фон».

І Яраслаў засмяўся са свайго жарту глухаватым нізкім смехам.

— Па-мойму, гэта зусім не смешны анекдот, — нахмурылася Соня.

— Прабач, прафесійны цынізм. Мы, лекары, і не з таго рагочам... Будзеш харошай дзевачкай, як-небудзь увечары завяду цябе ў пяты кабінет. Хоць Людміла Данілаўна не любіць старонніх. Японскае абсталяванне і чысціня эксперыменту. І крэсла павінна месяц стаяць непарушна, каб была мінімальная хібнасць. Уся яе каманда вельмі натхнёная выездам — гэта вялікая ўдача для радыялогіі. Бо калі мераюць выпраменьванне цэзію-137 у зоне, то замянае фон ад цэзію ў паветры. І там звесткі толькі з партатыўных прыбораў. А тут — магчымасць месяц назіраць дзве сотні пацыкаў з добрай тэхнікай і мінімальным фонам! Твае «жэўжыкі» трапілі ў фокус-групу, іх будуць раз на тыдзень тэставаць. Я дапамагаў заносіць вынікі ў медкарты, мы выбіралі самых «брудных».

— Яны ўсе з сельскай мясцовасці. А Нюта наогул жыве з бабуляй у адселенай вёсцы, дзе засталася толькі адна хата, — сказала Соня, якой зрабілася непамысна ад пачутага. Яна ўжо ведала кожнага «бруднага» дзіцёнка на імя, што кожны з іх любіць есці, чаго баіцца, па якіх камп'ютарных

гульках сумуе, у каго якая мабілька, — таму не магла глядзець на іх як на графу статыстыкі.

— Чумная бабуля, — рэзюмаваў фельчар. — Ладна самай хутка паміраць — пра дзіця падумала б. Калі Нюта — гэта Ганна Шчурок, то яна чэмпіёнка па ўсіх магчымых трасцах. У інтэрнаце ў Гомелі ёй было б лепей... Цікава, а як «ваша сіяцельства» па-беларуску? «Ваша ззянне»? Трэба ў Літавора спытацца. Але ён сёння да смаргонскіх ратавальнікаў паехаў. Заўтра ж Купалле.

Нават медыкі ведалі, што адбываецца ў летніку, лепш за Соню.

— Купалле — галоўнае свята змены. Мы шмат рыхтаваліся. Ты ж праўда да нас прыйдзеш?

— Прыйду — і ты здзівішся, — загадкава паабяцаў фельчар. — Слухай, а ты была ўжо на далёнім пляжы?

— Не, ты што! Часу няма. Да яго, кажуць, ісці доўга.

— Гэта ўздоўж рэчкі доўга. А я тут за корпусам знайшоў сцежку. У бок хутара дзеда Валянціна. Напрасткі — вельмі нават блізка. Давай заўтра сходзім.

— Прабач, зусім няма часу. Ані крышачку.

— «Я недзе чытаў аб людзях, што спяць па начах», — праспяваў Яраслаў. — А ты пакладзіся з пеўнямі і ўстань заўтра з імі. Чакай заўтра а шостаі раніцы каля веснічак пры лечкорпусе. Там проста фэйная мясціна — глыбокая і дно чыстае.

— Слухай, я, шчыра кажучы, плаваць не ўмею.

— Ну, спаласнешся. Мясціна там райская!

— Вось ты дзе! Шукаю цябе! — зазірнуў у кабінет Вадзік, Сонін верны збраяносец. — А я ўсіх нашых ужо на паляну сагнаў. Там Міхась нас вучыць намёты ставіць.

Важатая развіталася з фельчарам і пабегла да працы.

Гэта было шматабяцальнае лета.

Мабільнік-будзільнік (іншай карысці ад яго цяпер не было) запілікаў перад шостай. Ціха, каб не абудзіць суседак з пакою, Соня надзела жоўты сарафан, запхнула ў кішэні купальнік, накінула на плячо ручнік, абулася і выскачыла з корпуса.

Яраслаў ужо стаяў каля веснічак і выпраменьваў самазадаволенасць, ззяючы без усялякага там цэзійнага фону. Загарэлы і басаногі.

Ён павёў Соню ў лес, ішлі яны зусім нядоўга. Раптам Яраслаў спыніўся.

— Разувайся, — загадаў ён. — Гэтак не адчуеш зямных токаў.

Соня здзівілася, але скінула сандалі. Фельчар тым часам выцягнуў з кішэні мабільнік.

— У цябе ловіць?!

— Чшшш — самае важнае захавана ў файлах, — адказаў хлопец і запусціў трэк.

*Кто бы рассказал о странствии сердца,
Как оно горело на полпути к раю,
Как он пело, чтобы согреться,
Как танцевало по самому краю.
Куда бы мы ни шли — всё было мелко,
Куда бы ни пришли — всё никакое.
А потом руками раздвинули ветви
И вышли поутру в поле.*

І яны сапраўды, як падказваў спявак, рассунулі голле рукамі — і выйшлі ў ранішняе поле. Ім аказалася «футбольная паляна», від збоку. На іншым, адкошаным яе краі тырчалі дзве брамы. А тут працаўнік санаторыя на просьбу Алесі працярэбіў касілкай дарожку ў высокай траве —

на яе і ўзбіліся Яраслаў і Соня. Хлопец пачаў танчыць, падпяваючы трэку спакушальным басам.

Дарожка вяла да Алесінага Дрэва Любові. Гэта было Добрай Справай іх атраду напачатку змены. Алеся прапанавала пракасіць сцэжку да прыгожай вярбы на ўзлеску, утыкаць пракос садовымі ліхтарыкамі, каб увечары яны, як светлячкі, абазначалі дарогу для аматараў рамантычных прагулак. Соня і Алеся папрасілі жыхароў летніка напісаць пажаданні ды чаканні на паперках і скласці іх у пластыкавыя бутэлькі. Бутэлькі ўпрыгожылі стужкамі і падвесілі да галінак. Напрыканцы змены кожны атрымае пажаданне назад і даведаецца, ці спраўдзілася загаданае.

Алеся нават напісала легенду пра гэтае дрэва. «Са старой кніжкі перарабіла, — прызналася яна. — Але ж і тую легенду не народ склаў, а пісьменнікі, так што нястрашна».

Учора ў актавай зале іх дзеці паказалі спектакль паводле гэтай легенды, і атрад атрымаў за абарону сваёй Добрай Справы першае месца.

Таму тое, з якой помпай павёў яе да Дрэва Любові Яраслаў, крыху насмяшыла Соню. «А размоў было!» — сказала б яна ці не ўголас, калі б не адно але.

На сцэжцы, што вяла да Дрэва Любові, яны з Яраславам былі не сам-насам. У спеў уварваўся звонкі дзявочы голас:

А поутру в поле — крестная сила.

Поутру в поле — Боже, как красиво!

Боже, как красиво — мое сердце на воле.

Вот мы — поутру в поле.

Да іх набліжаліся Максім і Алеся. А яны што робяць тут з цёмнага рана? Таксама на дальні пляж хадзілі? Але ручнікоў няма, валасы — сухія.

У Максіма ў руцэ быў малаток.

Алеся тым часам падбегла да Яраслава і пачала шалёна скакаць, падпяваючы:

*Багровый и белый пришли в мои песни.
Мы здесь не ради парада.
Мы стоим вместе и падаем вместе,
И я буду петь тебе, если ты будешь рада;
Если ты будешь рада.*

Соня і Максім спыніліся, сузіраючы дзікія скокі спадарожнікаў. Сустрэліся вачыма, як змоўнікі. Адвялі вочы. Стаялі і маўчалі, не ведаючы, як рэагаваць. Соні было капец як няёмка. Алеся ж і Яраслаў пачалі круціцца, счупіўшыся за рукі.

— Што так гледзіцё? — крыкнула Алеся Соні і Максіму па-беларуску. — Я этнічная расейка, мне можна.

*По пояс в траве босыми ногами.
Вот мы пришли — мы танцуем с богами.
Небо и земля — вот наша доля!
Нам дали вольную поутру в поле.
Нам дали вольную поутру в поле.
Нам дали вольную поутру в поле.*

Танцоры спыніліся, аддыхваючыся, а потым сінхронна заваліліся на траву і зарагаталі. Алеся пацешна перабірала нагамі, адна з якіх па-ранейшаму была шчыльна забінтаваная.

— Эти забавные русские, — сказаў Максім.
— БГ — святое! — парырвала Алеся.
— Дай пяць! — крыкнуў Яраслаў.
— Алеся, сёння цяжкі дзень, — сказаў Максім і дапамог сяброўцы ўзняцца. Парачка накіравалася ў летнік звычайнай дарогай, праз футбольнае поле.

— Хадзем? — сказаў Яраслаў Соні, уздымаючыся.

— Ведаеш, я згадала важную рэч, якую трэба зрабіць перад сняданкам. Давай неяк іншым разам, — хутка развіталася Соня і таксама пабегла ў летнік, пакінуўшы аздачанага Яраслава аднаго на паляне.

Заляцела ў свой пакой і зарылася носам у падушку.

Яна будзе тут паўсюль на яго натыкацца. Гэта невыносна.

І каб жа гэта быў апошні раз сёння, калі Соня сустрэлася з Максімам.

«Янка, мой саколік, памажы хутчэй,

Хоць плыве, знікае ручнічок з вачэй».

«Любая Алёна, я ж вады баюсь.

Пацалуй спачатку, бо я утаплюсь».

Каля ніжняга пляжа іх абагнаў атрад Канькова і Каланіцкай: фізікі ішлі на луг, які пачынаўся за хутарам дзедэ Валянціна. Перад экалагічным летнікам паўстала дылема: як нарыхтаваць традыцыйных купальскіх вяноў для масавага свята, не аабраўшы прыроду? Бо калі дзвесце чалавек вырвуць кветкі і абломяць галінкі абапал агароджы, наваколле ператворыцца ў пустэльнію. Гэта было адно з найважнейшых пытанняў планёркі — Соня зноў на яе не хадзіла, а Алесь зноў усё прапусціла міма вушэй. Таму на сняданку да Соні падышлі Алесь і Сняжана, паведаміўшы, што тры іх атрады адкамандзіравалі на лугі па той бок Віліі нарваць сабе кветак.

Соня ўзяла самых спрытных хлопцаў, Вадзіка, які збіраў у летніку гербарый, і Нюту, якая добра зналася на зёлках, — і важатыя трох атрадаў са сваімі «піянерамі» выправіліся ў кветкавую экспедыцыю.

...Праз нейкі час шумная кампанія вярнулася да Віліі з абярэмкамі лугавога квету. Нюта несла торбу з зёлкамі на гарбату. Вадзік — заплечнік на вяровачках, куды ён акуратна запакаваў новыя ўзоры для гербарыя. Косціку з Брагіна даверылі каштоўны груз — ахапак палявых рамонкаў, якіх на лузе знайшлося небагата.

Брод каля ніжняга пляжа быў неглыбокі: самым малодшым крыху вышэй за калена. Ніхто нават не ўзяў купальнікаў ды плавак. Але, само сабою, трапіўшы ў раку, Соніны хлопцы пачалі гарэзіць і тузацца. Атрымаўшы моцнага кухталя, Косцік кінуўся на крыўдзіцеля, выраніўшы ў вадку бясцэнныя рамонкі. Соня тут жа сунула свой букет Нюце, а сама кінулася збіраць кветкі, якія паплылі імкліва, як тыя ручнічкі з песні. Дзяўчына была па пояс у вадзе, калі дно скончылася. Соня ухнула ў яміну.

— А-а-а-а! — нема заенчыла яна, боўтаючыся ў каламуці. Можа, у часы Адама Міцкевіча струмені і былі празрыстымі, але надоечы біёлагі вывесілі каля сталоўкі формулы ўсяго, што цякло ў Віліі паўз іх летнік. І Соня нармальна так наглыталася ўсіх гэтых субстанцый, пакуль яе не прыбіла да нейкага вялізнага карча, які вытыркаў з вады.

— Чалавек у вадзе! — енчыла Сняжана, нагнаючы паніку.

— Зося, упоперак плові, упоперак! — мітусіўся Алесь на беразе.

— Я не ўме-е-ею! — хацела крыкнуць Сінічка, але ад жаху яна не тое што слова вымавіць — дыхаць была не ў стане. Рака проста прыкула яе да карча, аздобіўшы вала-сы мокрывімі рамонкамі.

Дзеці і важатыя сабраліся на беразе, не ведаючы, што рабіць. Соня захрасла пасярод рэчкі.

Не, Максім не кінуўся ў вадку ў плашчы супермена, каб на руках вынесці Соню з віру. Памочнік начальніцы, які

з'явіўся ні з пушчы ні з поля, зайшоў на брод і стаў пасярод рэчкі.

— Соня... У сэнсе, Зося, — сказаў ён, — супакойся і слухай уважліва. Гэта не можа быць глыбокай ямінай. Гэта дзірка ад вываратня, за які ты зачэпілася. Калі меркаваць па частцы над паверхняй, ты можаш стаць на дно, і вада будзе табе да носу. Простая геаметрычная задачка. Засяродзься, набяры паветра і зрабі, як я сказаў.

Соня паслухалася і апусцілася ў ваду. Пад нагамі аказалася слізкая твань, але галоўнае — яна стаяла!

— Добра, а цяпер ідзі да мяне, — сказаў Максім і вырушыў ёй насустрач, працягнуўшы замшэлы крывы сук, загадзя падабраны на беразе.

Крок за крокам, Соні ўдалося схопіцца за сук, які дапамог выкараскацца з яміны. Хутка Максім ужо трымаў яе рукой за запясце, зацягнутае мокрай фенечкай з арнамен-там «Сіла».

— Ты давай асцярожней, — сказаў Статкевіч і, вывеўшы дзяўчыну на брод, адпусціў руку, развярнуўся і пайшоў на бераг.

Страшны канфуз. Ну што яна за нікчэмнасць! Яе абавязак — пільнаваць дзяцей у вадзе, а яна сама ледзь не патанула ў іх на вачах! Соня моцна злавалася.

Да таго ж жоўты сарафан намок і абляпіў яе грудзі без станіка. І тое, што гэта ўбачыў Максім, які да таго ж зноў уратаваў яе, злавала яшчэ больш.

Двойчы! Двойчы яны сёння сутыкнуліся, ды яшчэ ў такіх абставінах! Але Бог любіць тройцу — і сёння, мусіць, у гонар свята Яна Купалы ён вырашыў прадэманстраваць гэта на справе.

Раздзел IV

РАНА НА ЁВАНА

*Медуніца, медуніца лугавая,
Ой, лугавая.
Чом не пахнеш, чом не пахнеш па ўсім лузе,
Ой, па ўсім лузе?
Як мне пахнуць, як мне пахнуць па ўсім лузе,
Ой, па ўсім лузе?
Стары бабы, стары бабы прысядзелі,
Ой, прысядзелі.
Маладухі, маладухі прыстаялі,
Ой, прыстаялі.
Красны дзеўкі, красны дзеўкі прыскакалі,
Ой, прыскакалі.
Малы дзеткі, малы дзеткі прытапталі,
Ой, прытапталі.*

З паляны перад летнікамі квадратамі знялі дзёран і акуратна аднеслі ўбок. У прастакутніку голай зямлі, падобным да пясочнага пірожнага, збудаваўлі грандыёзны вігвам з драўніны. Пасярэдзіне высіўся шост, на які ўзгравасцілі сапраўднае кола ад воза, упрыгожанае кветкамі ды стужкамі.

«Гэтак нашы продкі рыхтаваліся да Купалля», — тлумачылі важатыя школьнікам.

Па краях паляны расставілі жалезныя бочкі, да краёў напоўніўшы іх вадою. Пад агароджай паклалі вогнетушыцелі.

«Гэтак рэкамендавалі падрыхтавацца да Купалля смаргонскія ратавальнікі», — тлумачылі тыя ж тым жа.

А дзявятай вечара каля вогнішча сабраліся ўсе насельнікі летніка. Прыйшлі медыкі і кухаркі, слесары і прыбіральшчыцы. Засталіся пасля змены масажысткі са Смаргоні. Завітаў з хутара дзед Валянцін. Вярнуліся з паходаў, экскурсій ды экспедыцый усе атрады, апроч кулінарнага — Ротмістравай ды Васілеўскага. Генадзь і Міхась прыплылі на байдарцы са сваёй лясной стаянкі проста на купальскую паляну. «Хто не быў на Купаллі, бадай, таго закапалі», — казалі калісьці ў народзе. Яўка на свята сярэдзіны лета была стоадсоткавая.

Усё навокал запаланілі дзяўчаты і хлопцы ў вянках-каронах: у дзявочых было больш кветак, у хлапечых — дубовага ці кляновага лісця. Дзея пачыналася.

Калі Сямён ды Івона паднеслі да вогнішча смаляныя паходні, важатыя-тэатралкі Паўліна і Хрысціна, кожная з іншага канца паляны, пацягнулі за нябачныя ніткі. І ўсе-ўсе, хто сабраўся над рэчкаю, пачалі завівацца ў шматколцавы карагод, хорам спяваючы цягучую як мёд песню пра лугавую медуніцу. Гэта выглядала грандыёзна і ўрачыста. Вогнішча разгаралася.

І тут з боку летніка пачуўся стук паходнага барабану і гук дуды. На паляне з'явілася каларытнае шэсце ў старажытным шляхецкім убранні. На яго чале ішоў Літавор у кароне і гарнастаевай мантыі. За ім ў шнураваных даўгіх сукенках плылі, як павы, Данута і Алеся, увянчаныя дыядэмамі. Поруч з важным выглядам тупаталі Міндоўт і Гедзімін у кашульках старадаўніх княжычаў.

«Няўжо Алеся сапраўды “этнічная расейка”? — думала Соня. — Данута і Літавор — не беларусы?» У іх было столькі гонару за Радзіму, што ў гэта немагчыма было паверыць. Зрэшты, ці не гэта Літавор меў на ўвазе, паўтараючы: «Беларусамі не нараджаюцца?»

Княжацкую сям’ю ахоўваў сапраўдны волат у кальчуге і шаломе з забралам, у белым плашчы, узброены мячом і шчытом з шасціканцовым крыжам. Уважлівыя маглі пазнаць у ім смаленскага фельчара Яраслава.

За імі ішлі музыкі з дудамі ды барабанам, вакол радасна скокаў блазан.

Харугву з «Пагоняй» нёс Трафімовіч з гістаку.

*Князь Літавор
Пратрубіў сваёй дружыне збор!
Ляжыць наш напрамак
На луг пад княскі замак.
Трубы гудуць!
Коні лятуць,
Трубы гудуць!
Ту-ду-ду-дум!*

— Падданыя мае! — загаварыў Літавор. — На парозе дня святога Хрысціцеля Яна мы ўспамінаем прадвесніка Ісуса Хрыста, святога Яна. У веку трыццаці гадоў святы Ян хрысціў Госпада нашага ў Ярдане! Але шануйма таксама веру нашых далёкіх продкаў, якія ў дзень гэты пакланяліся богу Ярылу. Бо сёння ночка — самая кароткая, і сонца грае, купаецца і, заходзячы над роўнядзю нашай любай Віліі, тут жа ўзыходзіць. Агонь у гэтую ноч спалучаецца з вадою. Юнакі і дзяўчаты дазнаюцца свой лёс, гледзячы, як па вадзе сплываюць вяночкі купальскія. Але ў ноч гэтую таксама нячысцікі вылазяць з-пад зямлі, ведзьмы ляцяць на шабаш, абуджаюцца цёмныя сілы!..

(Нячысцікамі ды ведзьмамі, дарэчы, падпісаўся быць атрад Соні і Алесі. У пэўны момант яны выскачаць з усіх бакоў, каб апырскаць людзей з палівачак.)

— Але ўрэшце шчасця для сябе, сям'і, сваёй зямлі роднай здабудзе той, хто адшукае чароўную Папараць-Кветку. Дык святкуйма! Ой рана на Івана...

Князь Літавор загадаў пачаць спевы і скокі пад дуду ля вогнішча і запрасіў частавацца «ліцвінскімі прысмакамі» — пачэннем, пернікамі і сушкамі з летнікавых запа-саў, а таксама гарбатай з зёлак, якія сабрала Нюта.

Соня хацела знайсці Яраслава, каб папрасіць прабачэння за раніцу. Але Купалле закруціла яе не горш за шумную сталічную дыскатэку. Гэта было поўнае пагружэнне. Калі б не атрад фатографаў, які зацята здымаў усё на камеры, і не яскравыя майкі дзяцей з выявамі мульцяшак, можна было б падумаць, што ўсе сапраўды трапілі ў мінулае. Нават голуб на важацкіх футболках экафонду выглядаў нейкай архаічнай рунай.

Літавор пераапануўся з княжацкага ў халопскае і снаваў у натоўпе ў шэра-ільняных нагавіцах і кашулі.

Проць Івана ночка мала.

Нарэшце ўсе пашыхтаваліся ў гіганцкі карагод. Вогнішча зараз дагарыць, і важна пабачыць, куды пакаціцца кола. Таго, ля каго яно ўпадзе, чакае Вялікае Узаемнае Каханне.

Хоць, вядома, здорава было б, калі б яно сіганула з горачкі ў Вілію. Гэта б азначала шчодры ўраджай, дабрабыт для ўсіх навокал і наогул — шчасце для роднай Беларусі.

Купальскі шост лопнуў, ахопленое агнём кола пакацілася па траве і спынілася... ля ног Міхася і Галі.

Важатыя разгрэблі жар рыдлёўкамі, нібы падзяляючы вогнішча на часткі. Зрабілі «калідор», каб нават тыя, хто не практыкаваўся ў скачках з шастом, маглі бяспечна паўдзельнічаць у рытуале.

Першымі гонар скокнуць праз вогнішча мелі пераможцы конкурсу Добрых Спраў.

Журы адзначыла першым месцам два атрады: фізічны, які накалоў дроў на хутары дзеду Валянціну, і Сонін-Алесін, за сцэнку пра Дрэва Любові.

Калі Соня шыхтавала сваіх «нячысцікаў» парамі, да яе падбегла ўсхваляваная Данута.

— Ты Алесю не бачыла? Чорт што робіцца! Яны з Максімам павінны быць першай парай, якая скочыць праз вогнішча! Каб дзеці паглядзелі, як усё адбываецца паводле традыцыі.

Наогул, Купалле — эратычнае свята. Рыхтуючы летнік, валанцёры зацята абмяркоўвалі, як расказаць школьнікам аб звычаях продкаў і не трапіць пад крымінальны артыкул. Таму галяком, зразумела, вырашылі не купацца. Але абрад з вяночкамі — абавязковая праграма. І купальскае зводніцтва Дануты было надта ўжо відавочным.

— Алесі паблажэла ў тлуме, яна пайшла пабыць на самоце, — сказаў Максім, падыходзячы. На галаве ў яго быў вянок з дубовага лісця. — Хадзі сюды, Зося.

Перш чым Соня паспела запырэчыць, хлопец схпіў яе за руку, і яны, разагнаўшыся, паляцелі праз вогнішча.

І адразу збеглі да вады. Сотні вачэй сачылі за імі з узвышша паляны.

Павярнуліся тварам адно да аднаго, узяліся за рукі, як вучыў Літавор.

— Ну? Чаго марудзіш?

Соня зірнула на Максіма з усёй агідай, на якую была здольная. Сцягнула ў яго з галавы вянок.

— А пацалаваць? — строга сказаў ён, дакрануўшыся пальцам сабе да вуснаў.

— Ды пайшоў ты! — прашыпела Соня, зняла свой вянок, склала іх вянкi разам і шпурнула ў Вілію.

— Уцякаем, затопчуць, — сказаў Максім і адцягнуў Соню ад вады да паваленага дрэва.

Паўз іх з гігіканнем праляталі брагінскія і лельчыцкія чэрці, шпурляючы вянкi ў рэчку.

— Пагаварыць трэба, Соня.

Яна сядзела надзьмуўшыся і гучна дыхала. Лічыла да дзесяці — бо іначай яна яму па чым-небудзь балюча стукне.

— А яшчэ менш зручнага моманту для размовы не мог знайсці?

— Я б рады, але ж ты няўлоўная. І ў нас як бы ўсё па хвілінах распісана, і час на размовы паміж важатымі — з восьмай да дзявятай раніцы, на планёрках. Калі ты раптам не ведала.

Соня маўчала і глядзела на Вілію. Рачная плынь закручвалася тут у варонку, і іх з Максімам вянкi ляглі адзін на адзін, як у дзіцячай пірамідцы, кружляючы ў віры.

— Адразу да галоўнага. Я ведаю, што заняў тваё месца. Кожны дзень толькі і чуто: Соня тое, Соня гэтае. Ты зрабіла так шмат — і цяпер цябе не хапае ў камандзе. Кожны дзень столькі непрадбачанага, што галава дахам едзе. І Данута каторы ўжо раз пра цябе згадвала, але я... Я ведаю, у чым праблема, таму пакуль казаў, што сам разбяруся. Але цяпер Васілеўскі ў экспедыцыі, я за кухмістра — і проста зашываюся. А талковых людзей... Ну, іх мала не бывае.

— І што ты ад мяне хочаш?

— Каб ты зрабілася другой памочніцай начальніцы, ясная рэч... Ну, ладна, першай.

Сонін твар і не думаў лагаднець.

— Трэба тады хадзіць не толькі на ранішнія планёркі, але і на вечаровыя, перад адбоем. Ну добра, чыста па знаёмстве, на ранішнія можаш не хадзіць. Галоўнае вечарам. Прагаворваць наступны дзень і раздаваць заданні. А з атрадам цябе хто хочаш падстрахуе. Думаю, Данута будзе зусім не супраць. Яна ўсё адно цэлы дзень княжычаў няньчыць.

*Супыніўся гнеды пад вярбой густой,
Цалавала Янку Лена над ракой.
Стала ціха-ціха на усёй зямлі...
Па рацэ далёка ручнікі плылі...*

Шчыра кажучы, фізікі ўжо задзяўбалі ўсіх гэтым сваім гімнам атраду.

Алена Канькова і Янка Каланіцкі падбеглі да вады, трымаючыся за рукі. Лена зняла іх вянкi, звязала разам стужкай і толькі тады пусціла ў ваду. Пасля пара жарсна пацалавалася.

— Гэй-гэй-гэй, — крыкнуў ім Статкевіч. — Чаму вы вучыце непаўналетніх!

— Вось толькі без падвойных стандартаў, начальнік, — аджартаваўся Каланіцкі.

Лена чамусьці падміргнула Соні.

Насельнікі летніка — хто на самоце, хто парамі — падбягалі да ракі, давяраючы ёй вяночкі. Некаторыя дзяўчаты акуратна ставілі на ваду вянкi са свечкамі — і вада тут жа падхоплівала іх, бы прывідныя караблікі.

Вянкi Соні і Максіма вырваліся з віру і трапілі ў плынь, урачыста мінаючы гаспадароў і знікаючы з вачэй назаўсёды. Але яны ўсё яшчэ трымаліся разам — нібы іх таксама звязалі нябачным вязьмом.

— Добра, я згодная. Згодная быць памочніцай. Але гэта выключна дзеля справы.

— Само сабой, дзеля справы.

Соня ўзнялася, даючы зразумець, што размова скончаная, але раптам пабачыла каля дрэва вялізны белы пакет.

— Глядзі, хто гэта тут пакінуў?

Максім зазірнуў у пакет.

— Хе-хе, Сінічка. Здаецца, мы знайшлі Папараць-Кветку. Дакладней, мы яе не схавалі.

У пакеце ляжаў здаравенны кулёк з цукеркамі, абматаны навагодняй гірляндай на батарэйках.

— Ні пра што гэтую Алесю папрасіць нельга... Хутка абвесцяць пошукі чароўнай кветкі. Але трэба яе ўнутры летніка пакласці, каб шукальнікі па лесе не разбрыдаліся. Куды панясём?

— Мы?

— Гэта тваё першае заданне памочніцы. Схаваць Папараць-Кветку. Якія ідэі?

— Пад куст глогу каля другога корпуса?

— Нармальна. Пайшлі.

І яны асцярожна, каб не прыцягваць увагі, скіраваліся да бакавой брамкі санаторыя. На горцы Максім павярнуўся да Соні і падаў руку, каб дапамагчы. Яна сціснула цвёрдую далонь і зірнула хлопцу ў вочы. Яе абдало жарам.

Усё вярнулася. Усё ў адзін момант вярнулася. Нібы не было гэтых даўгіх месяцаў пустаты і спакою.

Раздзел V

ПАХНЕ ЧАБОР

*Я слухаю. Як часта я ў жыцці
У смерць бываў амаль што закаханы
І ў рыфмах заклікаў яе прыйсці,
Каб выправіць мой дух у свет нязнаны...*

...Соня сядзела пад Дрэвам Любоўі, прытуліўшыся да камля спінай. Вечарэла. Было незвычайна ціха ва ўсім свеце. Паветра ліпеня было яскрава-сінім і неверагодна празрыстым. Ляніва забрахаў і тут жа змоўк сабака на хутары дзеда Валянціна. Максім у расшпіленай беласнежнай кашулі падышоў да Соні і прысеў побач. «Замарылася, што і не падняць», — сказаў ён, усміхнуўшыся. Яна не паспела адказаць, бо ён нахіліўся і пяшчотна пацалаваў яе.

Усё было так сама, як і ў той — самы першы — раз, але гэтым разам Соня адразу прагна адказала на пацалунак.

*Памерці зараз — як дзівосны дар,
Растаць у гэтай ночы без пакуты.
Твой спеў найлепшым будзе вестуном,
Ён поўны палу й чар!
Ды рэквіем твой будзе не пачуты —
Я страчу слых, зраблюся дзірваном.*

Яна неахвотна адарвала свае вусны ад ягоных. Максім пранікліва глядзеў на яе. У ягонай руцэ быў малаток. «Навошта табе малаток?» — хацела спытацца яна, але не магла вымавіць ні слова. А ён засмяяўся, як тады, каля школьнага ганку. Развярнуўся і пайшоў прэч. Удалечыні яго чакала Алеся.

Соня ажно падскочыла. Зноў гэты вар'яцкі сон! Сніцца ад самага Купалля. Але гэтым разам усё было так рэалістычна, што яна паблытала яго з яваю.

Яна сядзела на ложку ў ізалятары санаторыя. Расчыненае акно выходзіла на паляну, удалечыні млява пагойдвала галінамі вярба, якую прызначылі Дрэвам Любові. Ляніва забрахаў і тут жа змоўк сабака на хутары дзеда Валянціна.

*Ты не для смерці, бессмяротны птах,
 Бо кожны род быў да цябе прыязны.
 Я ўзношу спеў твой — і яго ў вяках
 Узносілі і каралі, і блазны.
 Магчыма, той жа песні бег струмень
 У сэрца Рут, зняможанай ад гора,
 Калі яна збірала каласы,
 І той жа песні цень
 На вокны падаў, што глядзелі ў мора
 Ў краіне фей у даўнія часы, —*

да Соні далятала водгулле паэтычных чытанняў, запланаваных сёння ў ціхую гадзіну ў альтанцы каля лячэбнага корпуса. Алесь акурат акунаў слухачоў у рамантычны дурман свайго ўлюбёнага Джона Кітса.

* * *

У ізалятары было прыхалодна — самае тое, каб выспацца. І Соня спала ды спала. Ужо трэці дзень. Мінула два

тыдні з пачатку змены, а яна вунь як выматалася. Зрэшты, гэты незапланаваны адпачынак пачаў ужо назаляць ёй.

Знянацку яна адчула, што ў палаце не адна. Азірнулася — і пабачыла ў дзвярах Вадзіма Статкевіча.

— Вадзік! Ужо вярнуліся?

Малы аднак не адказваў, глядзячы на яе ва ўсе вочы.

Лыч свіны ў яе вырас за два дні ці вушы, як у зайца?

— Вярнуліся яшчэ да абеду, — нарэшце адказаў малы. — Ты ўсё спала і спала... А я табе печыва з падвячорка прынёс.

— А Нюта дзе? — завярцела галавой важатая. Суседні ложка быў пусты.

— Па печыва ў сталоўку з намі пайшла. Я папрасіў у яе прабачэння. Але яна ўсё адно са мной не размаўляе.

— Шчыра кажучы, заслужыў. Можа, гэтая гісторыя навучыць цябе абыходлівасці. Але хадзем, скажам Яраславу, што я ўжо здаровая.

Нага амаль не балела. Костачка ў Соні была залепленая пластырам. Цяпер яны з Алесяй — дзеўкі як на падбор.

Гэта ўсё выйшла праз сварку Нюты і Вадзіма. Першае непаразуменне ў малых здарылася яшчэ перад Купаллем, калі хадзілі на луг за Вілію збіраць кветкі.

Нюце было амаль дзевяць — крыху старэйшая за Вадзіка. Але ўзрост быў адзіным, што аб'ядноўвала яе і малога Статкевіча.

Пра Нюту людзям з экафонду расказалі ў Гомелі. Нюціна вёска месцілася зусім блізка ад украінскай мяжы і была адселеная яшчэ ў дзевяностыя. Але самыя зацяттыя сталіся жыць у радыяцыйі. Нюціна сям'я стаяла на ўліку ў сацыяльных службах. Зрэшты, усёй яе сям'ёй цяпер была адна бабуля. Яе бацькі ніхто не ведаў. Маці з'ехала на заробкі і знікла.

Нюта хадзіла адна пешкі за пяць кіламетраў у школу ў суседнюю, неадселеную вёску: настаўніца вучыла іх у звычайнай вясковай хаце. Да школы былі прыпісаныя дзевяць дзяцей. Бабуля даглядала Нюту як магла на сваю пенсію, карміла бульбай ды кабачкамі, што раслі на зямлі, прасякнутай стронцыем ды цэзіем.

Літавор і Данута ездзілі ў тую школу, размаўлялі з настаўніцай ды бацькамі дзяцей. У летнік на Вілію адправілі самую старэйшую — Нюту.

Выхавацелька, якая везла дзяцей з Гомеля на цягніку, расказала Соні, што Нюта спрабавала пасікаць у счэпцы паміж вагонамі, бо не ведала, як карыстацца «гарадскім» унітазам у прыбіральні. Яна ўпершыню яго бачыла. «Гэта проста Маўглі!» — вохала кабета.

Але Соня, да якой у атрад трапіла Нюта, ніякай розніцы паміж ёй і іншымі дзецьмі не бачыла. Хіба што тая не ўдзельнічала ў бунце супраць адсутнай мабільнай сувязі, які ўспыхнуў напачатку змены, бо мабільнік ды іншыя тэхналогіі таксама былі ёй чужыя. Яна была спагадлівая і пяшчотная, тут жа прывязалася да Алесі, якая расказвала дзяўчатам на ноч казкі ці пераказвала рамантычныя фільмы ды кніжкі кшталту «Пунсовых ветразяў» Аляксандра Грына. Вось толькі размаўляць дзікунка саромелася, бо гаварыла на дыялекце і дзеці з яе смяяліся.

Тады, на лузе, яна збірала зёлкі для гарбаты, і адну з раслінак, вырваўшы з каранем, прынесла Вадзіку.

— На, вазьмі. Гэта трава Багародыцы. Яна чароўная, усё лечыць. Мы з бабай летась яе на Ўспенне на цэркву насілі. У цябе мо і няма такой.

— Ёсць у мяне такая! — заявіў Вадзік. — Толькі гэ-та ніякая не трава Багародзіцы, а тым'ян. *Thymus vulgaris*. Не ведаеш батанікі — гуляй.

— Гэта праўда багародычная трава. Во, пахне ж. І квет такі ружовенькі, — настойвала Нюта.

— А я кажу, тым'ян!

Нюта ледзь не плакала, але тут іх пачуў Алесь:

— Дык вы ж абое маеце рацыю. У народзе гэта трава Багародзіцы, у навуцы — тым'ян. А нармальна па-беларуску наогул — чабор! І гэта той самы чабор, які пахне ў вершы Петруся Броўкі.

І важаты радасна задэкламаваў хрэстаматыйны твор дзецям.

Але паэзія не прымірыла юных натуралістаў. Вадзік стаў пытацца ў Нюты назву кожнай былінкі, а потым казаць: не, не так — і называць па-свойму. Нарэшце Соня строга сказала яму, каб ён пакінуў дзяўчо ў спакоі.

Але іншыя хлопчыкі з атраду ўпадабалі Вадзікавы насмешкі і з таго дня пачалі яшчэ больш дражніць Нюту. Тая моцна пакрыўдзілася на ўсіх, але найперш на сталічнага задаваку.

Тры дні таму на вечаровую планёрку заляцеў белы як смерць Вадзік:

— Соня, Максім! Нюта... Гэтая ненармальная. Яна...

Малы разрыдаўся. Усе, хто быў у пакоі, ускочылі з месцаў.

— Яна падышла да мяне зараз у корпусе і кажа: «Глядзі, воўчае лыка». І ў яе ў руцэ — поўная жменя чырвоных ядавітых ягад! І яна ўзяла ўсё ў рот запіхала і з'ела. І кажа: «А цяпер паспрабуйце мяне знайдзіце». І ўцякла, а куды — не ведаем!

— Воўчыя ягады? Што гэта? — спыталася Данута.

— Гэта атрута! Гэта страшная атрута!!! — ускрыкнуў Літавор. — Калі яна з'ела так шмат, то смерць можа быць імгненнай! Трэба тэрмінова шукаць яе, лік ідзе на хвіліны!!!

У Соні ўсе пахаладзела. Спужацца больш, чым яна тады, было немагчыма.

Яны гадзіну прачэсвалі лес вакол летніка з ліхтарыкамі. Статкевіч, Каланіцкі і Ігнацюк пайшлі да хутара дзеда Валянціна. Соня з Літаворам накіраваліся ў бок мястэч-

ка, прачасалі ўсю дарогу — але нічога. Ідучы назад, яны раздзяліліся. І вось, вяртаючыся ў летнік па высокім беразе Віліі, Соня заўважыла, як нешта варухнулася.

— Нюта?

— Гэта ты, Соня? — прапішчаў слабенькі галасок.

— Нюта!!!

Не помнячы сябе Соня рынулася ўніз з абрыву.

— Нюта, ты жывая? Што ж ты не адгукаешся?

— Нікога не хочу бачыць. Буду жыць тут, покуль мяне не адвядуць да бабы.

Нюта сядзела, загорнутая ў зялёны спальнік. Назаўтра яны меліся ісці ў паход, і ім ужо выдалі рыштунак.

— Нюта, родненькая, табе зараз жа трэба да доктара... Скажы, колькі ты ваўчыных ягад з'ела?

— Я іх нэ йіла.

— Але Вадзік сказаў...

— Шчо ваш Вадык знае...

Тут у Соні запякло ў назе. Яна пабачыла, што сцякае крывёю.

— Ого, якая рана, — сказала Нюта. — Трэ прыкласты траву Багародыцы.

Калі яны прычыкільгалі да лечкорпуса, хворай выглядала хіба Соня. Нюта перавязала ёй нагу лопухам. Але медыкі кінуліся найперш да малой знахаркі.

— Скажы, мілая, якія ягадкі ты з'ела і колькі? — выпытвала медсястра. — Яны былі такія чырвоненькія? Дзе ты іх нарвала? Як выглядаў той кусцік?

— То не ваўчынае лыка было. Я зйіла бэз. Гронку. Нарвала каля першага корпусу.

— Які бэз? — здзівіўся Літавор. — Тут не расце бэзу. І ў яго няма ягад.

— Гэта бэз быў! Ваўчынае лыка толькі праз месяц саспіе! Я проста Вадыку так сказала, а ён паверыў. Прыроды не знае, а вырабляецца.

— Прамываем страўнік! — скамандаваў Яраслаў.

Праз дзесяць хвілін ён выйшаў на калідор да ўсхваляваных важатых:

— Бузіна чырвоная. *Sambucus racemosa*. Выдатна лекуе бронхіт, ангіну, запоры. І цяпер я ведаю, што на Гомельшчыне гэта называюць «бэз».

Толькі тады ўзяліся за Соню. Яна разадрала левую нагу каля костачкі аб нейкае асцё. Ранкі былі неглыбокія, але скуру ёй пашкуматала як мае быць. Яраслаў прамыў драпіны і наклаў павязку, каб спыніць кроў.

У паход ён Соні ісці не рэкамендаваў катэгарычна. Нагружаць нагу нельга, ад антысанітарый можа загнаіцца. Нюту таксама нікуды не пусцілі, пакінулі пад наглядам.

Гэтак Соня з малой перасяліліся ў ізалятар, а ў паход з Алесей пайшоў Максім. А заадно туды выправілася Данута з сваімі княжычамі. Атрымалася, лічы, сямейная вылазка.

Як ні дзіўна, Соня не адчувала ніякай крыўды ці рэўнасці. Наадварот — радасць, што ў такой складанай прыгодзе поруч з яе жэўжыкамі чалавек, на якога можна пакласціся. У яе проста гара з плячэй звалілася цяпер, бо не трэба пазбягаць Максіма. Яна была радая штодня працаваць з ім поруч, абмяркоўваць справы атрадаў і знаходзіць выйсце з форс-мажораў. Пра асабістае днём яна не думала.

А ўночы яна сніла сны.

Вялікіх імпрэз у летніку не было. Гаспадарчыя справы зноў пільнаваў Васілеўскі. Яны з Ротмістравай вярнуліся з паходу і штодня завіхаліся са сваімі дзецямі ў харчблоку сталойкі, практыкуючыся гатаваць стравы, пра якія ім казалі ў вёсках. Вялікі ліцвінскі банкет быў прызначаны на канец змены.

Так што Соня свайго штатнага кавалера і бачыць не бачыла, і гэта яе вельмі цешыла. Была надзея, што Вася нарэшце пакінуў свае да яе залёты. Крэатыўная Марыя

Ротмістравя пераключыла яго на іншую ягоную страсць — кухню, і Соня ў душы горача дзякавала ёй за гэта. Маша ніколі не кідалася Соні на шыю, кленучыся ў вечнай дружбе, але падстаўляла плячо ў цяжкіх сітуацыях.

Але балота не будзе без чорта. Цяпер у Соні дзень і ноч быў меднагляд і персанальны доктар Яраслаў, які ў гэтыя тры дні пастанавіў не толькі гаіць цела сяброўкі, але яшчэ і цешыць ёй душу. Сваёй прысутнасцю, клопатам і ўвагай. Часам надта ж празмернымі.

Дзяўчына магла хадзіць, але першы дзень пасля здарэння з нагой заставалася ў ізалятары, дзе іх з Нютай па чарзе наведалі ці не ўсе сябры-калегі, хто быў цяпер у санаторыі. Галя і Снежка забягалі развітацца. Яны едуць на пару дзён у Наваградак супольна з атрадам фатографаў, дзе будзе фотасесія ў льяных сукенках на фоне старасвецкіх вулак і велічных руін замка. Тэатралкі Паўліна і Хрысціна, наадварот, прывіталіся — толькі вярнуліся з рэпетыцый у палацы Агінскага ў Залессі. Сямён Ігнацюк прынёс з мястэчка марозіва.

Заходзіла нават Івона Кубліцкая. Прысела на край ложка і завяла з каляжанкай свецкую гутарку. У іх з Сінічкай быў халодны мір пасля колішняй сутычкі ў «Сеуле». Былое яны не ўспаміналі.

Пагатоў, цяпер Івона таксама кусала локці — Максім не дастаўся ёй гэтак жа, як Соні, якую яна і канкурэнткаю не лічыла.

Але галоўнае, дзеля чаго приходзіла Івона, былі спробы размаўляць з Нютай. Пра дзяўчынку і яе няпросты лёс стала вядома ўсім валанцёрам экафонду. Пасля ўцёкаў з малой гутарыла псіхалагіня Нора, якая рэзюмавала, што выпадак вельмі запушчаны і карані праблемы ляжаць у сям'і ды жыццёвых абставінах.

Увесь астатні час Соняй непадзельна валадарыў Яраслаў Цёркін. Як доктар ён быў катэгарычны і рашучы, але

нага Соні не патрабавала асаблівага догляду. А вось як чалавек ён адкрываўся ўсімі сваімі нечаканымі гранямі патрыёта Беларусі, які меў няшчасце (або шчасце — як паглядзець) нарадзіцца ў Смаленску.

Гэтак Соня даведалася, што Смаленск нядаўна святкаваў шасцісотгадовую дату ўваходжання ў склад Вялікага Княства Літоўскага і хутка адсвяткуе пяцісотгадовую дату выхаду з гэтай найлепшай дзяржавы ўсіх часоў і народаў.

Што рыцарскі клуб «Харугва» — адзін з найлепшых ва Усходняй Еўропе, калі казаць пра дасканаласць гістарычнай рэканструкцыі і майстэрства бліжняга бою, але ў іх чамусьці не затрымліваюцца дзяўчаты. А гэта ж так здорава, калі шляхетныя паненкі танчаць свае выкшталцонныя танцы ў перапынках паміж бугуртамі, натхняючы ваяроў на перамогі! А Соня ўмее шыць? Нічога, гэта лёгка, усяму можна навучыцца, вось, напрыклад, Яраслаў сам скаваў сабе кальчугу. І што беларускія дзяўчаты не такія, як рускія. Расіянкі ўсе фанабэрыстыя, вульгарныя, і, як адна, імкнуцца ў Маскву. А беларускі — сціплыя, лагодныя, маральна і фізічна здаровыя, і ў іх выдатная генетыка, не сапсаваная фіна-ўгорскім субстратам. І шкада, што інтэрнэту няма, а тое б Яраслаў паказаў Соні класны фільм пра выезд іх клуба ў Луцк, але нічога, пару ролікаў захавана ў памяці тэлефона, хай Соня паглядзіць, а ён пакуль сходзіць у сталоўку здабыць ёй кампоту з сухафруктаў, бо пацыентка яўна засмягла.

На трэці дзень ізаляцыі ў таварыстве Яраслава Соні хацелася на сценку лезці. Таму, дазнаўшыся, што яе атрад прыйшоў з паходу, Соня тут жа папрасілася ў шыхт.

Пакідаючы ізалятар, Соня пачула:

— Зося, чакай!

Да яе паспешліва наблізіўся Максім. Ён толькі што выйшаў з лабараторыі СВЧ.

— Як ты, як нага? Не баліць?

— Усё добра, дзякуй. А табе як у паходзе?

— Выдатна! Толькі камары заелі... Хацеў сказаць табе... Хутка ўсе атрады павяртаюцца з экспедыцый, і нам трэба падумаць, як арганізаваць справаздачы. Так што сёння раней пачнём планёрку. Згода? Ну добра, я пайду...

Гэта была нейкая зусім не абавязковая размова, падумала Соня, глядзячы ўслед хлопцу. Калі б гэта быў нехта іншы, а не Максім Статкевіч, яна б падумала, што яму падабаецца.

У любым выпадку, гэта быў не той Максім, якога яна ведала раней. Ці, можа, проста яна яго раней не ведала?

Раздзел VI

НАВУКА БАБЫ УЛАДЗІ

Часам Соні здавалася, нібы яе зусім не кранае тое, што Максім Статкевіч сустракаецца з Алесяй Вялес. А часам гэта дзіка раздражняла. Асабліва згадкі пра іх шчасце ні да печы, ні да рэчы. «У Смаргоні вас сустрэне малады чалавек маёй дачкі», — казалі Данута ў слухаўку дыскавага тэлефона Уладзіміру Арлову. Ну вось навошта пісьменніку ведаць такія дэталі?

(Тое, што Максім ужо ўмее кіраваць машынай і мае правы, Соню не здзіўляла.)

Ды і сама Алеся нібы вяла вусны дзённік сваіх спатканняў: «Мы з Максімам пагуляем», «Максім мяне праводзіць...» Але што дзіўна — ніякіх абдымкаў ці трымання за рукі, нават у цемры актавай залы на танцах (у летніку не ўжывалі слова «дыскатэка»). Да канца змены многія падлеткі разбіліся на парачкі, і не зарастала сцэжка да Дрэва Любові. На галінкі вярбы моладзь вешала гліняныя сэрцы з імёнамі — такія можна было выштукаваць на гуртку па кераміцы, што зрабілася папулярным.

Соня перажывала: раптам нехта падумае, нібы ў яе нешта ёсць з Яраславам. Смаленскі фельчар быў усюды існы! То тут з ёй прысядзе, то там яе нагоніць.

Вось і ў мястэчка ў пятніцу перад Фэстам Яраслаў пайшоў з яе атрадам. Пешкі ад летніка дарогі было кіламетры тры, таму гэты шлях адольвалі не часцей, чым раз на тыдзень. Для дзяцей гэтыя дні былі падвойным святам.

Па-першае, гэта было свята сустрэчы з марозівам.

Бо пра запас, калі ты жывеш пасярод лесу, можна накупіць пячэння, цукерак, мармеладак. Нават булачкі, пакуль не счарсцвеюць, паляжаць у тумбачцы. Марозіва пра запас не купіш. А чараўнік з верталётам, які раздае эскімо пасярод лесу, — гэта выдуманы персанаж савецкай песенькі.

Марозіва ў летніку — сакральная субстанцыя.

А па-другое, любыя далёкія выходы за тэрыторыю азначалі сувязь з роднымі і блізкімі.

Абурала бяздзейнасць мабільных кампаній, якія ніяк не маглі адрамантаваць вышку, абясточаную навальніцай.

Здаецца, у гэтым была прычына, чаму іх летнік жыве без мабільнай сувязі.

Блізу хутара дзеда Валянціна нават самы круты апарат паказваў няшчасную адну палачку сігналу — з трэцяга разу можна дазваніцца. А вось калі пайсці ў іншы бок, пад мостам ля мястэчка лавіць пачынала стабільна. Інтэрнэт цягнуў таксама.

Таму Соніны дзеці паселі ў радок у цяньку пад мураванай агароджай касцёла. У адной руцэ — марозіва, у другой — гаджэт.

Толькі Нюта з Вадзікам размаўлялі не з тэлефонамі, а міжсобку. Яны канчаткова замірыліся. Вадзік завёў у сваім палявым сшытку рубрыку «Што кажа Нюта?» і запісваў народныя назвы раслін і ад чаго яны дапамагаюць. А сам вучыў Нюту рабіць гербарыі па сваёй наварочанай англамоўнай кніжцы з ілюстрацыямі. Уцякаць у лес дзяўчынка больш не спрабавала.

Соня і Яраслаў уладкаваліся насупраць, на прыступках местачковага дома культуры. Так «кураняты» былі навіда-

воку. Соня адказала сцісла на паведамленні бацькі і мамы Юлі, што ў іх усіх усё добра. А ўсе астатнія блізкія ёй людзі былі цяпер з ёю тут, на берагах Віліі. Так атрымалася.

Ад няма чаго рабіць яны з Яраславам выцягнулі пашпарты і далі адно аднаму падзівіцца. Яна — свой сіні беларускі, а ён — чырвоны, з двухгаловым арлом, Расійскай Федэрацыі. У беларускім пашпарце Яраслава захапляла і якасць друку, і міжнародныя стандарты, і тры мовы на вокладцы. Толькі раскрытыкаваў, што ў імені *Safiya Sinichka* лацінка не беларуская.

Соню ж здзівіла, што Яраслаў са сваім пашпартам не можа выехаць далей, чым у Беларусь, — трэба іншы, замежны пашпарт, якога ў яго не вадзілася. І што фота ў яго — чорна-белае. У шаснаццаць гадоў Яраслаў быў стрыжаным амаль нагала, шчуплым з твару і абсалютна непрэзентабельным маладым чалавекам.

На скрыжаванні затармазіў піжонскі джып Дануты і Літавора. З машыны выйшаў Максім.

— Зося, ты з пашпартам? Вельмі дарэчы. Хадзем, мне трэба дапамога ў банку.

І Соня, загадаўшы малым слухацца Яраслава, пайшла з Максімам праз дарогу ў белы дамок ашчаднай касы.

— Данута зноў папрасіла мяне тэрміновыя праплаты зрабіць гатоўкай. Раней у акенцы сядзела Юля, і я ёй проста на памяць пашпартныя звесткі дыктаваў. А потым выявілася, што Юля замяшчала Чаславаўну, калі тая была ў адпачынку. Чаславаўна — суровая дама. Без пашпарта аплаты не прымае.

— А дзе твой пашпарт?

— Проста не нашу з сабою.

Яны хутка зрабілі справы ў касе і зноў выйшлі на двор. Максім накіраваўся да джыпу.

— Для мяне сёння — самы чаканы дзень. Еду ў Ашмяны сустракаць дарагую госцю. Ледзь трываю, так хочацца

падзяліцца, але зусім крыху засталася — не хачу псаваць сюрпрызу. Да апошняга не было ясна, ці ўдасца яе прывезці, але вось, — ажно засвяціўся Максім. Потым ён зірнуў на Яраслава і спахмурнеў:

— А ты зноў з гэтым кандыдатам у беларусы? Слухай, Сінічка, ты з ім асцярожней. Можа, няправільна мне даваць табе парады, але ён можа быць не такім, якім здаецца.

— Хочаш сказаць, ён не любіць нашай роднай Беларусі?

— Ды любіць, любіць... Быць можа, нават занадта моцна. У гэтым і праблема... Ай, забудзь.

— Ён з намі на экскурсію ў млын папрасіўся. Мы чакаем спадара Францішка.

Яны стаялі каля начальніцкага джыпу. Соня разглядала патрыятычныя налепкі ззаду машыны і раптам прачытала нумар:

— Як думаеш, Літавор заплаціў — ці яму проста пашанцавала?

Лічбы ў нумары джыпу былі такія: 1410. Год, калі адбылася Грунвальдская бітва.

Максім зірнуў на нумарны знак і ажно змяніўся ў твары:

— І праўда, — збянтэжана сказаў ён. — Як я... Ты геній, Сінічка!

І, хутка развітаўшыся, сеў у джып і выруліў на дарогу.

Соня стаяла, не разумеючы, што адбываецца. Надта шмат незвычайнага было ў паводзінах Максіма. Усім штодня нагадвае, маўляў, трэба насіць пасведчанне асобы і спісы атраду, асабліва пасля таго, як у Солах аўтобус экафонду спынілі памежнікі. А сам едзе ў Ашмяны — і не ўзяў пашпарт? І гэта заўсёды звышадказны Максім Статкевіч! А цяпер дзіўная рэакцыя на нумар, дзякуючы якой ён назваў яе, Соню Сінічку, геніем — што ў мінулым жыцці было немагчыма, таму што было немагчыма. А ягонае насцярожанасць да Яраслава? Што ён пра яго ведае? Цёр-

кін быў хлопцам не надта разумным і страшна занудлівым, але здаваўся шчырым ва ўсім, што робіць.

Не можа ж быць такога, што Максім раўнуе Соню да Яраслава? Ён разам з Алесяй, і гэта абсалютна дакладна. Ці з адной сустракаецца, другую раўнуе? Ды як наогул зразумець тут нешта?

Новая бура ўздымалася ў, здавалася, збольшага спакойнай душы Соні.

У музей-млын на экскурсію да спадара Францішка пайшлі толькі дзяўчаты ды Вадзім з Яраславам. Брагінскія і лельчыцкія хлапчукі ўсе як адзін засталіся на дварэ, абвясціўшы, што ім нецікава. Паселі пад сцяной млына і зноў уткнуліся ў мабільнікі.

— Гэта помнік драўлянай архітэктурцы канца васьмнаццатага стагоддзя! — прычытала Соня. — Толькі ўявіце, колькі ўсяго бачылі гэтыя сцены...

Нуль увагі.

— Няўжо вам не цікава зірнуць, як нашы продкі малолі муку? Уявіце, ён дагэтуль працуе! І вы можаце зараз агледзець яго знутры!

Маўчанне.

Соню саму, бывала, за вушы са смартфона не выцягнеш, але тут у ёй прачнулася вучылка. Яна ўжо была на экскурсіі ў траўні, і ёй было няёмка, што пажылы чалавек ехаў сюды дзеля купкі нахабных дзетак. Але цяпер яна была бяссільная.

На брукаваны падворак вадзянога млына, коцячы ровар, увайшла жанчына з загарэлым, страшна зморшчаным тварам, у белай хустцы і квяцістай сукенцы. На нагах у яе былі хатнія тапачкі і яскравыя дзіцячыя шкарпэткі з коцікамі. На багажніку ровара ляжаў абярэмак садовых кветак — мальвы і лілеі.

— Пахвалёны, — ветліва кіўнула Соня.

— Ва веці вякоў!.. Скажы, даражэнькая, ці даўно вы тутак? А тое Францішак прасіў падлогу памыць пасля дзятвы. А мне трэба яшчэ кветкі ў касцёл завезці, бо вялікае свята ў нашай парафіі, а я ўжо да нядзелі не буду тут, бо сын з унучкамі прыязджае з Вільні. Я не з мястэчка, у Пілавойцях жыву. Мяне Уладзіслава завуць, але ўсе клічуць Уладзйй. А вы з санаторыя мо будзеце? — пратараторыла камунікатыўная кабетка.

— З санаторыя, — пацвердзіла Соня.

— От мы ўсё дзівімся вашаму санаторыю. Бабы кажуць: сектанты там ці што? Па-беларуску размаўляюць, як ксяндзы, а песні спяваюць, як баптысты... І ўсё ходзяць тут, ездзяць... А яшчэ кажуць, на Купалу русалку на дрэве бачылі ля вашага санаторыя.

Заўвага пра «па-беларуску» прагучала кур'ёзна, бо ў разуменні Соні сама баба Уладзя, у адрозненні ад яе, гарадской студэнткі, гаварыла на сапраўднай сакавітай беларускай мове.

— Мы — экалагічны фонд, аздараўляем дзяцей з чарнобыльскай зоны.

— От гэны Чарнобыль, — паківала галавой кабета, — шмат бяды нарабіў паўсюды... Паслаў жа Пан такое. Вы ў Бога верыце?

— Сярод нас ёсць вернікі: і каталікі, і праваслаўныя... І наогул розныя... рэлігіі.

Пра ўніяцтва Літавора, баптызм Ігнацюка і пагатоў язычніцтва Алесі новай знаёмай лепш не ведаць.

— Але мы таксама верым у навуку, медыцыну і правы чалавека.

— Ай не, мае дзеткі... У Бога верыць трэба! Трэба ка-яцца перад ім за грахі і прасіць Матку Боску пра ласку.

— Што, і яна дае? Ласку?

— Дае, калі просіш і калі шчыра молішся.

— Скажыце, а каханне — яго таксама Маці Божая дае, калі верыць і маліцца?

Гэта было дурное пытанне, але цяпер яно жыва цікавіла Соню, таму яна задала яго ўголас.

— Каханне? — скрывіла твар баба Уладзя. — Гэта як паміж мужыком і жонкай? От вам пацанкам усё б тое каханне. Любоў — дае. Любоў — яна большая за каханне. Але вам усё адно наўме... Але ж я разумею. Маладою не была ці што? Але слухай, раскажу, як у мяне было. А ты сама прашай, як і што прасіць у Панны Марыі...

— Як мы з маім Генюсем ажаніліся, то надта ж доўга не было ў нас дзіцяці. Я і к дактарам, і к шаптухам хадзіла — усё марна. І вось акурат на святую Ганну гэта было, вырашыла я, што ўсё — пайду да Багіні. Ці ведаеш ты, дзе Багіня? Гэта ж адразу за вашым санаторыем, толькі праз рэчку, от як мінеш Валянцінаў хутар, калі Вялля паварочвае, то яшчэ мо два кіламетры і ўброд. Там крыніца і статуя Панны — як касцёл за саветамі зачынілі, то людзі ўсё туды хадзілі, хоць гэта тады было нельга, і ўсе хаваліся. І вось прыйшла я да той крыніцы, паклала кветкі і прашу заступніцу нябесную: Матка Боска, дай мне дзетачку, так ужо хачу нарадзіць, дай мне, што хочаш бяры за гэта, але прашу, дай!

І вось я так шчыра-найшчыра папрасіла — і праўда, увосень ужо адчула, што панесла. І нарадзіўся нам налета Андрэйка! Гожанькі, здаровенькі, разумненькі. Цяперака ён вялікі доктар ажно ў Вільні!..

Але калі адно Матка Боска дае, іншае забірае. Як было Андрэйку тры месяцы, пасварыўся мой Генюсь у полі з брыгадзірам. Не перадаць, які тое чалавек быў паскудны... Пабіліся яны, і Генюсь брыгадзіра пхнуў, і той упаў грузавіку пад колы. Але не насмерць задавіла. Каб на-

смерць — не ведаю, што было б! А так тры гады Генюсю далі. Вось табе і заплаціла я за Андрэйку. Уяві толькі: адна з малым, помачы няма ні ад кога, матку ж маю ў вайну забіла, ды і яшчэ і ганьба такая — мужык у турме. Але неяк жыла я. Як Андрэйку год споўніўся, аддала яго ў яселькі, а сама на працу выйшла. Рабіла я тады санітаркай тут во, у дыспансеры.

І перавялі да нас на працу доктара ажно з Мінску. Малады, прыгожы, нежанаты — не перадаць, што быў за мужчына. Тут я, дзевачка мая, зразумела, што і не любіла раней ніколі. Што з Генюсем гэта так: пасваталіся, пабраліся — і хай сабе. Мужык мой нябожчык харошы чалавек быў, але вось каб каханне... А тут і напаткала мяне яно самае.

А жыццё такое цяжкое: праца, гарод, малы ўсё хварэе — а я не сплю, не ем, усё пра гэтага доктара думаю. Змэнчылася ўся — страх. Каб жа ён на мяне паглядзеў толькі, каб проста прывеціў — усё, здаецца, аддала б за тое. Год так пакутавала. І вось аднаго дня як па вясне дарогі падсохлі, завяла Андрэйку ў садочак параней, а сама хуценька да Багіні.

І вось іду і думаю. Як мне Матка Боска Андрэйку давала, то ўчынілася такое з Генюсем. Дык цяпер, як жа прасіць тых любошчаў, як сказаць, бяры, што хочаш, калі цяпер сярод таго, што я страціць магу, ёсць мой сыночак? Прыйшла — заліваюся слязьмі і так гавару Найсвяцейшай Панне: «Дай, прашу, шчасця і здароўя майму Андрэйку. Малі за сыночка майго Пана нашага ў нябёсах. А з каханнем тым я сама тут, на зямлі, неяк дам рады».

І вось хутка ўсё неяк наладзілася. Вярнуўся Генюсь, і праца далі яму, і ў нас дачушка яшчэ нарадзілася. Жыве мая Тэрэска ў Гродне, і ў самой ужо ўнукі...

— Дык ці далі вы рады? — перапыніла старую Соня.

— З чым?

— З каханнем жа. З каханнем на зямлі ці вы самі далі рады?

— Многа будзеш знаць — хутка састарышся, — загадкава ўсміхнулася Уладзіслава. — Будзеш такая ж чорная і зморшчаная, як во я цяперака. І адны ў мне жаніхі асталіся — Пясэцкі, Лапацінскі і Крыжаноўскі... А пакуль ты такая маладзенькая і слічненькая, то з каханнем у цябе і так мусіць быць добра. Любоў і ласка — вось пра іх прасі Матку Боску... Ай, нешта забалбаталася я тут, мая дзевачка. А вы ж усё адно ў свой санаторый пойдзеце. То мо занясі ў касцёл мае кветкі? Там ё такая Ганэфа...

Тут адчыніліся дзверы млына, і на ганак выйшаў Яраслаў. Ён ззяў, як перадавік абласных «Дажынак», якому ўручылі тэлевізар найноўшай мадэлі:

— Зося, што тут было! Я размаўляў з спадаром Францішкам па-беларуску — і ён нават не западозрыў, што я маскаль...

— От гэта арол! — ухвальна зацокала языком баба Уладзя.

— Гэта наш доктар з летніка, — сказала Соня.

— Доктар? — прыўзняла брыво кабета.

Яраслаў, мусіць, наважыўся замацаваць поспех, падышоў да бабы Уладзі.

— А вы адкуль такая будзеце? — галантна пакланіўся добры моладзец.

— Тутэйшая я. Прыехала во пасля вас папратаць.

— Папратаць? Хіба ж гэта па-беларуску? Па-беларуску правільна «схаваць»! — вырашыў бліснуць ведамі Яраслаў.

— Не знаю, саколік, як па-беларуску, я па-нашаму, па-простаму кажу, як мы звыклі. «Папратаць» — і ўсё тут.

— «Папратаць» — гэта значыць «прыбрацца», — сказала Соня, сама здзіўляючыся, адкуль яна гэта ведае.

— Праўда? Не можа быць! — недаверліва паківаў галавой Цёркін. — Спытаюся ўвечары ў Літавова.

— Такі красівы, а такі дурны, — ціха сказала сабе пад нос баба Уладзя, адвизваючы ад багажніка кветкі.

Паслужыўшы кур'еркай паміж бабай Уладзям і бабай Ганэфай, Соня зазірнула ў касцёл. Гэты будынак паставілі ў самым пачатку сямнаццатага стагоддзя, а перад Другой сусветнай тут з'явіліся фрэскі знакамітага мастака, цяпер — вялікая каштоўнасць. З-пад рэнесанснага купала на дзяўчыну маркотна глядзелі разьбяныя святыя і анёлы. Велічны арган узвышаўся на бабінцы над уваходам. Соня ўсё думала пра тое, што пачула ля млына. Уласна, увесь «мэсэдж» бабы Уладзі зводзіўся да старой добрай прымаўкі: «На Бога спадзявайся, але і сама старайся». І калі абмяняць узаемнасць Максіма можна толькі на штосьці вельмі ёй дарагое, то што яна можа страціць? Або каго? Тату, маму Юлю, Вадзіка, Галю ды Снежку... Не, яна не гатовая, каб яе пакахалі цаной няшчасця, хоць з кімсьці, хто ёй блізкі.

Маладая Уладзіслава прасіла пра сустрэчу з сынам, якога яшчэ не было на свеце і якога яна не магла нават уявіць сабе — і за гэта гатовая была аддаць усё на зямлі. Напэўна, гэта і было той самай любоўю.

Раздзел VII

ВАЖАЦКАЯ ГАРБАТА

Таямнічай госцяй, якую Максім прывёз у летнік, сустрэўшы з рыжскага аўтобуса ў Ашмянах, аказалася сушветна вядомая топ-мадэль з Украіны, ягоная добрая сяброўка Ксеня Бандарчук.

На планёрцы ў пачатку змены Данута раздала ўсім папярэдні план летніка. І ў ім з жахам для сябе Кавалёва і Вайтовіч прачыталі, што запрошаная экспертка, якая дапаможа ім падрыхтаваць выніковае дэфіле іх ільняной калекцыі, — не хто іншая, як «знакамітая лайфстайл-блогерка Бэтсі По». Прасцей кажучы, іх колішняя аднакласніца Ліза Паўзункова!!! Якім чынам Ліза-Падліза паспела зарэкамендаваць сябе яшчэ і спецыялісткай у модзе, было загадкай. Запрасіць Бэтсі прапанавала Данута, якой тую нехта параіў, а яна нікому не расказала. Да літаратараў, такім чынам, у госці ехаў Уладзімір Арлоў, да музыкаў — Лявон Вольскі, а да мадэльерак — Паўзункова!!!

Дзяўчаты тут жа кінуліся да Статкевіча, якому не трэба было двойчы тлумачыць, што пара абвешчаць аранжавы ўзровень небяспекі. Ён ужыў увесь свой спрыт і абаянне, каб пераканаць Дануту перайграць гэты пункт праграмы. Галі Максім па сакрэце сказаў, што ёсць ідэя запрасіць саму Бандарчук, але нічога абяцаць ён не можа.

Тым не менш, усё склалася як найлепей. У ліпені Ксеня працавала на здымках каталога ў Латвіі, таму магла прававіць выходныя ў гасцях у іхнім летніку.

Да таго ж Ксеня займалася дабрачыннасцю і сябравала з украінскім філіялам той жа міжнароднай арганізацыі, да якой належаў экафонд Дануты і Літавора. Ксеня, як і яе брат-блізнюк, знакаміты тэнісіст Даніла, вярнулася ва Украіну, дзе патрыятычна паступіла ў Кіева-Магілянскую акадэмію на медыя і камунікацыі. Ці ўдавалася ёй, аднак, з такой запатрабаванасцю на галоўных подыумах планеты з'яўляцца на вучобе, было няясна.

— Ты прабач мне, Сонька, але я бяру назад семдзесят пяць адсоткаў усяго кепскага, што была нагаварыла пра Статкевіча, — сказала Галя, калі скончылася дэфіле мазырскіх мадэлей, сустрэтае авацыямі, і да Ксені выстраілася чарга на фота са знакамітасцю. — Каб я ўсе сто забрала, ён мусіў бы завабіць у Беларусь Веру Вонг, але гэта хіба немагчыма.

Калі Ксеня знаёмілася з Соняй, то абняла яе, як сястру:

— Дэн расказваў мне пра цябе! А ўжо колькі Макс расказваў! Мне здаецца, я цябе сто рокаў ведаю! Сябры Макса — нашы сябры! Знай, што ў Кіеве табе заўсёды радыя.

Ксеня настаяла на тым, каб яны з Соняй абмяняліся экафондаўскімі майкамі. Маўляў, даўні славянскі звычай у знак дружбы. Забрала сабе Соніну белую «ўнісэкс», якая на дзяўчатах крыху вісела, і аддала сваю, дзявочага крою, якая Соні была як улітая. Ва ўкраінскім экафондзе майкі былі шэра-блакітныя, без рукавоў, і эмблема была маленькая, а не на ўсю спіну, — значок на грудзях.

Магчыма, гэта дзеля Ксені Максім прапанаваў, каб важацкая гарбата адбылася не ў апошнюю ноч, а за пару дзён да канца змены.

У суботу пасля адбою ў карпусах пакінулі толькі дзяжурных. Астатнія сабраліся на паляне над перакатамі, на высокім беразе Віліі, каля вогнішча.

На турыстычных дыванках урачыста расклалі печыва, сушкі, цукеркі, шакаладкі — хто чым багаты. Лёша Васілеўскі выкаціў са складу апошнія бляшанкі згушчонкі.

Міхась з Генадзем знялі з «рагатак» вядро і ў кіпень засыпалі заўсёдную «Прынцэсу Нуры», аздобленую мятай ды маліннікам. Потым вядро накрылі сядушкай. Цяпер гарбату належала «спужаць» — падкрасціся ціха, каб яна нічога не западозрыла, — і, зняўшы накрыўку, хорам гакнуць з усяе моцы. Тады заварка тут жа асядзе на дно.

Такому жарту навучыў усіх удзельнікаў летніка Міхась у паходзе — і пад канец змены гэта зрабілася любімым усімі рытуалам. Пабачыўшы, як трыццаць дарослых людзей з сур'ёзнымі тварамі з усіх бакоў паўзуць да закопчанага вядра, накрытага сядушкай, украінская мадэлька Ксения разрагаталася і доўга не магла спыніцца.

Данута глядзела на моладзь, сярод якой сваёй пачувалася яе дачка Алеся і вёў рэй Алесін хлопец, прыгожы і здольны Максім, — і шчасліва ўсміхалася сваім думкам. Калі разлілі гарбату, начальніца летніка падзякавала ўсім за руплівую працу ў камандзе і запрасіла ў наступныя праекты. А потым, спаслаўшыся на стому, развіталася і вярнулася ў санаторый.

— А-а-а-а, Янка, яны без нас спужалі гарбату! — захныкала Алена Канькова.

— Дык а дзе вас носіць?

— А вы ведаеце, што такое пакласці трэці корпус? Гэта ж не ў вас у другім: варта Ігнацюку ўзяць ракетку ў рукі — усе адразу па ложках, як мышы! А іначай — адціскаюцца ці прысядаюць. Мы так не можам!

— Ды ладна, не трэба заліваць! Мусіць, хадзілі пад Дрэва Любові папесціцца ў сістэме?

Каля вогнішча зарагаталі.

— У якой сістэме? — ціха перапытала Соня Галю, якая сядзела праваруч ад яе.

— Ну, гэта калі спальнікі адзін на адзін накласці і разам сашпіліць — атрымліваецца «сістэма»: удваіх у намёце начаваць можна.

Канькова і Каланіцкі настроілі таварыства на фрывольны лад, і ўсе сталі абмяркоўваць «важацкі люкс» у гасцях у Міхася ды Генадзя, куды Соня так і не трапіла. Маўляў, чым там поначы ў двухмясцовым намёце, пастаўленым на водшыбе каля ракі, займаліся важацкія пары, асабліва ў спалучэнні «дзяўчына — хлопец»?

— Э-э-э, Стэфка, ты не думай, мы з Альжбетай Янаўнай ночылі кожны з дзецьмі свайго гандару! — сказаў Алесь Снежцы. Яны сядзелі леваруч ад Соні і ўжо, не хаваючыся, абдымаліся.

Потым у дальнім ад Соні баку паляны загаварылі на тэму «начавалі ў адным ложку і не пераспалі», якая выклікала жывыя дыскусіі. Нехта з хлопцаў казаў, што такое ў прынцыпе немагчыма і што сэксу быць па-любому, бо ніхто не адмяняў інстынкты. Дзяўчаты абураліся, што калі дзяўчына сказала «не» — гэта значыць «не», а не «можа быць» ці «я падумаю». А сітуацыі з начлегам бываюць розныя.

Дзяўчат нечакана падтрымаў Максім Статкевіч. У шуме чужой спрэчкі Соня раптам пачула ягоны голас: «Ну, у мяне такое было. І стрымацца цяжка, асабліва калі цябе цягне да дзяўчыны. Але лепш не пачынаць, калі не гатовы, бо потым будзеш шкадаваць, што ўсё адбылося не найлепшым чынам. Калі ўсё сур'ёзна, паспяшаўшыся, усё сапсуеш».

Чорт! Ён жа хадзіў у паход з Алесяй і яўна начаваў з ёй у важацкім намёце. І высакародна не зрабіў «гэтага» да вяселля... Ці не таму, што поруч была будучая цешча Данута? Высокія адносіны!

Але тут у Соні шалёна закалацілася сэрца. Тая ноч перад Новым годам у яго дома! Яны тады ж спалі на адной канапе!!!

Ці магчыма, што ён меў на ўвазе той выпадак?

У гэты момант да вогнішча падышоў смаленскі рыцар Яраслаў Цёркін.

— Вітанні грамадзе! — сказаў ён па-беларуску. — «Гэй-гэй, сядзьма ў кола ды вясёла выпівайма, размаўляйма...» Можна я далучуся?

Яго запрасілі сядаць, але ўсе навокал адразу неяк напружыліся. Соня даўно заўважыла, што Яраслава ў летніку не надта любілі. Выглядала, што ягонае шчырае памкненне да беларушчыны захапляла толькі Літавора. Астатніх яно закалёбвала. Магчыма таму, што расеец Яраслаў з усіх сілаў імкнуўся перабеларусіць самых шчырых беларусаў і любую размову скіроўваў на любоў да гісторыі і свядомасць ці, дакладней, несвядомасць беларускага народу.

Вось і цяпер ён пачаў захоплена дзяліцца сваімі ўражаннямі ад знаёмства з Уладзімірам Арловым, які падпісаў яму кнігу «Дзесяць вякоў беларускай гісторыі».

Усе ветліва слухалі, але ціха тухлі. Было ўсцешна: чалавек з Расіі адкрыў для сябе, што беларусы і рускія — розныя нацыі, і лічыць, нібы беларуская нацыя — круцейшая за рускую, бо мае еўрапейскую гісторыю і ўсё такое, але Яраслаў пераказваў рэчы, якія ўсе тут ведалі са школы. Прычым такім тонам, нібы яны іх не ведаюць, не прымаюць і не падзяляюць, і таму патрэбная агітацыя. Такое моцна раздражняла.

Нарэшце смаленскі аратар заявіў, што кожны сумленны беларус мусіць адраджаць традыцыю не толькі мовай, але і паводзінамі ды стылем — не мацюкацца, быць абыходлівым з усімі, не грубіць старэйшым, насіць адзежу з этнічнымі элементамі ці хоць бы з патрыятычнымі цытатамі, а дзяўчатам варта адмовіцца ад джынсаў, бо амерыканскі

ўплыў, і насіць спаднічкі з натуральных тканін, бо так яны прыцягнуць энергію космасу...

— Урэшце, як ты можаш выхаваць дзяцей патрыётамі Беларусі, калі на табе футболка з надпісам «Chicago»? — задаў ён рытарычнае пытанне.

— Я яму зараз увалю! — прашыпеў Алесь. У ягоным гардэробе акурат мелася такая адзежына.

— Яраслаў, гэта ўсё вельмі цікава, — мякка перапыніў яго Статкевіч. — Але, можа, не варта раскідвацца абвінавчваннямі? Сярод нас няма нязгодных з табою. Усе тут любяць і шануюць Арлова. Вось, напрыклад, цытата з майго любімага твора.

Тут Максім карцінна прыплюшчыў вочы і пачаў дэкламацыю:

Яна прыходзіла да мяне ў розных абліччах — то зеленавокай шатэнкаю з круглай радзімкаю пад брывом, то серабрыстай тонкаю бландзінкаю з кароткай «марсіянскай» стрыжкай, то... Навошта гэты пералік з наборам зашмальцаваных эпітэтаў, калі дзясяткі яе абліччаў не змаглі схваць таго, што гэта заўсёды была Яна — яе сунічныя смочкі, яе бясконца знаёмыя пальцам хрыбеткі, яе лона, якое я называў імем маленькага ласкавага звярка, яе вусны, якія даводзілі маю плоць да белага кіпення. Памятаю, як у зімовым альпійскім гатэльчыку, гледзячы ўранні на яе цела, я маліўся, каб для гэтага цёплага палевага колеру, для даўгіх і тонкіх, але такіх моцных точаных ножак, для літых грудак з пяшчотнымі цёмнымі дзюбкамі, для бездакорнай спіны з раўнюткам паскам пазваночніка і дзвюх крутых, зробленых з жывога мармуру палавінак там, дзе спіна губляе сваё найменне, каб для ўсяго, што я бачу, час спыніўся...

— Што за непатрэбшчына? — паморшчыўся Яраслаў.

— Гэта «Краявід з менталавым пахам». Але ўсё ў парадку: ты два гады як беларус, і таму чытаеш творы Арлова для дзяцей. А я — васямнаццаць гадоў як беларус, і мне ўжо можна творы Арлова для дарослых.

Жарт даходзіў да прысутных паступова. Неўзабаве ўсіх пранялі кашаль з чханнем — дзяўчаты ды хлопцы рабілі высілки, каб не разрагатацца. Гасціннасць часам — цяжкае выпрабаванне.

— А што мы балбочам, калі можна спяваць? — уратаваў сітуацыю Янка Каланіцкі. Яму перадалі гітару — і дзясяткі галасоў грымнулі неўміручыя «Тры чарапахі».

А Соня сядзела аслупянеўшы. Яна адмаўлялася верыць вушам. Максім толькі што працытаваў тое, што яна пару месяцаў таму змясціла сабе на сцяну ў «кантакціку». Яна наогул мала пісала ў інтэрнэце, але пасля знакамітых Чорных чытанняў, пачуўшы даклад на тэму «Краявід з душком патрыярхату: феміністычная рэвізія “дарослай” прозы У. Арлова», яна запасціла менавіта гэтую цытату і напісала, што не ва ўсім пагаджаецца з аўтаркай дакладу, але прачытаць гэтую кнігу з пазіцыі жанчыны было сапраўды добрай парадай, і што ёй было б непрыемна, каб мужчына, што кажа, нібы кахае яе, даваў імёны часткам яе цела ды маліўся, каб яны ніколі не старэлі. «А што думаеце вы?» — дадала яна напрыканцы, але дыскусіі не атрымалася. Яе пост нават ніхто не залайкаў.

І вось толькі што Максім ужыў гэтыя пару абзацаў, каб падкалоць Цёркіна. Бо наўрад ці ён сапраўдны фанат эратычнай прозы Арлова. Ён проста выцягнуў з памяці прыдатную цытату. Бо запамінае ўсё, што чытаў калі-кольвек.

А гэта значыць, ён чытаў Соніну старонку, хоць яго няма ў сацсетках. А гэта значыць...

На іх бок паляны прыйшоў Міхась, каб накінуць свой швэдар на плечы Галі.

— Можна цябе на пару слоў? — прашаптала яму Соня. Яны адышліся.

— Прабач, але, можа, ты памятаеш: Максім і Алеся на-чавалі ў адным намёце, калі прыходзілі да вас паходам?

— Ну і пытанні ты задаеш, — пачухаў патыліцу Міхась. — Столькі чалавек за месяц праз нас прайшло, што хэээ.

— Ладна, забудзь! — сказала Сінічка.

Яна развіталася з сябрамі і пайшла, амаль пабегла ў летнік. Шчокі гарэлі.

*Гэй, ла-ла-ла-лай,
Ты не чакай,
Сюрпрызаў не будзе!*

— ляцела наўздагон.

Але тое, што яна сёння чула, акурат было вялікім сюрпрызам.

Нехта высокі і цёмнавалосы дагнаў яе ззаду

«Максім!!!» — ледзь не закрычала Сінічка, але ўчасна схамянулася. Гэта быў не Максім.

— Усё ніяк не злаўлю цябе, Сініца. Лётаеш, як сапраўдная птушка, — задыхана сказаў Васілеўскі.

— Лёша? Ты таксама ў корпус?

— Ага, пайду інсургентаў па ложках паразганяю. Яўна хлопцы да дзевак у пакой набіліся і ў карты рэжуцца.

Слова «інсургенты» Вася ўпершыню пачуў на экскурсіі ў сядзібе Францішка Багушэвіча ў Кушлянах. І так яно яго развесяліла, што з таго часу ён называў так дзяцей у летніку.

— Уф! Ну і працка! — працягнуў Вася. — Калі б мне сказалі, колькі давядзецца ўкалваць за так, ні за што не пагадзіўся б! Добра, збольшага Ротмістрава атраду соплі падцірае, а я на кухні.

— Паслязаўтра ваш банкет. Перад самым ад'ездам... Усе ў чаканні, што вы там такое прыгатуеце, — сказала Соня.

— Пра гэта я і хацеў з табой пагаварыць... — Вася крыху замяўся. — А на спартакіядзе ты заўтра дзе стаіш?

— Мы з Івонай — за рэчкай, на скаладроме.

— А, ну то не пабачымся, відаць. Я ў самым пачатку трасы, на футбольным полі буду. Таму давай мо зараз дамовімся... Я заўтра перад адбоем хачу зладзіць нешта кшталту дэгустацыі. Для сваіх. На кухні сталоўкі а дзявятай вечара. Прыходзь, добра?

— Як цікава! Прыйду, вядома. А хто яшчэ будзе?

— Усе свае, — Вася вырашыў быць загадкавым. — Я не ведаю дакладна, колькі порцый выйдзе, таму ты нікому не кажы, добра? Я сам запрашу. Там усе сустрэнемся.

— Дамова! Абавязкова завітаю! А то ад летнікавых харчоў занудзіліся ўсе, хочацца нейкай разнастайнасці... А для нашай вегетарыяніцы ты асобна нешта прыгатуеш?

— Усё пабачыце, — няпэўна махнуў рукой Васілеўскі і загаварыў пра іншае.

Балбочучы абы пра што, сябры дайшлі да Сонінага корпуса. Па дарозе Вася ні разу не паспрабаваў тупа пажартаваць і пагатоў падкаціць да Сінічкі. Гэта яе прыемна здзівіла. Няўжо таварыш дзяцінства нарэшце пасталеў? Улетку ён прыгожа загарэў, а модная бародка рабіла яго зусім дарослым. Яшчэ раз паабяцаўшы быць на закрытай вечарынцы, Соня развіталася і ўвайшла ў корпус.

Было падазрона ціха. Дзеці спалі. Трэба думаць, «інсургенты» бераглі энергію і фантазію для апошняй ночы перад ад'ездам. Яна па традыцыі піянерскіх летнікаў называлася «вераб'інай». Літавор, якому далажылі, што такое рыхтуецца, паспрабаваў усіх пераканаць, што нашы продкі разгул нячыстай сілы падчас начной навальніцы называлі «рабінавай ноччу». Але педагогі з досведам адка-

залі: няважна, як гэта назваць, галоўнае — усім дарослым не спаць да раніцы. Бо ў Вераб'іную ноч уцякаюць купацца на рэчку, абмазваюць зубной пастай (а яна ж цяпер уся з фторам!) сонных ціхонь, а пякучай маззю ад раматусу, якая потым трапляе ў рот ці вочы, — ручкі дзвярэй, мяняюць месцамі рэчы ў сабраных сумках, крадуць і хаваюць абутак, і наогул робяць усё, каб максімальная колькасць насельнікаў запамніла летнік надоўга. І нават тое, што маленькія чарнобыльцы пражылі самы незвычайны месяц у сваім жыцці і моцна пасябравалі з важатымі, не адменіць гэтай традыцыі.

Соня бухнулася на ложка і зарылася галавой у падушку. Што значылі ўсе гэтыя няяснасці каля вогнішча? Максім не мог прамаўляць тых рэчаў, не цямячы, што яна ўсё чуе і разумее па-свойму.

Але дурное. Ён ніколі не трымаў яе ў галаве, а яна, як заўсёды, усё сабе надумала.

Ты не чакай, сюрпрызаў не будзе.

Раздзел VIII

ЛІЦВІНСКІЯ ГУЛЬНІ

З гэтага берага Вілія выглядала нязвыкла — бы вядомая блогерка, якая зрабіла сэлфі не правай рукой, як зазвычай, а левай. Можна было крыху перадыхнуць, бо ўтварылася паўза паміж камандамі. Соня прысела на край стромы, звесіўшы ногі са скаладруму.

Яны так і не высветлілі, адкуль тут з'явіўся мур з валуноў, па якім без страхоўкі мог ускараскацца нават школьнік малодшага класа. Напэўна, калісьці пра гэта падбала нейкая турыстычная секцыя. Летнік экафонду палюбіў скаладром: дзеці і важатыя часта штурмавалі яго падчас купання. А цяпер ён зрабіўся апошнім этапам выніковай спартакіяды, якую Літавар назваў «Ліцвінскія гульні». «Інсургенты» павінны былі згадаць усё, чым займаліся падчас змены. Яны забівалі мячы ў браму Васілеўскаму і ставілі намёт пад наглядам Генадзя. Прысядалі ды адціскаліся на станцыі Ігнацюка. Скакалі ў спальніках, шпурлялі дроцікі, з завязаным вачыма адрознівалі рагачоўскую згушчонку ад глыбоцкай. Пры канцы паласы перашкод каманды мусілі перайсці раку ўброд і ўскараскацца па скаладроме на пляцоўку, дзе іх чакалі Соня і Івона з тэнісным рыштункам. Нехта з каманды меўся некалькі разоў падкінуць мячык ракеткай, прыняць падачу і ўсё такое — паказаць клас, каб

зарабіць бал за станцыю. Потым дзеці спускаліся на бераг па сцежцы, пераходзілі раку па вярочнай пераправе, якую пільнаваў Міхась, і беглі на фініш.

Івона села побач з Соняй. Дзяўчаты сёння добра папрацавалі ў пары, аднак у паветры лунала няёмкасць. Соня пачувалася непамысна, калі дачынялася з Івонай у летніку, а тая ніколі не навязвалася. Але цяпер Івона загаварыла першай.

— Зося, праўда ж, мы забудземся на былое?

— Зразумела, няма пытання, само сабою, — прамармытала Соня.

— Знаеш, як гавораць: хлопцы прыходзяць і сыходзяць, а сяброўкі застаюцца... Не хачу развітвацца з радзімай на кепскай ночце.

— Ты з'язджаеш? Куды?

— У чэрвені я размаўляла з Когутам. Буду пераводзіцца ў МГІМО ў Маскву. Ёсць магчымасць залічыцца туды на другі курс з мінімальнай даздачай.

— Гэта ўсё праз Максіма, праўда?

Івона ўздыхнула. Памаўчала і загаварыла зноў.

— У мяне старэйшыя браты ў Маскве. Пляменніцы — малыя такія, пацешныя. Мы сябруем. І я па іх ссумавалася ўжо. Ёсць дзе пажыць, і я буду з сям'ёю. А там пагляджу. Не спадабаецца ў Маскве — да сястры ў Кракаў падамся. Толькі польскую падвучыць трэба... А праз Максіма ці не... Я была дурніцай, і мне сорамна перад сабой, таму я спрабую ўцячы. Хоць ад сябе не ўцячэш, ясна.

Княжэўна ўсхліпнула і выцерла слязінку. Прыродная вытрымка дазволіла ёй не разрыдацца перад былой саперніцай. Соня глядзела на яе і ўпотаі захаплялася. У прастай белай майцы экафонду, без касметыкі, з валасамі, сабранымі ў неахайны пучок, Івона ўсё адно выглядала, як тэлевядоўца.

І нават такую эфектную дзяўчыну адрынуў Статкевіч.

— Калі б не Максім, я б у Мінск не паступала. Разрывалася паміж Расіяй і Польшчай. А калі яго сустрэла, калі мы тады дзве гадзіны ў машыне прагаварылі, то я падумала — вось яно. Сапраўднае. І вось ён — знак. Я вельмі доўга сябе пераконвала, нібы Максім нешта да мяне адчувае. Я проста... Я не прывыкла, што мне адмаўляюць. У Наваполацку любы хлопец быў бы маім, калі б я таго хацела. Але неяк не хацелася. Я цяпер разумею, што карысталася імі, хоць мне здавалася, што так павінны выглядаць стасункі паміж мужчынам ды жанчынай. А Максім... Ён заўсёды трымаў дыстанцыю. Быў вельмі блізка — і адначасова так далёка...

Як гэта было знаёма Соні!

— Я мушу расказаць табе адну рэч. Пра турнір у Кракаве. Калі мы адзначалі дзень народзінаў Максіма і перамогу ў кавярні на Казімежы з маёй Марынкай і яе Вітольдам... Максім тады залез у інтэрнэт праверыць пошту і прачытаў ліст ад Вадзіка. Пачаў смяяцца. Мы спыталіся, што такое, а ён адказаў, што Вадзік павіншаваў яго з днём народзінаў і напісаў навіны з дому. І галоўнай была тая, што белы дыван, які Максім так ненавідзіць, ужо не белы, бо ты практыкавалася ў японскай каліграфіі і разліла на яго слоік з тушшу, і маці аддала яго перафарбаваць.

Соня пачырванела, бо згадала той выпадак. Мама Юля тады моцна сердала, хоць спрабавала не паказваць гэтага. А Івона працягвала:

— І тут Максім з Сямёнам пачалі наперабой расказаць пра цябе Марыне, хто ты такая, і Максім пераказаў пра цябе ўсе смешныя гісторыі, якія з вамі здараліся, і асабліва ўсе рагаталі з таго, як вы ад міліцыі ўцякалі на кубку Дэвіса. І як Максіму праз цябе два фінгалы паставілі, і пра школьную эстафету. І яшчэ Макс сказаў, што туш ты разліла, бо яўна няправільная падстаўка, і што ад цябе яшчэ чакаць можна... І калі мы засталіся адны з Марынай, яна

папрасіла паказаць мне тваю фотку ў інтэрнэце. І моцна мяне прапясочыла. Сказала, калі ён гаворыць пра гэтую сваю Сінічку, у яго вочы ззяюць. А ты — кажа яна мне — «у глыбокай фрэндзоне». Я раззлавалася і страшна тады з ёю палаялася. Тыднямі пасля цягнулася гэтая няпэўнасць, і нарэшце у траўні, калі мы здалі апошні іспыт і пайшлі гуляць, я пагаварыла з Максімам. Прызналася. А ён сказаў, што мы проста сябры, ён да мяне нічога не адчувае...

Івона горка ўздыхнула.

— Калі ў летнік збіраліся, я яшчэ не пакідала надзеі. Надзея — нават калі табе казалі «не» — яна ж, падла, не памірае да апошняга! І тут вылезла гэтая Алесья!!! Ты не ўяўляеш, якая я была злая. Я год з ім насілася — і нічога! А тут два разы пабачыліся — і ўжо мамуля іх ледзь не вянчае?! Я вачам не магла паверыць! Адным словам, Зося, мне сорамна, але табе я прызнаюся: я ўвесь летнік за імі шпегавала. Асабліва за Максімам. Я ведала ягоны расклад да хвілін: дзе ён, што ён і з кім ён.

Соня ўсміхнулася. Князеўна Івона была простаай смяротнай. І вельмі нагадвала Соні яе саму ў школе.

— Дык вось, — працягвала Івона. — Калі б на кожным рагу іх не абвясчалі «салодкай парачкай», я б у жыцці так не падумала. Бо ён са мной часам у летніку больш дачыняўся, чым з тваёй Алесьяй, прытым што я яго, як магу, пазбягаю! І я б нават сказала, што гэтае «каханне» — поўная паказуха. Так, я бачыла, як ён яе на людзях і нават пры дзецях то за руку возьме, то абдыме — але ніколі яны нічога такога не рабілі сам-насам! Нават калі яны па лесе па начах туляліся! І наогул! Ведаеш, дзе ён падчас змены бавіў палову вольнага часу?

Соня паціснула плячыма.

— У лечкорпусе ў медыкаў! Ці ў іх пакоях, дзе яны жывуць! Я думала, ён там запаў на кагосьці з даследчыц,

а Алесяй немавед чаму прыкрываецца. Але на каго там западаць? Там дзяўчына адна маладая — Ірына, дык яна замужняя. Я не разумею! Наогул нічога не ясна!

— Так, у медыкаў я яго сустракала, — пацвердзіла Соня.

— Дарэчы, пра медыцыну. Гэтая твая клышаногая Луіза дэ Лавальер усю змену з заматанай нагой прабежала толькі ў пуць! Пытанне: навошта ёй павязка? І ведаеш, што я заўважыла? У яе палову змены была абматаная адна нага, а другую палову — іншая! Я клянуся!

— Ну, гэта табе падалося, — з недаверам сказала Соня.

— Так? І на якой назе ў яе тады павязка?

— На правай... Ой, не... На левай. Слухай, а я не прыглядалася неяк. Зусім не да таго было. Але наўрад ці ты маеш рацыю. А калецтвы ж розныя бываюць.

— Я выматаная і разбітая гэтай гісторыяй, — падсумавала Кубліцкая. — Мне проста таму трэба з'ехаць. З летніка — і наогул, з краіны. Заўтра ў абед па мяне прыедуць бацькі. Тата вельмі хоча пазнаёміцца з Літаворам і Данутай... Можна, добра, што я раней з'еду, ціха. Я не перажыву развітання на вакзале.

— З Максімам?

— Ды з якім Максімам... З дзецьмі маімі! Я так з імі здраднілася... Як цяпер іх пакінуць? Як ты думаеш, з іх хто-небудзь пойдзе ў тэнісную секцыю ў Гомелі? Сямён абяцаў мне, што паедзе іх наведваць...

Тут нарэшце Івоніны ўсхліпы перайшлі ў рыданні.

— Максім, дарэчы, таксама раней з'язджае, — сказала Соня, абняўшы таварышку. — Едзе амаль на месяц у Альпы хадзіць па горных сцэжках са сваім японскім сябрам. У яго самалёт з Вільні, і ён, каб паспець, замовіў начную таксоўку ад летніка да Ашмянаў, і там падсядзе на аўтобус...

Іх гутарку перапынілі галасы. На бераг дэсантаваўся, наблізіўшыся да скаладрому, атрад фізікаў. Івона і Соня ўзняліся і пайшлі да ракетак.

— Ведаеш, Зося, а я вельмі хацела б, каб гэта была ты, — працягнула Івона, калі апошні падлётак пакінуў пляцоўку.

— Я? Хто?

— Ну, тая, у каго ён насамрэч закаханы. Проста таму, што ён сустрэў цябе да мяне. І гэта азначала б, што ён не мяне пракінуў, а проста яго сэрца было занятае... Ай не слухай, мяне нясе, прабач.

— А ведаеш, тут непадалёк ёсць статуя Маці Божай каля крыніцы. Мясцовыя называюць яе Багіняй. Яна цудатворная. І жанчыны з наваколля ходзяць прасіць у яе заветнае. Але...

Тут Соня пераказала Івоне гісторыю, якую пачула ад бабы Уладзі.

— І я ўвесь час цяпер думаю: ці вартае каханне таго, каб абмяняць на яго самае дарагое? А ты б вось папрасіла кахання ў Багіні?

Івона задумалася:

— Для мяне самае дарагое — гэта мама, тата, Марына і... мусіць, гуляць у тэніс. І калі такія ўмовы, што трэба нешта з гэтага страціць, то, вядома, не. Але ты кажаш, гэта калі для сябе прасіць — яна забірае. Я мяркую, калі шчыра папрасіць нешта для іншага, яна дапаможа без дарагой цаны.

— І што б ты папрасіла?

— Думаю, мы з табой разам маглі б папрасіць, і абсалютна відавочна, што.

— Я не здагадваюся.

— Каб знайшлася матуля Нюты.

* * *

Івона вырашыла прабегчыся зірнуць на Багіню, а Соня спакавала ракеткі ў заплечнік і пайшла на бераг. Ногі мачыць не хацелася, пагатоў, на ёй былі нагавіцы. Та-

му яна вырашыла перайсці раку па вярочнай пераправе, якую яшчэ не здымалі.

Засяродзіўшыся на тым, каб не ляснуцца ў ваду (хай тут было неглыбока), і слухаючы каманды Міхася, Соня не заўважала нічога навокал. Таму, саскокваючы на бераг, яна ледзь не ўрэзалася ў Максіма Статкевіча. Той уважліва глядзеў на яе пераправу.

— Прывет, адкуль ты тут? Ужо фінішавалі фізікі? — спыталася яна.

— Ты зараз была вельмі падобная да Лары Крофт з камп'ютарнай гульні, — адказаў той не ў тэму і пачаў адвязваць пераправу.

— А?

— Майка, у яе майка такая самая. І наогул, валасы ў хвост сабраныя...

— А...

На Сінічцы была шэра-блакітная майка ўкраінскага экафонду, якую падарыла ёй Ксеня.

Соня не ведала, як рэагаваць, не ведала, што пра гэта ўсё думаць. Пачуццё захлынала яе, але яна не магла парушыць абяцанне, якое дала сама сабе некалі. Адмаўляючыся ад Максіма ўзімку, яна была перакананая, што ён закаханы ў Івону Кубліцкую. У летніку яе трымала тое, што ён — пара з Алесяй Вялес. А цяпер? Што ёй рабіць цяпер?

Ні слова не кажучы, яна паспяшалася ў летнік уверх па схіле.

Няўтульная зала сталоўкі дзіцячага санаторыя наскрозь прапахла мокрымі анучамі і катлетамі. Пластыкавыя сталы на металічных ножках хісталіся ва ўсе бакі, чакаючы, калі іх спішуць перад капітальным рамонтам. Адзін з гэтых сталоў, аднак, адцягнулі ў кут, да акна, накрывшы

белым абрусам і сервіраваўшы для ўрачыстай вячэры. Але — толькі на дзве персоны.

Соня не адразу зразумела, у чым справа, і круціла галавою, каб пабачыць у сталоўцы сяброў, якіх запрасіў Васілеўскі. Але тут не было нікога, апроч працаўніц кухні Рэгінкі і Наталкі. З'яўленне Соні прывяло іх у экзальтацыю, якую мог выклікаць хіба візіт у іх парафіяльны касцёл біскупа з Горадні. Рэгінка і Наталка былі старэйшыя за цётку Тоню, маці Васілеўскага, але хлопец звяртаўся да іх менавіта так, запанібрата. Ён заўсёды так размаўляў з дарослымі жанчынамі на кухні, і Соня, якая чула гэта ў «Пане Сцяпане», нязменна моршчылася.

Кабеты акурат скончылі прыбірацца і збіраліся дадому, у мястэчка. Але, пабачыўшы Соню, затараторылі:

— А я ж табе казала, што іншая нехта? А ты «Машка, Машка»...

— От Лёшка зух! Зоську!.. Ну, майцеся тут, дзеткі! Савет да любоў! А мы пойдзем хіба, каб да ночы не заседзецца. А то выскачыць на нас русалка, як на таго Толіка пасля Купалля.

І, па-змоўніцку падміргваючы Соні, працаўніцы пакінулі сталоўку.

Васілеўскі выдатна ведаў сяброўку. Яна б ні за што не пагадзілася на спатканне.

Ён стаяў каля стала прычасаны, у сваёй параднай клятчастай кашулі. На пліце нешта спакусліва скварчэла. У вядзерцу на падаконні замест шампанскага астуджвалася бутэлька «спрайту». На стале стаялі парцалянавыя талеркі з мілымі вішанькамі.

Аказваецца, у сталоўцы меўся не толькі металічны посуд.

Першай стравай, якую Вася ўрачыста паставіў перад збянтэжанай Соняй, былі блінцы з мачанкай. І тое, і тое было зялёнага колеру.

— Гэта што?

— Пакаштуй, — папрасіў Вася. Сабе ён не накладаў, а сядзеў насупраць, гледзячы Соні ў рот і чакаючы яе рэакцыі.

— Ачмурэць як смачна, — сказала Соня, пражаваўшы, — ты кухонны геній. Толькі не кажы, што гэта браслаўскія гаспадыні такі рэцэпт вам надыктавалі.

— І так, і не, — адказаў Вася. — Рэцэпт народны, але я яго пераасэнсаваў. Ты ж, відаць, не хадзіла на Машыну лекцыю пра старадаўнюю беларускую кухню? А я наслухаўся ды начытаўся — і мне такое ў галаву прыйшло. Гэтая італьянская каралева, Бона Сфорца, няслаба адукавала цёмны тутэйшы народ і навучыла сялян вырошчваць і, галоўнае, есці салату, латук, пятрушку ды ўсё такое. І вось я падумаў: а чаму б не замяшаць усяго гэтага ў мачанку? Блінцы з зялёнай цыбуляй ды пятрушкай і падліва з травамі Правансу. Ляжала ж на паверхні!

— І гэта вы заўтра будзеце падаваць на банкеце?

— Не, заўтра не. Гэта з майго новага меню для «Пана Сцяпана».

— Думаеш, татка дазволіць табе нешта абнавіць?

— Ну, ён цяпер не адзін рашае.

Соня неўразумела паглядзела на візаві.

— Калі Ірэна ўвесну прыязджала, мы некалькі гадзін з ёй прасядзелі. Ты ж ведаеш, што яна прадае рэстаран у Італіі? Хоча вярнуцца ў Беларусь ды ўкласці тут грошы ў нейкі бізнес. Вось я і прапанаваў ёй з тваім продкам праект рэбрэндынгу «Пана Сцяпана»... Ну, давай глядзець праўдзе ў вочы: з такой канцэпцыяй, як цяпер, даўно заняпаў ваш рэстаран. Не прыносіць такога прыбытку, як калісьці. А ён жа ў казырным месцы! Толькі людзі ходзяць да арабаў есці фалафель на Камароўку, а не да нас — дранікі. Таму трэба ўсё абнаўляць, рухацца далей... Твае мне, ясна, не далі веры, што я ў маім веку на такое здольны. Але я абяцаў у жніўні даслаць Ірэне новую кан-

цэпцыю: інтэр'еры, меню, каштарыс. І ведаеш, што я хачу зрабіць? Спалучэнне старабеларускай ды італьянскай кухні! Мне гэта не адразу ў галаву прыйшло, а як я тут у летніку Машку паслухай. І першай думкай было назваць рэстаран «Сфорца». Але Ротмістрава сказала, што, паводле легенды, Бона Сфорца атруціла сваю нявестку, Барбару. І хоць гістарычна тое няпраўда, людзі ў гэтым перакананыя і наўрад ці пацягнуцца ў рэстаран «Сфорца». Таму гэтую назву я адрынуў і прыдумаў іншую.

— Ну?

Соня не магла даць веры таму, што чула.

— «Відэальцы», — і Вася з сур'ёзным выглядам узняў са стала прыбор. — Па-першае, цяпер мода пайшла на розныя нечаканыя дэталі. А па-другое, менавіта Бона Сфорца навучыла цёмных ліцвінаў есці відэальцамі. Да гэтага лыжкамі хлэбалі ці наогул рукамі. Га? Як табе? Машка сказала, калі падумаць, нешта ёсць у гэтай назве... Асабліва на беларускай мове: у мінскім шуме будзе вылучацца, гучаць нават экзатычна.

— Слухай, мне неяк дзіўна чуць навіны, датычныя май сям'і, з тваіх вуснаў.

— Можа, гэта таму, што мы ўжо амаль як адна сям'я? Чакай, я зараз.

І Вася прынёс з кухні наступную страву. На сподачку ляжала нейкая маянэзная салатка, упрыгожаная вялізнай жоўтай кветкай.

— Гэта мая эксперыментальная «аліўешка», па аўтарскім рэцэпце. І зверху — кветка кабачка. Не бойся, яе можна есці, ну...

Соня недаверліва варухнула кветку прыборамі — і раптам нешта бліснула і дзынькнула. На відэальцы ў яе застаўся вісець тоўсценькі залаты пярсцёнак з невялікім, але дыямантам.

— Вася, блін!!!

— Будзь маёй жонкай, Сініца, — спакойна сказаў Васілеўскі. — Усё ідзе да гэтага, дык давай не будзем адкладаць справу. Ты ж ведаеш, як я цябе цаню. І ўсё для цябе зраблю. І разам мы паставім на ногі ваш сямейны бізнес, заробім на такі дом, які ты захочаш. На ўсё, што захочаш. І са мной табе ніколі не трэба будзе падыходзіць да пліты. І наогул... Ну?

Вася замёр у напружаным чаканні, пазіраючы на Соню. Тая, апусціўшы галаву, калупала салатку. Выпацканы ма-янэзам пярсцёнак яна асцярожна адклала на стол, на папяровую сурвэтку.

— Я перад летнікам сама пасмажыла адбіўныя, — нарэшце сказала яна. — Я не заўсёды буду жыць з татам ці мамай Юляй, варта вучыцца сябе саму абслугоўваць. І Вася, прабач, я не хачу зараз замуж. Я хачу павучыцца, паездзіць па свеце, знайсці сябе ў любімай справе... Слухай, мне толькі васямнаццаць!

— Не «толькі», а «ўжо». Самы час для дзяўчыны вызначацца. І я ж не збіраюся замыкаць цябе дома. Дам выгуляцца. Усё гэта ты можаш рабіць і як мая законная жонка.

— Лёша, паслухай... Ты ж разумееш, што я не магу... адказаць на твае прызнанні. Мы не адчуваем адно да аднаго тое самае. Так што даруй мне, але не.

І Соня асцярожна пасунула сурвэтку з пярсцёнкам да хлопца.

Вася ўздыхнуў:

— Нейкі такі адказ я прадбачыў. Але ведай, Сініца. Прапанова ў сіле. І ты ведаеш, дзе мяне шукаць, калі будзеш гатовая.

— Я даем салатку, ладна?

Многія дзяўчаты любяць паесці не менш за хлопцаў. Але шлях да іх сэрцаў ляжыць яўна не праз страўнік. Так думаў зорны кухар Аляксей Васілеўскі, якому сёння зноў не пашанцавала.

Раздзел IX

ВЕРАБ'ІНАЯ НОЧ

«Калі ты не можаш нешта перамагчы, трэба гэта ўзна-
чаліць», — так сказаў Максім Статкевіч на апошняй пла-
нёрцы перад ад'ездам. Важатыя экалагічнага летніка
далучыліся да ўсіх бясчынстваў сваіх падшэфных, а нека-
торыя з гэтых бясчынстваў нават прыдумалі самі. Пасля
таго, як тэатральны атрад паўтарыў свой спектакль з сядзі-
бы Агінскага, а музычны атрад правёў феерычны канцэрт;
пасля таго, як Васілеўскі з Ротмістравай ды іхнія «інсурген-
ты» зладзілі ў сталоўцы свята беларускай кухні, у летніку
пачалася ўсеагульная Вераб'іная ноч. Ніхто не спаў — усе
бадзяліся, браталіся, абменьваліся адрасамі ды тэлефонамі,
кляліся ў вечнай дружбе, спявалі, плакалі і смяяліся. А шо-
стай раніцы прыбывалі аўтобусы, каб везці дзяцей: каго на
вакзал у Мінск, а каго і наўпрост дадому, на Гомельшчыну.
Да гэтага часу негалосна дазвалялася не класціся.

Соніны малыя сабралі рэчы і паваліліся спаць, як сна-
пы, ужо аб адзінаццатай, абыхаковыя да ўсеагульнага гар-
мідару. Толькі Нюта з Вадзікам сядзелі ў пакоі для гуль-
няў і запакоўвалі для перавозу Вадзікаў, ужо агромністы,
гербарый.

Соня выйшла з корпуса, каб на самоце развітацца з мяс-
цінамі, якія за месяц зрабіліся ёй такімі дарагімі. Яна ве-

дала, што многія важатыя і медыкі цяпер сабраліся ў сталойцы, каб праводзіць Максіма. Той мусіў з'ехаць уночы. Ягоны станковы запlechнік ужо на банкеце стаяў у кутку сталойкі, чакаючы, пакуль гаспадар давершыць сваю адказную працу і вырушыць далей, насустрач новым прыгодам. І Соня вельмі не хацела туды ісці, у тую сталойку.

Бо ўсё, пра што яна магла думаць у апошні дзень, — гэта Максім і каханне да яго, якое забушавала з новай сілай. Учарашняя Васева прапанова замужжа амаль не адбілася ў памяці. А тое, як Максім абыходзіўся з ёй у летніку, як часам глядзеў на яе, што казаў ёй, усплывала зноў і зноў. А дазнаўшыся ад Кубліцкай, што ягонае сэрца па-ранейшаму незанятае, яна наогул страціла галаву.

Але ці сапраўды гэта так? Ці можна верыць узлаванай Івоне, што паміж Максімам і Алесяй нічога няма? Яны сапраўды паводзіліся ў летніку, як пара! Якія тут могуць быць інтрыгі ці хітрыкі?

Ці не прасцей пайсці да Максіма і нарэшце пагаварыць з ім? Пакуль ён не з'ехаў на месяц з Беларусі, пакінуўшы Соню мучыцца здагадкамі. Што ён да яе адчувае? Ці памятае ён той пацалунак на выпускным — і навошта тады зрабіў гэта?

Гэй, ла-ла-ла-лай,

Ты не чакай, сюрпрызаў не будзе!

— спяваў шматгалосы хор. У альтанцы каля лечкорпуса адбываліся развітальныя пасядзелкі пад гітару Вані Каланіцкага. Там сабраліся падлеткі з некалькіх атрадаў. Песня «Тры чарапахі» зрабілася гімнам змены.

Соня адкрыла брамку за трэцім корпусам і, угадваючы ў цемры сцежку, пасунулася да перакатаў.

Яе ўлюбёнае месца не пуставала. У шум вады тут уплятаўся ціхі перабор струн. На паляне над стромай яна па-

бачыла Арсеня — аднаго з важатых музычнага атраду. З Арсенем Соня пазнаёмілася яшчэ на Арлоўцы. Ён быў вядомым маладым гітарыстам і нядаўна заснаваў рок-гурт, а на жыццё зарабляў, выкладаючы ў музычнай школе і прыватна. Хлопец сядзеў на раскладзеным спальніку і найграваў сабе нешта, паглядаючы ў нататнік і асвятляючы яго сам сабе налобным ліхтарыкам.

— О, Зося, вітаю! А я думаў, ніхто не прыйдзе. Усе разбрыліся. А я хацеў прэзентаваць некалькі песень, якія напісаў тут, у летніку.

— Ну, можа, падцягнуцца яшчэ.

— Гэх, не веру! Куды мне цягацца з гэтым вашым Каланіцкім і ягонымі трыма акордамі! — удавана пакрыўдзіўся Арсень.

— Не раўнуй, — засмяялася Соня. — Я прыйшла і буду цябе слухаць.

— Ну то слухай. Гэта пераклад. Я толькі што перапёр на беларускую мову песню Леанарда Козна, цяпер прэм'ера.

Вянец святла счарнеў датла,

Жыццё сустрэў нябыт.

Пацалавала — і сышла,

І я на Бугі-стрыт.

Глыток віна і тытуню — і я цвярозы ўшчэнт.

Прыбраў паперы ад агню, наладзіў інструмент.

Я ў трафіку жаданы госць, бо маю час і спрыт.

Я той, хто ёсць, пакуль мне ёсць кім быць

на Бугі-стрыт...

— Оёй!

Арсень трымаў нататнік каленкай, але варухнуў гітарай — і старонкі згарнуліся. Соня спрытна падхапіла яго і разгарнула для Арсеня.

— Бугі-стрыт? Дзе гэта?

— У Сінгапуры, здаецца. Толькі вуліца Бугіс-Стрыт называецца. Коэн натхніўся ёю і прыдумаў сваю ўяўную вуліцу. Удзень на ёй віруе жыццё, гандаль, кіруюць рацыяналізм і грошы. Але ўночы яна ператвараецца ў містычнае, рамантычнае месца, якое збірае ўсіх, хто дарагі паэту. Слухай далей, там вельмі прыгожа:

*Я помню ўсе твае лісты, ўсе нашы гарады,
Азёры, любая, дзе ты выходзіла з вады.
А я лавіў цябе ў ручнік, цалуючы наўзрыд,
І быў агонь, а потым знік — і я на Бугі-стрыт.*

— Арсеню, я ў цябе адну рэч спытаюся. Толькі ты сур'ёзна пастаўся. Скажы, гэта кепска, калі дзяўчына бегае за хлопцам?

— Ці кепска, калі дзяўчына бегае за хлопцам... — задуменна прамовіў Арсень. — Думаю, гэта добра. Мая жонка за мной два гады бегала. І я цяпер ёй за гэта толькі ўдзячны. Да мяне самога б у жыцці не дайшло, каго і што я страчаю.

*Вялікі дзякуй, што прыйшлі, усе, каго люблю,
З кім дзелім радасці зямлі й вяртаемся ў зямлю.
Вітаем лета і зіму, і свет нам не абрыд,
Але не ведаем, чаму прыйшлі на Бугі-стрыт.*

— Калі маеш за кім бегчы — бяжы, дзеўка!

— Так, Арсень я сапраўды пабегла. Дзякуй, гэта крутая песня!

*Вянец святла счарнеў датла,
Жыццё сустрэў нябыт.
Пацалавала — і сышла,
І я на Бугі-стрыт.*

— Скажыце, а Максім яшчэ намерсе? Я не развіталася...

Данута і Літавор выходзілі з будынка сталоўкі, несучы на рука Міндоўга і Гедзіміна. Хлопчыкі спалі.

— Вы размінуліся, — шэптам адказала Данута. — Максім толькі што пайшоў на прыпынак. Але не даганяй яго. Яго праводзіць Алеся. Думаю, ім ёсць што абмеркаваць сам-насам.

— Не, вядома ж! Даганяць не буду, — бадзёра сказала Соня. Але калі кіраўнікі ўвайшлі ў свой корпус, з усіх ног прыпусціла ў галоўную браму, па асфальтавай дарозе, якая вяла на прыпынак.

Гэй, ла-ла-ла-лай,

Ты не чакай, чаканне дастала!

— чулася наўздагон. Хор Каланіцкага перайначыў прыпеў «Трох чарапах» — цяпер ён поўніўся аптымізмам.

Соню сапраўды дастала чакаць. Яна дагоніць Максіма і выкажа яму ўсё, што накіпілася на сэрцы. Нават калі давядзецца зрабіць гэта ў прысутнасці Алесі. Толькі б не было позна... І тут...

Не! Толькі не гэта!!! Перад брамай санаторыя, проста як разлапісты дуб перад лыжніцай, што разагналася з горкі, вырас смаленскі фельчар-патрыёт Яраслаў Цёркін.

Гэта магло быць надоўга. Занудства Цёркіна было бяскайнім, як прасторы яго радзімы, «восем тысяч дзвесце верст пустаты», як спяваў ягоны кумір і суайчыннік. А Сонін час ішоў на секунды. Па асфальтаванай дарозе, што прасціралася за магутнай Яраслававай спінай, аддалася Соніна каханне.

— Як добра, што я цябе сустрэў! — узрадаваўся фельчар. — Ты няўлоўная.

— Яраслаў, прабач, я страшна спяшаюся, у мяне справа жыцця і смерці.

— Я не займу шмат часу.

Зразумеўшы, што Соня сапраўды зараз сарвецца з месца і ўцячэ, Яраслаў перайшоў да сутнасці:

— Ты не магла не заўважыць той агонь, які палаў між намі падчас гэтых тыдняў на Віліі. Таму прапаную не хадзіць наўкола. Будзь маёй дзяўчынай. Ты магла б перавесціся на завочнае, пераехаць да мяне ў Смаленск. Я навучу цябе шыць старажытныя сукні — у мяне дома швейная машынка. У клубе «Харугва» ты будзеш граць ролю смаленскай княгіні...

Соня не верыла сваім вушам і перш, чым Яраслаў змог працягнуць жывапісанне яе шчаслівага лёсу на смаленскім пасадзе, абрубіла ягоня залёты:

— Ды ты з дубу ляснуўся! Нікуды я з табой не паеду!

— Што здарылася? Усё ж было добра. Што не так?

— Што не так? Ты сур'ёзна?! Нібы я не ведаю, што на важацкай гарбаце ты выкаціў прапанову сустрэкацца Адэлі, а на наступны дзень — Паўліне і Хрысціне: адной перад сняданкам, другой — пасля. Стэфу ты сватаў, на-прасіўшыся з ёй на станцыю на спартакіядзе, а Галю — вось цяпер, перад банкетам! І гэта толькі тое, што мне паспелі перадаць. Ты праўда думаеш, дзяўчаты не дзеляцца такімі рэчамі?

Яраслаў засоп, не ведаючы, што адказаць на такія закіды. Нарэшце ён прамовіў плаксіва:

— Так, значыць, адмаўляеш мне? Не хочаш быць маёй княгіняй? Чаму?

— Чаму? Ты яшчэ пытаешся, чаму?!! Ды таму што ты МАСКАЛЬ! — прасычэла Соня, як раз'юшаная котка, і перш, чым Цёркін зрэагаваў на смяротную для яго абразу, з высокага старту прыпусціла па асфальце.

Ад брамы санаторыя да прыпынку, куды Максім выклікаў таксоўку, было недзе з кіламетр. Соня неслася як страла і нагнала парачку. Але, пачуўшы наперадзе галасы, збочыла ў лес. А раптам Івона памылялася — і Соня зашкодзіць апошняму спатканню закаханых? Сягнуўшы дарогі, яна схавалася за густым хмызам лазы, які рос акурат праз дарогу ад прыпынку, і падрыхтавалася слухаць.

Яна чакала пачуць што заўгодна, але толькі не тое, што пачула.

Цемра была непраглядная — шпіёнка адрознівала толькі светлыя плямы вопраткі. Мяркуючы па глухім гуку, Максім скінуў заплечнік на зямлю.

— Ну ты і напакавалася. Дзіва, як усё гэтае дабро ўлезла ў майго старычка.

— Гэта ж на два-тры месяцы! Затое ты пойдзеш у горы з навятокім плечаком наварочанай фірмы. І наогул, ведаеш, не аддавай. Гэта мая падзяка за свабоду. Да таго ж няясна, калі мы яшчэ сустрэнемся.

— Колькі ў нас часу?

— Дамовіліся, што будуць адразу пасля апоўначы. Значыць, хвілін пятнаццаць.

— Ага, сігнал ёсць, паведамленняў няма. Значыць, усё паводле плану. Давай, кладзіся.

Светлая плямка, якая была Алесяй, прыняла гарызантальны выгляд. Відаць, дзяўчына расцягнулася на лаве прыпынку. Хвілінку было ціха, потым пачуўся засяроджаны Максімаў голас:

— Калі я ўсё правільна зразумеў, у нас толькі адна спроба. З чаго пачнём? Ты ці джып?

— Выбірай сам. Цалкам табе давяраю.

— Добра, тады... Адзін, чатыры, адзін, нуль....

Пачуўся працяглы піск і радасныя выкрыкі:

— Так! Ёсць!!! Давай сюды!!!

Зноў нешта піскнула.

— Уф, паспелі!

— Ура!

— Ну што, Алеся, віншую: мама цябе не любіць.

— Вельмі смешна.

— Ладна, жартую. Проста радуюся, што мая здагадка аказалася правільнай. А мама, вядома ж, цябе любіць. І ўсё гэта было то-о-олькі для твайго добра.

— Слухай, ну мы ж шмат размаўлялі пра гэта. І я яе нават разумею. Проста... Яна прымусіла выбіраць паміж любоўю да яе і... каханнем. І ад гэтага мне так балюча. Што трэба выбіраць. Але ты мяне наўрад ці зразумееш, раз ты ніколі ні з кім не сустракаўся. Хоць, гледзячы на цябе, я не разумею, як такое магчыма.

— Ну... я цалаваўся з дзяўчынай.

— Праўда? Ого! І як гэта — цалаваўся, але не сустракаўся?

— Так атрымалася.

— Дык чаму ў вас не склалася? Яна не кахала цябе?

Максім маўчаў. А Соня ўся ператварылася ў вушы. «Кахала! Кахала! І кахаю цяпер!!!» — хацелася закрычаць ёй.

І ў гэты момант, калі, магчыма, яна дазналася б праўду аб пачуццях Максіма, данёсся гул матора.

— Едуць!

Чорны аўтамабіль зухавата затармазіў каля прыпынку, з'ехаўшы на сустрэчную. З пасажырскага сядзення выскачыла высокая постаць. Постаць абагнула машыну — і з ёй з'яднаўся бялявы сілуэт Алесі. На нейкае імгненне твар пасажыра трапіў пад святло фар. Твар быў маладым, прыгожым і барадатым.

— Андрюша! Миленький, родненький! Наконец-то! Как я ждала!!! — засакатала Соніна напарніца на чысцюткай рускай мове.

Пасля кароткага, але жарснага прывітання той, каго назвалі Андрушам, рушыў да Максіма, які ўжо закідваў свой цяжкі заплечнік у багажнік.

— Спасибо, дружище! — прамовіў хлопец, паціснуўшы руку Статкевічу.

— Не за что! Обращайтесь! — адказаў той.

Алеся каротка абняла сябра і заскочыла ў машыну следам за Андрушам. Нябачны кіроўца тут жа даў па газах — і машына рванула далей, на мястэчка.

Максім Статкевіч выдыхнуў, нібы толькі што разгружаў вагон і скінуў са спіны апошнюю цяжкую ношку. Потым зрабіў пару крокаў наперад, у бок хмыза, за якім стаяла Соня, і выразна прамовіў:

— Сінічка, хопіць там стаяць, выходзь ужо. *В ногах правды нет*, як кажуць рускія.

АДКАЗЫ НА ПЫТАННІ

Соня акуратна села на лаву прыпынку побач з Максімам. Вочы прывыклі да цемры, і цяпер дзяўчына магла добра разгледзець яго зблізку. Хлопец моўчкі глядзеў на яе, робячы намаганні не разрагатацца. Так яны сядзелі і маўчалі некалькі хвілін.

— Як ты зразумеў, што я там хаваюся? Ноч — хоць вока выкалі!

— Апроч таго, што твой жоўты сарафан амаль свеціцца ў цемры? Над хмызам гнюс сабраўся. А ўжо за поўнач, і амаль усе камары спяць. Ты ж чытала кнігі пра Вінету і мусіш памятаць асновы індзейскай маскіроўкі.

— Прабач, часу не было сябе дымам акурваць. Хацела з табой развітацца і пажадаць добрай дарогі, а тут такое. Што ўсё гэта значыць? Што ўсё гэта... значыла?

Максім пырснуў смехам і замест адказу пачаў нека дзіўна расцягваць рот:

— Раз... Раз... *Четыре чёрненьких чумазеньких чертёнка... Корабли лавировали-лавировали...* Ох, як прышпільна. Адвык ужо. Ведаеш, што самае цяжкае ў тым, каб з ранку да ночы гаварыць па-беларуску? Увечары сківіцу зводзіць. І першы тыдзень галава трашчала. А здавалася б, блізкія мовы. Артыкуляцыя зусім іншая! Але гэта было сапраўды

крута! Я за месяц столькі слоў і выразаў даведаўся, колькі за ўсю школу не чуў па-беларуску. Хоць бы ў гэтым плане ўсё было недарэмна.

— Недарэмна што? Куды з'ехала Алеся?

Максім зноў засмяяўся:

— Магу расказаць, і мне нават трэба пасля такога. Але гэта зойме крыху часу. Зрэшты, час цяпер — ключавая катэгорыя. Яго трэба цягнуць. Толькі нам нельга сядзець тут. Давай паціху вяртацца.

* * *

Хваёвы барок пачынаўся за прыпынкам, люстраным таму, каля якога адбывалася сцэна Алесіных уцёкаў. Ледзь прыкметная сцежка вяла адсюль да Віліі, неўзабаве зліваючыся з добра пратаптаным шляхам, па якім працаўнікі і адпачывальнікі санаторыя хадзілі ў мястэчка напрасткі. Ісці гэтай дарогай было крыху даўжэй, але прыемней. Пагатоў, хмары расступіліся, агаліўшы зоры, зрабілася крышачку святлей. Але месяц усё яшчэ ўпарта хаваўся за цёмнай заслонай.

Гэта адразу нагадала Соні казачны лес ля школы, па якім яна калісьці так шмат хадзіла следам за Максам. Толькі той лес быў амаль паркам і яго нават асвятлялі ліхтары, а тут усё было дзіка і таямніча.

Раптам яны згледзелі на моху нейкія маленькія агенчыкі.

— Што гэта? — здзівілася Соня.

— Гэта ж светлякі! Колькі хаджу тут у цемры — упершыню бачу.

Максім збочыў і прынёс Соні маленькую кузурку на далоні.

— Бяры! Не бойся, не кусаецца.

Светлячок даверліва перапоўз на далонь дзяўчыны, але, калі яна ўзяла яго ў жменьку, святло знікла.

— Спужаўся. Дай яму крыху прывыкнуць.

— Шкада, няма ў што пакласці. Вось бы Вадзік узрадаваўся такой знаходцы... Ой, Вадзік... Нюта... Малыя... Калі Алеся з'ехала... Яны ж там адны засталіся! Трэба спяшацца, — схамянулася Соня.

— Не ляці. Канькова і Каланіцкі падзяжураць. А мы іх пад раніцу заменім. Усё адно мне з табой начаваць. Мае рэчы зараз у вашым з Алесяй пакоі.

— Ты не едзеш у горы?

— Чаму? Еду. Але самалёт не заўтра, а праз два дні. Я паспяваю дабрацца ў Вільню з Мінска. Толькі я не ўпэўнены, што мяне пасля ўсяго Данута наогул у аўтобус пусціць.

— Ну то расказвай, што і як.

— Згода, міс Уотсан. Але давай пачнём разблытваць клубок разам. Што, на твой погляд, самае незвычайнае ў Алесінай сямейцы?

— Э-э-э... Усё?

— Ну, само сабою. Але, можа, ты сама нешта асабліва здзіўнае заўважыла?

Соня задумалася:

— Ну, відавочна, што Літавор не родны Алесін бацька. І што Літавор і Данута — несапраўдныя імёны.

— Але, усё праўда. Літавор у пашпарце — Леанід, а Данута — Дар'я. І прозвішча ў іх не Вялесы, а іншае. Наогул, у Дануты, Літавора і Алесі розныя прозвішчы. І Алесіна поўнае імя — Аляксандра. І толькі Міндоўжык і Гедзімінчык — цэзкі вялікіх князёў у метрыках. Як надзея на адраджэнне Старадаўняй Літвы ў межах пятнаццатага стагоддзя. Нешта яшчэ?

— Алеся паводзілася, як зачараваная князёўна. Нібы ёй вакол летніка крэйдай кола акрэслілі, за якое яна ні нагой. Дарэчы, пра нагу. Усіх вельмі здзіўляла гэтая павязка. Нейкая падазроная рана, якая ўсё не гаілася.

— О так.

— А галоўнае, вядома, тое, што яна ўсю змену была тваёй дзяўчынай, а зараз спакойна з'ехала немавед куды няясна з кім.

— Так, бо насамрэч маёй дзяўчынай ніколі не была. Гэта была частка нашага хітрамудрага плана... Пастараюся выкласці ўсё лагічна ды эпічна. Усё, што я раскажу табе напачатку, я визнаваў пакрысе: па драбках, з урыўкаў размоў, намёкаў і супастаўлення фактаў. Можна сказаць, ужываў метады дэдукцыі. Але не бойся, ніякага злачынства не адбылося. Ну, амаль. Прынамсі, у суд ніхто падаваць не будзе... Хоць дзіваў і іспанскага сораму ў гэтай гісторыі вышэй за галаву. А перадагісторыю трэба патлумачыць, каб усе незразумелыя рэчы адразу сталі празрыстымі.

Дар'я-Данута нарадзілася і вырасла ў Горадні, у сям'і медычнага чыноўніка. Яго камандзіравалі туды на працу аднекуль з Расіі — тады нібы была палітыка высялаць службоўцаў з усходу на захад, каб умацоўваць на заходнім рубяжы сэсэсэру веру ў светлую будучыню. Партыя была стырnavым у жыцці маленькай Дашы колькі яна сябе памятае. Бацькі яе і цяпер перакананыя камуністы. Мама мае хімічную адукацыю, раней была адной з галоўных спецыялістак на «Азоце».

Калі Дар'я мусіла паступаць ва ўніверсітэт, не разглядалася іншых варыянтаў, апроч вучобы ў Маскве — толькі там у савецкі час для савецкага чалавека былі сапраўдныя веды і найлепшая адукацыя. Дзяўчына паступіла ў матчыну альма-матэр — на хімфак МДУ. Які скончыла з чырвоным дыпламам і запрашэннем вучыцца ў аспірантуры.

Але пры ўсёй спадчыннай любові да натуральных навук душу маладая Дар'я мела ўскрай паэтычную. Таму ў аспіры яны закахалася адпаведным чынам: у нейкага да-

волі вядомага тады барда і «кавээншчыка». Каханне было ўсёпаглынальным і прывяло ў загс, але замужжа і нават нараджэнне маленькай Сашы не зашкодзіла Дар'і абараніць дысертацыю. Вось толькі шчасця не атрымалася — Алесіны мама і тата, як яна памятае, увесь час сварыліся, і ў выніку ў адзін цудоўны дзень тата проста знік з яе жыцця. Без тлумачэнняў ад мамы.

У школу Алеся пайшла ўжо ў Санкт-Пецярбург. Час быў цяжкі, але маці і дачка неяк круціліся, выжывалі. А потым Алеся некалькі гадоў жыла ў Горадні, у камуністаў бабулі і дзядулі, бо маці з'ехала выкладаць у Хельсінкі.

У Фінляндыі Дар'я зрабілася экаактывісткай і ўступіла ў міжнародную арганізацыю, для якой мы, уласна, цяпер і валанцёрым. Акурат распачыналася праграма дапамогі рэгіёнам, пацярпелым ад Чарнобыля, і Дар'і прапанавалі ўзначаліць наша аддзяленне. Так яна вярнулася ў Беларусь, пасялілася ў Мінску і заснавала экафонд. Забрала да сябе Алесю, якой зноў давялося мяняць сяброў, школу...

Дар'я пасталела і зрабілася кіраўніцай буйной арганізацыі, але схільнасці да мастацтва і мастакоў не пазбылася. Для ўдзелу ў адным з перформансаў на тэму экалогіі ў экафонд завітаў Літавор... Працяг ты ведаеш.

Цікава, што Саша, якая зрабілася Алесяй, і айчыным адразу паладзілі і моцна пасябравалі. Алеся Літавора любіць і паважае. І яна не проста перайшла пад ягоным уплывам на беларускую мову — праз яго яна захапілася гісторыяй, этнаграфіяй ды ўсім такім. Толькі язычніцтва — гэта яе ўласны выбар, якому бацькі, зрэшты, не прырэчылі.

І вось бы жыць усёй гэтай мілай і дружнай сям'і пажываць, добра нажываць, але тут пачынаецца новая драма. Проста жамчужына ў маю калекцыю дзіцячых лёсаў, якія ломяць аб калена дзеля бацькоўскіх амбіцый.

У адзінаццатым класе Алеся сказала, што будзе паступаць на гістфак. Гэта выклікала буру. Бо, як ужо згадвалася,

сапраўдная адукацыя для яе маці магла быць толькі ў адным горадзе свету. І вось гэтага я ніколі не зразумею. Дар'я жыла ў Еўропе, пабралася з патрыётам Беларусі — але калі гаворка зайшла пра будучыню дачкі, умомант уключыліся усе гэтыя імперскія схемы! Вядома, і гарадзенскія дзяды-камуністы сказалі сваё слова. Літавор спрабаваў заступіцца за падчарку, але аказаўся ў меншасці.

Гэтак Алеся падрыхтавалася і паступіла ў Маскву ў МДУ па слядах мамы і бабулі вывучаць хімію, да якой раней яна была абыякавая, а цяпер ненавідзіць.

Дар'я, якая цяпер ужо была Данутай, хацела, каб любімая дачушка паўтарыла яе поспехі, але пазбегла яе памылак. Яна не пусціла Алесю жыць у інтэрнат ва ўсе гэтыя «тусоўкі», зняўшы для яе пакой у цэнтры Масквы ў кватэры сваіх колішніх выкладчыкаў, пажылой прафесуры, сапраўднай маскоўскай інтэлігенцыі, у доме якіх збіраліся людзі, што асабіста ведалі Ахматаву ці Бродскага (ці каго там яшчэ трэба ведаць, каб быць сапраўднай інтэлігенцыяй). І гэтак Алеся два гады была маскоўскай студэнткай.

І вось адбылося тое, што мелася адбыцца. Пажылая прафесарская пара мела не адзін, а два вольныя пакоі ў вялізнай кватэры. І ўзяла яшчэ аднаго жыхара — таксама па выключных рэкамендацыях. Хлопца ці то з Растова, ці то з Разані, выпускніка кансерваторыі, які прыехаў, каб скарыць сталіцу і прабіцца ў музычнай індустрыі. У яго свой гурт, я краем вока бачыў на ютубе — нічога асаблівага, але паслухаць Алесю, гэты яе Андруша — незямныя геній і будучая зорка сусветнай велічыні. І там таксама ў тэкстах духі зямлі, вяртанне да каранёў — мусіць, на гэтым яны і сышліся.

Алеся кажа, што апошняя восень была самым шчаслівым часам у яе жыцці. Ведаеш, яна нават не заваліла сесію — проста крыху з'ехала па вучобе. Але пасля Новага

года адбылася бяда. У клубе, куды яна пайшла з Андрэем, зладзілі аблаву. І Алесю загрэблі. У яе студэнцкі быў за-мест пашпарта з сабою. Хімфак? Значыць, кіслату варыш. Вобшук у прафесарскай кватэры, скандал у дэканаце — прыемнага мала. І хоць ніякіх доказаў, ясна, не знайшлі, яе ў ІЧУ тры дні пратрымалі, з універу паведамлілі маме.

Данута тут жа прыляцела ратаваць дачку ад уласнага лёсу — жонкі музыкі-гулякі. Сышла дзяўчыну ў акадэмку, выселіла яе з прафесарскага гняздзечка і звезла ў Мінск.

Алеся, трэба сказаць, — баец. За пяць месяцаў хатняга арышту двойчы спрабавала ўцячы ў Расію. Пасля першай спробы — дзеўка нават у цягнік сесці не паспела — маці забрала ў яе пашпарт. І тады Алеся пайшла ў пашпартны стол і сказала, што згубіла дакументы. Праз месяц быў га-товы новы пашпарт, але калі былі спланаваныя наступныя ўцёкі, Данута яго знайшла. Яна штодня абшуквала Алесін пакой, бо камп'ютар і мабільнік у яе забралі, каб не спра-бавала звязацца з Андрэем.

— Пасля гэтага Данута павесіла на яе электронны трэ-кер. Вось гэты, — Максім спыніўся і, падняўшы калашы-ну джынсаў, паказаў Соні чорны бранзалет у сябе на ко-стачцы.

— А гэта наогул законна — трымаць чалавека дома су-праць волі?

— Незаконна, вядома. Але наўрад ці Алеся заявіць у міліцыю... Цяпер Данута з мабільніка магла сачыць за пе-расоўваннямі дачкі, і той дазволілі хадзіць у пэўныя месцы непадалёк дому. Парк, кінатэатр, крама. Алеся запісалася на курсы японскай каліграфіі, дзе пазнаёмілася з табою.

— А што Літавор? Хіба ён спакойна глядзеў на ўсё гэта?

— Літавор наогул чалавек харошы, але мяккі і нера-шучы. Камандуе там усім Данута. Пагатоў, нагадаю, Але-

ся — дачка толькі яе. Ён, думаю, не наважваўся пярэчыць. І потым, любое зло, якое адбылося з Беларуссю, ён прыпісвае Расіі і рускім. Наўрад ці ён спрыяў бы таму, каб падчарыца вярнулася ў гнюсную Масковію. Няхай яна нават гэтага нясцерпна хацела. Экафонд ужо амаль год рыхтаваў гэты летнік, Данута вельмі пастаралася пераключыць дачку, зацікавіць. І менавіта таму набрала на працу так многа студэнтаў — каб пазнаёміць Алесю з аднагодкамі і адцягнуць ад маскоўскіх думак. І гэтак у летніку з’явілася ты, а дзякуючы табе — мы ўсе.

Памаўчаўшы, Максім сказаў:

— Я не збіраўся працаваць з вамі. Але разумееш... Экалогія — мая слабасць яшчэ са школы. І калі ўсе навокал наперабой пачалі расказваць пра новы летнік, я вушам паверыць не мог, што нешта такое можа быць у Беларусі. Таму ахвотна ўзяўся несці Вадзікавы дакументы — каб хоць адным вокам зірнуць, што і як. А калі Данута праз дзень запрасіла мяне на размову, я разумеў, што будучь прапапоўваць месца важатага, таму ішоў ветліва адмаўляцца. Але так атрымалася, што ў пакоі, калі я туды ўвайшоў, была толькі Алеся. Мы былі сам-насам роўна сем хвілін. Спачатку я падумаў, што яна вар’ятка і трызніць, але ёй удалося пераканаць мяне. Я выслухаў яе гісторыю. Яна паказала бранзалет на назе. Сказала, яна на мяжы адчаю. І сказала, што ў мяне літаральна закахалася яе маці. І што, калі мы прыкінемся парачкай, Данута будзе думаць, што дачка нарэшце сустрэла «правільнага хлопчыка», і аслабіць ахову. І Алеся нарэшце зможа ўцячы. Я пагадзіўся. Пагадзіўся ехаць сюды памочнікам кіраўніцы і зрабіцца Алесіным падстаўным бойфрэндам, каб дапамагчы ёй. Я крыху разумеў, што яна адчувае. Праз частыя пераезды і змены школ Алеся страчвала сяброў. Гэта мне вельмі знаёма. Расла без бацькі — гэта мне, на шчасце, не знаёма, але затое ціск і скандалы праз паступленне — гэта мая рэчаіснасць

апошняга часу. Апроч таго, я люблю галаваломкі, а гэтыя ўцёкі аказаліся няпростай задачкай. Ты пытаешся, што пра ўсё гэта думаў Літавор. Частка праўды ў тым, што Літавор жыве ў пятнаццатым стагоддзі і думае толькі аб Беларусі. Ён наўсуцэль захапіўся адраджэннем ліцвінства за сродкі спонсараў, і адзіным ягоным клопатам было адцягнуць моладзь ад мабілак і навучыць танчыць мазурку. Вось табе не здавалася дзіўным, што мабільнай сувязі ў летніку не было ані рысачкі, але варта выйсці на асфальт, як вось яно — ловіць?

— Яшчэ б не здавалася.

— Сігнал тут і без таго кволы, але Літавор вырашыў адправіць прагрэс у накаўт. Ён арандаваў самую магутную глушылку мабільнай сувязі, якую знайшоў у Мінску, і за дзень да пачатку летніка прыехаў сюды ды замкнуў у каморку актавай залы.

— Што? Ты ўвесь гэты час ведаў, чаму няма інтэрнэту, але маўчаў?

— Ага. Больш за тое: я дапамагаў у Мінску арандаваць гэтую дуру.

— Ах ты!..

— Ты ведаеш маё стаўленне да мабільнікаў. Вялікай бяды ў тым, што сотня падлеткаў амаль месяц не сядзела з раніцы да ночы ў сеціве, я не бачу. Апроч таго, мне было цікава паназіраць, як будуць развівацца падзеі. І рэчы адбываліся сапраўды смешныя. Данута, калі дазналася пра глушылку, была сама не свая ад ярасці. Найперш таму, што страціла кантроль над Алесяй — трэкер перадаваў перамяшчэнне аб'екта на смартфон праз мабільны інтэрнэт або вай-фай. Але «сэрэдні вікі — такія сэрэдні вікі», што паробіш. У выніку інтэрнэт быў толькі ў Дануты на ноўтбуку праз кабель, які яна працягнула з кабінету начальніцы ў сваю спальню. Сачыць за дачкой яна магла толькі па вечах з уласнага пакою. Зрэшты, увесь наш з Алесяй спек-

такль быў дзеля таго, каб Данута пераканалася: ёй больш няма пра што турбавацца. Па-першае, дачка старалася часцей быць у маці навідавоку. Па-другое, нашы «спатканні». Мы заўсёды падрабязна казалі, куды і на колькі сыходзім, і рабілі роўна так, як казалі, каб Данута бачыла маршрут «джыпіэсу» той, пра які мы заявілі. Вось і цяпер мы вяртаемся ў летнік праўдападобна таму, як ішла б Алеся, праводзіўшы мяне на прыпынак. Гэта дапамагае выйграць ёй час на ўцёкі. Падчас «спатканняў» мы, уласна, гэтыя ўцёкі рыхтавалі, трымаючы сувязь з яе ненаглядным Андрэем.

— Чакай, як жа вы трымалі сувязь без мабільнай сувязі?

— Было няпроста. У першы ж дзень па прыездзе, пакуль не было дзяцей, я ўзяў мабільку і па перыметры аббег летнік. З боку Віліі ўсё было сумна. На беразе — зусім глуха. А вось у супрацьлеглым баку, калі крыху заглыбіцца ў лес, з'яўлялася кволая палачка надзеі.

— Чакай, гэта што, ля Дрэва Любові?

Да Соні пачало даходзіць.

— Але, ля яго, роднага. Я папрасіў Алесю прыдумаць штосьці, каб вечны рушнік на тым канцы паляны не выклікаў падазрэнняў, і яна адразу занялася гэтай вашай легендай. Усе глядзелі толькі на рамантычна аздобленыя галінкі далікатнай вярбы, і ніхто не заўважаў мажнага дуба за дзесяць крокаў. Дастаткова высокага, каб на ім лавіла нават на фоне глушылкі. Дуб гэты калісьці быў борцю для дзікіх пчол пад наглядам дзеда Валянціна. У дупло ад гэтай борці нехта з нас зранку хаваўся, каб злавіць Андрэевы эсэмэскі і напісаць адказ. Там нават былі прыступкі, якія быў змайстраваў дзед Валянцін, але палова пагніла. І я здабыў у санаторыі малаток ды цвікі, каб падрамантаваць лазілку. Зрабілася зусім зручна. У Алесі з Андрэем нават спатканне было тэлефоннае, на Купалле. Яна непрыкметна ўцякла і эсэмэсілася з ім, пакуль мы ўсе балявалі.

Ён на мой тэлефон пісаў. Але гэта ледзь не сталася «памылкай рэзідэнта», бо цяляр санаторыя, калі вяртаўся з нашага Купалля дадому, пабачыў Алесю на дубе. Перапужаўся бедны да паўсмерці. Алеся была ў старажытным строі і ў вянку, таму ён прыняў яе за русалку ці кікімару. Прынамсі, гэтак ён потым расказваў у ваколіцы.

— Але хто б мог падумаць, што ты акажашся такім сувязным чужога шчасця, — з лёгкай падколкай сказала Соня. — Пакуль мы хавалі Папараць-Кветку, Алеся шчабятала з каханым праз тваю мабільку...

— Гэты музыка здаваўся мне слабым звяном нашай авантуры. Летуценны, непрактычны і абсалютна безадказны. Гарэў жаданнем вызваліць каханую з палону, але любя быя нашы канкрэтныя пытанні разбіваліся аб няпэўнасць. Даць рады без машыны было немагчыма — а ў яго нават правоў няма. І не кожнага сябра папросіш, каб дапамог у такой справе. Я параіў яму пашукаць у Маскве каўказца. Бо хлопцам з Каўказу выкраданне нявесты павінна быць вельмі зразумелым прадметам. Гэта спрацавала — ён знайшоў дагестанца, які за бензін пагадзіўся з'ездзіць у Беларусь. Яны зараз трымаюць курс на Маскву, раніцай ужо мусяць быць на месцы. Але гэта я запабягаю... Сваімі паводзінамі мы з Алесяй дамагліся таго, што Данута наогул амаль перастала правяраць праграму сачэння. Апроч таго, я з Данутай праводзіў безліч часу і па працы, і проста за размовамі, каб выклікаць пабоольш даверу і заадно зразумець, што яна за асоба. На правах будучага зяця, так бы мовіць. Так што цяпер мімаволі ведаю кіламетры вершаў Ахматавай і Бродскага, бо запамінаю ўсё, што чытаю ці чую. Дык вось, заставалася зрабіць дзве важныя рэчы. Па-першае, выкрасці ў маці Алесін новы пашпарт. Гэта было лёгка — ён ляжаў навідавоку на высокай паліцы ў Дануціным пакоі, я проста памяняў яго на свой. Ляжыць і ляжыць сабе сіняя кніжачка. Данута нам бязмежна веры-

ла. Бо яе планам было адвабіць дачку ад кепскага хлопца і прывабіць да харошага. І мы прымусілі яе верыць, што гэты план удаўся. Складаней было з трэкерам. На шчасце, я знайшоў у шуфлядцы скрынку ад трэкера з інструкцыяй на нямецкай мове. Адфоткаў яе і з грахам напалам разабраў. Гэта быў бранзалет для хатніх арыштаў, які ўжываюць у Германіі, мадэль для продажу. Ён адкрываўся пультам, які трымае пры сабе арганізатар арышту. Як я падгледзеў, пульт Данута заўсёды насіла з сабою ў паясной сумцы. У інструкцыі я вычытаў, што калі бранзалет адкрыць пультам і закрыць не пазней, чым праз трыццаць секундаў, то ён не падае сігналу трывогі. Мы вырашылі гэта праверыць, і пасля паходу Алеся сказала маме, што бранзалет навярэдзіў ёй нагу. Данута перавесіла яго Алесі на другую нагу. Апавяшчальнік на камп'ютары сапраўды не запішчаў. І яшчэ Алеся пачула, што маці націскае пароль з чатырох знакаў. Я шмат дзён спрабаваў вылічыць гэты пароль, а дапамагла мне ты, Соня.

— Я?! Як?

— Першая версія, з якой я працаваў: пароль — гэта дзень і месяц нараджэння Алесі. То-бок 1611. Але тут паўставалі сумневы. Па-першае, зашмат аднолькавых знакаў. Па-другое, Данута сама магла блытацца, што набіраць — 1611 ці 1116. Па-трэцяе, увязніваючы дачку, маці насамрэч думала не пра яе, а пра сябе — свае страхі, свае памылкі мінулага. Таму нешта звязанае з Алесяй наўрад ці прыйшло б ёй да галавы ў якасці коду. Данута, хоць і чытае нараспеў Бродскага з Ахматавай, — асоба практычная. І ў галаве трымае не адну Алесю, але яшчэ двух малых сыноў, і дзяцей усяго летніка, і справы экафонду. Лічбы мусілі быць такія, якія лёгка праверыць, якія часта трапляюць на вочы, якія заўсёды ў памяці. І калі ты паказала мне на нумар іхняга джыпа, я зразумеў, што ён можа быць кодам — заўсёды ж перад вачыма. Да таго ж нумар складаў

гістарычную дату, дадатковая запаміналка. Так і адбылося. Мы раскрылі бранзалет гэтым кодам, і я начапіў яго на сябе, так што цяпер Алесь для камп'ютара — гэта я.

— А як вы раскрылі бранзалет без пульты?

— Чаму ж без пульты... Я здзейсніў свой першы ў жыцці крадзеж. Спадзяюся, і апошні.

Максім спыніўся і выцягнуў з кішэні нагавіц чорненькую каробачку.

— Але гэта быў крадзеж з прынцыпу. Зранку збіраюся вярнуць Дануце ў абмен на свой пашпарт. Магчыма, гэта будзе наша з ёй апошняя ў жыцці сустрэча.

Размаўляючы, Соня і Максім дайшлі да развілкі над Віліяй. Тут можна было збочыць да летніка, павярнуць у мястэчка або спусціцца да вады, да «верхняга пляжа» — глыбокай затокі, дзе, як віхор на галаве, плаўна закручваліся струмені ракі. На гэтым лясным раздарожжы атрад фатографаў падчас Дня Добрых Спраў змайстраваў лавачку і, расцягнуўшы на вяроўках палатно, абсталяваў фотазону з эмблемай летніка. Наша пара спынілася тут, і Максім, дзелавіта агледзеўшы палатняны заднік для фота, прамовіў:

— Трэба не забыцца зняць перад ад'ездам.

— Прадбачыш, што Данута пракляне цябе за выкраданне яе дачкі, але дбаеш пра маёмасць фонду. Так міла, — хіхікнула Соня.

— У мяне тут ёсць абавязкі, і я выканаю іх да канца. А «выкраданне нявесты»... Ну, гэта быў мой пратэст супраць догмы. І супраць бацькоў, якія любяць кіраваць лёсам дзяцей, ломячы гэты лёс.

Пара прысела на лавачку. Соня раскрыла далонь і пабачыла, што на ёй чыстым дыямантам ззяе светлячок. Ён поўзаў па руцэ і прыемна казытаў лінію жыцця. Соня гля-

дзела ва ўсе вочы і не магла налюбавацца на самы каштоўны ў яе жыцці падарунак.

А ў галаве, як мошкі, мітусіліся пытанні, якія спарадзіў дэтэктыўны аповед Максіма.

— Ва ўсёй гэтай гісторыі, — загаварыла дзяўчына, разглядаючы светлячка на далоні, — у якую я веру толькі таму, што яе раскажаў мне ты, а я маю шкодную звычку ва ўсім табе верыць, — адным словам, ёсць тут тое, што для мяне незразумела. Для мяне людзі, якія размаўляюць па-беларуску, — гэта адназначна вельмі добрыя людзі. Не ведаю, чаму я так думаю. Мусіць, таму я тады прыняла запрашэнне Алесі. А тут аказваецца, што Літавор глушыў мабільны сігнал у летніку, а Данута дык наогул — трымала дачку пад арыштам! Ну гэта ж капец рэпрэсіі. Ні мой тата, ні твае бацькі ніколі такога б не зрабілі — і ты ведаеш, што гэта праўда! — строга дадала яна, пабачыўшы, як Максім набраў паветра ў грудзі, каб запярэчыць. — Ну, прызнайся! Штучкам Мамы Юлі далёка да хатняга тэрору Дануты!

— Па-першае, гаварыць па-беларуску ў жыцці зусім не складана. Адзіная рэч, якая адрозніваецца ад школы, — лепш казаць «мусіш» замест «павінен». Па-другое, перакананне, што беларуская мова сёння лучыцца з высакароднасцю, шакавала б нашых класікаў, бо яшчэ сто гадоў таму па-беларуску збольшага размаўлялі толькі «цёмныя, забітыя, глухія» сяляне. Але ты пра гэта з Алесем лепш паразмаўляй — мы шмат з ім гэта абмяркоўвалі. Я пра тое, што Данута і Літавор маюць права быць звычайнымі людзьмі са сваімі страхамі і заганамі, а рамантызм — гэта насамрэч вельмі жорсткая і бесчалавечная ідэалогія. Але я разумею тваё здзіўленне. Я асабіста не буду шкадаваць, калі яны праклянуць мяне і адлучаць ад сям'і, у якую я, лічы, уліўся... Але ведаеш — гэта вельмі здорава, што дзякуючы табе я трапіў сюды!

— Дзякуючы мне?..

— Ты ж першая пазнаёмілася з Алесяй і Данутай і перавабіла сюды ўсё наша асяроддзе.

Раптам Максім ускочыў з лавачкі і з разбегу зачапіўся за сук хвоі, які навісаў над сцежкай. Зрабіў вакол «сонежка», а потым падцягнуўся разоў дзесяць. Саскочыў на сцежку і абвясціў:

— Трапіўшы сюды, я пазнаёміўся з жанчынай, якая змяніла маё жыццё.

— І гэта не Алеся.

— Не, вядома. Гэта Людміла Данілаўна!

— Ого! І калі вяселле?

— Праз год. Я паступаю ў Сахараўскі ўніверсітэт, на радыялогію. Хачу далучыцца да яе даследчыцкай групы. Бо тое, што робіць яна з вучнямі, — гэта неверагодна. І вельмі важна для здароўя людзей у Беларусі. У кожную вольную хвіліну мяне цягнула ў іхнюю лабараторыю. Яна столькі расказвала і пра свае даследы, і пра сваё жыццё... Ты знаеш, што ў вайну яна была зусім маленькай, я сям'ю спалілі, а яна ўцякла?.. І што пасля вайны з дзетдому яе спрабавалі высласць працаваць у Сібір, але яна зрабіла ўсё, каб застацца ў Беларусі... Яна проста незвычайная. А слухаючы яе імправізаваныя лекцыі за начной гарбатай, я проста сэнс жыцця пабачыў, зразумеў, чым мне сапраўды хочацца заняцца. Гэта так здорава! Я такі шчаслівы, Сінічка!

Узышоў месяц, і ў ягоным святле Максім Статкевіч ззяў, як герой камп'ютарнай гульні, калі яму дасыпае бонусаў.

— А як жа Брытанская праграма?

— Буду сумяшчаць з радыялогіяй. А калі не атрымаецца сумяшчаць, кіну яе. Брытанскую праграму.

— І што ж на гэта скажа тата Віця?

— А мне неяк не цікава, што ён на гэта скажа! Я толькі што дапамог дарослай дзяўчыне зняць з нагі бранзалет для

арыштантаў, бо маці вырашала за яе, з кім ёй сустракацца. Так што я і без бацькоў разбяруся, што мне рабіць у жыцці.

— Што далей будуць рабіць Алеся і Андрэй? — спыталася Соня пасля паўзы.

— Наколькі я зразумеў, у Андрэя для Алесі падарунак. Ён адшукаў яе роднага бацьку. Той выкладае ва ўніверсітэце недзе за Уралам. І яны паедуць на Байкал, а па дарозе будуць аднаўляць стасункі з тым таварышам. І гэты пункт іхняй праграмы мяне насцярожвае.

— Чаму ж?

— Хто ведае, як Данута развіталася з мужам? Можа, ён сапраўды быў кепскім для дачкі? А раптам у яго новая сям'я? Ён можа не захацець гаварыць з Алесяй. Яе могуць чакаць страшныя расчараванні.

— А я думаю, Алесі вельмі важна ведаць, як цяпер жыве яе бацька. Тады яна лягчэй развітаецца з мінулым і зразумее, што для яе істотна. Яна казалася, што хацела б вярнуцца ў Маскву і скончыць хімію. Прытым, што вельмі няпроста ставіцца да хіміі. Можа, бацька параіў бы ёй, як лепей? Так што Андрэй зрабіў ёй сапраўды шыкоўны падарунак.

— Нешта гэты яе Андрэй мне зусім не спадабаўся.

— Ты надта шмат дачыняўся з Данутай, — засмяялася Соня. — Там, на прыпынку, я бачыла двух без памяці закаханых людзей. Хапіла секунды, каб зразумець, якія яны шчаслівыя. І нават калі ў іх не атрымаецца заўсёды быць разам, я рада, што Алесю чакае рамантычнае заканчэнне лета... Але слухай, ці не забавіліся мы тут? Данута можа пачаць шукаць Алесю. Можа, пара вяртацца ў летнік?

— Ды мы блізка ад карпусоў. І Алеся часам хадзіла пасля адбою купацца на верхні пляж, каб ніхто не бачыў.

Бранзалет жа не баіцца вады. Данута падумае, дачка раз-
вітваецца з багінняй Данай, што ўвасобілася ў Віліі.

— Віліі мне будзе не хапаць, — уздыхнула Соня.

— Хадзем, плаваць навучу, — раптам прапанаваў Мак-
сім.

— Што? Зараз? — шырока раскрыла вочы Соня.

— Чаму не? Што нас стрымлівае?

— Ну, напрыклад тое, што я без купальніка.

— У цябе выдатны сарафан. Як намокне, не прасвечвае.
Амаль. Я бачыў.

На тое, каб адказаць: «А пайшлі», — Соні не хапіла па-
ры секундаў.

На лясной сцежцы пачуліся галасы — і неўзабаве з-за
дрэваў з'явіліся дзве кабеты. Гэта былі Рэгінка і Наталка,
працаўніцы сталоўкі санаторыя.

Кожная цягнула ў руках па ладнай торбе, набіткаванай
харчамі. З торбы Рэгінкі па-здрадніцку вытыркала палка
сухой кілбасы — акурат такой, якую давалі атрадам у пай-
ку, калі нехта выпраўляўся ў паход ці на экскурсію.

Пабачыўшы памочніка начальніцы, жанчыны застылі
на месцы. Іх заспелі на злачынстве, і доказы былі навіда-
воку.

— Гэта што такое? — строга спытаўся Максім, ківаючы
на торбы. — Вы крадзежце ў нас сухпай?

— Які ж то крадзеж? Гэта прэмія, — запрычытала На-
талка. — Вы, малады чалавек, думаеце, за такія грошы
нехта рабіць у той сталоўцы будзе?

— Але гэтыя харчы не ад санаторыя, за іх заплаціў наш
фонд, і мы за іх справаздачымся. А вы забралі іх у дзяцей
Чарнобыля!

— Перажывуць вашы дзеці Чарнобыля. У нас таксама
дзеці. І ўнукі, — не здавалася Наталка.

— Васілеўскі ведае, што вы гэта скралі? Крый Божа, ведае, я яго разарву! — завёўся Максім. — А ну нясіце ўсё назад на кухню!

— Максім Віктаравіч, не трэба так нервавацца, — засакатала Рэгінка. — Нічога страшнага не адбылося. Гэта рэшткі, драбкі нішчымныя, усё спішацца. Не ўмееце спісваць — я вас навучу. А ты, Сонечка, што маўчыш? Скажы Максіму Віктаравічу, што ўсё нармальна, усе так заўсягды робяць. У цябе ж у таты кафэ. Ну хто з начальства кухара калі абідзеў? Грэх гэта — абіжаць кухара... Такая харошая, прыгожая дзяўчына ты, такая добрая жонка будзеш для Лёшачкі, ён як табе замуж прапанаваў, мы з Наткай ажно ўсплакнুলі. Пярсцёнак нам паказаў, перш чым рабіць табе неспадзяванку. Такая красівая абручка. Маткі ягонай, з якуцкім брульянтам. А як ззяе!.. А чаго ж ты яго зараз не надзела?

— Замуж? — Максім глядзеў на Соню вялікімі вачыма. — Васілеўскі цябе замуж паклікаў?

— Анягож, паклікаў, — адказала за Соню Рэгіна. — У іх лірычаскі вечар быў учора. Такая цудоўная пара яны. І Лёшка таткі яе прэдпрыціем кіраваць будзе, у іх там ужо ўсё дамоўлена.

І пакуль моладзь не паспела апамятацца, кабеты падхапілі цяжкія ношкі і нырнулі ў цемру дарогі на мястэчка.

Максім стаяў бледны ў святле месяца.

— Што ж, віншую з рамантычным заканчэннем лета, — нарэшце прамовіў ён. — Савет ды любоў.

І перш, чым Соня паспела сказаць нешта, разварнуўся і шпарка пакрочыў у бок летніка.

Соня Сінічка глядзела ўслед высокай фігуры, што імкліва аддалялася. Да яе пакрысе даходзіла, што гэта канец. Канец вечара, канец змены і канец усяму. Усяму, што магло адбыцца паміж ёй і Максімам Статкевічам, але не адбудзецца ўжо ніколі.

Раздзел XI

INBOX СОНІ СІНІЧКІ

Дата: 30 ліпеня 20xx
Ад: Danylo Bondarchuk
Тэма: re Квіткі ў Сімферопаль

Прывіт, Сафі!

Я дужа цешуся, што ты мне напісала. Я ведаю ад Ксю ўсё пра ваш гарны летнік. Здорова, што вы там усе так пасябравалі і цяпер такая кампанія беларусаў сабралася ў Крым. Шчыра запрашаем ва Ўкраіну! Задачку вы мне падкінулі няпростую, але я разумею, што з Мінска на мора купіць прамыя квіткі ў такую пару немажліва. Ці выкупілі вы ўжо квіткі на цягнік Мінск — Кіеў? Ці вас дакладна едзе шасцёра? Напішы мне, прашу, даты. Я буду шукаць тут, паспытаю сяброў, мо ў іх хто ёсць у касах. Абдымаю. Ксю таксама перадае табе гарачыя вітанні.

Дэн

Дата: 2 жніўня 20xx
Ад: Alexandra Viales
Тэма: Уся праўда пра Яраслава Цёркіна

Дарагія мае зорачкі-дзяўчаткі!

Прабачце, што знікла так нечакана. І таксама прашу прабачэння, што з многімі з вас я так па-сапраўднаму і не раззнаёмілася. Ведаю, што вы лічылі мяне ненармальнай — і мелі поўнае права. Каб не ўдавацца ў дэталі, скажу вам, што час у летніку быў для мяне вельмі няпростым, але цяпер са мной усё добра, я ў Маскве з найлепшым чалавекам на Зямлі і заўтра выпраўляюся з ім у важнае падарожжа, дзе я спадзяюся спазнаць сябе і знайсці лагоду.

Пішу вам, каб расказаць пра адну далікатную рэч. Я баялася заводзіць пра гэта мову падчас змены, бо не ведала, як бы вы паставіліся, але цяпер вырашыла напісаць вам. Я падумала, што, калі б нехта рабіў мне такое, я хацела б ведаць. Максім, які таксама ў курсе справы, упрошваў мяне пагаварыць з вамі яшчэ ў летніку, ён вельмі перажываў за пачуцці ўсіх дзяўчат (трэба сказаць, Макс — цудоўны, высакародны хлопец, які проста ўратаваў мяне, я вельмі рада, што багі дазволілі нам аднойчы сустрэцца). Але лепш позна, чым ніколі.

Многія з вас бачылі, як мы гуляем з Максімам. І вядома, успрымалі ўсё адназначна. Прабачце — у мяне была прычына ўводзіць вас у зман і прасіць Макса ўдаваць майго хлопца. Але зараз важна не гэта, а тое, што мы з ім штораніцы бачылі на Віліі дзяўчат-важатых і кіраўніц гурткаў. І кожная з вас была ў кампаніі... Яраслава Цёркіна!!!

Калі сцісла, то Яр той яшчэ прайдзісвіт і гуляў з паловай дзяўчат летніка (а запрашаў усіх, праўда?). Спатканні прызначаў на досвітку, і некаторых паненак вадзіў купання на дальні пляж, а некаторых — на верхні. Прычым ён вельмі пацешна настрайваў абранніц на рамантычны лад, запускаючы на мабіле песні Грабеншычкова ці Бутусава. «Мы будзем жыць с тобой в маленькой хижине на берегу очень тихой реки...» — і ўсё такое.

Не тое каб ён адпеты бабнік — гэта ў яго такая... канцэпцыя. Пару гадоў таму Яр гасцяваў у Літавора ў Мінску і расказваў пра сваю мару — ажаніцца з беларусачкай. Ён тады ўзяў мяне ў асаду, як замак, але Яр страшна абмежаваны і занудлівы, таму я ад ягонай кампаніі як магла пазбаўлялася. Выглядае, у яго зусім не ладзіцца з дзяўчатамі, таму падчас нашай змены ён пачаў дывановае бамбардаванне. «Авось» нейкая паненка з сінім пашпартам і фрыкатыўным «г» паддасца ягоным чарам!

Я паставіла ўсіх у схаваную копію. У адказ на гэты ліст вы можаце напісаць, ці працягваюцца вашы стасункі з Яраславам пасля змены. Калі вы даверыцеся мне, я змагу спраўдзіць, ці не выйшла так, што ён цяпер сустракаецца з некалькімі дзяўчатамі адразу. Канфідэнцыяльнасць гарантую.

Вілія вас барані!

Ваша Алеся

Дата: 9 жніўня 20xx

Ад: Iwona Kublicka

Тэма: Нюта

Дарагія экафондаўцы!

У мяне для вас радасная навіна! Я расказала тату пра зніклую маму Нюты Шчурок, і ён пераняўся сітуацыяй. Маму Нюты знайшлі ў турме ў Краснадарскім краі. Тата аплаціў адвакатаў, абвінавачанне ў крадзяжы несправядлівае, падалі апеляцыю, ёсць надзея, што жанчыну хутка апраўдаюць — і яна вернецца на радзіму. Наша сям'я дапаможа маме і дачцэ ўладкавацца ў Гомелі.

Я спадзяюся, вы радыя не менш за мяне. Калі ласка, не забывайцеся пра нашых цудоўных дзетак з летніка! Я, на жаль, з'язджаю далёка ад Беларусі.

Цалую. ІК

10 жніўня 20xx
Ад: Stalker777
Без тэмы

Соня, здароў.

Нарэшце мы злавілі крайчык інтэрнэту, хутка пішу табе, пакуль халява не знікла. Галя, Стэфа, Генадзь і Алесь перадаюць вітанні. Вельмі хвалюемся, як ты дабралася ў Мінск, ці ўдалося Данілу памяняць табе квіток з Кіева.

Напішы, калі ласка, калі зможаш, як там Віктар Статкевіч. Які ягоны стан? Што кажуць дактары?

Адказваю на пытанне, якое ты задала мне тады на перакатах. Ад Галі я дазнаўся, чаму гэта можа быць для цябе важна. Я напружыў памяць і згадаў, што Алеся спала ў вазжацкім намёце з дзяўчаткамі, а Макс у спальніку лёг ля вогнішча, і яны да раніцы трындзелі пра сонечную энергію з тым фізікам з лабараторыі, які таксама быў з імі у паходзе. Генадзь яшчэ шыкаў на іх, прасіў пацішэй. Так што не — у адным намёце малая Вялес і старэйшы Статкевіч не начавалі.

Трымайся!

Міха

ТОМ ПЯТЫ

Раздзел I

СЭРЦА НА ДАЛОНІ

Соня Сінічка сядзела ў летняй кавярні каля фантана ля Залатых варот і засяроджана ўглядалася ў кубак з капучына, нібы спрабавала прачытаць у белай пене будучыню. Але будучыня ніяк не прачытвалася. Іншая справа — чорная кава: ільсняная, як нафта, вадкасць у нагрэтым кубку блікуе, люструе і прапаноўвае варыянты. Кавы з малаком Соня не любіла, але ўсё адно замовіла. Ад амерыкана ў дарозе ёй мог разбалецца страўнік, а дома яна была патрэбная здаровай.

Так, яна была патрэбная дома. Дома. Патрэбная, як ніколі.

Два дні таму на моры Соня атрымала эсэмэску ад Юліі Статкевіч. Тата Максіма і Вадзіма, Юлін муж Віктар Статкевіч, «тата Віця», як звывклася называць яго Соня, перанёс інфаркт. Стан быў крытычны. Да канца Сонінага адпачынку на моры было яшчэ дзесяць дзён, але яна не думаючы сабралася ў Мінск.

Выехала яшчэ ўчора ў абед, аўтаспынам. Міхась і Генадзь праводзілі яе на трасу і далі шмат парад, галоўнай з якіх была не ехаць аўтаспынам. Але Соню было не стрымаць. Як вынік, увечары яна ўжо была ў Дняпры, дзе заначавала на вакзале, пасля чаго ранішняй маршруткай дабра-

лася ў Кіеў. Ёй усё смыслела ад сядзення ў душным бусіку, нясцерпна хацелася ў душ. Пасля райскай марской затокі пад гарой Аю-Даг, дзе яны з сябрамі жылі ў наметах, кантынентальная Украіна была пеклам.

— Прабач, Сафі, за спазненне, — высокі мускулісты хлопец нахіліўся і пацалаваў Соню ў шчаку пяшчотна, як сястру. — Дзень сёння проста вар'яцкі. Але я дужа рады цябе бачыць.

Дэн Бандарчук замовіў эспрэса ў афіцыянткі, якая тут жа падбегла да іх, і паклаў на столік бледнаваты жоўты лісток паперы. Квіток на цягнік «Кіеў — Мінск», залаты ў гэтую пару года. Соня ў адказ паклала на стол такога ж колеру паперку — 200 грыўняў. Пасля кароткай спрэчкі — Дэн хацеў падарыць Соні квіток, а Соня ўпарцілася, каб той узяў грошы, — разлік адбыўся. Потым наступіла доўгая паўза над кавай.

Трэці раз у жыцці Соня бачыла Дэна, і тройчы яны сустрэліся тут, каля Залатых варот. Упершыню — амаль два гады таму, выпадкова. Праз дурны жарт Лізы Паўзунковай і яе падпявалак Соня ледзь не спазнілася на цягнік падчас школьнай паездкі ў Кіеў, прычым здарылася гэта ў самых хваляванні на чарговым кіеўскім Майдане. Другі раз — нейкі тыдзень таму, калі яны з сябрамі стыхійна рванулі «дзікунамі» ў Крым і Даніла «даставаў» ім квіткі з Кіева ў Сімферопаль праз свае сувязі. Тады ён і ягоная сястра-двайнятка Ксеня Бандарчук, сусветна вядомая мадэль, прыйшлі разам і колькі гадзін гулялі з беларусамі па цэнтры — паказвалі горад. Усе, апроч Соні, былі ў Кіеве ўпершыню. Дэн і Ксю былі ўскрай гасціннымі ды бязмежна шчаслівымі, што камусьці змаглі дапамагчы. Гэтым разам у Кіеве было лета і не было абурэння ўладамі.

І вось цяпер Соня з Дэнам зноў тут, каля гэтага фантана. Сэрца Соні поўніцца самых чорных прадчуванняў. Яна

не ведае, што чакае дома, калоціцца ад думак, што па прыездзе даведаецца самае горшае.

А Дэн разумее яе настрой, не балбоча, не жартуе, медытатыўна мяшае эспрэса лыжачкай, спачувальна пазірае на Соню, дае ёй час пачаць размову. І ў выніку ўсё-ткі загаворвае першы.

— Якія навіны з Мінска? Як пан Віктар?

— Я не ведаю амаль нічога. Толькі тое, што два дні таму напісала мама Юля: ён у больніцы, і стан вельмі кепскі.

— Значыць, я гаварыў з ёй пазней. Пані Юлія тэлефанавала нам учора ўвечары... Але нічога новага не дадалося... Усё застаецца кепска і няпэўна. У пана Віктара цяжкі інфаркт, яго пастаянна возяць у рэанімацыю. Як толькі там яму робіцца лепш — вязуць у інтэнсіўную тэрапію, але яму тут жа горшае. Так і цягаюць па калідорах на каталцы. Пані Юлю туды не пускаюць. Яна не можа нічога дамагчыся ад доктара, не давярае яму. Кажа, інтэрн нейкі. Яна дужа прыгнечаная тым, што адбылося. З яе слоў, пан Віктар ніколі не скардзіўся на сэрца.

— Чаму мама Юля вам званіла?

— Каб мы дапамаглі звязацца з Максам.

— Ён зараз у Альпах, горным турызмам займаецца. Там, напэўна, не ловіць.

— Ды ўсё там ловіць, проста Макс у нас аматар рваць сувязі з цывілізацыяй. Яны з нашым японскім сябруком Коджы спачатку былі ў Маравіі ў трэніровачным лагеры, а цяпер палезлі з групай на перавал на мяжы Аўстрыі са Швейцарыяй. Нейкі маршрут для пачаткоўцаў. Пані Юля папрасіла мяне напісаць Коджы месагу. У яго ж нявеста е, вяселле праз паўгода. Ён дакладна не будзе надоўга знікаць з радараў, — упершыню за сёння Дэн усміхнуўся.

— Вяселле?.. Так рана? Коджы жа ваш равеснік.

— Ага, мы таксама былі ў шоку. Але сапраўды — жэніцца. Але яшчэ больш дзіўна, што ягоная абранніца —

чэшка. Яе бацька — вядомы альпініст, вось Коджы і вырашыў раз і назаўсёды пазбавіцца боязі вышыні і пайшоў у горы. Каб спадабацца будучаму цесцю. А Макс узяўся падтрымаць яго. Яны і нас з Ксю запрашалі, — уздыхнуў Дэн, — але ну ніяк не выходзіла. Праз сямейныя, трасца на іх, абставіны.

— Коджы адгукнуўся?

— Пакуль не, але, едучы да цябе, я атрымаў сігнал, што эсэмэску прачыталі. Спадзяюся, Макс ужо едзе ў Мінск. Ты не ведаеш, калі і з якога гораду ён збіраўся ляцець дадому?

— Нічога не ведаю. У летніку шмат іншых тэм было. А потым, перад ад'ездам, мы зноў пасварыліся.

— Зноў? — хітра спытаўся Дэн. — Няўжо вы калісьці жылі мірна?

— Але цяпер назусім пасварыліся.

— Ну... Хто каго чубіць... — хмыкнуў Даніла.

Тут Соня і разрыдалася. Горка-горка. Дэн перасунуў да яе крэсла, прыцягнуў за плечы і абняў, уткнуўшы ў сваю футболку. Так Соня прарыдала некалькі хвілін. Ад Данілы непрыемна пахла не-Максімам.

— Ну, годзе, Сафі, — Бандарчук паляпаў дзяўчыну па плячы. — У пана Віктара ўсё будзе добра. У вас усіх усё будзе добра.

Потым хлопец праверыў час на тэлефоне і памахаў афіцыянтцы.

— Прабач, гэтым разам на цягнік не праводжу. Мушу бігты. Сёння надышоў той самы важны дзень, якім продкі нас мучылі больш за год. Наш баця абвесціць, што збіраецца балатавацца ў прэзідэнты.

Соня ў момант перастала ўсхліпваць.

— Ну ў цябе і жарты.

— Хацеў бы я жартаваць! Нам сапраўды лепш хутчэй развітацца, не сядзець так адкрыта ў цэнтры. Бо калі прэ-

са пранюхала, нас могуць запаліць — і пачнецца катавасія. Яшчэ і цябе падстаўлю. Ад нашых папарацы адны непрыемнасці.

— А пры чым тут ты?

— Як пры чым? Я частка перадвыбарнай агітацыі. Думаеш, я б так проста вярнуўся ва Украіну? Або Ксю? Гэта мы патрыятызм паказваем, паступілі вучыцца ў нэньцы. З намі год працуюць піяршчыкі, псіхолагі і чорт ведае хто яшчэ. І вось зараз я еду, каб усёй сям'ёй пазіраваць фатографам у вышыванках.

— Бедны — няма слоў! — пакпіла Соня з Дэна.

— Мне дык яшчэ нармальна. А Ксю забаранілі спадніцы насіць, карацейшыя за калена. Во дзе пакутніца.

— Зайздрошчу вам. У сэнсе, украінцам, — уздыхнула Сінічка. — У вас хоць прэзідэнты мяняюцца.

— Не перажывай. Будзе і на вашай вуліцы кірмаш. Пан Віктар акрыяе і яшчэ скажа сваё слова ў беларускай палітыцы.

— Тата Віця? Ніколі! Калі нехта з іх і пойдзе ў палітыку, то мама Юля. Ёй там самае месца. Яна, ведаеш, аматарка плесці інтрыгі...

— Падумаўшы, я б адразу ставіў на Макса.

— А Макс сабраўся ў навуку. Хоча зрабіцца радыёлагам. Таму я б ставіла на Вадзіка.

— Згодны! Вадзіка ў прэзідэнты! — усміхнуўся Дэн, і сябры абняліся на развітанне.

Калі Соня ўвайшла ў «лялечны дом», ён нагадаў ёй студэнцкі інтэрнат у разгар сесіі. Кухня была разбомбленая. Горкамі высіўся посуд — так, нібы там толькі елі, але не прыбіралі за сабою. Будучы прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Вадзім Віктаравіч Статкевіч сядзеў на канапе ў гасцёўні і гуляўся ў стралялкі. На канапе абাপал малога, на фатэлях,

падлозе і наогул паўсюль было раскіданае самае рознае шмаццё.

Пабачыўшы дзяўчыну, Вадзік кінуў джойсцік, зняў навушнікі, падбег і моцна-моцна абняў яе.

— Мама тут? — толькі і спытала Соня.

Мама Юля была ў спальні. Яна згарнулася клубочкам на неразабраным ложку і магнетызавала вачыма мабільнік, які ляжаў побач на шаўковым покрыве. Соня не папярэдзіла, што вяртаецца, — на балансе яе тэлефона быў глыбокі мінус. Але па твары жанчыны яна зразумела, што яе чакаюць.

— Я ведала, што гэта ты ўвайшла. Максім не дабраўся б так хутка.

— Вы сёння елі што-небудзь? Давайце я сняданак нам згатую. Як тата Віця?

— Яго аперыруюць ужо трэцюю гадзіну. Я чакаю званка, што можна ехаць да яго.

Соня зрабіла канапкі з таго, што знайшла ў льядоўні, згатавала кавы маме Юлі і гарбаты сабе з Вадзікам — і сямейнікі селі за вялікі стол у гасцёўні. Тут Юлія Статкевіч і расказала Соні ўсё, што ёй было вядома пра хваробу мужа.

Віктар Статкевіч меў крыху больш за сорак гадоў і любіў паесці — але само па сабе такое не магло б выклікаць праблем з сэрцам. Гэта, мусіць, было спадчыннае. Але ведаць пра гэта Віктар не мог, бо рос у дзіцячым доме. Першы раз яму паблажэла два гады таму, у камандзіроўцы. Ён утаіў гэта ад сям'і. (Тут мама Юля абурана заўсхліпвала.) Адзінай, хто ведаў пра хваробу, была ягоная асабістая памочніца Волечка.

Пасля сэрцавага прыступу Віктар Статкевіч зрабіў статусны ўчынак — запісаўся на прыём да найлепшага кардыёлага Беларусі ў самым прэстыжным медцэнтры. Дыягназ не прымусіў чакаць — уладальніку «Стар сістэмз»

настойліва рэкамендавалі каранарнае шунціраванне. Сэрца ягонае зусім знасiлася. Статкевіч хацеў выехаць на аперацыю за мяжу, але некалькі разоў адкладаў паездку, хоць доктар прыспешваў і страшыў наступствамі. Справы ў кампаніі iшлі ўсё горш, пастаянна здараліся форс-мажоры.

У гэтым жніўні страшная фінансавая турбуленцыя ў «Стар сістэмз» наладжылася на надзвычайную спёку.

— Ён упаў проста тут, у гасцёўні, — кіўнула галавой мама Юля. За сняданкам яна так і не дакранулася да ежы. — Я ведала пра крызіс у кампаніі — выпадкова даведалася, яго ён таксама спрабаваў ад мяне схваць. Але сэрца — гэта было як снег на галаву. Калі б ён толькі пра ўсё мне прызнаўся! Я б не пусціла на самацёк! Мы б з ім даўно зрабілі гэтую аперацыю!

— Чаму яго не праапэрыравалі, як толькі прывезлі на хуткай? — спыталася Соня.

І даведалася наступнае.

У больніцы тата Віця быў вельмі слабы і ўвесь час губляў прытомнасць. Яго адкачвалі ў рэанімацыі — але рабілася толькі горай. Ён ведаў тэлефон свайго лекара, але не мог дазваніцца, увесь час паўтараў ягонае імя, але медыкі не слухалі і лекавалі «па пратаколе». Мама Юля, якая была анігадкі пра ранейшыя мужавы клопаты са здароўем, толькі ўносіла хаос у сітуацыю, пагражаючы дактарам судамі і звальненнямі. Як на тое, былі выходныя, Волечка адасобілася з сям'ёй на лецішчы. Пра інфаркт боса дазналася ад калег толькі ў нядзелю. Кабета тут жа памчалася ў прыватны медцэнтр, падняла на вушы ахову ды дзяжурных. Выявілася, што зорны кардыёлаг у адпачынку за мяжой. Волечка выхапіла медкарту Віктара Іванавіча і настаяла, каб неадкладна звязаліся з доктарам.

— Я гаварыла з ягоным кардыёлагам па скайпе ўчора позна ўвечары, — працягвала мама Юля. — Першае, што я пачула, было: «Ангіяграма. Ці рабілі яму ан-гі-я-граму?»

Незразумелае слова мама Юля вымавіла вельмі старанна, з нейкім нават свяшчэнным піетэтам, бо ў выніку ангіяграфія — сканіраванне сасудаў — уратавала жыццё яе мужу. Пасля званка кардыёлага начмеду больніцы, у якую трапіў Віктар, пацыента перавезлі ў інстытут кардыялогіі і адразу з кабінета ангіяграфіі накіравалі на аперацыйны стол. Усё адбывалася экстранна, бо лік ішоў ужо на гадзіны.

Аперыраваў вопытны і заслужаны хірург. Вось-вось ужо ўсё мусіла скончыцца, і мама Юля не выпускала мабільнік з рук, каб не прапусціць званка Волечкі, якая дзяжурыла ў цэнтры кардыялогіі.

Такім чынам, тата Віця па-за чаргою і бясплатна атрымаў аперацыю, якой іншыя людзі чакаюць гадамі або за якую плацяць вялікія грошы. Але пры гэтым ледзь не развітаўся з жыццём. Яму цяпер ставілі шунты на ўсе чатыры сасуды сэрца — пашыралі іх, каб туды паступала кроў. Гэта было вельмі сур'ёзнае хірургічнае ўмяшанне.

Нарэшце ў мамы Юлі завібрыраваў тэлефон.

— Прывезлі? Ён у палаце? Не ачуняў? Не! Крый Божа, не едзьце па нас, Вольга Уладзіміраўна. Мы ўжо ў дарозе!

— Мама не любіць Волечку, — заўважыў Вадзік, пакуль Юлія Статкевіч выганяла машыну з гаража.

— Проста яна сярдуе, што тая стала на бок боса і ўтаіла такую сур'ёзную праблему, — адказала Соня. — Твая мама любіць усё кантраляваць, каб было па-ейнаму. Але не думаю, што ёй варта злавацца на тату Віцю. Ён жа хацеў абараніць яе ад клопату, сам усё вырашыць, хацеў быць моцным перад ёю.

— І ледзь не памёр, — глуха прамовіў Вадзік.

— Але цяпер усё будзе добра, — абняла яго дзяўчына. — Вось пабачыш. Аперацыя прайшла ўдала, значыць, ён выкараскаецца. І будзе жыць доўга-доўга.

— Абяцаеш?

— Абяцаю.

На фоне светла-зялёных сцен палаты твар таты Віці быў бляклым, як адбелены льяны ручнік. Мужчына ляжаў на ложку ў паўсне, пад кашуляй, накінутай на голае цела, увесь торс яго быў заматаны бінтамі. Калі ў палату ўвайшла Юля з сынам і Соняй, Віктар Статкевіч расплюшчыў вочы і застагнаў:

— Даруй мне, даруй, Юлечка, родная...

— Нічога, нічога, Віценька, не трэба... Табе нельга хвалявацца. Доктар сказаў, яны паспелі, аперацыя ўдалася, з табой цяпер усё будзе добра.

— Ды пры чым тут я, Юля... Кампанія... У нас няма нічога. Я ўсё збэсціў... Мы жабракі. «Стар сістэмз» банкрутуе. Усё, што мы з табой будавалі, пра што марылі... Я нічога не змог, я ўсё заваліў...

— Ты што, пра гэта зараз думаеш? — разрыдалася ў адказ Юлія Статкевіч. — Ну якая кампанія? Пры чым тут грошы! Ты жывы і акрыяеш! Гэта для ўсіх зараз самае гадоўнае.

— Але на што мы будзем жыць, Юлька? Мае сыны... Будучыня нашых сыноў! Усё было марна...

— Віцюля, родненькі, у нас выдатныя, прыгожыя, разумныя, моцныя дзеці, якія за сябе пастаяць. Мы іх добра выхоўваем, яны не прападуць дакладна. Думай цяпер толькі пра сябе... Табе трэба папраўляцца. Я прывезла гранатавага соку...

Назіраць за сямейнай сцэнай без слёз было немагчыма. Соня ціхенька выйшла ў калідор пасляаперацыйнага блоку. Там на металічнай лаўцы сядзела Вольга Уладзіміраўна, або Волечка, як яе называлі ў «лялечным доме».

Гэта была жанчына гадоў пяцідзiesiąці, заўсёды сабраная, заўсёды напружаная, з вечна ўзбітымі светлымі валасамі, скручанымі ў дробныя кудзеркі. Яна нязменна

адзявалася ў пінжак з джинсамі і паўсюль насіла чорны скураны партфель, з якога ў патрэбны момант выцягвала ўсё на свеце: дамовы, білеты, ключы ад машын, расклад семінара, візіткі рэстаранаў або вільготныя сурвэткі — выцерці Вадзіку твар ад шакаладу. Соня часта бачыла яе на Верасовай, але ніколі не размаўляла з ёю. Сеўшы побач з памочніцай таты Віці, яна, аднак, загаварыла.

— Скажыце, прашу вас, у іх сапраўды ўсё так кепска?

— Горш няма куды. Праз два тыдні трэба распачынаць працэдуру банкруцтва, бо заробкі ў верасні плаціць няма чым. Маёмасць распрадаваць давадзецца. Вясёлага мала. А цяпер крэдыторы даведаюцца пра хваробу Віктара Іванавіча і разарвуць «Стар сістэмз» на кавалачкі...

— Ніхто нічога распрадаваць не будзе. І ніхто не збанкрутуе, — пачула Соня на калідоры такі знаёмы голас, які разляцеўся па больніцы ўзрушаным рэхам. Максім Статкевіч скінуў з шырокіх плячэй Алесін станковы запlechнік і абапёр яго на сцяну каля Волечкі.

— Вольга Уладзіміраўна, ніхто не кране «Стар сістэмз». Мы захаваем бізнес. Я іду да бацькі.

І ён прачыніў дзверы палаты, нават не зірнуўшы на Соню.

— Ты звар'яцеў? Табе васямнаццаць!!! — кудлатыя валасы на галаве мамы Юлі сталі старчма, і кабета цяпер выглядала, бы цёмная копія Волечкі, якая стаяла побач і лупіла вочы на сына свайго начальніка. Усе наведнікі хворага таты Віці сабраліся каля вялізнай клумбы на падворку цэнтра кардыялогіі.

— Мама, а якія ў нас варыянты? І хіба я першы ў свеце, хто ўзначаліць сямейную справу пасля школы? Гэта налева і направа здараецца з карпарацыямі. Тату трэба час, каб акрыяць, і я дам яму гэты час. Я выведу «Стар сістэмз» з піке і заплачу па крэдытах.

— Ох, цяжка вам давядзецца, малады чалавек. Не ведаеце, на што падрадзіліся, — Волечка са значэннем папляскала па чорным партфелі.

— Ну, вы заўтра мне ўсё раскажаце, Вольга Уладзіміраўна? Я абзваню савет дырэктараў, бацька сёння прызначыць мяне антыкрызісным менеджарам. Я ж праўда магу разлічваць на вашу дапамогу?

— Справы я перадам, але далейшае не да мяне. Хачу вам нагадаць, што мая пасада — асабісты памочнік Віктара Іванавіча. І я буду заставацца ягоным памочнікам, нават калі ён на бальнічным. А вы сабе, калі трэба, набірайце новую каманду.

І, развітаўшыся, кабета накіравалася да сваёй чорнай машыны.

— Як жа яна мяне выводзіць! — закаціла вочы ёй услед мама Юля. — Хіба ж ты маеш час набраць каманду?

— Яна ўжо набраная, мама. Мы з Сінічкай — выдатная каманда. Разам летнік для школьнікаў з Гомельскай вобласці абладзілі. Дык з нейкай ІТ-канторай пагатоў дамо рады.

— А, што? — Соня выпучыла вочы на Максіма.

— У вас заўтра першы працоўны дзень, Соф’я Пятроўна. Ты цяпер мая асабістая памочніца ў «Стар сістэмз». Не спазняйся.

І, задаволены эфектам ад такой заявы, Максім пацягнуў заплечнік да сямейнага джыпу.

Раздзел II

ШАБАНЫ

Паўгода таму кампанія «Стар сістэмз» пакінула прас-торны і зручны офіс у цэнтры Мінска і перасялілася ў Шабаны. Цяпер, дарагія мае чытачы, такім нікога не здзівіш, але тады гэта была першая ІТ-кампанія ў свабоднай эканамічнай зоне, і таму падзея выклікала не абы-які розгалас. Чуткі пра тое, што ў Статкевічаў справы дрэнь, вядома, тут жа папаўзлі змяюкамі па індустрыі. Але піяр-аддзелу ўдалося выкруціцца. Прэсе казалі, што палічылі за лепшае ўкладаць прыбыткі ў новыя ідэі, а не ў танныя панты, якімі, несумненна, з'яўляецца дарагі офіс у цэнтры сталіцы.

Забягаючы наперад, скажу, што неўзабаве прыклад «Стар сістэмз» перанялі іншыя вядомыя кампаніі, і гэта дзякуючы Віктару Статкевічу (а не толькі Альгерду Бахарэвічу) трымаць бізнес у Шабанах зрабілася калі не модным і прэстыжным, то прынамсі не ганебным.

У агромністым прамысловым ангары, дзе калісьці паялі мікрасхемы, кансервавалі гарошак або друкавалі сувенірную прадукцыю (ці ўсё разам, бо хто толькі ні арандаваў гэтае памяшканне), паставілі сталы і пластыкавыя пераборкі. На сталы ўзгравасцілі камп'ютары, календары, фотарамкі з дзецьмі і жывёлаю, кактусы і сукуленты, кубкі са смешнымі падарункавымі надпісамі. Атрымаў-

ся так званы «оўпэнспэйс», пра які клеркі па ўсім свеце жартуюць: «На якім месцы вы бачыце сябе ў кампаніі праз тры гады?» — «На такім, дзе ніхто не зазірае мне ў манітор».

Затое там былі такія вокны! Памяшканне прасвечвала-ся наскрозь. У заходнія вокны было відаць паркоўку ды іншыя ангары новай прамысловасці. За ўсходнімі было бяскрайняе поле. Калі прыйсці на працу вельмі рана або дзень і ноч рыхтаваць праект, у гэтыя вокны можна было бачыць раскошны светанак. А яшчэ тут царавала цішыня. Дзе ты ў мінскім геме і тлуме знойдзеш такое? Адно што дабірацца на працу цяпер трэба было доўга і маркотна, асабліва без машыны. Таму некаторыя працаўнікі звольніліся, калі «Стар сістэмз» пераехаў. Але заробкі плацілі спраўна, у поўным аб'ёме, і многія з тых, каму спачатку было нязручна, хутка прыцярпеліся.

На паверх вышэй за «ангар» таксама былі памяшканні «Стар сістэмз». Там ужо ў асобных кабінетах сядзелі маркеталагі, эканамісты, піяршчыкі ды іншая гвардыя, якую называлі «бэк-офісам». Вядома ж, начальства базіравалася тут таксама.

Адным словам, у той жнівеньскі дзень, калі мы з вамі зазірнулі ў офіс «Стар сістэмз», усё ішло як раней, і нічога не звеставала непрыемнасцей.

Палова працоўных месцаў пуставала — ніхто не паліваў кактусы, не піў гарбату з забаўных кубкаў, людзі былі недзе разам з тымі дзецямі і жывёлінкамі, якія вызіралі з фотарамак. Прысутныя праграмеры млява клацалі клавішамі, збольшага седзячы на забаўляльных сайтах і ў сацсетках — працы было неяк зусім мала. Супакаяльна гудзелі кандыцыянеры.

Але была сярод работнікаў парачка, не падобная да астатніх. Не, у іх не раслі рогі, і выглядалі яны цалкам звычайна. Вы б нічога не западозрылі, калі б пабачылі іх

на вуліцы. Але ў калектыве праграмістаў «Стар сістэмз» яны адразу прыцягвалі ўвагу. Тым, што былі жанчынамі.

Так, дарагія мае чытачы, быў час, калі пабачыць дзяўчыну-праграміста ў мінскай ІТ-кампаніі было хутчэй выключэннем, чым правілам. Праграмерамі былі пераважна мужчыны. Ці ж можна было ўявіць у пачатку 2000-х, што ў СССР уся гэтая кібернетыка і электроніка лічылася маляпраэстыжным, а таму жаночым заняткам? У апошнія гады, вядома, стан рэчаў моцна змяніўся, але тады Лянусік і Інусік адразу кідаліся ў вока тым, хто аглядаў зверху, з адпачынкавай зоны, «оўпэнспэйс» і бачыў у моры галоў светлы начос першай і цёмны «конскі хвост» другой праграмісткі. «Дзве свежыя мімозы, якія ўпрыгожваюць наш кіберсад», — як паэтычна выказаўся калега, калі іх віншавалі з жаночым святам.

На глебе мужчынскіх і жаночых свят кабеты і пасябравалі. Вядома ж, прыемна, калі 7 сакавіка табе пхаюць у рукі абярэмак руж, абсыпаюць рафаэлкамі і дораць сертыфікат на масажыкі ў СПА-салоне. Калі дзевяноста чалавек збірае на падарунак дзвюм паненкам, ёсць дзе праявіць фантазію. Але за два тыдні да гэтага Лянусіку і Інусіку нязменна трэба было прыдумаць нешта для цэлага батальёна хлопцаў. Вядома ж, начальства не скупілася на карпаратывы з нагоды 23 лютага, але ўсё адно няёмка — нас жа потым павіншуюць... Лянусік і Інусік выкручваліся, замаўляючы на ўсю гвардыю пернікі, зефіркі ці пячэнькі.

Як адзіных дзяўчат у калектыве, Лянусіка і Інусіка любілі і бераглі — вось, нават называлі так ласкава і міла: Інусікам і Лянусікам. Але, калі шчыра, не лічылі за прафесіяналак. І за руку з імі не віталіся. Лянусік сама ніколі б не звярнула на гэта ўвагі, але калі на працу прынялі Інусіка, тая пры першай жа асабістай размове абурана абмеркавала гэта з новай каляжанкай.

Лянусік была эфектнай бландзінкай у веку перад пенсіяй, якая прыйшла ў праграмаванне ў дзевяностыя. Яе на працу наймала яшчэ Юлія Статкевіч, калі была пры справе. Лянусік была прашаранай, вопытнай, але апошнім часам вельмі стомленай і абьякавай да прафесійнага росту распрацоўніцай. Заплюшчваючы вочы, каб адпачыць ад кодаў, яна бачыла свае ружы на лецішчы пад Мінскам. Сад і, чаго там хаваць, агарод былі яе месцам сілы. Працы сваёй яна не любіла — трымалі грошы. Яна была замужам за доктарам гістарычных навук, заслужаным супрацоўнікам АН РБ, з якім выгадвала траіх дзяцей — трэба было неяк выжываць у такіх умовах. Апроч таго, Лянусіку падабаліся аўтамабільныя сямейныя паездкі па Беларусі і навакольных краінах, іх густоўная прасторная сталінка на праспекце, дзе накіраваныя аўстрыйскія свяцільнікі асвятлялі іконы, старадрукі, артэфакты, знойдзеныя на раскопках, і іншыя прыгожыя рэчы з калекцыі мужа. Ёй падабалася падаваць гасцям смачную ежу з якасных харчоў, купленых на Камароўцы, і частаваць добрым віном — усё гэта мела свой кошт. Таму Лянусік не пераставала ішаць на «Стар сістэмз».

Інусік была ўдвая маладзейшая за Лянусіка: толькі з універсітэта. Яна адпрацавала размеркаванне ў дзяржканторы і пасля трэцяй спробы тры гады таму ўладкавалася ў «Стар сістэмз». Хацела менавіта сюды, але яе доўга не бралі. «Гэта таму, што я жанчына», — важна тлумачыла яна Лянусіку. «Глупствы кажаш, — пярэчыла тая. — Гэта таму, што ты з сісідмінкі адразу ў дэвы пацэліла». «Няпраўда! Я мела досвед!» — адказвала Інусік, і яны зноў пачыналі сваю любімую спрэчку пра тое, дыскрымінауюць жанчын у ІТ, ці моладзь гэта ўсё сабе прыдумала... Так ці іначай, у кампанію Інусік прыйшла сістэмнай адміністратаркай, але марыла перакваліфікавацца, дзеля чаго апантана вучыла мовы праграмавання і паціху інтэгралася ва ўсякія праекты.

Інусік жыла з фатографам, з якім збіралася то разысціся, то стварыць сям'ю. Дзеля апошняга неабходна было зладзіць атмасфернае касцюміраванае вяселле з шлюбнымі клятвамі пад ружавай аркай на рамантычнай паляне, а пасля паехаць на мядовы месяц у нейкую незвычайную краіну, дзе нарачоны мог бы пафоткаць яе на фоне фантастычных краявідаў. Па прыездзе трэба было б увязацца ў іпатэку і будавацца, прычым пажадана ў Новай Баравой, а не ў Каменнай Горцы. Гэта таксама каштавала грошай, таму Інусік была вельмі зацікаўленая ў кар'ерным росце.

Лянусік і Інусік былі такія розныя — і ўсё-ткі сябравалі. Не ў апошнюю чаргу таму, што любілі перацерці косткі начальству і калегам. Розніца ў веку не толькі не замянала іхняй камунікацыі, але рабіла яе больш напоўненай — досвед і назіральнасць Лянусіка накладаліся на моладзевы цынiзм Інусіка. Часам атрымлівалася весела.

У той жнівеньскі дзень Інусік сядзела пры камп'ютары ў мілай летняй сукенцы, церла адна аб адну гладкія, бронзавыя ад каталонскага загару каленкі, слухала Б'ёрк, урубiўшы гук у навушніках напоўніцу, і разглядала ў інтэрнэце краявіды Ісландыі. Неўзабаве яна пабачыла, што Лянусік, якая працавала ад яе па дыяганалі праз два шэрагі, энергічна трасе начасанай шавялюрай, выцягвае шыю, спрабуючы злавiць яе позірк, і адчайна паказвае на мiгах: зірні мэсэнджар.

— Іна, прывет, ёсць справа на многа-многа баксаў.

— Давайце, што там. Выйдзем кавы пап'ём?

— Ой, не. Хлопцы падслухаюць. Я тут напішу...

Карацей, помніш Крысціну з маркетынгу?

— Ну? І што? Яна такі цяжарная?

— Не, я пра іншае. Сёння я падсела да яе за абедам. Дай, думаю, пахвалю яе завушніцы.

— :))))))

— Смяешся, а калі-небудзь успомніш старую мудрую цётку. Калі кампанію штарміць, сябруй з бэкамі.

— Кампанію, думаеце, штарміць?

— Я не думаю, я знаю. Першае — гэты пераезд у Шабаны. Што б там ні казалі, гэта быў трывожны званочак. Па-другое, нам усё лета затрымлівалі «канверты».

— Але ж у выніку ўсё выплацілі.

— І, па-трэцяе, шэф ужо два тыдні ў больніцы, яго і не думаюць выпісваць. У шыхт пасля такога інфаркцішча доўга не вяртаюцца. І СС цяпер дэ-факта кіруе ягоны сын, студэнт эканомікі другога курса.

— М-м-м, салодкі Максімка. Вось навошта згадалі? :))))))

— Не ведаю, у мяне да яго чыста мацярынскія інстынкты. А яшчэ ў мяне свае дзеці, і ім хутка таксама паступаць. І як я сёння даведалася ад Крысціны, СТАР СІСТЭМЗ ПАДАЕ НА БАНКРУТА!!!

— ШТО??????

— Так, Іна, яны гэта трымаюць у таямніцы, але Волечка ўжо збірае докі. Але гэта пакуль не дакладна, сказала Крысціна.

І таму, паабедаяшы, я паднялася ў бухгалтэрыю, нібыта хачу даведацца пра адпачынак.

— Міс Марпл :)

— Калі ты пра мой век, то гэта няўдалы жарт. Але слухай далей, дзяўчына з татуяванкай цмока. На калідоры я наткнулася на наша новае начальства, гэтае дзіця горкае, і твой Максімка акурат даваў па тэлефоне заданне сваёй сакратарцы, каб сёння а шостаі сустрэла ўнізе Рустэма Касімава і праводзіла ў перамоўную.

— Такі маленькі, а ўжо сакратарка? ;)

— Зараз не да жартачак. Ты ведаеш, хто такі Рустэм Касімаў?

— Ужо гуглю. Ого!

— Ага.

— Чорт, гэта залаты мяшок проста.

— А я пра што. Таму і кажу, да банкруцтва можа не дайсці. Калі малыш запрашае такога інвестара, гаворка пра вялікае ўліванне, якое ўратуе кампанію. Але гэта значыць некалькі рэчаў.

— Ну?

— Для нас — будуць скарачэнні. Каб выкараскацца, начальству трэба мінімізаваць выдаткі: замарозіць нетэрміновыя праекты, звольніць большасць дэваў і рэзка змяніць прадукт. У каўчэг трапяць далёка не ўсе.

— Каўчэг?

— Пагуглі. Калі будуць скарачэнні, пачнуць скідваць баласт, мы з табой вылецім першыя.

— Гэта чаму?

— Мы ж жанчыны!

— Вось! Вы нарэшце прызналі, што ў IT існуе гendarная дыскрымінацыя!

— Ну якая ж гэта дыскрымінацыя? Проста так было заўсёды, што жанчын, калі праца грашовая, першых скарачаюць. У нас жа цяжарнасці, бальнічныя дзяцей і выплаты там розныя за гэта. Дзе ж тут несправядлівасць? Начальству трэба дбаць пра сваё... Але мне кроў з носу трэба застацца ў СС. Мяне нікуды больш не возьмуць у такім веку. Я апошнім часам не расла, не развівалася... Я б сябе сама першай звольніла.

— Алена, вы што! Вы тут самая крутая наогул. Я б ма-рыла аднойчы працаваць у праекце, каторы вы ўзначаліце.

— Дык маеш шанец. Трэба ўсяго нічога. Дай мне доступ да камер у перамоўнай а шостаі вечара. Ты ж ім інтэрнэт-канферэнцыі сёлета наладжвала?

— Шпегавец за кіраўніцтвам? Абажаю :/

— Але гэта выключна для нашага добра.

— ...

— Гэта праўда важна. Нам трэба ведаць, што малы Статкевіч прапануе Касімаву, каб вытрымаць канкурэнцыю з хлопцамі, якія паплішчацца ў новы праект.

— Я падумаю.

— Маеш час да шостай. Толькі :-X

— Ну што вы, Алена, я магіла.

— Вось і малайчынка. Расшар мне канферэнцыю, згода? А я цябе дадому сёння адвяду за тое.

Здаровая шыльда «Star Systems», якая раней вісела ў холе кампаніі, цяпер аздабляла перамоўную. Канавы і стол з крэсламі таксама прывандравалі са старога офіса. Акон у памяшканні не было. Максім Статкевіч увайшоў, уключыў усё святло і сеў за стол, раскрыўшы нататнік. Доўга ўглядаўся ў яго, потым закрыў і лёг целама на стол, паклаўшы галаву на рукі. Потым сеў, зноў раскрыў нататнік і стаў задумліва ў ім калякаць.

Сісадмінка Іна мімаволі залюбавалася хлопцам. На відэа ён выглядаў нават сімпатычней, чым на тых рэдкіх фота, якія траплялі ў сеціва. Дзяўчыне сапраўды было няёмка падглядаць за сакрэтнай сустрэчай, але адступаць не было куды. Яна чакала, пакуль у памяшканні пачнуць размаўляць, каб падрэгуляваць гук і сысці, пакінуўшы Алену сам-насам з трансляцыяй. Каляжанка ўжо адкрыла «рэаліці-шоу» на сваім камп'ютары і цяпер па-змоўніцку падміргвала Іне.

У перамоўную ўвайшоў таўставаты стары ў кампаніі танклявай русывай дзяўчыны, якая тут жа памкнулася да кава-аўтамату. І цікаўнасць перамагла ў Іне рэшткі далікатнасці.

— Што за дзяўчо, не знаеце? — кінула яна ў чат Алене.

— Соня Сінічка. Гэта дачка сяброў Статкевічаў, жыве ў іхнім доме. Юлька іх штодня сюды абаіх на працу прывозіць. Як у школу. Мілата страшная :)))

Тут Максім загаварыў, і Іна стала падцягваць рэгістры, каб можна было без напружвання разабраць словы. Раней яна часта абслугоўвала тэлемасты з гэтай перамоўнай, таму справа была лёгкай.

— Я рады і засмучаны бачыць цябе тут, Максім, — прамовіў Рустэм Касімаў, сядячы на канапу. — Засмучаны, бо твой бацька зусім не стары, мне сумна, калі так цяжка хварэюць маладыя. І рады — бо збыліся ягоныя спадзевы і ты пераняў сямейную справу.

— Я быў перакананы, што мне яшчэ доўга не давядзецца рабіць гэтага.

— Здаецца, мы пазнаёміліся ў тваёй школе, на тым выдатным банкце? Як пажывае ваш цудоўны дырэктар? Спадзяюся, школа квітнее?

— Наколькі я ведаю, у яго ўсё добра. А наша школа цяпер гімназія.

— А твой выкладчык Раман Когут? З ім я пазнаёміўся ўлетку на прыёме ў Брытанскай амбасадзе. Ён шмат казаў пра цябе. Ты гонар Брытанскай праграмы.

— Так, і ён у добрым здароўі. Але наконт гонару я не ўпэўнены. Да таго ж, ён пакуль не ведае, што я не буду хадзіць на заняткі ў наступным семестры. Маё месца цяпер тут.

— *К чорту этикет, давайте да sprawy :))))*, — пракаментавала Алена.

— Дазволіце мне расказаць, чаму запрасіў вас? — нібы падслухаўшы думкі шпегункі, прамовіў Максім.

— А што ты мне раскажаш, я і сам ведаю. Гаворка пра інвеставанне «Стар сістэмз»? Перад сустрэчай я здабыў сякую-такую інфармацыю і ў агульных рысах уяўляю: сітуацыя цяжкая. Ходзяць чуткі, што вы падаяце на банкруцтва.

— У кіраўніцтва быў такі план, але я выступіў супраць і пераконваю заснавальнікаў не спяшацца. Гэта не развяза праблемы. Яна ў тым, што тата за апошнія месяцы набраў

крэдытаў як фізасоба, каб плаціць заробкі і арэнду. Ён заклаў фактычна ўсе сямейныя грошы. Перажывае гэта як асабістую катастрофу. Банкруцтва бізнесу не прынясе спакою маім блізкім.

— Што прывяло «Стар сістэмз» да крызісу?

— Не што, а хто. Сяргей Карпілаў. Ён быў асноўным нашым замоўцам у Маскве. Нейкі софт для федэральных органаў, фактычна, пад гарантыі Карпілава ў нас тут усё рабілася. За апошні маштабны праект ягоная кампанія не заплаціла і, наколькі я чуў, ужо не заплаціць. А вы самі разумеете, з імі марна судзіцца. Тата чакаў да апошняга, карміўся абяцанкамі, улез у крэдыты... А ў жніўні Карпілаў перастаў адказваць на званкі.

— Карпілаў — шакал яшчэ той, гэта праўда, — уздыхнуў Касімаў. — Але што мяне дзівіць, дык гэта тое, што твой бацька наогул абапіраўся на манапартнёра — ды яшчэ звязанага з Крамлём. Ёсць жа вядомае правіла — не класці ўсе яйкі ў адзін кошык. Асабліва калі гэта маскоўскі кошык.

— Раней Карпілаў выконваў усе абавязацельствы. А ў тым, што ў нас амаль няма кліентаў у Еўропе... Тут сума прычын. Па-першае, апошні глабальны крызіс. Ён моцна ўдарыў па нас, бо мы аўтсорсінгавая кампанія. «Стар сістэмз» развіталіся з усімі сур'ёзнымі кліентамі ў ЗША і Нямеччыне. І... Тут часткова ёсць мая віна. Тата хацеў, каб я паехаў вучыцца ў Лондан і там рэанімаваў брытанскі офіс, каб актыўна шукаў замоўцаў на Захадзе. Але мне гэта было не цікава. Цяпер я разумею, чаму ён так прыспешваў мяне, ціснуў. Ён ведаў, што мае хворае сэрца, хацеў, каб я хутчэй замяніў яго ў кампаніі. Але ён не казаў усёй праўды пра хваробу і крэдыты на сваё імя, таму я не бачыў прычыны ісці ў бізнес. У мяне былі іншыя планы і мары. Але цяпер, калі я зразумеў, што без мяне кампанія знікне, я пагадзіўся прыняць «Стар сістэмз».

— Божачкі, які ён прыгажун, калі так прамаўляе... Ну чаму маёй малодшай дачцэ яшчэ пятнаццаць?

— І які твой план?

— Я патэлефанаваў вам.

— Ты хочаш, каб я інвеставаў у «Стар сістэмз»? Чаму ты думаеш, што мяне гэта зацікавіць?

— Бо я два тыдні думаў, як быць, і прыняў адзінае правільнае, хоць і цяжкае рашэнне. Мы прыпыняем аўт-сорсінг і пачынаем ствараць прадукт.

— А што я табе казала!!!

— Ц-ш-ш, Алена, давайце даслухаем, што за прадукт.

— Разумеецца, шанюўны Рустэм, я вельмі люблю тату, але як чалавек, які прачытаў «Эканомікс» яшчэ ў дзявятым класе, не магу спакойна глядзець, як тут усё працуе. Тата збудаваў бізнес па прынцыпе: хто дае грошы, той мае рацыю. І цэніць толькі хуткі капітал. Нешта зрабіць, тут жа атрымаць навар — і разбегчыся. Гэта і прывяло яго ўрэшце да Карпілава. Я ўжо не змагу так працаваць. Ведаецца, такі прыклад... На адным карпаратыве я разгаварыўся з сеньёрам, які тады кіраваў распрацоўваннем софту для гульнявых аўтаматаў у Невадзе. І гэта прытым, што мой бацька лічыць гэмблінг хваробай і вялікім злом, бо мае знаёмых, якія прайгралі ўсё, што мелі...

— Які ўзнёслы, несапсаваны юнак. Мы і не такое прадукавалі на Амерыку і Расію.

— ...Я думаў, думаў і дадумаўся — а потым яшчэ і ў разумных людзей знайшоў тую ж думку — што без уключэння каштоўнасцей у тое, што мы робім, устойлівай, паспяховай кампаніі збудаваць нельга. Таму прадукт, які я буду рабіць, мусіць быць тым, у што я веру.

— Але ўсё-ткі, чаму ты звярнуўся да мяне? Ці ж я не такі самы, як твой бацька і Карпілаў? Мы людзі старой, яшчэ савецкай школы, нас не пераробіш.

— Канцэрн «Люцэрна» — дэ-юрэ брытанская кампанія. У мяне будуць гарантыі. А па-другое, я таксама сабраў інфармацыю.

— Во як?

— Так. Улетку я выпадкова даведаўся, што «Люцэрна» фінансуе распрацоўванні па сонечнай энергетыцы ў нашай Акадэміі навук. Я пасябраваў з парачкай навукоўцаў у экалагічным летніку, дзе працавалі мы з Соняй, якая цяпер тут з намі... Потым падняў усе даступныя матэрыялы: вы не ўтойваеце сваёй праграмы, але і не афішыруеце яе.

— Я зарабіў мільярды на нафце... А цяпер трынькаю ўсё на нейкія сонечныя панэлькі. Мяне ў родным сяле засмяюць. Апроч таго, не час яшчэ ў Расіі свяціцца з гэтымі батарэямі.

— А я вось сур'ёзна лічу, што за ўзнаўляльнай энергіяй — будучыня. І што хутка электрамабілі на сонечнай энергіі будуць дасканалымі і даступнымі.

— Гучыць як фантастыка. Я наўрад ці дажыву. А сонечнай энергетыкай я заняўся, у тым ліку, каб не складаць яйкі ў адзін кошык. І таму што на Захадзе да гэтага праяўляюць шмат інтарэсу.

— У мяне пытанне. Хто распрацуе софт для новых батарэй, якія вы збіраецеся вырабляць у Татарстане?

— Што? А там патрэбны софт? Я, шчыра кажучы, яшчэ пра тое не думаю.

— Цяпер паўсюль патрэбны софт. Гэтай восенню я хачу абвясціць, што «Стар сістэмз» робіцца кампаніяй, якая спецыялізуецца на праграмным забеспячэнні ўзнаўляльных сістэм энергетыкі. І бачу тут задзел для доўгатэрміновага партнёрства з канцэрнам «Люцэрна».

— Іна, ты чула?

— Ужо гуглю батарэі.

— Мілачка, а зрабі мне яшчэ кавы... Ух, Максім, ты нагарадзіў тут лесу, а я ж стэпавы чалавек, я так заблукаю.

— Спадар Рустэм, дайце мне мільён долараў — і я іх вярну праз паўгода. А ўсяго на гэтым праекце мы атрымаем чыстага прыбытку тры мільёны за год. Гэтага будзе дастаткова, каб заплаціць даўгі і выцягнуць кампанію. Калі трэба, я дашлю вам бізнес-план цягам пары дзён.

— Ды што мне твой план... Я і так прыкінуць магу... Тут іншае... Ты разумееш, мне на мой век нафты хопіць. Урэшце, мне нядоўга засталася. А што там далей — гэта вам маладым відаць лепш. І тут варта верыць вучоным... Слухай, а мы маглі б пагаварыць сам-насам? Можна, каб дзяўчына выйшла?

— Соня мая асабістая памочніца, я ёй цалкам давяраю.

— Ну, як знаеш...

Рустэм Касімаў узняўся і пачаў хадзіць сюд-тут па перамоўнай.

— Тут якая справа. Як хутка табе патрэбная інвестыцыя?

— Першы транш, калі можна, праз тыдзень.

— Так проста грошы «Люцэрны» я табе даць не магу. Там умова — аўдыт. Ды такі, што чубы трашчаць будуць. Я перакананы, што Віктар Статкевіч — сумленны чалавек, але сама працэдура зацягнецца на месяцы.

— Мы гатовыя пачаць аўдыт заўтра.

— Не, гэта не развяза тваёй праблемы хутка. Але ў мяне ёсць прапанова да цябе асабіста.

Рустэм спыніўся, выцягнуў смартфон і пачаў бязладна тыкаць па яго паверхні не звыклымі да гэтага пальцамі.

— Во, дзесьці тут была... Так, во, зірні.

Максім уважліва ўгледзеўся ў экран і сказаў:

— Прыгожая. Хто яна?

— Кадрья. Унучка мая.

— *Нішто сабе паварот!*

— *Я ўжо гуглю.*

— *Кадрья Абашава (19) — самая багатая нявеста Расійскай Федэрацыі. Адзіная ўнучка татарскага наф-*

тавага алігарха Рустэма Касімава. Нарадзілася ў Казані. Скончыла музычную школу па класе фартэпіяна... Студэнтка трэцяга курса Оксфарда.

— Мама дарагая. Але чакай, ён нешта там пра яе кажа.

— Кадрыя — самае дарагое, што ёсць у мяне. Яе імя і значыць па-татарску: каштоўная. Ведаеш, я быў не вельмі добрым бацькам. Мае дзеці вядуць бязладнае жыццё. Дачка, якая падарыла мне ўнучку, хутка разышлася з мужам. Цяпер жыве ў Барселоне. Яна мастачка. Але Кадрыя — яе з жонкай мы выходзілі з маленства. У ёй столькі татарскага, колькі я мог укласці ў яе. Яна — гонар сям'і, гонар Татарстана. Выдатна вучыцца ў Оксфардзе, у яе такая ж светлая галава, як у цябе. Яна добра выхаваная, а галоўнае, сціплая маладая лэдзі.

— І тут павінны быць гэтыя фота з прэм'еры «Джэймса Бонда» ў Лондане...

— Ахахахах.

— Мой былы зяць — не апошні, скажам так, чалавек у Расіі, але ў яго новая сям'я. І ў нас розныя погляды на палітыку. Я спыніў з ім усе справы некалькі гадоў таму... Адным словам, Кадрыя — мая адзіная надзея. Карпарацыю «Татарстан Сустэйнабл» я ствараю для яе. Яна мне пра электрамабілі гэтыя вашы ўсе вушы аб'ела. І юрыдычна — гэта з ёю вам трэба будзе заключаць пагадненні.

Касімаў зноў сеў, жэстам папрасіўшы Соню паднесці яму вады.

Пакуль ён піў са шклянкі маленькімі, але прагнымі глыткамі, Максім сядзеў нерухома, самкнуўшы рукі замком і глядзячы то на госця, то ў бетонную падлогу перамоўнай.

— Мне адной здаецца або...

— Ц-ш-ш, ён зноў гаворыць.

— Я магу перадаць з уласных сродкаў мільён табе асабіста. Першы транш — пяцьсот тысяч — праз тыдзень. Астатняе — пасля заручын.

вы, тэніс, экалогія. Я перакананы: вы лёгка паладзіце. І потым — вы будзеце бліскачай парай. У вас будучь прыгожыя дзеці. У сучасным свеце гэта важна не менш, а то і больш за ўсё астатняе. А цяпер, заўваж, ты сам патэлефанаваў мне. Я лічу гэта знакам нябёс. Так было заўгодна Алаху.

Максім абхапіў рукамі галаву і зноў уперыўся ў бетон падлогі.

— Чакай, яны ж там усе мусульмане?

— Кадрья мусульманка?

— Так, мы выхоўвалі яе згодна з традыцыямі. Без ніка-ху, вядома, ніяк.

— Нікаху?

— Нікаху?

— Ужо чытаю пра гэта:

«Ніках — у ісламскім сямейным праве шлюб, які заключаецца паміж мужчынам і жанчынай. Для нікаху патрэбны шэраг умоў. Мужчына павінен быць паўналетнім і не падпадаць пад катэгорыю “мархам” (блізкі сваяк). Мужчына можа ўступаць у ніках з мусульманкамі, хрысціянкамі і юдэйкамі. Але мусульманка можа выйсці замуж толькі за мусульманіна».

Ізноў дыскрымінацыя!

— А табе абы дыскрымінацыю недзе пабачыць... Дык што, малышу ў абмен на мулік бачэй чык-чык зрабіць да-вядзецца?

— Не, акурат чытаю... Абразачца даросламу не абавязкова. Проста трэба тройчы пры сведках клятву прамовіць. Няясна, чаго Максімка сядзіць такі спужаны.

— Ну, дык гэта ты прачытала, што чык-чык не трэба, а ён-та пакуль не ведае... Усё, я іх слухаю.

— Ты хрысціянін?

— Праваслаўны. Мяне хрысцілі ў маленстве, але ў царкву мы амаль не ходзім. Толькі на святы, з бабуляй у Полацку.

— У нас надта пабожных таксама не водзіцца. Прачытаеш Каран, потым збяром сям'ю, прамовіш шахаду — і справе канец!

Павісла паўза.

— Я разумею, што гэта сур'ёзнае рашэнне... Я не прыспешваю. Ты маеш час падумаць, Максіме.

— Я згодны. Часу падумаць я не маю. Таму, шаноўны Рустэм, я згодны. Як і калі я магу пазнаёміцца з Кадрыйёй? Нам жа трэба спытаць яе волю таксама?

— О-о.

— Чорт знае што!!!

— За Кадрыйёй справа не стане. Гэта дзедава ўнучка. Яна, дарэчы, аднекуль цябе ведае — і адгукалася вельмі і вельмі прыязна. Семестр у яе пачынаецца ў кастрычніку. На верасень мы запланавалі перамовы аб заснаванні «Татарстан Сустэйнабл». Мы спакойна можам правесці іх у Мінску. Тут вы і сустрэнецеся.

— Але ёсць адно «але», спадар Рустэм. Мой тата ўсё яшчэ хворы. Мама не адыходзіць ад ягонага ложка. Рэабілітацыя зойме не менш за паўгода. Бацькі не зразумеюць маёй жаніцбы ў такіх акалічнасцях.

— Ай. Ну якая жаніцба ў вашым веку. Кадрыі яшчэ трэба давучыцца. З самім вяселлем можна пачакаць і год, і два. Жаніць жа вас будзем у Казані, там усё трэба арганізаваць як належыць. А гэта няхутка робіцца. А ў якасці гарантыі мне дастаткова заручын. Здаецца, вам трэба прамовіць фэтву ў мячэці. Я акурат хацеў пазнаёміцца з галоўным муфтыем Беларусі, дык цяпер маю нагоду.

— А фэтву зараз?

— Фэтву зараз. У верасні. Ну, вядома, калі Кадрыя пагодзіцца.

— Чорці што.

— Вось табе і гendarныя стэрэатыпы. Як «шлюб па разліку» — то гэта толькі пра жанчыну!

— Ды не. Мужыкі не радзей прадаюцца. І прыклад у нас перад вачыма.

Касімаў узняўся з канапы.

— Што ж, Максіме. Мы слаўна пагаварылі. Я рады нашай сустрэчы і яе выніку. Скажы памочніцы, каб даслала мне рэквізіты для першага траншу. Грошы будуць ужо ў панядзелак.

— Я вас праводжу, — сказаў Максім, і стары з юнаком выйшлі з перамоўнай.

— Так, Інусік. Рэзюмую, — сказала Алена, падыходзячы да стала каляжанкі. У офісе яны засталіся адны. — У панядзелак кампанія атрымае грошы, якіх хопіць на месяц-два. Тады ж, вангую, пачнуцца «мітынгі» аб новым прадукце. Думаю, усё скончыцца хакатонам, куды нам з табой дазарэзу трэба. Да гэтага часу нам варта ведаць пра софт для сонечнай энергетыкі ўсё: што гэта, з чым ядуць, якія там трэба скілы... Дарэчы, пра «ядуць». Паехалі пачае дзе-небудзь. Я паміраю з голаду.

— Ез, мэм! А-а-а, што за фак?!

Іна ўжо збіралася перапыняць трансляцыю, калі яны з Аленай пабачылі на маніторы гэта. Маладзенькая памочніца новага боса, пра існаванне якой яны, шчыра кажучы, ужо забыліся, яшчэ заставалася ў перамоўнай. Раптам малая ўскочыла з крэсла ў куце, дзе сядзела, падбегла да стала і з усёй моцы шпурнула ў сцяну перамоўнай кубак. Кафейная гушча пырснула ва ўсе бакі. Дзяўчына ўзяла другі кубак і накіравала яго туды сама. Гэтак жа паляцеў трэці. Пасля яна нема заверашчала — ды так, што ўвушшу ў сісідмінкі зафаніла.

— Ды што гэта з ёю? — спыталася дзяўчына, сцягваючы з галавы масіўныя навушнікі.

— Вось табе і «салодкі Максімка», — паківала начосам Алена.

— Ды па ім палова Мінска млее, — сказала Іна. — Але каб вось так уцюхацца на працы... Не зайздрошчу гаротніцы.

— Ох, бачу, восень у «Стар сістэмз» выдасца гарачай. Ласкава запрашаем у Беларусь, Кадрья Абашава. Сыграй нам на сваім золатавалютным фартэпіяна...

Раздзел III

ПОШУКІ БУДУЧЫНІ

Роўна а 13:30 мардаценькі «Лексус» мамы Юлі з цяж-касцю працярэбіў сабе шлях па вуліцы Карла Маркса і прытармазіў каля філфака. Ад такога відовішча факультэцкія дрыяды ахнулі зладжаным антычным хорам. Ахі перацяклі ў шэпты і стогны, калі на ганку разгледзелі, што за стырном наварочанай тачкі сядзіць Максім Статкевіч.

— Гэта па мяне. Я на працу, — абыякава кінула Соня Сінічка, дагрызаючы яблык з «Ссабойкі». Шпурнуўшы недагрызак у сметніцу, проста міма парачкі снобак-аднагрупніц дзяўчына збегла па прыступках і з лёгкасцю за-скачыла ў «маманцяня», як ласкава празвалі яны з Вадзі-кам сямейную машыну. Заняткі ў яе англійскай групе складаліся сёння з выхваленняў брэндамі, зоркамі гатэ-ляў і статуснымі знаёмствамі. Адным словам, сачыненне на тэму «Як я правяла лета». Заяўляцца ў гэты гадзючнік заўтра было небяспечна. Але Соня і не была пэўная, што атрымаецца.

— Удачы... — паспелі шапнуць ёй Снежка з Алесем, якія стаялі тут жа. Сябры ведалі, колькі ўсяго няпростага для сяброўкі схавана за эфектнай сцэнай.

Так пачалося першага верасня другога курса.

З заплечніка Соня выцягнула тоўсты штодзённік, які надоечы адкапала сярод сувеніркi на сталe ў Волечкі. За пару тыдняў ён быў спісаны ўжо напалову. Яна разгарнула яго на чыстай старонцы і падрыхтавалася слухаць. Ехаць да офіса было хвілін трыццаць: каштоўны час для планёркі.

Тое, што мы бачым звонку, вельмі часта — толькі пыл. Каб мець грошы на паліва для машыны Юліі, сям'я вырашыла прадаць машыну Віктара. Таму цяпер Статкевічам было няпроста.

— Нешта паспеў ужо сёння? — пачала Соня.

— Толькі сямейнае. Адвёз у школу Вадзіка — забраў са школы Вадзіка. Адвёз маму ў Аксакаўшчыну. Яна там цэлы дзень будзе ўладкоўваць тату, назад збіраецца на марш-рутцы. Паміж раз'ездамі забраў рэчы са здымнай кватэры, дадому закінуў.

— Ты канчаткова вяртаешся на Верасовую?

— А якія цяпер варыянты? Зрэшты, я з Пуліхава яшчэ пасля летніка з'ехаў. Проста сёе-тое заставалася ў кладоўцы. Перадаў арэнду Каньковай з Каланіцкім. Яны нарэшце вырашылі жыць разам.

«Хоць у кагосьці ўсё добра», — падумала Соня, але ўголас прамовіла:

— Табе прывітанне ад майго таты. Я расказала яму, што ў нас тут робіцца. Ён прапанаваў, каб я ўзяла ягоную крэдытку і аплаціла вашу камуналку за гэты месяц і наступны. Толькі так мы можам цяпер падтрымаць. Яны з Ірэнай прыязджаюць у Мінск толькі праз некалькі тыдняў.

— Вялікі дзякуй яму, але сума можа аказацца вялізнай. У верасні камуналка падскочыць, бо мы правядзём на Верасовай хакатон «Стар сістэмз».

«Хакатон», — занатавала Соня невядомае слова.

— Гэта такі марафон-спаборніцтва паміж дэвэлаперамі, калі за кароткі час каманды ствараюць праекты на зададзеную тэму. Ідэя, калі помніш, прагучала ўчора на «мітынгу», я з ёй паначаваў, яна здаецца мне годнай.

— А мама Юля згодная прымаць дома армію праграмераў?

— Мама хоча пераехаць да таты ў Аксакаўшчыну, у платную палату, сёння дамаўляліся пра гэта.

— Так, а Вадзік тады на кім?

— На нас.

— Ясна, на мне, — прамармытала сабе пад нос Соня і запісала ў нататніку: «Вадзік».

— Ты разабралася з арэндай?

— Ну, я ўчора пазваніла ім, сказала, што з першага верасня мы хочам вызваліць ніжні паверх, яны сказалі, што мы афігелі, але яны патэляць сёння, а сёння яны патэлілі падчас замежкі, а прафесарка не дазваляе выходзіць размаўляць, а калі я ім пасля пар ужо набірала, ніхто не падняў, мусіць, абед...

— Ясна, памочніца.

— Але ж я не хачу кідаць вучобу, у адрозненне ад некаторых. Не ведаю, як дам рады, — уздыхнула Соня. — Вось, сёння згадала, што я адміністратарка тэніснага клубу, калі пабачыла тры прапушчаныя ад Ігнацюка.

— Тут не хвалюйся. Думаю, Ігнацюк званіў, каб сказаць, што закрывае клуб, пераводзіцца на завочку і з'язджае ў Маскву.

— Ага. Ясна. Адной праблемай менш, значыць.

«Не ў адной мяне, значыць, у стасунках поўны аўт», — падумала Соня, але ўголос сказала:

— Затое, як ты і прасіў, я ацаніла памяшканне. На верхнім паверсе, згодна з нормамі працоўнага кодэкса, можна размясціць дваццаць праграмістаў. Гэта калі перамоўную

аддаць пад офіс, але тады яшчэ трэба ўшчыльніць маркетынжавы і піяр-аддзелы.

— Дзякуй, сёння пагавару з эйчарамі і бухгалтэрыяй. Будзем моцна скарачаць штат або пераводзіць на дыстанцыйную працу. Не ведаю, нешта такое... Трэба мінімізаваць асноўныя выдаткі. Дарэчы, раз ты не кідаеш універ, можа, заўтра занясеш Когуту маю заяву пра вольнае наведванне па сямейных абставінах?

— Чаму я?

— Бо ты мая асабістая памочніца. Дарэчы, дзякуй, што нагадала. Давай абмяркуем твой заробак. Тысячы будзе дастаткова?

— Тысячы?.. Долараў?..

— Ну не рублёў жа. Чаму замоўкла?

— Так шмат?

— Мы цяпер у IT, Сінічка. Але за гэтыя грошы і аддача мусіць быць адпаведная. І наогул. Я знайшоў у «Стар сістэмз» дахалеры неактуальных у наш час спецаў з няўцямнымі задачамі. І не знайшоў тых, каго варта мець. І яшчэ я запрашу ў кампанію лектараў па ўзнаўляльнай энергетыцы ды экалогіі. Уяві, ужо пагадзілася Людміла Данілаўна!

— У цябе ўсяго 500 тысяч.

— Ага. І з гэтых грошай яшчэ трэба сплаціць крэдыты і па магчымасці расцягнуць усё на тры месяцы.

— І ты наймаеш адукатараў?

— Так. Таму што я два дні распінаўся перад калектывам пра эканомію рэсурсаў, пра сонечныя батарэі, ветракі — і меў уражанне, што гавару з імі на суахілі. Там толькі адна паненка, наша сісдмінка, у тэме, шчыра цікавіцца: кажа, у яе бацькоў на Шчучыншчыне дом на біягазе. Але агулам з такім кантынгентам мы далёка не заедзем. Таму нам і трэба хакатон, каб супрацоўнікі хутка ўвайшлі ў праблематыку.

— Мы можам прэзентаваць вынікі хакатону адкрыта і зладзіць заадно публічныя лекцыі ў нейкім канферэнц-хале, два дні арэнды не мусяць каштаваць шмат. І гэта будзе добрым піяр-ходам.

— Гэта ідэя, запішы сабе. І яшчэ. Слухай заданне на заўтра. Трэба ў аэрапорце сустрэць рэйс з Барселоны. Кадрыя прылятае. Я абяцаў Касімаву, што паеду па яе ў аэрапорт асабіста, але забыўся, распланаваў дзень іначай і не паспяваю. Ну, і трэба неяк абладзіць, каб яе дзед не даведаўся. Павячэрай з ёй дзе-небудзь.

— Табе не цікава пазнаёміцца з уласнай нявестай?

— Мы пазнаёміліся. Праз скайп. А паслязаўтра сустрэнемся на перамовах аб заснаванні яе кампаніі. Для якой мы і будзем рабіць усё праграмае забеспячэнне. Выглядае, Кадрыя апынецца тут нечакана для сябе і зусім адна, ёй спатрэбяцца мінскія сяброўкі. Пагатоў, вам будзе пра што паразмаўляць. У цябе ж таксама хутка вяселле?

«Лексус» прытармазіў на чырвонае на Партызанскім праспекце, і Максім упершыню адарваў погляд ад дарогі і зірнуў на Соню.

— З чаго ты ўзяў? Ніякага вяселля ў мяне не плануецца.

— А як жа ў летніку? Васілеўскі? Пярсцёнак з якуцкім дыямантам на паўпальца?

— На якія яшчэ паўпальца? Так, дробны каменьчык.

— Так быў, значыць, пярсцёнак?

— Быў. Але я не прыняла яго.

— А мне здалася, у вас адбыліся заручыны.

— Не адбыліся. Я б табе адразу гэта патлумачыла, але ты тады ўцёк і нават не спытаўся ў мяне, як было сапраўды.

— Але Васілеўскі твайму бацьку і мачасе цяпер рэстаран мадэрнізуе?

— Ну, мадэрнізуе. Але пры чым тут я? У іх там свае разлікі. І ўвогуле, што за допыт?

— Звонку ўсё выглядае як мілы сямейны бізнес.

— Сямейны бізнес, Статкевіч — гэта твая фішка. Дарэчы, калі ў вас з Кадрыёй заручыны?

— У скайпе яна пагадзілася заручыцца са мною тут, у Мінску. Думаю, у гэты яе прыезд сходзім да муфтыя ў працоўным парадку. Заручыны ў ісламе маюць шмат цяганіны. Там фармальна згода маіх бацькоў трэба. А яны яшчэ нават не ў курсе. Дарэчы, запішы сабе.

— Што?!

— Ды пажартаваў я. Сам скажу ім. Як-небудзь.

Яны ўжо пад'язджалі да офіса. Соня гартала нататнік: Максіму тое, Максіму гэтае... Раптам яна згадала эсэ па англійскай мове, якое аднойчы напісала ў школе:

Мой выбар звязаны з тым, кім хоча стаць чалавек, якога я кахаю. Мой выбар — працаваць побач з ім і дапамагаць яму, што б ён ні рабіў у жыцці... Калі ён стане дырэктарам фірмы, я стану яго сакратаркай і буду варыць яму каву і прымаць важныя званкі, арганізоўваць сустрэчы... Галоўнае — быць побач кожную хвіліну. Я лічу, што гэта — маё пакліканне.

«Бойцеся ўласных жаданняў», — папярэджваў сваіх чытачоў Міхаіл Булгакаў. І тысячы разоў меў рацыю.

— Як жа я заўтра сустрэну Кадрыю без машыны? — схамянулася Сінічка.

— Ты мая асабістая памочніца. Рашы праблему сама. Толькі захавай усе рахункі.

Бойцеся ўласных жаданняў і правільна фармулуйце запыты да сусвету. І тады вам не давядзецца сустракаць у аэрапорце нявесту хлопца, у якога вы без памяці закаханыя, бо гэта ўваходзіць у вашы працоўныя абавязкі.

Соня наняла самую прадстаўнічую машыну з кіроўцам у пяцізоркавым гатэлі, куды Касімаў пасяліў унучку, і цяпер пачувалася па-ідыёцку, стоячы ў зоне прылёту «Мінск-2» з шыльдачкай *Ms K. Abasheva*, якую ёй раздрукавалі на рэцэпцыі. Больш за ўсё яна хвалявалася, што Кадрыя акажацца такой самай гламурнай і фанабэрыстай штучкай, якой у тыя часы выяўлялі ў серыялах расійскую «залатую моладзь»: у сабалінай шубе, на абцасах, з тонай касметыкі на твары, з халодным позіркам і кучай пакетаў з буцікоў, якія яна грэблівя перадае Сінічцы. Але Кадрыя аказалася ўсмешлівай дзяўчынай з такой самай, як у Соні, «еўрапейскай» гулькай на макаўцы, у пінжаку на маечку, у джинсах і красоўках. З прадметаў раскошы ў яе быў хіба вялізны залацісты куфар на колцах, які яна энергічна пхала перад сабою. Максім раскажаў ёй пра Соню як пра сяброўку сям'і, таму дзяўчаты адразу загаварылі на роўных. Са смехам дапамаглі кіроўцу зачыніць багажнік «Сааба» з вялізным куфрам, а потым усю дарогу ў Мінск і за вячэрай у рэстаране «Сеул» размаўлялі пра Максімаву сям'ю: хваробу Віктара, фотастудыю Юліі, вучобу і захопленні Вадзіка, аб праблемах «Стар сістэмз» — Кадрыі карцела ведаць як мага болей.

Потым крыху пагулялі па вечаровым вераснёвым горадзе, і на развітанне Соня завяла госцю ў кавярню «Стары Менск» на праспекце. Там над келіхамі пуншу дзяўчаты нарэшце разгаварыліся пра галоўнае.

— Што за чалавек Максім? — спыталася Кадрыя і сур'ёзна паглядзела на Соню. — Ну, я крыху ведаю пра яго, бо маем агульных сяброў... Скажам, Ксеню Бандарчук.

— Ксю? — ўзрадавалася Соня. — Ты ведаеш Ксю?

— Так, — чамусьці збянтэжылася Кадрыя. — Мы шмат тусаваліся ў Лондане.

— Ксю неверагодная! — ажно засвяцілася Соня. — Ведаеш, яна прыехала да нас у летнік і абсалютна бясплатна правяла майстар-клас...

Кадрья ветліва выслухала Соніны захапленні, а потым далікатна, але цвёрда прамовіла:

— Але ўсё-ткі Максім... Вы ж даўно і блізка знаёмыя? Ён напісаў мне: «Я давяраю Соні, як сабе»...

— Ты пагадзілася выйсці замуж за чалавека, якога амаль не ведаеш, — прамовіла Соня ў адказ. — Напэўна, гэта звычайна для мусульманак?

— Я пагадзілася заручыцца з ім. І ў нас будзе шмат часу, каб спазнаць адно аднаго да вяселля. Вось я і пачынаю спазнаваць. Але рэлігія тут увагуле ні пры чым, калі што, — спахмурнела Кадрья.

— Прабач, не хацела пакрыўдзіць цябе наконт рэлігіі.

— Усё ў парадку. Проста цяпер няпросты час з гэтымі заручынамі... І гэта не праз рэлігію. Іслам — у сваім абсалютным прачытанні — дае жанчыне выбар і абараняе яе. Справа ў нашых пячорных татарскіх традыцыях і ціску грамады. Дзядуля любіць мяне... Але таксама ён вельмі хоча, каб я аднойчы ўзначаліла ягоную карпарацыю. Але ў Тарарстане не зразумеюць, калі гэта зробіць незаможная. Муж патрэбны мне як даважак, каб кіраваць нашым грандыёзным сямейным бізнесам. А на татарскі наш кантынгент я проста глядзець не магу, мой цудоўны дзядуля гэта ведае. І, думаю, ён хацеў зрабіць як найлепш для мяне — таму і сватае менавіта за Максіма. Прынамсі, равеснік. Татарскія «залатыя жаніхі» ўсе тоўстыя, саракагадовыя. Некаторыя зусім неадукаваныя, неначытаныя і... прыземленыя такія. Проста жах.

— Але для мяне такое ўсё адно нязвыкла. Я не магу ўявіць, каб нейкая мая сяброўка дала згоду зрабіцца чыёй-сьці нявестай фактычна ўсялякую.

— А камусьці з тваіх сябровак адпісвалі спадчыну ў тры мільярды долараў?

— Не, нікому не адпісвалі.

— Мая сям'я — ценявая манархія Татарстана, я не магу свабодна распараджацца лёсам. Таму Максім...

Кадрыя гаварыла крыху кпліва, але да іроніі таксама дамешваліся сум і вывучанасць.

— Не так даўно мне разбілі сэрца, — працягнула татарская госця, адпіўшы астылага пуншу з высокага шкляннага кубка. — Паміж мной і ўладай чалавек выбраў уладу. Грошы і ўлада кіруюць і мной, але я гатовая была змагацца за нас. А ён... зрабіў выбар хутка і без ваганняў. І таму на прапанову дзядулі Рустэма я адказала: «Чаму б і не?» Для мяне гэта пачатак новай гісторыі.

— Я думаю, грошы мала што значаць для Максіма. Для яго яны не мэта, а сродак. У яго шмат зацікаўленняў і ідэалаў. Ён прыйшоў у «Стар сістэмз» дзеля бацькі. Гэта нагадвае тваю адказнасць перад дзядулем. А яшчэ вы абое — галава: шырока мысліце, спрабуеце ўсё прадбачыць, усё ўлічыць.

— А які ён дома?

— Спакойны і сабраны, але калі зачапіць штосьці важнае для яго, то выбухае, як вулкан. Апошнім часам гэта здаралася часта. Але ён вельмі любіць бацькоў, брата. А больш за ўсё — сваю бабулю, якая жыве ў Полацку. Гэта наш старажытны горад на поўначы. Максім стараецца часцей наведаць бабулю з дзедом. Нават уступныя іспыты ў Полацку здаваў.

— Я вельмі хацела б паехаць туды з вамі ўсімі.

— Максім цяжка заводзіць сяброў, але калі камусьці ўдаецца зблізіцца з ім — ён найлепшы таварыш. Вельмі надзейны. Хоць часам здаецца, што ён не заўважае твайго існавання, у цяжкі момант заўсёды апынаецца побач.

— Як ты думаеш, якім ён будзе бацькам?

Соня пра гэта, шчыра кажучы, ніколі не думала, але перасіліла сябе і выдала:

— Ён лёгка разумеўся з нашымі школьнікамі ў экалагічным летніку. А ты хіба цяжарнасць плануеш ужо?

— За мяне ўсё даўно ўжо спланавана, — уздыхнула Кадрыя.

— Ну, калі што, май на ўвазе, што ягоная мама шалёна хоча ўнучку.

— Вы такія блізкія з яго мамай, што абмяркоўваеце гэта?

Соня прыкусіла язык, зразумеўшы, што пачынае балбатаць лішняе. Замест адказу яна прамовіла:

— Самае галоўнае пра Максіма — тое, што ён любіць нашу гісторыю і любіць Беларусь. Хоча жыць і працаваць тут, нягледзячы ні на што. Можа, гэта будзе для вас галоўнай праблемай. Ці захоча ён пасяліцца ў Казані?

— Ну, мы наўрад будзем там жыць увесь час. Шчыра кажучы, я б наогул хацела менш быць на радзіме, — Кадрыя адвяла вочы, пачаўшы разглядаць шклянчкі і бутэлеккі на паліцах «Старога Менску». Я ўсяго вечар у Мінску, але мне ўжо неверагодна падабаецца ў Беларусі. Так што хто ведае, як усё складзецца.

Можна было лічыць, што галоўнае ў той дзень даручэнне начальніка асабістай памочніца Соня Сінічка, якой ён давяраў, як сабе, выканала бліскуча.

Раздзел IV

МАЦІ-ЎРАГАН

Праграмістка Алена ўжо накруціла мокрыя светлыя валасы на вялікія каклюшкі і збіралася правесці вечар з серыяльчыкам, калі ёй патэлефанавала сісadmінка Іна. Калега матэрыялізавалася на парозе Аленінай кватэры праз паўгадзіны, і кабеты адразу адасобіліся ад сямейнікаў на кухні.

— Прабачце, што так позна напасілася, але вы проста павінны зірнуць на гэта, — сказала Іна, разгортваючы ноўт на абедзеным сталё. — Падсадзілі вы мяне на гэтае шоу, нічога не магу парабіць з сабою.

Яна запусціла відэа, і на экране з'явіўся хмуры твар Юліі Статкевіч.

— Вы маглі б ненадоўга выйсці? — сказала тая ў камеру.

— Я сёння цэлы дзень у катэдж начальства нармальны інтэрнэт цягнула для хакатону, — патлумачыла Іна, націснуўшы «паўзу». — Нейкі каваль без сякеры гэты наш Віктар Іванавіч. І вось вечарам Юлія Барысаўна ўлятае ў дом як віхура і адразу накідваецца на Максіма. Праўда, тут жа мяне заўважыла. Я выйшла, але да таго паспела запіс паставіць.

Дзяўчына зноў пусціла відэа, і цікаўныя Тэклі пабачылі і пачулі наступнае.

Юлія (*махае перад носам сына каляровай газетай*): Ты ўсё-ткі вырашыў загнаць бацьку ў магілу?

Максім (*адрываецца ад камп'ютара*): А? Што? Ого, апублікавалі ўжо. Казалі, што будзе ў «таўстушцы».

Юлія: У хранушцы! Добра, што я праглядаю «Камсамолку», калі купляю ў бальнічным шапіку! Віцю нельга хвалявацца! Калі ты, дазволь пацікавіцца, збіраўся паведаміць нам, што праз два тыдні жэнішся з унучкай Касімава?!

Максім: Не жанюся, а заручаюся. І я шчыра хацеў сёння ўсё расказаць вам. Проста ты раней прыехала.

Юлія: Гэта таму ты так лёгка атрымаў ад яго пагадненні? Што ты робіш, сыне?

Максім: Ратую сямейны бізнес.

Юлія: Сур'ёзна? А менш смешнага спосабу не мог прыдумаць? Ты ж яе ўпершыню бачыш на гэтым фота! І ўжо ледзь не ў абдымку! І столькі фальшу ў позе! Думаеш, я не ведаю, калі ты шчыры, а калі з фігай у кішэні?

Максім: Мы з Кадрыёй былі знаёмыя завочна. У нас шмат агульнага. Яна фанатка ўзнаўляльнай энергіі, любіць экалогію. А яшчэ няблага гуляе ў тэніс. Мы ўжо былі з ёй на корце.

Юлія: На хрэнорце! У мяне няма цэнзурных слоў, Макс! Так не робіцца! У дваццаць першым стагоддзі так не робіцца! Жаніцца трэба з дзяўчынай, а не з яе грашым!

Максім: Я ж сказаў, мы толькі заручаемся. Я, вядома, хацеў вас пазнаёміць з ёю і папрасіць блашавання да паходу ў мячэць.

Юлія: Паходу куды?!! Гэта ты што, веру мяняць сабраўся? Гэта вы мне што, потым унучку прынесяце спавітую гэтым, як яго — хіджабам?

Максім: Мама, такія твае словы — ксенафобія.

Юлія: А такія твае дзеянні — маціфобія і бацькафобія!

Максім: Я паўналетні.

Юлія: Гэта не пра закон, а пра мараль! Паведаміць бацькам свае планы — элементарная ветлівасць! *(Мочыць на кухні ручнік вадой, сядзе на канапу, абгортвае галаву ручніком.)* Адумайся, сынку! Ніякая «Стар сістэмз» не варта твайго асабістага шчасця! Гэта кажу табе я. Гэта скажа бацька.

Максім: Groшы Касімава — уратаванне для нас.

Юлія: Цаной з'яднання з яго сям'ёю?

Максім: А гэта ўжо мая асабістая справа.

Юлія: Хоць сам сабе не мані. Такія мезальянсы не бываюць шчаслівымі.

Максім: Зноў хочаш мне дыктаваць, з кім сустрэцца?

Юлія: А што мне табе дыктаваць. Ты і сам усё выдатна ведаеш. Проста ўпарта адмаўляеш відавочнае... *(Падскоквае ад нечаканасці, выцягвае з кішэні мабільку.)* Вось, калі ласка, мяне паўдня віншуюць... Знайшлі з чым. Ой, не... Толькі не гэта. Гэтая ваша пляткарка Бэтсі По перапосціла. І знаеш, як каментуе? «Прапанова рукі і сэрца, зробленая Статкевічам-малодшым татарскай прыгажуні Абашавай, — промень надзеі для траіх беларусак, бо іслам дазваляе мужчыну мець чатыры жонкі». Табе падабаецца быць пасмешышчам?

Максім: Мама, чытаць Паўзункову — сябе не паважаць. Я ў шоку, што ты цытуеш гэта.

(З вуліцы ўваходзіць высокі чарнявы хлопец, несучы блок мінеральнай вады.)

Юлія: Аляксей, рада цябе бачыць. У адрозненне ад некаторых.

Максім *(уздымаючыся ад камп'ютара)*: Давай адвяду цябе ў Аксакішчыну.

Юлія: Я з Волечкай паеду. Толькі б Віцю ніхто не раскажаў! Яго трэба падрыхтаваць да навіны, што ягоны

старэйшы сын — дурань! Яму нельга хвалявацца! *(Імкліва выходзіць з дому.)*

— Шык.

— Глядзіце далей, Алена.

(Аляксей стаіць, склаўшы рукі, абапёршыся на сцяну вітальні. Хмыкае.)

Максім: Табе нешта трэба?

Аляксей *(выцягвае з задняй кішэні штаноў згорнутыя ў трубочку паперы)*: Падпісаць дамову на кейтэрынг. Сініца ўсё ўзгадніла. *(Максім бярэ дакументы, праглядае, нервова падпісвае, вяртае. Аляксей зноў хмыкае.)* Згадаў, як я ўпершыню быў у гэтым доме. Тады тут таксама былі размовы пра жаніцьбу. Але гэтым разам яны менш ганебныя. Ёсць шанец, што ты канчаткова пакінуў дзеўку ў спакоі.

Максім: О так, бо для вяселля з ёю ёсць ты.

Аляксей: Нарэшце правільна мысліш. Для вяселля з ёю ёсць я. І прабач, начальнік, ты не запрошаны. *(Выходзіць з дому.)*

(Максім застаецца сядзець ля камп'ютара, абхапіўшы рукамі галаву.)

— Я Юлька яшчэ з універсітэта ведаю. Нават выкладала ў яе, калі была практыканткай. Яна заўсёды была такім ураганчыкам. І без яе ў Статкевіча нічога б не атрымалася. Гэта яна мужа пераканала, калі ён узбіўся на грошы, што ўкладаць лепш у ІТ, бо за гэтым будучыня. Юлька жвава давала рады ў кампаніі, як з дэкрэту выйшла. Калі яны ўжо з'ехалі. І я табе скажу, калі б яна ад спраў не адышла, не развалілася б цяпер наша кантора, — расказвала Алена, запарваючы сабе з гoscьй гарбату.

— Вось вам і тыповы выпадак гendarнай несправядлівасці! Нарадзіўшы другога сына, Юлія Барысаўна змушана зрабілася хатняй гаспадыняй.

— Хто ж яе змушаў? Гэта быў яе выбар... А хто такі гэты Аляксей?

— Працуе кухарам у рэстаране Сонінага бацькі, той малой памочніцы Максімі. І ён сапраўды балбатаў, што будзе з ёй жаніцца. Мы з ім курылі разам, калі ён тады выйшаў. «Санта-Барбара» там у іх яшчэ тая. Статкевічы хочуць прадаваць трансляцыю хакатона, а па мне, іх мілыя сямейныя жарсці прыцягнуць значна больш аўдыторыі... Дарэчы, гэты кухар мне раскажаў, як малы Статкевіч захварэў на сонечную энергетыку. Яны ўсе разам працавалі ў экалагічным летніку, там было шмат фізікаў, усе здружыліся між сабою.

— А вось гэта першая карысная «дата» за вечар, — траснула каклюшкамі Алена. — Трэба запрасіць у кожную каманду па адным навукоўцы. Спалучэнне навукі і тэхналогій можа быць плённым і відовішчным. Шкада толькі, Максімка маіх лістоў нават не адкрывае...

— Дык вы Соні пішыце. Яна ж фактычна адзіная арганізатарка. Што скажаце ёй — лічы, пачуў ён. У гэтых дваіх нейкая дзіўная тэлепатычная сувязь. Я нагледзелася сёння. Ім трэба вельмі мала слоў, каб дамовіцца. А Максімка амаль не працуе, бегает недзе, прысвячае час нарачонай сваёй. Ён жа ў нас герой-каханак. Завіхаецца адна Соня, а ён, як і належыць у нашым патрыярхальным свеце, стрыжэ купоны.

— Дзіўныя рэчы кажаш. Выглядае, гэтая птушка-сінічка зусім малахольная. Толькі і можа, што каву падаваць.

— Ой не. Яна там упахвае, як шалёная. А каву ёй сёння цэлы дзень варыў Максімка.

— Як казалі ў маім любімым фільме, высокія, высокія атнашэнія!

Раздзел V

ТРЫВОЖНАЕ ШЧАСЦЕ

Максім паставіў перад Соняй вялізны кубак з капучына, згатаваў сабе такі самы і сеў побач з ёю за барную стойку. У «лялечным доме» была цішыня, дом было не пазнаць. Усе кніжкі, сподкі, статуэткі, пуфікі, падушкі і ўсё іншае, што рабіла гасцёўню Статкевічаў утульным гняздзечкам, было схавана падалей з вачэй. Тут зрабілася гулка і прасторна. У памяшканні расставілі сталы, крэслы, камп'ютары, камеры ды іншую тэхніку. Для ўваходу разгарнулі рол-ап з надпісам: «Першы энергатон. Star Systems». На кухні ўсё было гатова для пракорму роты праграмістаў.

— Стамілася?

— Без ног проста.

— Я, шчыра кажучы, таксама. Хоць меў два дні так званая адпачынку. Раскажаш мне, які план на заўтра?

— Я ж скінула расклад на пошту.

— Я так і не дабраўся да яго. Хачу, каб ты мне цяпер расказала.

— Ну, у нас усё-ўсё гатова. Пачынаем заўтра а дзясятай. Усяго сабралася чатыры каманды. Напачатку будзе прэса. Ты скажаш матывацыйны спіч, а пасля Кадрыя правядзе лёсаванне. Каманды выцягнуць паперкі з заданнем: стварэнне праграмнага забеспячэння для сонечнай падстанцыі,

для ветрака, для станцыі біягазу або для гэтай, ну... помпы, якая качае энергію з зямлі. Потым яны пачынаюць працаваць, а я — па-ба-бам! — маю выходны дзень.

— А хіба ты не ў камандзе оргаў?

— Не, у нас класны оргтым — Алена Анатолеўна і Іна, наша сісadmінка. Усе пытанні заўтра скіроўвай да іх. А я пайду да таты на кватэру начаваць.

— Прывітанне спадару Пятру.

— Яны з Ірэнай на тыдзень у Слонім з'ехалі, але прынагодна перадам... Каб ты ведаў, спальня тваіх бацькоў не кранутая, табе лепш там спаць. Ва ўсіх астатніх пакоях мы спланавалі месцы для адпачынку ўдзельнікаў.

— Я тут бачу тры сталы.

— Чацвёртая каманда будзе працаваць там, дзе канапа наверху.

— А, у тваім кабінёце.

— І вось яны праграмуюць-праграмуюць, а потым суткі канчаюцца, і яны могуць адпачываць. А потым мы перамяшчаемся ў канферэнц-залу «Сеула» і там праводзім адкрытыя лекцыі для публікі, падводзім вынікі, уручаем прызы пераможцам. Дарэчы, ведаеш, каго я запрасіла вядоўцамі? Канькову і Каланіцкага! Яны ж як фізікі ў тэме!

— Здрава. А хто ў журы, нагадай.

— Дзядуля Кадрыі, кіраўнік «Люцэрны» Пітэр Конрад, дырэктар Інстытута фізікі Акадэміі навук, ну і ты. Пасля ўручэння прызоў — прэс-канферэнцыя, а потым фурштэды іншая «дыскатэка».

— А з «Сеулам» гэта ты спецыяльна прыдумала? Хацеў бы я бачыць твар Вольгі, адміністратаркі.

— Яна, мусіць, звольнілася. І я не спецыяльна — у іх проста цэннік быў прымальны. Дарэчы, я пераслала табе таксама справаздачу маркетологаў аб падпісцы на трансляцыю хакатона. Цікаваць проста неверагодная! У нас выдаткі на арганізацыю выходзяць у нуль!

— Вось бачыш, як вабіць людзей узнаўляльная энергетыка!

— Баюся, гэта не энергетыка, а вашы з Кадрыёй заручыны, пра якія абвясціў дзядуля Рустэм. Падпісчыкі ў нас з усёй Расіі, а таксама з Украіны, Казахстана ды Ізраіля. Дарэчы, таму мы папрасілі Канькову і Каланіцкага весці цырымонію на рускай мове. Яны крыху расстроіліся, але згадзіліся...

Соня і Максім размаўлялі, адпівваючы маленькімі глыткамі капучына, амаль краналі плячыма адно аднаго, гледзячы на расцяжку з надпісам «Star Systems». У Соні было дэжаву, але яна была надта стомленая, таму не магла зразумець, адкуль гэтае адчуванне. Ёй было проста вельмі цёпла і хораша, нібы тое, што адбываецца, — звычайная справа, нібы так мусіць адбывацца часта, доўгія гады, заўсёды.

— Ну, вось і ўсе мае навіны. А ты што рабіў гэтымі днямі?

— Рыхтаваўся да фэтвы. Учора мы хадзілі да муфтыя. Цырымонія будзе праходзіць у пампезнай зале ў ягонай рэзідэнцыі.

— Ого. Ты ўжо мусульманін?

— Дзядуля Рустэм фактычна падарыў муфтыю медных дах для мячэці, таму той прыплюшчыў вочы на сёе-тое. Мне проста прачыталі пропаведзь і дазволілі заручацца хрысціянінам. У мяне зусім не было часу на духоўнасць апошнімі днямі, таму давядзецца пачакаць з ісламам да вяселля... А потым мы паехалі да спадара Рустэма, і там праз скайп я размаўляў з яе бацькамі. Асобна з маці, якая ў Барсе, і бацькам, які ў Маскве. Але з бацькам — Цімурам Абашавым — накладка выйшла. Ён, здаецца, не сцяміў, навошта яго хочуць, і даслаў у скайп замест сябе сакрата-ра. Кадрыя заўважна засмуцілася... А пад вечар мы паехалі ў Аксакаўшчыну, пагулялі па парку з мамай і татам.

— Як там Віктар?

— Яму лепш. Мама не дае яму продыху, таму ён выконвае ўсё, што кажа доктарка. Добра харчуецца і шмат гуляе. Вагу скінуў.

— Як крута гэта чуць! А як вы сёння з Кадрыйёй Вадзіка ў Полацк адвезлі. Без прыгод?

— З прыгодамі, але добрымі. Шмат спыняліся па дарозе, дыхалі лясным паветрам. Восень такая класная. А потым я Полацк Кадрыі паказваў. Яна пастаянна ўсё з Казанню параўноўвала: Дзвіну з Волгай, Сафію з іхняй галоўнай мячэццю... Чым мяне крыху раздражняла.

— Ведаючы цябе, не крыху раздражняла, а нармальна так падбешвала. Але ты трымаў сябе ў руках, — хмыкнула Соня.

— А ты сапраўды зможаш з'ездзіць туды па Вадзіка ў панядзелак?

— Вядома, з радасцю! Я столькі чула ад вас усіх пра Полацк! І яшчэ я хачу ў Музей друку зайсці, і ў Ефрасіннеўскі манастыр. Нам пра іх на лекцыях расказвалі. Спадаюся, хопіць часу.

— Ну то з Вадзікам паходзіш. Ён выдатны гід... Дарэчы, ты не ведаеш, чаму ён на мяне сычом глядзіць апошнім часам? Амаль не размаўляе.

— Э-э-э, ну-у-у... Можа, лічыць цябе занадта ветраным? То ты гуляеш паўсюль з Івонай, то ўсё лета тусіш з Алесяй — і раптам праз два тыдні абвяшчаеш, што жэнішся з нейкай зусім новай дзяўчынай. Магчыма, Вадзік не такі легкаважны, як старэйшы брат.

— Ну, па-першае, з Івонай і Алесяй я не сустракаўся.

— Але Вадзіку ж ты гэтага не тлумачыў.

— Па-другое, ён занадта малы, каб ужо думаць у катэгорыях кахання, здрады і вернасці.

— А ты ведаеш, што ён пасля летніка лістуецца з Нютай? Яны ўжо двойчы паштоўкамі абмяняліся!

— З той малой дзікункай з адселенай вёскі?

— Ты, мусіць, не чуў цудоўнай навіны. Знайшлася яе мама, яны цяпер разам жывуць у Гомелі. Нашы сябры з гімназіі ўзялі над імі шэфства. Займаюцца з Нютай. Хочучь, каб да іх паступіла ў пятым класе.

— Ну, хоць нейкі пазітыў камусьці ад нашага сектанцкага санаторыя.

— Шмат пазітыву! Напрыклад, Васілеўскі пад шквалам новых уражанняў правёў рэбрэндынг «Пана Сцяпана»! Дарэчы, дзякуй, што вы дазволілі змясціць паўсюльлога «Відэльцаў». Для нас гэта вельмі важна.

— Для вас?

— Ну так... Для мяне з татам, Ірэны і Лёшы, само сабою.

— Выдатная ў вас выйшла сямейка.

— Ну вось што ты зноў пачынаеш? Колькі казаць табе, што я і не думаю замуж за Васю!

— Праўда? А ён мне колькі дзён таму сказаў адваротнае. Вось тут, у гэтым пакоі!

— Слухай, Максім. Гэта невыносна. Я ўсё-ткі мушу сказаць табе. Адзіны чалавек, за якога я пагадзілася б выйсці замуж тут і цяпер, — гэта ты. А паколькі гэта зрабілася абсалютна немагчымым, бо на днях ты заручышся з іншай, я пакуль буду заставацца незамужняй і наогул — без пары. Мне трэба час, каб апамятацца, сабрацца, знайсці сябе, усё такое. Такія справы. Усё. Я ўсё сказала. Давай закроем тэму.

— Так і не забыла мяне? — уважліва паглядзеў не яе Максім.

— Не забыла. Забудзеш тут, — буркнула Соня. — Слухай, ты вось што мне скажы. Чаму ты тады пацалаваў мяне?

— Калі тады?

— Ужо і не помніш, калі? Для школьнага ганку, пасля выпускнога!

— А.

— Бэ! Я даўно б забыла цябе, калі б не гэта! А ў летніку... Ты вось мне проста скажы: што было б на Віліі, калі б не ўмяшаліся тыя цёткі, калі б мы пайшлі разам купацца? Што было б? Няўжо ты нічога ніколі не адчуваў да мяне?.. А проста цынічна здзекаваўся, цешыўся ўвагай да сябе? Маўчыш? Ізноў маўчыш? Ну маўчы. Я дап'ю каву ў пакоі.

І Соня, саскочыўшы з крэсла, забрала кубак і рушыла ўверх па сходах. Раптам спынілася.

— А зрэшты, чаго гэта я. Не трэба мне часу, каб апамятацца. Я ўжо. Бывай, Статкевіч. І гэта... Не размаўляй са мной на працы!!!

Максім застаўся сядзець на кухні, абхапіўшы галаву рукамі. Цяпер яго часта можна было бачыць у гэтай позе.

— Нам зручней гатоўкай, — важна сказала Соня, кладучы перад Васілеўскім пульхны канверт. Яны сустрэліся ў былым «Пане Сцяпане» ў суботу — Лёша меўся перадаць Соні ключы ад бацькавай кватэры, а тая прынесла аплату за абеды, вячэры і перакусы, якія прыгатаваў сябрук-кухар для хакатону.

На грошы Васілеўскі ледзь зірнуў. Ён уважліва разглядаў Сою. Летні загар яшчэ не пакінуў яе твару, але дзяўчо было ўжо не пазнаць. Пару месяцаў таму гэта была мілая дзікунка ў жоўтым сарафанчыку, якую ледзьве можна было адрозніць ад школьнікаў, што прыехалі ў экалагічны летнік, дзе яна працавала важатай. А цяпер — падцягнутая і сабраная, у белай блузцы і цёмна-шэрым пінжачку, але не такім, як у школе, а новым, «офісным», па апошняй модзе, які адцяняе сабраныя ў неахайную гульку светлыя валасы, далікатную шыю. Вось толькі джынсы і красоўкі — лішнє. Лепш бы яна да канца вытрымала класіку: вузкая спадніца і цёмныя туфлі на невысокім абцасе — ёй пасавала б.

Соня таксама мімаволі залюбавалася Васілеўскім. Ён быў у сваім чорным кухарскім кіцелі, падобным да кімана ніндзя, валасы прыбраў пад чорную шапачку. Паклаў моцныя рукі на стойку, стаіць расслаблены, лагодна пасміхаецца. Пачуваецца тут па-гаспадарску — і гэта найлепшае, што можа адбывацца цяпер з «Панам Сцяпанам».

Малую залу рэстарана, дзе яны цяпер размаўлялі, ужо рэканструявалі. Зрэшты, перарабляць тут давялося няшмат. Жоўтыя сцены пафарбавалі белым, прыбралі ўвесь састарэлы дэкор, павесіўшы ў праёмы між імітацый дубовых бэлек габелены са сцэнамі палявання, ласіныя рогі ды іншыя артэфакты, якія тут жа ператварылі цёмную вясковую карчму ў рыцарскую банкетную залу. Пад высокай столлю з'явілася круглая каваная жырандоля на ланцугах.

— Атмасферна тут зрабілася, — агледзелася Соня. — У цябе, аказваецца, плойма густу.

— Не густу, а клёку, — важна сказаў Васілеўскі. — Я разумею, што рэчы, у якіх нічога не цяплю, лепш даверыць прафесіяналам. У мяне працуе дызайнер. Помніш Міста?

— *City Mist*'а? Таго графітчыка з суседняй школы? Якога вы па ўсім раёне ганялі?

— Не ганялі, а «крышавалі», калі на яго наезджаў Сівохін. Бо я адразу разгледзеў талент! І вось зірні: ён яшчэ студэнт, а ўжо зарабляе дызайнам у саліднай студыі, і ягоная студыя мне тут усё намалявала за разумныя грошы... Але гэта кветачкі — пярэдня залы ў нас будзе ягадка!

Знадворку былога рэстарана «Пан Сцяпан» ужо замацавалі новую эфектную шыльду — «Відэльцы», дзе кожная літара была стылізаваная пад старасвецкі сталовы прыбор. Фасад будынка быў пакуль развалены — заходзіць у рэстаран даводзілася праз чорны ход. Атрымаўшы ўсе архітэктурныя дазволы, Васілеўскі ператвараў цёмны і пу-

сты хол былой татавай карчмы і яе масіўны ганак у вялізную ўцеplenую веранду, якая мелася быць ядальняй для клеркаў з навакольных устаноў або проста тых, хто заехаў па справах на Камароўку. Кожны будні дзень з 11-й да 17-й усе галодныя і здарожаныя змогуць з'есці бізнес-ланч, які спалучыць італьянскія і беларускія кулінарныя традыцыі. Усё будзе адбывацца пад нястомным наглядам каралевы Боны — вялізная фрэска з яе выявай ужо існавала ў эскізе Міста, які Аляксей акурат паказаў захопленай сяброўцы.

— Ты ж паабедаш? — спытаўся Васілеўскі, нахіліўшы галаву.

Тое, што кухар падаў Соні на вялізнай белай талерцы, падалося ёй падазрона знаёмым. Водар у стравы быў проста неверагодны.

— Гэта... Гэта ж... Гусь, запечаная з капустай? — не паверыла сваім вачам дзяўчына.

— Ага. Згатаваў на спробу. Пётр з Ірэнай на каленях прасілі дабаўкі, але я сказаў, што хачу пакінуць яшчэ табе і маме.

— Гэта афігенна смачна! — Соня забыла пра этыкет і наварочвала духмяную страву, рубячы гусь вострым, як дзіда, відэльцам — каб падтрымаць канцэпцыю, Васілеўскі скупаў прыгожыя вінтажныя прыборы на інтэрнэт-барахолках.

— А знаеш, у чым галоўны сакрэт? — сам аўтар кулінарнага шэдэўру не еў, а сядзеў, падпёршы рукой шчаку, і глядзеў Соні ў рот.

— Цёмнае піва і ядловец?

— Ого? Як ты здагадалася? Я гэтыя інгрэдыенты ў адной моцна старой жанчынкі ў экспедыцыі ледзь выпытаў. Яна яшчэ да вайны працавала кухаркай у пробашча. Гэта была традыцыйная страва ў кастрычніку-лістападзе, у гонар святога Марціна. Я збіраюся адкрывацца з гэтым меню, акурат праз месяц... Ты чаму смяешся?

А Соня проста згадала, адкуль ведае рэцэпт печанай гусі, і ёй зрабілася весела ад іроніі лёсу. Яна прыкрыла твар папяровай сурвэткай і рохкала, як парася.

— Я табе не магу патлумачыць, чаму смяюся. Я і сабе патлумачыць не магу. Я проста хачу табе сказаць, што ты вельмі класны, Лёша.

Васілеўскі пранікліва паглядзеў на Соню Сінічку і сказаў:

— Давай на тыдні сходзім куды-небудзь. Такія дні цудоўныя стаяць вераснёвыя.

— А давай, — узяла і пагадзілася Соня. — У аўторак. У панядзелак я ў Полацк еду.

Раздзел VI

ТАЯМНІЦА ПОЛАЦКАЙ ГІСТОРЫІ

Такія цудоўныя дні стаяць вераснёвыя, што немагчыма ўседзець на месцы. Як нехта мог падумаць, што паездка на радзіму мамы Юлі — у прыгажэзны горад на берагах велічнай ракі — прынясе Соні нязручнасці? Няхай уставаць давялося на досвітку, каб паспець на першую марш-рутку.

Вадзік сустрэў старэйшую сяброўку зранку на аўтавакзале і адразу пацягнуў гуляць. Яны абедалі і пілі каву ў кавярнях, блукалі вакол Сафійскага сабору, лазілі па гарах і пячорах. Наведалі старасвецкі ўніверсітэт і, вядома, манастыр, дзе ўсё проста дыхала гісторыяй святой Ефрасінні.

Соні спадабалася тут не менш, чым у Кіеве, а то і болей. Сяброўкі вельмі хвалілі Горадню, раілі туды паехаць на вакацыі, але Полацк таксама рабіў уражанне. «Бо сваё, роднае», — думала дзяўчына, назіраючы з моста, як вечаровае сонца залаціць воды Дзвіны. Вадзік спецыяльна адвёў яе на мост і ўсё шчоўкаў фотаапаратам, спрабуючы злавіць святло.

— Хачу раздрукаваць і даслаць Ньюце. Я напісаў ёй вялікі ліст пра Полацк, — патлумачыў ён.

Соня глядзела на тое, як зіхціць Сафія ў святле заходу, і не магла пазбыцца дэжавю. Адноўчы яна ўжо бачыла гэ-

ты краявід. Ужывую. Не на карцінцы. Але ж яна ніколі тут не бывала...

Ужо сцямнела, калі, ледзьве цягнучы ногі ад стомы, Соня прызямлілася на перацягнутай новай іскрыстай абіўкай савецкай канапе ў самым цэнтры Полацка, у прасторнай кватэры Арцёмавых — бабулі і дзядулі Максіма і Вадзіма Статкевічаў.

Бабуля Зоя ўвайшла ў гасцёўню ў накрухмаленым клятчастым хвартуху, коцячы перад сабой самы сапраўдны сервіровачны столік, на якім дымілася вячэра: пюрэ, залацістыя курыныя ножкі і хрустальны тазік з салатай аліўе. Гледзячы на бабулю братоў Статкевічаў, Соня не магла зразумець, як у такой стрыманай мамы магла нарадзіцца такая выбухная дачка, як Юлія. Магчыма, Юлія пайшла ў дзядулю Барыса, з якім Соні не давялося сустрэцца, бо той з'ехаў на некалькі дзён лавіць шчупака на Асвею.

Зоя Арцёмава была настаўніцай матэматыкі і шмат гадоў працавала завучам у школе. Адсюль, мусіць, і паходзіла яе строгасць і сабранасць. Прынамсі, таму тону, якім яна скамандавала стомленым Соні і Вадзіку: «Разувацца, мыць рукі і есці!» — пярэчыць было немагчыма. Пакуль дзеці наміналі дробна накрышаную «аліўешку», заядаючы курынымі ножкамі, бабуля Зоя гатавала гарбату. Урэшце на стала з'явіліся торт «Казка», цукеркі, печыва.

Рабілася зразумелым, чаму ў Вадзіка, які апошні год часта гасцяваў у бабулі, шчокі ўжо амаль кладуцца на плечы.

Бабуля Зоя разліла ўсім гарбаты, апусцілася на канапу каля Соні і раптам, нахіліўшыся да яе, абняла і пяшчотна пацалавала ў макаўку.

— Як жа добра, што ты зноў тут. Я так цешуся, што ты знайшлася...

Сказаць, што Соню ағаломшыла, — не сказаць нічога. Але першым азваўся Вадзім.

— Як? Што ты кажаш, бабуля? Соня ўжо бывала тут? Калі?

— Вельмі даўно і зусім маленькай, — уздыхнула бабуля Зоя. — Але, вядома, ты, Соня, не памятаеш. Мы як след падбалі пра гэта. Але цяпер няма прычын хаваць тую гісторыю. Добра, што ты прыехала — і я магу сама ўсё табе расказаць і патлумачыць.

...Духмяная супакаяльная гарбата на зёлках лілася з заварніка ў кубкі, а бабуля Зоя расказвала.

— Як вы чулі, дзеткі, таты вашы сябравалі, калі Соня і Максім яшчэ не нарадзіліся. Але гэта толькі палова праўды. Не менш за Віценьку і Пеценьку сябравалі іхнія жонкі, мая Юлька і Аленка. У іх была вялікая дружная кампанія, як студэнтамі былі, а потым перажаніліся ўсе. Алена з Пецем пару разоў да нас сюды ў госці прыезджалі. Жылі ў намётах на азёрах, тут недалёка... Цябе ж, Соня, не проста так Соф'яй назвалі. Алене моцна Полацк падабаўся. А наш сабор дык яе асабліва вабіў. Усё паўтарала, якое прыгожае імя — Сафія. Часы, праўда, былі няпростыя: свабода і ўсё можна — але беднасць і разруха страшная. Мы выжывалі толькі таму, што мая старая маці трымала гарод і свіней у вёсцы, у нас дагэтуль там лецішча. Як маглі, мы з Барысам Юльцы і Ліне, сястры яе, у Мінску дапамагалі... А тут навіна, што Юлечка замуж выходзіць, бо зацяжарыла... Я, вядома, не ў сабе была — хай бы на вочным давучылася, у аспірантуру пайшла, але як атрымалася, так і атрымалася.

Бабуля Зоя ўздыхнула, адпіла гарбаты, а пасля лагодна працягнула.

— Максімка — гэта... Можна лічыць, Юлькіна дысертацыя. Дык вось, як Юля Максімку насіла, вельмі яна з тваёй мамай Аленай зблізілася. Як сястрычкі сталі. Не разлі вада, як кажуць. Аленка ж была табой цяжарная... Увесь час адны, бо мужы па польскіх рынках цяга-

юцца, — вось і забаўляліся, як маглi. Вельмі я радавалася, што на лета дзевачкі нашы вас нарадзілі, — да зімы ўжо вы адужалі крыху, а час быў такі... Ай, ну што казаць тут. У адзін дзень нарадзілі вас. А ультрагукаў тады ніякіх не рабілі — пол толькі ў радзільні даведваліся. І як дазналіся, што ў Юлькі — малец, а ў Аленкі — дзяўчынка... Што тут паміж імі пачалося... Адным словам, яны вас проста з калыскі пажанілі. Усё марылі, як вы вырасцеце і будзеце парай. Пялюшкі вам аднолькавыя шылі, банцікі ўсялякія. А Юлька гэта ўсё на «зенітку» сваю здымала. Але тут я, прызнаюся, бесцырымонна завяршыла іх ідылію. У Юлькі праблемы з малаком пачаліся, ды і прыхварэла яна пасля родаў. Вось я яе ў Полацк з таго Мінска і забрала. Што яна адна без мужа з малым бы там рабіла? І кватэра здымная з гэтымі прусакамі. Бр-р-р. У Аленкі ў Мінску хоць матка была. Дзяўчаты моцна адна па адной тужылі. Дый Віця нячаста да нас выбіраўся. Юля з Максікам у сталіцу на сесіі ездзіла, хоць я, вядома, моцна злавалася. Цягаць малога па скразняках-цягніках... Ну, то яны там з Аленкай уз'ядноўваліся. Тая Максімку разам з табой, Сонечка, няньчыла, пакуль Юлька на факультэце. У пясочніцу з вамі разам хадзілі, у парк Горкага... Вельмі шмат было фатаграфій. А потым, Сонечка, здарылася гэтае няшчасце з тваёй маткай. П'яны кіроўца на пераходзе. Не дай Бог нікому такое перажыць. Мы з Барысам плакалі, як пачулі. Ужо наколькі ён вайсковец-афіцэр і ўсякае бачыў... Але тут немагчыма было не плакаць. Самае страшнае, як у дзіцяці маці гіне. І тады Юля з Віцём прапанавалі Пятру, каб ты ў нас тут, у Полацку, колькі тыдняў пажыла. Пакуль яны з Аленінай маці там усё вырашаць і ўладкуюць. Так ты сюды да нас і трапіла. Такая маленькая, міленькая... Вочкі вялікія. Сур'ёзная такая. Усё пыталася, дзе мама, дзе тата. Як цяпер перад вачыма стаіць. Толькі Максімка і ўмеў рассяшыць цябе. Вельмі цяжка на сэрцы было, але і вельмі

радасна. Бо вы так сябравалі! Так бавіліся добра з Максімам! Як брацік і сястрычка. Дзеля цябе Юлечка нават захварэла на ідэю кроў з носу мець дачушку. Больш за тое — такое ёй узбрыло ў галаву, што сорамна згадваць...

Тут строгая з выгляду жанчына не стрымала слёз, але, узяўшы сябе ў рукі, працягнула аповед.

— Яна вырашыла пагаварыць з Пецем і ўзяць над табой апеку. Удачарыць. Каб яна цябе гадала. Я не дапільнавала гэтага. Я ж у школе была з ранку да вечара. А Юля развяла бурлівую дзейнасць — проста Пеценьку пазваніла і па міжгорадзе ўсё на яго вываліла... А ў таго і так гора — каханая жонка ў магіле. А тут яшчэ нехта хоча ў яго дачку забраць. Так ён гэта ўспрыняў. А ў Юлькі розуму не хапіла асадзіць назад, яна яшчэ і нагнаць пачала... А Віця з'ехаўшы быў. Адным словам, прымчаўся да нас Пеця, цябе забраў і сказаў, каб мы да вас і на кіламетр не набліжаліся. Узлаваны быў страшна. Вельмі балюча было, але справядліва. Што тут паробіш. Моцна я Юльку дакарала, але тая і сама разумела, што дроў наламала. Яна ў адказ раззлавалася на Пецю. А потым проста перастала пра гэта згадваць. Праўда, розныя дзівацтвы пачаліся. Стала Максімку ў дзявочыя сукенкі апранаць. Сварыліся мы з ёй моцна ад гэтага. Так пару гадоў прайшло, усё мінулася. Пеценька, праўда, зусім з намі не хацеў дачыняцца. Абарвалася сувязь. А потым Юля з Віцем у Брытанію з'ехалі. А там і Вадзік у іх нарадзіўся.

Бабуля Зоя ласкава ўсміхнулася малодшаму ўнуку, які слухаў усю гісторыю разявіўшы рот, нават забыўшы, што туды можна класці ягоны любімы торт «Казка».

— Калі ў нас дом згарэў і мы да мамы Юлі пераехалі... Бацькі нават намёкам не паказалі, што такое было, — прамовіла агаломшаная Соня.

— Ну вядома ж! Уяві сабе, як яны хваляваліся. Была небяспека, што Пеця дагэтуль мае на нас крыўду і не па-

годзіцца прыняць дапамогу... Ты ж ведаеш — гэта мы з Барысам перадачу пра вас у «Зоне Х» пабачылі. Барыс як крыкне: «Зоя, Зоя, хадзі хутчэй! Тут Сінічка!». Я думала, птушка ў акно заляцела... — усміхнулася Зоя Арцёмава. — Мы пазванілі Юлі, яна знайшла перадачу ў інтэрнэце, звязалася з тэлеканалам... Хваляваліся мы дарма: Пеця так узрадаваўся, калі пачуў Юлька! Зусім не сердаваў на былое. Яны адразу дамовіліся, што пра той разлад пры дзецях ніхто ні разу не згадае. Навошта вам, маладым, такі груз з мінулага? І так клопату хапае. Вучоба, тэсты... А я ўсіх інструктавала, як педагог са стажам. Каб не смелі мучыць вас гэтымі казкамі пра наканаванае каханне, пра заповіт Алены... Юлька ж сур'ёзна заўсёды трымала ў галаве, што вы пажэніцеся. Я так сказала: хай сябруюць, як нічога ніякага. Калі нешта паміж імі будзе — самі разбярэцца. А так толькі бянтэжыць будзеш нашу моладзеж. Добра, што Юля маёй парады датрымалася.

«Ну, не зусім яна датрымалася вашай парады», — падумала Соня.

— А Пеця ёй падыграў, — упэўнена сказала бабуля Зоя. — Так што нават Віця, які пра іхнюю колішнюю сварку і ведаць не ведаў, нічога не западозрыў. Ён і забыў ужо, як Юлька з Аленай вазочкі разам каталі. Дык вось, мае саладзенькія. Выраслі вы і разабраліся. Чула, вы з Максіткам ладзіце і разам цяпер працуеце ў кампаніі? Мой старшы ўнучак у суботу нам прывёз нявесту сваю знаёміцца. Такая прыгожая і выхаваная дзяўчына! Добры выбар. А ты, Соня, мне казалі, таксама замуж сабралася? За маладога кухара?

— Так, сабралася, — спакойна адказала Соня.

— Вось бачыш, як усё само склалася. А гэтыя казкі ў стылі «Пунсовых ветразяў»... Не веру я ў іх. Рамантыка страшную шкоду нясе людзям. Вось я мыльныя оперы на дух не пераношу. У нас іх адно Барыс глядзіць. А я сваруся з ім, асабліва калі ён мне футбол пераключае.

— Бабуля, я ж казаў табе: давай наладзім трансляцыю на камп'ютар! — нарэшце апамятаўся Вадзік.

— У гэтую скрыначку пяліцца ў мяне зроку няма! — рашуча адрэзала бабуля. — Я нумароў на форме не бачу! Так што з дзедам гавары на гэтую тэму. Лепш бы фота Максімі з ягонай нявестай бабулі Верці ў Рыгу па інтэрнэце пераслаў. І напісаў, хто такая Кадрыя Абашава. Верця проста ахне!

— Вы казалі, што мама Юля нас тады шмат фатаграфавала, — сказала Соня. — А дзе цяпер здымкі?

— А Юлька тады амаль усё на вёску вывезла і на вогнішчы спаліла, — уздыхнула бабуля Зоя. — Усё-ўсё пра цябе, Алену і Пецю. Вельмі злая была. Хоць злавацца было ёй варта хіба на саму сябе. Але пачакай... Нешта засталося...

Бабуля Зоя адкрыла дзверцы секцыі і пачала корпацца ў завалах папер.

— Вось. Я гэта потым пазнаходзіла.

На белы карункавы абрус ляглі тры жаўтаватыя здымкі. На першым — дзве пары на тым самым мосце над Дзвіною, дзе надоечы стаялі Соня з Вадзікам. Тата Віця ў цяльняшцы, яе тата — у камуфляжы. Паміж хлопцамі — маладая мама Юля і яе мама абдымаюцца, як сёстры.

Другая фотка — мама і тата сядзяць на фоне намёта. Такая была і ў Сінічковым сямейным альбоме.

Соня зразумела, што найлепшыя маміны фота, якія ў іх засталіся, калісьці зрабіла Юлія Статкевіч.

І трэцяе фота, якое выцягнула з секцыі бабуля Зоя. На ім Максім пад ялінкай трымае за руку малую ў строі Сняжынкі.

Гэтай малой была Соня. Яна пазнала сябе і пазнала сукенку, у якой на іншай фотцы пазіраваў малы Максім. З той фоткі ў выпускным класе пачыналася іх гісторыя.

— Максім рыдма рыдаў, калі Пеця цябе звозіў. А потым замкнуўся, калі ты знікла. Казаў: «Хачу, каб Соня была з намі заўсёды». Спатрэбіўся час, каб ён на ўсё забыўся.

— Дзякуй, што вы пра гэта расказалі.

— І табе дзякуй, што ты ў нас ёсць. Я рада, што ты вярнулася. Барыс званіў, перадаваў вітанні. Шкадуе, што вы заўтра рана з'едзеце і не паспееце пакаштаваць ягонай фірмовай юшкі... Ты прыязджай сюды, калі хочаш. Сама. Або з Максімам ці Вадзікам. А цяпер — давай са стала прыбярэм. І табе, сонейка, слаць пара. Сплю на новым месцы, прысніся жаніх нявесце, як гаворыцца.

Так, гэта была тая ж канапа. Вузкая, з двух паловак, якія ніколі не раскладаліся роўна, таму той, хто ляжаў на ёй, скочваўся ўсярэдзіну. Толькі тады абіўка была зрэбнай, у рубчыкі, якія адчуваліся нават праз прасціну. Зрэшты, прасціну яны заўсёды збівалі нагамі, калі валтузіліся перад сном.

З тым хлопчыкам. Яны ляжалі тады ў цемры, кажучы адно аднаму на вуха абракадабру, і залівіста смяяліся. Ажно ў пакой раз-пораз зазіраў высокі мужчына і строга шыкаў:

— Узвод, цішэй! Адбой для каго быў?

Ад гэтага «ўзвод-цішэй» ім з Максімам рабілася зусім весела. Калі дзверы прычыняліся, яны яшчэ доўга перадражнівалі дзядулю Барыса.

Так, таго хлопчыка звалі Максім. Пасля пераканаўчага напаміну бабулі Зоі мінулае пачало ўсплываць у Сонінай памяці.

Яна згадала залачоную вешалку, што ўсё яшчэ вісела ў вузкай вітальні. Тата зрывае з кручка куртачку, шалік і дрыготкімі рукамі спрабуе апрануць Соню. І жаночы голас:

— Дай мне! Дай дапамагу!

— Ты больш не дакранешся да яе, Юлька, — здушана кажа тата.

А з кухні — енк і крык. Жыхлівы, амаль нечалавечы. Дзіцячы плач, якога яна больш ніколі нідзе не чула ні ад хлопчыкаў, ні ад дзяўчатак.

— Мама!!! Не аддавай яе! Я хачу, каб Соня была з намі заўсёды!

Ж-жых — і ціша. Яны з татам едуць па горадзе на іншамарцы, не так даўно прыгнанай з Нямеччыны. Соня ўсхліпвае на заднім сядзенні.

— Дзе ты быў, тата?

— Я праводзіў маму, дачушка.

— Яна кудысьці паехала?

— Так. Яна пераехала жыць на неба. Яна сказала, што будзе пазіраць на цябе адтуль. Яна вельмі-вельмі цябе любіць.

— А я не магу паехаць да яе?

— Не, родная. Ты паедзеш жыць да бабулі.

— А Максім? Цёця Юля? Яны будуць жыць з намі?

— Не, цяпер мы будзем ад іх далёка.

Татава «Таёта» заязджае на мост над вялікай ракой. Вежы велічнай царквы на даляглядзе ўрачыста блішчаць у святле вечаровага сонца.

Соня прыслухалася да сябе. Не, унутры не было крыўды і шкадавання. Унутры быў спакой. Дарослыя зрабілі тое, што мусілі. І тады, і пасля, калі вырашылі не нагадаць ім з Максімам пра тую гісторыю.

Яна адчула ўдзячнасць за тое, як склаўся яе лёс. Калі б толькі не той п'яны кіроўца і мама на пераходзе...

Але гэта даўно мінулася і адбалела.

Дзверы ў гасцёўню адчыніліся, нехта ўвайшоў. Дакладней, нешта ўпаўзло. Гэта Вадзік цягнуў за сабой падушку і коўдру.

— Можна я ля цябе лягу? Не спіцца мне там. Душна.

— Давай, кладзіся.

Соня прыціснулася да сценкі, а Вадзік пачаў віць сабе ўтульны кубел побач. Праз хвіліну ён знерухомеў і аціх. Паўздыхаў крыху і раптам прамовіў.

— Максім — неверагодны дурань.

— Навошта ты так пра брата?

— А хіба не дурань? Адну кахае, а з другой жэніцца.

— Ён дарослы чалавек. Ягоная справа. І чаму ты думаеш, што ён не кахае Кадрыю?

— Я не думаю. Я знаю.

Соня нічога не адказала. А Вадзік пакруціўся на канапе яшчэ крыху. Збіваючы прасціну, зноў аціх і паклікаў:

— Соня?

— А?

— Я хачу, каб ты была з намі заўсёды.

Соня маўчала.

— Абяцаеш? Ты спіш? Ты ўжо спіш, Соня?

Раздзел VII

ЛІСЦЕ КАШТАНА

Спатканне Вася прызначыў на аўтобусным прыпынку. Сказаў Соні, каб пад'ехала на Базісную. Больш нічога не тлумачыў.

Дзяўчына была азадачаная. Гэтыя бясконцыя намёкі Васілеўскага, маўляў, сапраўдная жанчына — выключна асоба ў сукенках і на абцасах, — і цяпер стрэлка ў сэрцы Сяльгаса? Спалучалася не вельмі. І поўная загадкавасць. Ніякага намёку, у якім фармаце пройдзе Соніна першае ў жыцці (!) сапраўднае (!!!) спатканне.

Соня вырашыла прыхарашыцца згодна з густамі таварыша, як яна іх сабе ўяўляла. Цёмна-сіняя сукенка з адкрытай спінай, светлы плашч і адзіныя яе туфлі на абцасе — туркусовыя. Тыя, што засталіся ад выпускнога.

Шчыраванні не былі марнымі.

— Шыкоўна выглядаеш, Сініца! — сустрэў кампліментам Васілеўскі. Ён таксама быў пры парадзе: любімая клятчастая кашуля, навакасаваныя чаравікі з вострымі насамі, прыгладжаныя гелем валасы. — Чаго такая задуменная?

— Не выспалася. Зранку — маршрутка з Полацку, а потым цэлы дзень на вучобе. І ўвесь час на тэлефоне па працы. Наш хакатон удаўся на славу, у «Стар сістэмз» паступаюць прапановы...

— Годзе, годзе... Я не пытаўся, як ты ратуеш мяккае месца баклажана.

— Добра. Давай тады... пра нас. Куды пойдзем? Якія планы?

— Планы — глядзець кіно. Але мы не пойдзем, а паедзем! — урачыста сказаў Васілеўскі.

— Праўда? — азірнулася Соня. — На «самураі» ці як? Баюся, я не ў тэму апанулася.

— Я прадаў «самурая», далажыў і купіў ачмурэнную «Вольву». Праўда, давалося яе крыхан цюнінгаваць. Хлопцы цяпер дачышчаюць пёркі маёй галубцы тут блізка, на Гало. Дык вось, забяром красуню і рванём у аўтакінатэатр. Га?

— Як скажаш.

Прыватны сектар Сяльгаса поўніўся колерамі і гукамі, якія так любіла Соня. І над усім караляваў пах лісця, якое пачыналі паліць на падворках — для дзяўчыны гэта было як водар парфумы.

Але насалоджвацца любімым краявідам і пахам не было магчымасці: неўзабаве яны з Васем выйшлі на Гало. Ходнік быў ушчэнт разбіты, і дзяўчына ледзьве давала рады, ступаючы на абцасах па брукаванай вуліцы, засыпанай спарахнелым лісцем каштана. Пад ногі ўвесь час зачэваліся бліскучыя карычневыя мячыкі.

— Ну што за бардак! — абурыўся Вася, адфутбольваючы каштанік. — Калі тут нарэшце пакладуць асфальт?

— А я вельмі люблю брукаванку. Памятаеш, вакол летніка? Вішнева, Дзевятні, Пілавойці. Там у вёсках абавязкова брукавалі вуліцу. Праўда, на абцасах па бруку не нахадзішся...

— Нічога, яшчэ крыху прайсціся — і там ужо сэрвіс. Цяргі, ліска, карчма блізка!

Соня абAPERлася на Васеву руку і тады ўскінула галаву. І ёкнула ад нечаканасці. Проста ім насустрач па Гало, топчучы каштанавае лісце, ішла надта падобная парачка. Хлопец падтрымліваў пад руку дзяўчыну на высокіх абцасах. Красуня яўна не чакала апынуцца на такіх задворках цывілізацыі.

Парачку гэтую складалі Максім Статкевіч і Кадрья Абашава.

Пары паволі набліжаліся адна да адной, і Соня кляла лёс за тое, што цяпер адбывалася. Чаму тут? Што за дурны супадзенні? Іншых вуліц няма ў горадзе?

Наблізіліся і спыніліся. Максім вельмі ўважліва і сур'ёзна глядзеў то на Соню, то на яе спадарожніка. Тыя напружана маўчалі. Першай загаварыла Кадрья.

— Што за нечаканая сустрэча! Бачу, не толькі для Максіма гэта любімы раён Мінска.

— Любімы раён? — здзівілася Соня.

— Так. Я папрасіла Максіма паказаць мне месца ў Мінску, па якім ён будзе сумаваць, калі будзе далёка. І ён прывеў мяне сюды. Скажаў, тут заўсёды будзе ягонае сэрца. І ногі. І я вельмі разумею пра ногі, — дзяўчына весела заёрзала па бруку дарагімі туфлямі.

Соня зірнула на Статкевіча, але той хутка адвёў вочы. Не можа быць! Год таму яны разам гулялі тут, уцёкшы ад міліцыі на тэнісным турніры. І менавіта Соня зацягнула яго на Гало, хоць ім сюды было зусім не трэба. Гэта была яе, яе самая любімая вуліца ва ўсім Мінску! Абурэнне падымалася ў ёй хваляй.

Тое, што зрабіў Максім, у бізнесе называецца рэйдарскім захопам.

— Не, ну вы даяце. На Новую Баравую б з'ездзілі. Або ў Дразды. Во дзе крута ў Мінску! А не гэтыя шпакоўні, па якіх бульдозер плача! — уступіў Васілеўскі ў свецкую размову.

— Мне вельмі тут падабаецца, — запярэчыла Кадрыя. — У Казані таксама дагэтуль ёсць такія кварталы. І мне так шкада, што яны знікаюць. Тут своеасаблівая атмасфера.

— Здрава, а якая ў вас праграма далей? Працяг экскурсіі па памятных Максіму мясцінах? Ганак 234-й школы, напрыклад? Або адразу — на Вілію, на верхні пляж каля летніка? — свідравала Соня Статкевіча вачыма.

— Мы ідзем у Нацмузей. Там сёння Данцыг, — патлумачыў хлопец. Мускулы на ягоным твары ледзь заўважна торгаліся.

— Дансінг? — гігікнуў Васілеўскі. — З якога часу ў музеях цяпер ладзяць дыскатэкі? А мы з Сонькай у кіно зараз паедзем. На «Фарсаж чатыры». Або «пяць». Не памятаю ўжо, каторы нумар.

— Не дансінг. Данцыг. Май Данцыг, — патлумачыў Статкевіч. — І нам пара. Так што ўсяго найлепшага. Добрага прагляду фільма, знятага найпрост для вашага інтэлектуальнага ўзроўню.

— Гэта ты зараз спрабуеш сказаць, што мы тупыя? — ускіпеў Васілеўскі. — Даўно па мордзе не атрымліваў? Валі на свае танцуюлькі і больш не трапляйся мне на вочы! І хрэн табе цяпер, а не танны кейтэрынг!

— Лёша, Лёшачка, не трэба. Пайшлі адсюль, — гучна прашаптала Соня і, супакаяльна кіўнуўшы спужанай Кадрыі, пацягнула кавалера ўніз па вуліцы, хістаючыся на абцасах. Больш за ўсё ёй цяпер хацелася скінуць туфлі і ляцець адсюль стралою.

— Што яшчэ за «данцыг» такі? — прабурчаў Васілеўскі, калі яны адышліся. — Не такі я ўжо і тупы, але не чуў пра такое.

— Гэта мастак знакаміты беларускі. Май Данцыг. Ён вельмі стары і заслужаны. У яго адкрываецца выстава сёння. Вялікая падзея, некаторыя з нашых туды збіраліся. Ротмістрава, напрыклад.

— Так гэта... Паедзем туды мо, а не ў кіно?

— Пасля таго, што зараз адбылося?.. Нізашто! Да таго ж, табе там будзе зусім нецікава.

— І ты туды ж, — Васілеўскі вызваліў руку з-пад Сонінага локця і імкліва рушыў наперад. Некаторы час ішоў моўчкі.

— Што здарылася, Лёша? — дагнала яго, хістаючыся на абцасах, Соня. — Я не хацела цябе пакрыўдзіць. Проста жывапіс — гэта сапраўды нуднавата для спаткання.

— Ага, нудна, нецікава такім, як я, вышэй за маё плебейскае разуменне... Вось як вы ўсе пра мяне думаеце.

— Лёша, няпраўда. Прабач, я не хацела...

Васілеўскі не адказаў і яшчэ шпарчэй замаршыраваў па бруку. Вечар быў безнадзейна сапсаваны.

У аўтакінатэатр так і не паехалі. Васілеўскі заруліў да сяброў-грузін і набраў ежы на вынас. І запрасіў Соню на пікнік да Свіслачы.

Проста ў парк перад рэстаранам «Сеул»! Якое выдатнае месца для таго, каб забыць пра сустрэчу са Статкевічам!

Зрэшты, ці засталіся для Соні месцы ў Мінску, якія б не нагадвалі пра яго?

Соня спрабавала жаваць астылы кавалак хачапуры, калі атрымала паведамленне ад Кадрыі:

— Як кіно?

— Не даехалі:(Бадземся, я хутка дадому.

— У мяне таксама нечакана вызваліўся вечар. Пасядзім у «Старым Менску»?

— Давай лепш сюды, тут новае месца з'явілася.

І беларуска пераслала татарцы адрас «Фаеркі».

«Фаерка» была клубам, які адкрылі ўладальнікі «Шуфлядкі» ў падвале пад сваёй кнігарняй. Як і памяшканне «Шуфлядкі», падвал пафарбавалі белым і заставілі вінтажнай мэбляй, стварыўшы атмасферу кухоннай задушэўнасці. Калі Соня ўвайшла, наведнікаў амаль не назіралася: бамонд сёння дыслацыраваўся ў Нацмузеі. Дзяўчына націснула «check in» у тэлефоне — раптам нехта з сяброў пабачыць і зазірне павітацца. Не прападаць жа зусім вечару.

Кадрыя ўжо была на месцы. Здымаючы плашч ля ўваходу, Соня хвілінку паназірала за гoscяй з Казані. Тая сядзела пры століку, грэючы ў руках кубачак з гарбатай, аглядаючы ўсё ў бары сваімі разумнымі праніклівымі вачыма. Яе позірк свідраваў сцены, столь, падлогу, як бур нафтавай вышкі. Так, нібы паненка выпрабоўвала грунт у гэтым падвале, гэтым горадзе, гэтай краіне.

Потым яна заўважыла Соню і радасна ўсміхнулася.

Соня замовіла імбрык з белым улунам.

— Што здарылася? Ты пасварылася з Максімам?

— Не. Проста ў яго нагадвалка ў календары спрацавала. Дыстанцыйны хлапечнік з сябрамі. Ён слёзна выбачаўся, а потым паляцеў у офіс у Шабаны, на скайп-канферэнцыю.

— Шкада. Ты так і не трапіла на выставу...

— Чаму ж не трапіла. Схадзіла адна. Але прабыла там нядоўга. Амаль усе выступалі па-беларуску. Было цікава — я ўпершыню пачула ў Мінску беларускую мову. Я амаль нічога не разумела. Але карціны сапраўды ўразлі.

— Максім не мусіў з табой так абыходзіцца на спатканні.

— Ён зусім рассеяны стаў апошнімі днямі. І на цябе сёння наракаў. Скажаў, мая памочніца мне слаба дапамагае.

— Так, бо я... Бо мы... — Соня не дагаварыла, адчуўшы, як у яе гарачэе твар, і зусім не ад улуну.

Кадрыя ласкава паглядзела на яе і засмяялася.

— Таму што вы закаханыя, якія адмаўляюць сваё каханне?

— Мы не... Ён не... Усё складана.

— А па-мойму, усё проста. Я каторы дзень назіраю за вамі і бачу відавочнае. Людзей, якія хочуць звязаць жыццё не з тымі, хто ім сапраўды дарагі.

— Адпірацца не буду. Я доўгі час была безнадзейна ўцяханая ў Максіма. Але час мінае. Я сталаю. Вучуся пакідаць гэта ў мінулым. І сапраўды шчыра рада за вас.

— Я б вельмі хацела, — паволі прамовіла Кадрыя, — каб нехта глядзеў на мяне так, як Максім глядзіць на цябе. Асабліва, калі ты не бачыш. Калі мы працуем ці куды едем — і твой званок, у яго твар яснее. Ты ў яго неяк дзіўна ў тэлефоне падпісаная... Засенька... Ці неяк так...

— Што?... Зосенька? — не паверыла вушам Соня.

— Так, напэўна. Што гэта значыць?

— Гэта ад «Зося». Ласкавая форма. Зося — маё імя па-беларуску. Але як бы ні падпісаў... Потым ён бярэ слухаўку і вылівае на мяне тоны жоўці.

— І ты адказваеш яму ўзаемнасцю. Атрымаўшы адно ад аднаго зарад бадзёрасці, вы распаўзаецеся ў розныя куты рынку стомленыя, але задаволеныя. Але хутка пачынаеце нудзіцца паасобку. І таму пры сустрэчы зліваецеся ў экстазе чарговых клінаў, зняваг і тролінгу. Гэта ж класіка.

— Хто каго чубіць, той таго і любіць?

— Так. Гэта ж не пра хатні гвалт продкі казалі. А прыкладна пра такое, як у вас.

— Ён толькі са мной так. З іншымі дзяўчатамі ён мілы і абыходлівы.

— Вось бачыш? І якія табе яшчэ трэба доказы, што ты ў яго адзіная? — Кадрыя захіхікала.

— З табой ён паводзіцца проста ўзорна. Я б вельмі хачела, каб нехта абыходзіўся са мной так, як ён абыходзіцца з табою.

— Бо гэта бізнес, — хмыкнула Кадрья. — Нічога асабістага. Максім пагадзіўся на стасункі са мною, бо яму трэба грошы майго дзеда. Я, шчыра кажучы, пагадзілася на стасункі з ім з той жа прычыны. Але для мяне гэта таксама была прыгода. Мне было цікава, да чаго яна прывядзе. Можна, да чагосьці сапраўды цудоўнага? Але вось я тут і бачу, што яна прыводзіць да няшчасця двух выдатных людзей. Соня, мне не надта хочацца ў гэтым удзельнічаць. Я не буду шчаслівая ў ложку з чалавекам, які ўвесь час думае пра іншую. І шчаслівых дзяцей у мяне з такім чалавекам не будзе.

— Я не разумею, да чаго гэтая размова, Кадрья.

— Я проста хачу паведаміць табе, што адтэрмінавала заручыны.

— Як? Навошта?

— Як? Вельмі проста. Я раскапала сёе-тое пра вашага галоўнага муфтыя — аказалася, ён шчыльна звязаны з тымі мусульманамі ў Расіі, з якімі не ладзіць дзядуля Рустэм. Для яго такія рэчы вельмі прынцыповыя. Ён адклаў нашы заручыны да часу, пакуль разбярэцца. У крайнім выпадку, сказаў, давядзецца паехаць у Казань. А гэта месяцы адтэрміноўкі. Месяцы свабоды, — усміхнулася Кадрья.

— Слухай, я магу памыляцца, але, здаецца, у Беларусі два муфтыя. Адзін праўладны, адзін незалежны. У нас жа семсот гадоў татары жывуць у Беларусі. І яны не сябруюць з рускімі мусульманамі. Можна, твайму дзеду пазнаёміцца з іншай нашай грамадой?

— Ой, не. Я ж не адказала яшчэ, навошта. Я адтэрмінавала заручыны, бо хачу, каб у цябе і Максіма быў час усё канчаткова высветліць.

— Дзякуй, але гэта не мае сэнсу. Я для сябе ўжо ўсё высветліла. Я жыву далей. І ведаеш, як ні дзіўна, мне цяпер важна, каб вы хутчэй заручыліся. Бо адна справа Максім. Але ёсць яшчэ Вадзік і ягоныя бацькі. І справа іхняга жыцця. Я шчыра заўзею за «Стар сістэмз». Без другога траншу вашых інвестыцый ім капцы. Разумееш, яны ўсе мне як сям'я. Можа, ты чула...

— О так. Калі мы з ім вярталіся з Полацка, Максім сказаў, што вы сябравалі ў дзяцінстве, але продкі ад вас гэта хаваюць. А ён сам здагадаўся. Сказаў мне, што заўсёды памятаў тую дзяўчынку.

— А вось я пра яго забылася...

— Вечар добры, Соф'я Пятроўна!

Дзяўчаты здрыгануліся ад нечаканасці. Для іхняга століка спынілася падцягнутая кудлатая бландзінка — асабістая памочніца таты Віці Волечка Уладзіміраўна.

— Не адказваць на званкі — стыль вашай працы? Добра, што я здагадалася пашукаць вас у інтэрнэце, — махнула яна мабілкай.

— У мяне зараз вольны час, — адказала Соня.

— У асабістай памочніцы кіраўніка не можа быць вольнага часу.

— Але Максіму цяпер не патрэбная дапамога... Па маёй інфармацыі.

— А па маёй інфармацыі патрэбная. Максім Віктаравіч у гэтую хвіліну ляжыць на заднім сядзенні сваёй машыны ў стане моцнага алкагольнага ап'янення.

— Што??? Дзе??? — Соня і Кадрья агаломшана пераглянуліся.

— На заднім сядзенні сваёй машыны. Я запаркавала яе побач, — Волечка акуратна паклала на стол ключы ад «Лексуса» Статкевічаў. — Я тэлефанавала вам, каб вы прыехалі па яго ў Шабаны, але потым пабачыла ў вашым профілі, што вы тут, і вырашыла пайсці насустрач. Я зае-

хала ў офіс па дакументы і знайшла яго ў кабінёце Віктара Іванавіча амаль непрытомнага. Выглядае, ён выпіў амаль поўную бутэльку віскі з бацькавага бара.

— Гэта да яго зусім не падобна, — прамямліла Соня так, нібы яе абвінавачвалі ў тым, што адбылося.

— Заўсёды нешта адбываецца ўпершыню, даражэнькая. Не перажывайце. Яшчэ адзін беларускі мужчына вырашыў заліць моцным алкаголем праблемы, якія яму не пад сілу вырашыць. Але стан некрытычны. Яго трэба проста адвезці дадому, — памочніца таты Віці кіўнула на ключы.

— Я не ўмею кіраваць машынай, — Соня стаяла чырвоная ад сораму.

— Усё ў парадку, шаноўная, я адвязу іх, — прамовіла Кадрыя.

— Будзьце так ласкавыя. Цяпер ён спіць. Я зафіксавала яго ў ляжачым стане рамянямі і павярнула набок. Пакуль усё добра, але пасля паездкі вам можа спатрэбіцца чыстка салону...

— І яшчэ, — дагнала Волечка дзяўчат на выхадзе. — Ледзь не забыла. Максім Віктаравіч сказаў нешта непразрыстае для мяне, што я вырашыла даслоўна запісаць на выпадак, калі гэта істотная інфармацыя аб нейкім кантракце. Здаецца, гэта адрасавана вам, Соф'я Пятроўна.

Волечка выцягнула з партфеля паперку і акулёры ды старанна прачытала: «Перадайце ёй, што было б усё. На Віліі. На Віліі было б усё».

Максім нешта замармытаў у сне, потым нечакана ўсхрор — і дзяўчаты на пярэдніх сядзеннях пырснулі смехам. Навігатар паказваў, што ехаць да Верасовай заставалася пятнаццаць хвілін. Потым была цішыня — толькі мяккі шум матора і вечаровы горад. Кадрыя круціла галавой у пошуку незнаёмых знакаў і святлафораў.

— Вельмі няёмка, што табе даводзіцца рабіць гэта, — сказала Соня.

— Ды ўсё ў парадку. Я ў гэтай сітуацыі не староння ж. Але... Слухай, еду во і думаю. Што за цывілізацыя ў нас такая дурацкая... Савецкая. Колькі сябе помню, жанчыны развозяць, ратуюць, абслугоўваюць п'яных у зюзю мужоў, сыноў ды бацькаў. Кампрэсікі ім на галаву, алказельцар з раніцы. Чаму, чаму гэта норма і калі гэта скончыцца?

— Я не ведаю, што там магло адбыцца. Максім не п'е. А калі б і выпіў што, то ведае тэорыю: віскі на два пальцы і ўсё такое. Набірацца, як апошні выпівоха ля «Паўночнага», не ягоны стыль.

— Ды ну, «віскі на два пальцы». Некаторыя брытанцы хвошчуць круцей за нашых. Але там гэта... Не само сабою. А французы, італьянцы... Зусім іншая культура ў хлопцаў. Але, халера, усё адно ж да сваіх цягне.

Соня раптам захіхікала.

— Што там? — скасавурылася Кадрыя.

— Ды залезла ў тэлефон табе таксоўку выклікаць, а тут выскачыў адзін паблік маіх сябровак з факультэта. І мне падумалася, што калі б мы былі гераінямі фільма, то сёння з трэскам правалілі б тэст Бэкдэл.

— Які тэст? А, гэта калі жанчыны ў феміністычна правільным творы павінны размаўляць між сабою і не пра мужчын? Я ў эсэ па культуралогіі гэта згадвала. Кшталту, мы з табой размаўляем толькі пра Максіма?

— Ну так.

— Ды лухта, кажу табе. Я там цытавала Ніну Паўэр... Ой, помню толькі па-англійску, але сэнс у тым, што, калі жанчыны ў тэксце, які адлюстроўвае рэчаіснасць, размаўляюць толькі пра мужчын, гэта праблемы рэчаіснасці. Не-як так... Да таго ж мы больш не размаўляем пра Максіма, мы размаўляем пра тэст Бэкдэл.

— Цяпер пытанне, ці не ёсць размова пра тэст Бэкдэл, у якім размова пра мужчын, размовай пра мужчын, — сказала Соня.

Сяброўкі пырснулі смехам.

— Апроч таго, мы размаўляем не сам-насам, — працягнула Кадрья. — Аб'ект размовы ляжыць у багажніку... Ой, не ў багажніку, ну гэта... Ты зразумела.

Пасмяяўшыся ўволю, Кадрья працягнула.

— Ну вось, ты нагадала мне пра вучобу. Мне трэба раней вярнуцца ў Лондан. Я вылятаю ўжо заўтра. Але наша дамова ў сіле.

— Якая дамова?

— Так, давай дамовімся. Вы пагаворыце з Максімам пра тое, што паміж вамі. І калі размова скончыцца пяшчотным і даўгім пацалункам, ты дашлеш мне карцінку з матыльком.

— Якім яшчэ матыльком?

— Любым. Прыгожым.

— Ніякай размовы не будзе, Кадрья. І ніякіх пацалункаў. Паміж мной і Максімам больш нічога ніколі не будзе. І ўсё, давай сапраўды скончым пра хлопцаў. А тое Вірджынія Вульф у труне варочаецца.

На Верасовай ужо чакала машына. Кадрья запаркавалася як мага бліжэй да веснічак «лялечнага дому» ды пераскочыла ў таксі.

✱ ✱ ✱

— Статкевіч, пад'ём! Уставай, мы дадому прыехалі.

— М-м-м. Г-р-р-р.

— Макс! Трэба ўзняцца і ісці. Давай.

— Г-р-р-р. Мне пагана. Пакінь мяне тут. Я бубу спаць. Я бу-бу...

— Тут нельга спаць! Ночы халодныя ўжо.

— Бу-бу-бу-бу.

— Так, усё. Падняўся, абাপірайся на мяне. Давай паціху... Паціху... Чорт! Веснічкі, асцярожней, не ў слуп жа. Ну.... Ну...

— Усё. Я не пайду. Пакінь мяне.

— Ты не можаш тут валяцца, Макс!

— Я не пайду. Папаўзу.

— Хрэн з табой. Паўзі. Толькі дадому паўзі. Вось так...

Соня адчыніла дзверы, хуценька скінула ў вітальні туфлі і пераабулася ў тапкі. Цягнуць з балота бегемота, стоячы на высокіх абцасах, было так сабе.

— Ну вось, давай-давай, амаль парог. Запаўзай. Запоўз?

— Божа, Сінічка, як мне пагана. Як пагана-то-о-о-о. Я зараз, я зараз!..

— А-а-а-а! Фу-у-у-у!!! Статкевіч!!!

Засцярога дасведчанай Волечкі спраўдзілася. Максіма вывернула ўсім, што ён еў і піў у той дзень, проста пасярод вітальні. І асноўная, э-э-э, плынь, вылілася раўняўка на любімыя (і адзіныя) туфлі Соні, якія там стаялі.

— Статкевіч, гэта край!!!

— Ого. Знаёмыя катурны.

— Ды цябе забіць мала. Ды гэта, ды я... Ды я ў гэтых туфлях упершыню пацалавалася!!!

— Та-а-ак? І з кім?

— Ведаеш, што? Пайшоў ты к чорту! Ідзі і не вяртайся! Каб ты там у таго чорта лысага здох! І каб гэты дом к чарцам праваліўся! Дапамагай сабе сам, пачвара!

Соня заляцела па сходах на другі паверх і ляснула дзвярыма свайго пакою.

Соня мітусілася па пакоі, як спужаная птушка ў клетцы. Ён умомант зрабіўся ёй цесным. Карункі і завіткі абстаноўкі, лялькі і падушачкі цяпер здаваліся інфанталь-

нымі — быццам Соня вырасла з гэтай каморкі маральна і фізічна. Было ясна: яна ні дня не можа тут заставацца.

Але куды ісці? Тата і Ірэна яўна не хочуць, каб ім заміналі дарослыя дзеці. Грошай у яе няма. Прадаць ноўт? Ды колькі за яго возьмуць? А вучыцца без ноўта як?

Раптам яна згадала пра адну рэч. Яна кінулася ў дальні кут, да шафы, за якую бокам было засунутае тое, што калісьці было такім дарагім для яе.

Лялечны дом. Увесь у пыле і павуціне — галоўны скарб яе дзяцінства. Мусіць, з мінулай вясны яна не зазірала сюды, нават каб прыбрацца.

Дамок быў раскошна абстаўлены дарагой цацачнай мэбляй. Некаторыя рэчы майстры з далёкіх гарадоў рабілі на замову. У школе Соня добра зналася на тэматычных аўкцыёнах і палявала то за адным, то за іншым. Калі прадаць гэта цяпер, то калекцыянеры могуць адваліць цэлыя скарбы. Хопіць зняць пакой на пару месяцаў. На Арлоўцы, напрыклад. Ганку запрасілі працаваць у тату-салон, яна вызваляе сваю «студыю».

Лялек у свой дом Соня так і не пасяліла. Так і не з'явілася душы ў яе лялечным доме.

Соня спрытна выцягнула дамок-скрынку з кута. З пака-тага даху на дыван з'ехаў нейкі прадмет.

Гэта была скрыначка, загорнутая ў залацістую паперу, перавязаная белай стужкай.

У скрыначцы дзяўчына знайшла сапраўдны японскі пэндзаль для каліграфіі ў драўляным футарале і цыдулку:

Прабач, не змог стрымацца. Дзякуй за той вязаны канверт для кіндла. З днём народзінаў! МС

Соня глядзела на пэндзаль, а сэрца калацілася. Пылу на абгортцы было так шмат, нібы ён тут ляжаў з сакавіка. Максім не забываў пра яе, хоць і трымаў слова не размаў-

ляць з ёю. Падкінуў падарунак у дамок, думаючы, што Соня часта з ім бавіцца.

Але было позна. Позна нават для знакаў увагі з мінулага.

Соня зірнула на гадзіннік. Было позна. Позна нават для сяброўскіх званкоў. Але яна ўсё адно патэлефанавала.

— Лёша? Не спіш? Слухай, мы сёння не дагаварылі. Давай жыць разам.

— Дык гэта, пераязджай да нас. Мама ўзрадуецца. Ремонт у маім пакоі зробім. Толькі... Яна ў мяне старамодная. Спярша трэба ў загс.

— Давай спярша ў загс, — пагадзілася Соня.

Яна знайшла рысавую паперу і туш. Уселася на падлозе. Некалькі разоў глыбока ўздыхнула і паволі выдыхнула. Разгарнула кнігу па каліграфіі. На беласнежным аркушы чорным нарысавала:

好み

Выбар.

Соня ішла па лузе футбольнага поля да шлюбнай аркі пад Дрэвам Любоўі. На дрэве лагодна шамацела лістоў, ціха пазвоньвалі гліняныя сэрцы з імёнамі парачак. На нявесце быў яе жоўты летні сарафан. Яна абাপіралася на руку Аляксея Васілеўскага, апранутага ў чорны кухарскі кіцель. З-пад чорнай кухарскай шапачкі на твар хлопца спадаў чорны вэлюм.

— Уладай, дадзенай мне багіняй Віліяй, абвяшчаю вас мужам і жонкай, — прамовіў Літавор у княжацкім строі. — Невеста, вы можаце пацалаваць жаніха.

Узняўшыся на дыбачкі, нарачоная адкінула вэлюм з твару абранніка, а там...

Прачнулася Соня ў абед ад таго, што недзе далёка настойліва пілікаў забыты ў вітальні мабільнік. Заняткі на філфаку яна праспала.

Тэлефанаваў Вадзік:

— Зося, нарэшце! Мяне трэба забраць са школы. Волечка зусім не можа.

— А хіба не Макс цябе забірае?

— Брат званіў з аэрапорта. Яму тэрмінова трэба ў Кіеў.

Раздзел VIII

ЭФЕКТ МАТЫЛЬКА

Лілея Вячаславаўна, работніца загсу -скага р-на горада Мінска, употай лічыла сябе вядзьмаркай. Калісьці, у яшчэ савецкім юнацтве, яна сапраўды мела магчымасць пераняць самы сапраўдны дар шаптухі — ад сваёй стагадовай прабабкі з Налібоцкай пушчы. Прынамсі, менавіта Лільку старая вызначала як пераемніцу. Але калі баба Ася памірала, дзяўчына была ў Адэсе, у студэнцкім будаўнічым атрадзе. Пра што ані кроплі ніколі не пашкадавала. І вось апошнімі гадамі, заўважаючы, як самі сабой ёй удаюцца дзіўныя рэчы, яна стала падазраваць: а ці не нашаптала баба Ася ёй нейкую долю дару дыстанцыйна?

Зрэшты, дарагія мае чытачы, калі доўга і спраўна рабіць адну і тую ж працу, то за некалькі гадоў да пенсіі сапраўды можа адкрыцца трэцяе вока. У гэтым выпадку з дарам можна паблытаць звычайны жыццёвы досвед.

Ледзь зірнуўшы на пару, якая з'яўлялася перад яе сталом — яшчэ толькі падаючы заяву, Лілея Вячаславаўна магла ў дэталях расказаць, што прывяло маладых сюды і што чакае іх у будучыні. Яна сходу магла адрозніць «вялікае каханне» ад «разліку» або «залёту». Не кажучы ўжо аб фіктыўным шлюбе — пра такое аўра «брачуюшчыхся» крычала ад саменькага парогу.

Больш за ўсё Лілея Вячаславаўна любіла паўторныя шлюбы людзей за трыццаць. У яго ці яе — а лепш, каб у абаіх. Тады ад будучых сужэнцаў веяла спакоем, упэўненасцю, пражываннем моманту і сапраўднай, несерыяльнай любоўю. Часам яны прыходзілі з дзецьмі. Рэгістрацыю прасілі неўрачыстую, але гэтыя «неўрачыстыя» моманты Лілея Вячаславаўна ўсё адно абстаўляла з душэўнасцю і цеплынёю, якая потым, верыла яна, грэла сужэнцаў, пакуль смерць (або, як варыянт, цывілізаваны развод) не разлучыць іх.

Але калі ў тую пятніцу, амаль пад канец працоўнага дня, у яе кабінет увайшлі гэтыя двое, Лілея Вячаславаўна пачулася непамысна. Датчыкі яе інтуіцыі далі збой.

Гэта былі зусім дзеці. Няважна, які там год нараджэння. Што яна, што ён. Хоць ты да пояса бараду адгадуй — дзіця горкае і ёсць ты. А дзеўка... Ёй бы яшчэ ў лялькі гуляцца, а туды ж. Белую сукенку захацелася?

Але праблема была не ў тым. Каханню, як той казаў, скараюцца ўсе ўзросты.

Праблема была ў тым, што Лілея Вячаславаўна не бачыла тут пары. Тое, як яны глядзяць, дакладней, не глядзяць адно аднаму ў вочы, гэтая мова цела... Яна б ставіла на фіктыўны шлюб ці разлік — калі б яны не былі ўчарашнімі школьнікамі. Ці яны яшчэ школьнікі? Няўжо лялька на падыходзе?

— Пашпарты, калі ласка, — строга, але зычліва прамовіла рэгістратарка.

Васямнаццаць і дзевятнаццаць гадоў, мамак, татак і бабуль за плячыма не маячыць. Яны тут на сваё жаданне, і гэта не залёт. Тады што? Нясна. Дзіва дзіўнае.

— Соф'я Пятроўна, Аляксей Аляксандравіч, вельмі прыемна. Бачу, у шлюбе з вас ніхто не знаходзіцца. Вы абое паўналетнія грамадзяне Рэспублікі Беларусь. Фар-

мальных перашкод для вашага саюзу няма. Якую жадаеце рэгістрацыю? Урачыстую, неўрачыстую?

— Нам бы хутчэй, — прамовіў барадаты жаніх у чорнай уніформе кухара. — Як у вас на наступным тыдні?

— Гэта калі толькі неўрачыстая цырымонія. У гэтым кабінёце. І так хутка ўсё адно не атрымаецца. Вам трэба заяву запоўніць, — рэгістратарка працягнула бланк.

— Гэта Соня лёгка. З нас дваіх яна пісьменная — на філфаку вучыцца. Хочаце, можа па-англійску ўсё запоўніць.

— Не, калі ласка, на любой з дзяржаўных моў.

— О, а можна, каб неўрачыста, але з выездам? Нам было б зручна ў нашай аўстэрыі «Відэльцы».

— Выезныя рэгістрацыі — толькі ўрачыстыя, малады чалавек. Там свая чарга. Так што...

Лілея Вячаславаўна абмяркоўвала ўмовы і аплату з хлопцам, а краем вока назірала за дзяўчынай. Тая шпарка ўпісвала звесткі ў форму, нават не зазіраючы ў дакументы.

— Гатова, — сказала дзяўчына і рэзкім рухам пасунула бланк па стальніцы.

Лілея Вячаславаўна расклала пашпарты маладзёнаў перад сабою, узяла бланк і стала па-дырыжорску вадзіць па форме алоўкам, звяраючы звесткі.

Раптам аловак застыў у паветры, а вочы Лілеі Вячаславаўны палезлі на лоб разам з акулярамі.

— Неверагодна! — усклікнула яна. — Такое ўпершыню ў маёй практыцы. Баюся, даражэнькая, давядзецца нанова запоўніць заяву...

Назар і Наталка стаялі ў чарзе на атракцыён у цэнтры Кіева і амаль не рабілі выгляду, што ў іх спатканне. Лілея Вячаславаўна, чыноўніца загсу з Мінска, умомант раскусіла б іх фіктыўныя намеры. На абайх была дарагая спартыўная адзежа, абое мелі кароткія стрыжкі, у вуху і ў яе,

і ў яго — празрысты навушнік. Назар і Наталка працавалі ў прыватнай ахоўнай кампаніі, і апошні месяц іхнім заданнем было паўсюль суправаджаць дзяцей аднаго з кандыдатаў на пасаду прэзідэнта Украіны.

Гэтым разам на шпацыры ў горадзе ахоўвалі толькі дачку Бандарчука — супермадэль і экаактывістку Ксеню. Але Назар усё адно далучыўся да Наталкі. Бо аб'ект быў са знаёмым мужчынскага полу, а Даніла, сын, каторы дзень не выходзіў з дому, застаючыся пад юрысдыкцыяй хатніх целаахоўнікаў.

Назар і Наталка арганізавалі дыстанцыю, каб стварыць бар'ер паміж аб'ектамі іх аховы ды іншай публікай. Якой, зрэшты, у будні дзень тут было няшмат. Аб'екты вырасылі праехацца на самым прыцягальным атракцыёне Кіева — тарзанцы над Дняпром. Адны журналісты абвясчалі яе небяспечнай для жыцця і заклікалі да дэмантажу, іншыя — называлі адным з сямі цудаў Украіны ды настойвалі, што гэта самая працяглая траса ў Еўропе.

Дзякуючы шчыраванням Назара і Наталкі, эмацыйнай размовы Ксені і яе загадкавага таварыша амаль не пачулі староннія вушы. Але мы яе паслухаем, дарагія мае чытачы.

— Ксю, проста скажы мне, чаму ён адмаўляецца мяне бачыць? Я не разумею, што здарылася.

— Відаць, ты не на жарт устрыжыўся. Ажно сам прыляцеў да нас — і двух дзён не прайшло.

— Я прыляцеў яшчэ ўчора. Проста не аб'яўляўся, бо быў... захварэўшы.

— Ха-ха-ха, хвароба называецца «пахмелле»? Не пытайся, адкуль я ведаю.

— Не, я спытаюся. Ты з Соняй размаўляла?

— Не з ёй, ха-ха-ха.

— З кім жа тады?

— Не здагадаўся яшчэ? А мог бы. Усе пытанні адпалі б.

— Халера, Ксю, мне цяпер вельмі блага! Я завалены працай, у мяне бацька хворы, у мяне няма часу на галаваломкі! Проста скажы, што адбываецца!

— Эх, Максік. Мне мая найлепшая сябровачка далажыла. Кадрыя Абашава.

— Што?! Вы сябруеце?!!

— Апошні год мы як сёстры. Пазнаёміліся на экалагічным семінары. І добра бавіліся ў Лондане і ваколіцах, пакуль майму дарагому татачку не закарцела ў прэзідэнты. І тады ён загадаў нам з Дэнам вяртацца ў Кіеў, бо дзеці сапраўднага патрыёта могуць жыць, вучыцца і працаваць толькі на радзіме. Але маё сяброўства з Кадры — толькі палова карціны. Другая палова звязаная з Дэнам.

— Не разумею.

— Дэн сустракаўся з Кадры некалькі месяцаў, да самага жніўня. Там усё было капец сур'ёзна, але яны хаваліся ад усіх, таму што «дэльфін і русалка». Тут алігархічныя спрэчкі паміж Татарстанам і Украінай, наш бацька і яе дзед — па розныя бакі барыкад. Мне муляла табе расказаць, калі я прыехала да вас у летнік, але Дэн прасіў маўчаць, хацеў першы табе адкрыцца. Ён марыў, што паедзе з Кадры на вяселле Коджы ў Прагу і там усіх пазнаёміць. Але з часу, як мы вярнуліся ў Кіеў, Кадры майго братачку і знаць не хоча.

— Што? Ты хочаш сказаць...

— Так. Ты збіраешся ажаніцца з дзяўчынай найлепшага сябра, Максім Статкевіч. Былой дзяўчынай, але гэта яшчэ пад пытаннем. Ну, чаго ўжо за галаву хапацца? Што ёсць, тое ёсць. Але не таму Дэн цябе пракляў.

— Паслаў на тры літары без тлумачэнняў, выйшаў са скайпу і не адказвае на званкі!

— Гэта ўсё нюансы. Тое, як ты на вашай анлайн-вечарынцы бравіраваў, што ў вас з Кадры проста бізнес і ў цябе з ёй усё па разліку... Слухай. Ніколі мой брат не кахаў кагосьці, як яе. Я ведаю. Я адчуваю яго: мы ж двайняты.

— Але адкуль мне было ведаць? Абашава не казала мне, што вы яе сябры. І пра Дэна...

— Асабіста я цябе ні ў чым не вінаваю. Але сказаць, што Кадры — бестыя, якая вырашыла правучыць Дэна, закруціўшы з ягоным найлепшым сябрам, не магу. Мы размаўлялі з ёй. Яна шчыра табой цікавілася. Спадзявалася на нешта. І, дарэчы, я таксама не маніпулявала нічым дзеля брата. Я выступіла на тваім баку. Расказала пра цябе, не згадваючы, што ты па вушы закаханы ў Соню Сінічку.

— Што?! Што ты вярзеш такое?

— Гэта няпраўда, скажаш? Вось ты сам калі здагадаўся? Мы з Коджы ўсё зразумелі амаль з першага ліста, які ты ў рассылку напісаў нам пра яе яшчэ ў школе. Столькі ўвагі да нейкай рэальна існай дзяўчыны ты не праяўляў раней ніколі! Дэн кпіў з нас, маўляў, лухта, ён добра цябе ведае... Але калі ты прымусіў яго эвакуіраваць яе з Майдану, то і ён быў змушаны з намі пагадзіцца. Дэн сказаў, што паляцеў бы ратаваць любога і любую з вашай групы, але на цябе тады страшна глядзець было, як ты за яе спужаўся. Соня дарагая табе, Максім, хопіць адмаўляць відэавочнае. Дык калі ты сам здагадаўся, га? Што маўчыш?

— Калі першы раз пацалаваў яе.

— Ого. Вы нават цалаваліся. Ну і навіны!

— Гэта бздурна была. Такі... гарэзлівы пацалунак. Я пакпіць з яе хацеў. А пакпіў толькі з сябе. Сам не свой быў пасля. А потым я да бабулі ў Полацк паехаў і там думаў, думаў... І раптам уцяміў, што яна — тая самая мая сяброўка з дзяцінства, з якой нас разлучылі бацькі. Я ўсё жыццё злаваўся на яе, думаў, яна кепская, здрадніца, якая пакінула мяне па сваёй волі. Але гэта было не так. Гэта было маё ўспрыманне.

— Ах вось як... Значыць, мой фокус з Ларай Крофт стаў для цябе проста дадатковым стымулам.

— Што? Які фокус?

— Хі-хі-хі... Давай пачнём з далёкай мінуўшчыны. Калі нам было гадоў дванаццаць, ты быў закаханы ў Лару Крофт. Што? Адмаўляць будзеш?

— Чорт, цішэй... Што ты такое прыгадваеш?

— Яна была тваім жаночым ідэалам, хоць ты добра разумеў, што гэта выдуманая істота. У жыцці яе не існавала. А можа, менавіта таму ты і закахаўся? І дазволь мне нагадаць табе... Што адбылося, калі вы з Дэнам прабіліся на тую сустрэчу з Анджэлінай Джалі на каміконе?

— Я перастаў гуляць у «Томб Райдэр».

— Ага. Таму што жывая Джалі і намаляваная лялька аказаліся дзвюма вялікімі розніцамі. Хоць стваральнікі фільма выбралі яе сярод тысяч актараў. Яна была копіяй! З аблічча. Але яе манеры і словы ў жыцці былі зусім не такімі, як ты ўяўляў. Калі я даведалася, што ты працуеш у летніку разам з Соняй, я прыдумала гэты фокус з Ларай Крофт. Падарыла Соні майку, як у Лары ў гульні. Людзі недаацэньваюць псіхалогію моды, а шмот шмат у нас праграмуе. Я хацела, каб ты разгледзеў ідэал у дзяўчыне, якая знешне не падобная да той камп'ютарнай лялькі. Бо па характары твая Соня бліжкая да адважнай змагаркі. Яна побач з табой і прыходзіць на дапамогу нават тады, калі ты зусім не заслугоўваеш гэтага.

— Ачмурэць.

— Ага, я пацэліла?

— У Соні даўно раман з аднакласнікам. Там такі Вася. Гэта мяне заўсёды моцна выводзіла. Злосць брала, як бачыў іх разам.

— Ого, рэўнасць. Верная прыкмета!

Ксеня і Максім не спынялі размовы ні на хвіліну — нават тады, калі інструктары атракцыёна навязвалі да іх рыштунак. Цяпер сябар і сяброўка чакалі моманту, калі ім дазволіць узяцца над Дняпром.

— Гэта ўсё адгаворкі, Максім. Вася, Шмасы... Ты проста баішся ўзяць на сябе адказнасць.

— Я проста думаю...

— А ты не думай. Хоць раз у жыцці не думай. Паслухай сэрца. Адпусці ўсё, калі мы будзем у палёце. Раз, два тры... Гатовы?..

Ксеня і Максім прыязмліліся на выспе пасярод Дняпра. Спусціўшыся з вышкі, чакалі, пакуль следам прыляцяць ахоўнікі.

— Дэна больш не чапай. Дай яму час. Ён крыўдлівы, але адыходлівы. З Кадрыёй хай яны там самі разбіраюцца. Мы ім не нянькі. Дый табе загадаць, што рабіць, я не магу. Трэба табе з ёй жаніцца — нэхай шчасыць. Хоць я ў такое ваша шчасце не надта веру. Калі ў цябе самалёт у Мінск?

— Цягнік сёння ўночы. Цягнікі люблю вельмі. У іх добра думаецца.

— Зноў ты за сваё! Не думай, прашу цябе, не думай. Паслухай сваё сэрца. А мне пара. Прабач, што так ненадоўга вырвацца ўдалося. Нешта яшчэ магу зрабіць для цябе?

— Так. Падкажы, дзе ў Кіеве купіць самыя модныя жаночыя туфлі.

— Я еду ў Кітай.

Дзяўчаты сядзелі за чырвонымі столікамі ў філфак-каўскім амфітэатры пасля заняткаў. Была пятніца, вырашалі, куды сёння пайсці і ці ісці наогул. Вераснёвыя дні стаялі цудоўныя.

— Ого! — Снежка паглядзела на Галю з радасным здзіўленнем. — Гэта цябе філфак пасылае?

— Філфак мяне рэгулярна пасылае і далёка, але не ў тым кірунку, куды б мне хацелася, — сказала Вайтовіч. — Гэта я сама. Яшчэ ўвесну падалася ў найлепшую школу дызайну ў Шанхаі. І мяне прынялі. Даюць стыпендыю.

— Крута! Віншую. Я заўсёды ведала, што ты мегаталенавітая!

— На першым курсе, калі мама машынку канфіскавала, я лазіла па дызайнерскіх сайтах. Мама бачыць на экране іерогліфы і не чапае: думае, я па вучобе. Там я і знайшла абвестку. Па-кітайску ўжо крыху магла разабраць, што да чаго. Думаю, а дай дашлю партфоліа. Ужо і забыла пра гэта. А тут раптам запрашэнне прыходзіць.

— Калі едзеш?

— Недзе праз месяц.

— Ого. Так хутка. Бацькі ведаюць?

— Толькі Аркаша. Абцяцаў на білет грошай дакласці.

— А як жа Міхась?

— Яму я ўчора расказала. Ён засмуціўся, але сказаў, каб абавязкова ехала, бо нельга марнаваць такія шанец.

— Надоўга ты?

— На год. Але калі ўдасца затрымацца даўжэй, застануся. Яны даюць сертыфікат, які потым адкрывае ўсе дзверы...

— Здорова! Ты потым зможаш працаваць у Мілане, Лондане, дзе заўгодна!

— Я дадому вярнуцца хачу. Знаеш, мне вельмі спадабалася працаваць з лёнам улетку... Але навошта загадваць? Спачатку выехаць туды трэба.

— Зайздросчу я табе, шчыра. А Міхась твой — проста ідэальны хлопец. Падтрымаў тваё рашэнне...

— А ў цябе з Алесем як наогул?

— Не ведаю... Але часам адчуваю, што яму проста зручна са мной. Я яму есці прыношу. І піва... А ён на заняткі хадзіць перастаў. Сказаў, яго ўжо ўсяму навучылі. Захапіўся зараз перакладамі вершаў. Таксама збіраецца за мяжу на вучобу. У Польшчу. Але слухай, я не хачу цяпер пра гэта. Ты сказала, што з'едзеш праз месяц. Гэта што, ты можаш не трапіць на Соніна вяселле?

— Аяяй! Чорт! Завалілася!

Снежка і Галя павярнуліся да Ротмістравай. Тая сядзела з імі за столікам і зацята рэзалася ў тэтрыс на тэлефоне.

— Маша, што з табой? Цябе як падмянілі. Ты сёння не з намі!

— Не з вамі. Толькі што была на дзявятым узроўні.

— Нешта ты ў дзяцінства ўпала з гэтым тэтрысам. А цябе Васілеўскі запрасіў на вяселле?

— Паняцця не маю, — сказала Ротмітрава, якая пачала гульню нанова. — Але гэта няважна. Я еду на Валаам.

— Валаам? Гэта што такое? — пацікавілася Снежка.

— Медытацыя для праваслаўных.

— А калі ў Васі з Сініцай дата? — спыталася Галя.

— Дык невядома яшчэ. Вася ж, трапло такое, учора напісаў з запрашэннем. А дату сёння будуць ведаць. Яны ж зараз недзе ў загсе быць павінны.

— Ай!

— Што зноў?

— Палкай міма калодзежа прамазала.

— Ох, Снежа, нібы і радуешся за іх — блізкія ж людзі. Але сэрца ўсё адно не на месцы.

— А што ёй было рабіць? Статкевіч канчаткова адкалоўся. Столькі яе за нос вадзіў. Вось яна і псіханула. Я яе разумею.

— Халера!

— Машка, ты сёння таксама нешта псіхуеш... Ну нішто сабе! Зірніце, хто явіўся!

— Пра воўка памоўка, а ён на парог.

У амфітэатр увайшоў Максім Статкевіч і адразу накіраваўся да іхняга століка.

Як заўсёды, неверагодна прыгожы. Мяшкі пад вачыма не толькі не псавалі ягонага твару, але дадавалі яму нейкай карэйскай прыпухласці. У вачах шмат якіх паненак гэта было толькі плюсам.

У руках ён нёс пакет з моднай крамы.

— Вітаю, дзяўчаты. Вы не ведаеце, дзе Сінічка?

— Якія людзі на «плебейскім» філфаку!

— Я шукаю Соню.

— Цікава, у якой справе? Яна ж учора звольнілася са «Стар сістэмз».

— У мяне прыватнае пытанне. Яна з'ехала з дому з усімі рэчамі. Тэлефон не падымае.

— Яшчэ б. Яна не хоча цябе бачыць.

— Бо калі яна бачыла цябе апошні раз, ты, э-э-э, як бы гэта далікатна сфармуляваць...

— Нарыгаў у яе выпускныя туфлі!

Галя і Снежка шалёна разрагаталіся.

— Ну, калі вам вядомыя ажно такія дэталі, можа вы ведаеце, дзе яе шукаць?

— Ведаем. Чаму ж не.

— Яна зараз у -скім загсе з Васілеўскім.

— Што вы казалі?..

— А што цябе здзіўляе? Яны заяву падаюць. Хутка вяселле. І ёсць падазрэнні, што ты не запрашаны.

— Ладна, я зразумеў, — Максім развярнуўся, каб сыходзіць.

— Толькі не ўздумаў ісці туды! Не псуй людзям момант!

— Калі ў цябе толькі ў пакеце не бутэлька шампанскага і хрустальныя лебедзі, ха-ха-ха-ха!

— Максім, пачакай!

Маша Ротмістрава ўскочыла з крэсла:

— Сёння а сёмай Сінічка будзе на Цянцы, на вада-спадзе. Адна. Мы дамовіліся сустрэцца там з ёю.

— Праўда? — Максім спыніўся.

— Так. Я папрасіла ў яе пазыку. Я на Валаам збіраюся. А яна былая супрацоўніца буйной ІТ-кампаніі пасля заробку і прэміі. Можаш прыйсці туды замест мяне. Соня

будзе, нават у такі важны дзень. Яна вельмі абавязковая, калі трэба дапамагчы іншым.

— Дзякуй, Марыя. Я магу пазычыць табе грошай.

— Не трэба ўжо. Я мо нікуды не паеду.

— Што гэта было? — апамяталася першай Снежка, калі Максім сышоў. — Навошта ты?

— А што? Я будучая псіхолаг. Люблю, калі людзі размаўляюць. Чым бы гэта ні скончылася.

* * *

Цудоўныя такія дні стаялі вераснёвыя, але неба раптоўна зацягнула хмарами і сабралася на дождж. Гэта было яшчэ адным «выдатным» завяршэннем чарговага дня Соні Сінічкі.

На Цнянцы было ветрана. Хутчэй бы прыйшла Машка.

Соня абаперлася на парэнчы над вадою. Цямнела, запальваліся ліхтары. Яна нацягнула капюшон, бо дождж пачаўся і ліў усё мацней, б'ючы па тканіне плашча. Пад нагамі паўколам грукатаў вадаспад воднай сістэмы. Вада зверху, вада знізу. Да гэтага кактэйлю дадалася трэцяя — салёная вадкасць. Слёзы, якія цяклі па твары Соні Сінічкі.

Раптам прынамсі адна з трох субстанцый перапынілася. Проста ў паветры над Соняй з ніадкуль вырас парасон.

— У сваім рэпертуары, Сінічка. Цяжка было зірнуць прагноз надвор'я?

— Ты адкуль тут, Статкевіч?! Я чакала не цябе.

— Марыя перадае прабачэнні. Яна не прыйдзе. Здаецца, вырашыла сваю праблему. А я... Я табе туфлі прывёз. Спадзяюся, падыдуць. І спадабаюцца. Можаш... Можаш іх лічыць вясельным падарункам. Я жадаю шчасця. І больш не патурбую.

— Што? Вясельным падарункам? — Соня горка засмяялася. — Вясельным? Не будзе ў мяне ніколі вяселля.

— Як жа? Я чуў, вы з Васілеўскім сёння заяву падавалі.

— Ха, падавалі. Хочаш пабачыць, чым гэта скончылася? На, глядзі!

Соня выцягнула з кішэні плашча скамечаную паперу.

— Чытай во.

Максім пачаў чытаць, мружачы вочы ў паўзмроку:

— «Дадзеныя жаніха: Статкевіч Максім Віктаравіч. Нарадзіўся 29 сакавіка тысяча дзевяцьсот дзевяноста...» Што гэта?

— Я так заяву ў загсе запоўніла. Уяві, нават нумар твайго пашпарта па памяці ўпісала. Я ж твае рэквізіты паўсюль дыктавала на працы. На мяне як насланне найшло. Я была перакананая, што запісваю туды Лёшу. А ён моўчкі разварнуўся і проста сышоў. Ніфіга мы сёння не падалі ніякую заяву. Вось якія справы, Статкевіч. Я ўвесь час перадаю табе тую эстафетную палачку і нічога не магу парабіць з сабою. А жыццё мяне штрафуе і штрафуе. Што такое? Чаму ты смяешся?

— Бо ты ў мяне вельмі смешная, Соня Сінічка. Заплюшчы вочы... Заплюшчы, ну?

Вада ўверсе, вада ўнізе. А пасярэдзіне дзве постаці пад парасонам зліліся ў даўгім пацалунку.

— Гэта наш другі пацалунак, — сказала Соня Сінічка, калі расплюшчыла вочы.

— Напраўду дык трэці.

— Трэці?

— Неістотна. Табе больш не давядзецца лічыць, я абяцаю. Хадзем дадому?

— Хадзем. Дадому... Там твае з Аксакаўшчыны вярнуліся. А мае — тата з Ірэнай — у гасці меліся заехаць.

— Вось і слаўна. Пайшлі адразу раскажам пра нас.

— І што мы ім, цікава, раскажам?

— Што мы цяпер пара. Мы ж цяпер пара, праўда, Соня? Чаму ты смяешся?

— Бо ты ў мяне вельмі смешны, Максім Статкевіч.

У «лялечным доме» было шумна і весела.

— Соня, што ты тут робиш? — выгукнуў Пётр Сінічка. — Ты ж рэчы да нас перавезла.

— І чаму вы абое мокрыя? — устрывожылася мама Юля. — І гэта... Чаму... Чаму вы трымаецеся за рукі?

— Мы ішлі з Цнянкі пад адным маленькім парасонам! Нам трэба хутчэй сушыцца.

— І мы страшна галодныя, пакладзіце нам паесці!

— І так, мы сустракаемся!

Апошнюю фразу Максім і Соня пракрычалі наперабой, звесіўшыся з другога паверха, куды яны заляцелі куляй, пакідаючы па сабе мокрыя лужыны.

Дарослыя за сталом выбухнулі шалёным смехам.

— Бачу, не быць мне свёкрам Кадрыі Абашавай, — весела сказаў Віктар Статкевіч. — А сыноч падклаў мне вялікую ружовую свінню ў выглядзе ўзлаванага Рустэма Касімава, які трываць не можа, калі нешта адбываецца не па-ягонаму.

— Даражэнькі, наш сын за нейкі месяц працы падклаў табе кантрактаў на пару мільёнаў. Так што на непаразуменне з Касімавым я б закрыла вочы.

Наверсе чуліся смех і валтузня.

— Мама Юля, Кадрыя за нас, — крыкнула Соня, высунуўшыся зверху з ручніком на мокрых ускудлачаных валахах. — Яна за «Стар сістэмз»!

— Але мне сапраўды лепш не трапляцца на вочы Касімаву, — высунуўся побач з Соняй Максім. — Я звальняюся.

— Усё ў парадку, моладзь, — лагодна прамовіла мама Юля. — Мы з Віцём усё абмеркавалі. Гэтыя паўгода, пакуль у яго рэабілітацыя, кіраваць кампаніяй буду я!

— Мамуля, ты найлепшая!

— Вось і нагода для першага тосту! — усклікнула Ірэна.

— Ой не, мне не трэба. Я ваду, — мама Юля закрыла келіх рукою. — Раз ужо сёння вечар сенсацый... Мушу расказаць вам. Я цяжарная. Ужо пятнаццаты тыдзень.

— А, што? Як?! Ура!!! — два паверхі «ляlechнага дома» напоўніліся выгукамі радаснага здзіўлення.

— Мама, дай здагадаюся. У нас з Вадзімам будзе брат?

— Вадзік! Хто-небудзь! Кіньце ў гэтага аракула салоннай падушкай! Мне нельга падымаць рукі!

— Юлечка, але як жа вы ўзначаліце бізнес? — клапатліва запыталася Ірэна. — Вам нельга хвалявацца. Трэба берагчы дзіця.

— А нашто мне хвалявацца, калі я не адна? Я ведаю, што мая сям'я не кіне мяне. Мы ўсе разам выведзем з піке кампанію!

— Мама Юля, я вас вельмі прашу! Не звальняйце Волечку! Яна толькі з выгляду строгая. Насамрэч яна класная! — Соня зноў звесілася з парэнчаў, але яе адцягнулі назад дужыя рукі, і другі паверх зноў напоўніўся валтузнёй і смяшкамі...

Калі ўсё ў доме аціхла, госці раз'ехаліся і Статкевічы паклаліся спаць, Соня выслізнула са свайго пакойчыка. На ёй была футболка Максіма. Дзяўчына падышла да маленькага пано — гэта быў матылёк махаона ў адмысловай рамачцы. Вадзік і Нюта знайшлі яго ўлетку на Віліі мёртвага, забытанага ў павуцінні. Цяпер ён упрыгожваў калідор каля Сонінага пакоя.

Дзяўчына выцягнула мабільнік і сфатаграфавала матылька. Праз хвіліну ён ужо ляцеў у Лондан па электроннай пошце.

Соня прачнулася ад таго, што нехта пяшчотна водзіць пальцам ёй па руцэ. Максім сядзеў на дыванку перад яе ложкам.

— Я рады, што ты засталася тут, не з'ехала з бацькам ды Ірэнай. Гэта твой дом. І заўсёды будзе.

— Ты ж не начаваў тут каля ложка?

— Не. Проста прачнуўся раней і прыйшоў паглядзець, як ты спіш. Я заўсёды любіў глядзець, як ты спіш. А цяпер новая прыемнасць. Можна глядзець, як ты прачынаешся.

— Калі гэта ты разглядаў мяне сонную? — сканфузілася дзяўчына.

— Хе-хе, здаралася. Ты часта засынала тут у калідоры, на канапе. І ўвогуле... Але я цябе не проста так абудзіў. Па справе. Ты напісала нешта пра нас Кадры?

— Так, у нас з ёй была дамова.

— От жа дзявочае радыё... Яна ўночы даслала ліст, у адрасатах я і ты. Я яшчэ не чытаў. Баюся. Давай разам прачытаем?

— Я ўжо адкрыла, — Соня глядзела ў мабільнік. — Ну... Не так усё і страшна. Яна піша, што возьме разрыў вашых заручын на сябе. Дзядуля Рустэм не будзе на цябе асабліва злавацца, але ягоны падарунак на паўмільёна, вядома, давядзецца вярнуць.

— Я так і думаў.

— Ну і кантракт з кампаніяй Кадры вы так і не падпісалі. Яна піша, што замест фармальнага тэндара ў выпадку, калі б вы заручыліся, яе кампанія правядзе самы сапраўдны тэндар. Але яна верыць, што прапанова «Стар сістэмз» акажацца найлепшай. Што ж, усё не так блага?

— Хадзем бацькам раскажам. Я заварыў гэту кашу, мне і расхлёбваць. Трэба дапамагчы маме з тэндарам.

— А вось і нашы галубкі выпырхнулі! — салатжава працягнула мама Юля. Яна паўляжала на канапе ў гасцёўні з ноўтбукам, а тата Віця гатаваў сняданак.

— Бачу, вы з татам з месца ў кар’ер пачалі мяняцца ролямі, — заўважыў Максім.

— От жа язву мы сабе выгадавалі, — паківала галавой кабета. — А ты спіш і не знаеш, што зноў трапіў у таблоіды.

— Я? Як?!

— Гэтым разам ва ўкраінскія. Ну хоць так я даведалася, дзе цябе насіла. Папарацы сфатаграфавалі вас з Ксеньяй на тарзанцы над Дняпром — і цяпер канкурэнты яе таты на выбарах раздзімаюць скандал. Маўляў, дачка імавернага прэзідэнта забаўляецца на нелегальным атракцыёне, пастаўленым карумпаванай фірмай. Выглядае, сур’ёзная заварушка. Спадзяюся, старэйшы Бандарчук не хоча ў прэзідэнты.

— У сэнсе, не хоча? Як можна рабіць кампанію, траціць такія грошы, калі не хочаш перамогі?

— Ох, сынку, палітыка — вельмі дзіўная штука. Бывае вельмі па-рознаму. Але я шчыра захапляюся тваёй здольнасцю мяняць лёсы краін.

— А я захапляюся тваім розумам, — Максім нахіліўся і пацалаваў маці.

— А цяпер усім належыць захапляцца маім амлетам! — скамандаваў тата Віця. — Прашу за стол!

— У нас для вас навіны ад Абашавай, — сказала Соня.

— Ой, не-не, — замахала рукамі мама Юля, — сёння субота. Ніякіх спраў! Да панядзелка словы «софт», «энергетыка» і да іх падобныя ў гэтым доме пад забаронай!

— Я пасля сняданку пайду з лыжнымі палкамі, — сказаў тата Віця. — Мне доктар прапісаў. Складзяце мне кампанію, моладзь?

На шпацыры Соня і Максім балбаталі са старэйшым Статкевічам пра сёе і пра тое, калі раптам ён сказаў:

— А ведаеце, каго я сустрэў на працэдурах у Аксакаўшчыне? Лабановіча!

— Нашага дырэктара?

— Так, але ён больш не дырэктар. Ён пакінуў гімназію і заснаваў грамадскую арганізацыю на базе аддзелу адукацыі. Цэнтр сацыялізацыі цяжкіх падлеткаў. Як вам? Разам з жонкай!

— Ён жаніўся?

— Так, на тваёй класнай кіраўніцы, Соня.

— Ніначка выйшла за Лабановіча?! Фантастыка!

— Ды якая фантастыка — жыццё. А фантастыка — іх цэнтр. Яны там ладзяць такія праграмы! Дарэчы, я запісаў ягоныя кантакты, бо ён вельмі прасіў звязаць яго з вашым сябрам, Аляксеем. Пецькавым кухарам. Ён лічыць яго сваім выдатным вучнем і хоча запрасіць весці кулінарныя майстар-класы...

Калі тата Віця вырваўся наперад са сваімі палкамі, Максім спыніў Соню і абняў яе:

— Васілеўскі? Праз яго замаркоцілася?

— Ага. Так перад ім няёмка. Ён хутка дазнаецца...

— Хочаш, пагавару з ім?

— Ён цябе страшна не любіць, будзе нядобра, калі ён пачуе ад цябе. Я сама...

...Соня Сінічка не адзін месяц шчыра пакутавала ад таго, што шчаслівая цаной няшчасця Васілеўскага, пакуль яе сумленне цалкам не разгрузіў адзін выпадак.

З таго вераснёвага вечара на цнянскім вадаспадзе Соня з Максімам амаль усё рабілі разам. І аднойчы іх запрасілі

пагуляць у паб-квіз. Яны апынуліся ў камандзе з хлопцам, прафесійным знатаком з клубу «Што? Дзе? Калі?», які да таго ж аказаўся таварышам Машы Ротмістравай.

Заўважце, гэта не Соня пачала размову. Няхільнасць хлопцаў да плётак моцна, вельмі моцна перабольшаная стэрэатыпамі.

— Слухай, братка, — задушэўна прамовіў Максім у перапынку, — мы вельмі даўно сябруем з Машкай, але так і не даведаліся, хто яе хлопец. Нехта з клубу? Бо ў яе яўна нехта ёсць. Але ўсё вельмі засакрэчана.

— Гэта я ў вас мушу пытацца, бо яе пацанчык не з нашых, — адказаў знаток. — Мы для яе толькі камізэльку падстаўлялі, калі ў іх там усё зноў было кепска. Яна тусіць з кімсьці з вашай школы. Заўсёды з адным і тым жа. Там усё цягнецца яшчэ з восьмага класа.

— Не можа быць!

— За што купіў, за тое і прадаю. Нейкі гангстар з раёну. О, дарэчы, ён цяпер вядомы чэл. Кухарам стаў. Пра яго на «анлайнеры» нават пісалі.

— Як? Вася?!

— Не, не той. Таго Аляксеем звалі.

— Перастань рагатаць! — скамандавала Соня. — Людзі азіраюцца. І наогул, гэта ні разу, ні разу не смешна, Максім Статкевіч!

Раздзел IX

НЕЛЬГА ЗАБЫЦЬ

Аляксей Васілеўскі панура курыў пад навесам ля чорнага хода рэстарана «Пан Сцяпан», які пасля рэбрэндынгу ператварыўся ў аўстэрыю «Відэльцы». Адкрыццё, анансаванае ўсімі забаўляльнымі парталамі Мінска, было не за гарамі. У чорнай куртцы, накінутай на чорны кухарскі кіцель, хлопец сядзеў на падасланай кардонцы, звесіўшы ногі з высокага бетоннага ганка. Глядзеў уніз так, нібы пад ім была бурная рака ці неспакойнае мора, а не асфальт падворка ў ваколіцах Камароўкі. Стаяў халодны кастрычнік.

Побач задзынькаў ровар. Маша Ротмістрава скочыла на зямлю, прытуліла старызную «дамачку» «Вікторыя» да сцяны. Заскочыла на ганак, села побач. Васілеўскі тут жа затушыў недапаленую цыгарэту аб бляшанку.

— Як ты? — спыталася дзяўчына.

— Ды так, — быў адказ. — Можа, ты чула, што я нядаўна па поўнай аблажаўся. Дакладней, мяне проста апусцілі! Адзін геній ІТ сусветнага маштабу... А ў цябе што?

— О, у мяне ў параўнанні з гэтым проста драбязя. Мой бойфрэнд хацеў ажаніцца з іншай — мне на злосць. Чым моцна параніў мяне.

— Бойфрэнд усё-ткі? — ціха спытаў хлопец. — Параніў, значыць?

Дзяўчына ўстала на калені за хлопцам і абняла яго за плечы.

— Зусім крышачку. Адцяў мне руку, нагу і вуха, выбіў вока, выразаў нырку, палову пячонкі, а сэрца — сэрца забраў цалкам і пашаткаваў сваім кухарскім цесаком на кавалачкі. Знішчыў больш за палову мяне. А пераймаецца, як заўсёды, толькі пра свой пацанскі гонар.

— Сэрца пашаткаваў, значыць? Дык яно ў цябе ёсць? Я думаў, у цябе замест сэрца другі мозг.

Замест адказу дзяўчына правяла рукой хлопцу па валахах і лягутка пацалавала ў скронь. Хлопец прагна засоп, а потым падняў руку да ключыцы, дзе ляжала дзявочая рука, і сціснуў яе.

— Я сумаваў, Муся. Думаў, больш ніколі цябе не ўбачу.

— Лёсічак, ну а што ты хацеў? Узяў пярсцёнак, які прапаноўваў мне, і тут жа паднёс яго на сподачку Сінічцы! Што я мусіла рабіць? Такая знявага! Ты думаў, пасля такога проста перагорнеш старонку?

— Ты сказала, брулікі не тваё. І ты не гатовая.

— Але гэта не нагода адразу бегчы да Сінічкі!

— Не адразу. Зусім не так усё было. Забыла ўжо? І наогул. Больш ніколі ў жыцці, чуеш, ніколі не нагадвай мне пра Сінічку!

Дзяўчына адпусціла абдымкі, саскочыла з ганку і, матнуўшы крысамі клятчастага палітончыка, стала перад хлопцам, склаўшы на грудзях рукі.

— Слухай, а пры чым тут увогуле Сінічка? Вось скажы, пры чым тут яна?

— Я не паняў.

— Ды не кахаеш ты яе ані крышачку! Яна для цябе — трафей у самцовым спаборніцтве са Статкевічам! І ў дадатак, каб мяне пацвяліць... Калі ты яе ў школе з днём народзінаў ці з восьмым сакавіка ў сталоўцы віншаваў... Гэта што было? Гэта каб я бачыла, так? Або ў адзінацца-

тым класе, пасля тэста па гісторыі? Калі ты выйшаў на калідор з кабінета, пабачыў мяне, а потым вярнуўся і вынес на руках Сінічку! Думаеш, я цябе не раскусіла?

— Толькі не трэба з мяне паскудніка ляпіць! Сініца — класная дзеўка. Чаму б нам з ёй не сустракацца? Мы няблага разам глядзімся. Калі б не баклажан, усё магло б скласціся іначай. І ты гэта ведаеш, іначай бы так не злавалася.

— Божачкі, як я ненавідзела Соню! Колькі рыдала ў падушку: чаму яна, чаму не я? Што ён у ёй знайшоў? А потым неяк супакоілася. Яна ж не рабіла мне нічога кепскага. Гэта ты, ты мяне раніў...

Дзяўчына асеклася і зашмыгала носам:

— Лёсічак, родненькі, колькі мне яшчэ прабачацца за тое сваё глупства? Як яшчэ выкупаць віну? Гэта заўсёды-заўсёды цяпер будзе паміж намі?

— Да той пары, пакуль баклажан для вас усіх будзе ідэалам мужчыны.

— Ну вось што ты зноў?! «Баклажан»... Што за дзіцячая крыўда? Для каго-каго, а для мяне Максім ніякі не ідэал. Ты выдатна ведаеш: мяне вабіш ты. І вабіш так моцна, што я нікога навокал не бачу. Кідай параўноўваць сябе з ім! Ты сам сабе ўбіў у галаву, што горшы за яго. Я так доўга дакарала сябе, што магла справакаваць гэта... А цяпер разумею, што справа толькі ў табе і ў тваіх комплексах. І ніхто табе, апроч цябе ж, разабрацца з гэтым не дапаможа.

— Ён тут прыходзіў надоечы на «мужчынскую размову». Я яго вытурыў. З Сініцай таксама не размаўляю.

— Замест таго, каб шчыра парадавацца за людзей, якія разабраліся і шчаслівыя, назапашваеш у сабе нянавісць. Самы добры з людзей, мне вядомых... Лёсічак...

— Зноў мазгі мне лячыць вырашыла? Вось не трэба ва мне сваім гештальтам калупацца.

— Гэта не гештальт ніякі. І нічога я цябе не лячу. Я найперш сама павінна прайсці тэрапію, а потым дапамагаць іншым. І наогул, блізкіх лячыць нельга. А ты... Ты мне самы блізкі чалавек на зямлі... Ты мне як браты, як мама і та-та... Проста скажы, што мяне не кахаеш, што табе пофіг на мяне. Тады я і ад гэтага буду лячыцца. Бо я ўжо не магу на гэтых арэлях... Я... Я... Мне...

Васілеўскі скочыў на зямлю і прытуліў Ротмістраву да сябе з пяшчотай, якой яшчэ не ведалі старонкі гэтага рамана.

— Мусь, ты такая прыгожая, калі ўсхваляваная... Толькі не трэба плакаць. Ты ж моцная, ты выхвалялася, што ніколі не плачаш. Калі цябе Сівохін чмарыў, ты і тады не плакала.

У адказ Машка горка разрыдалася. Васілеўскі пачаў пакрываць мокры твар пацалункамі.

— Ну годзе, ну што ты...

— Якая ж я дурніца... Адмыслова гэтую экспедыцыю кулінарную выдумала. Этнографа сапраўднага раскапала ў Акадэміі навук... Ведала, што дзеля такога дзяўчаты цябе ў экафонд прыцягнуць. А ты... Сінічку... Заму-у-у-уж...

— Ні ў якія экспедыцыі я не пайшоў бы, калі б не ты. Хоць ты і лічыш мяне пнём неачэсаным, але ж так для мяне старалася. Як я мог не паехаць за табой у летнік? — Вася расчулена засоп дзяўчыне ў макаўку.

— Я не лічу цябе пнём неачэсаным.

— Але саромеешся мяне такога?

— Я табой ганаруся! Я табой заўсёды ганарылася. І захаплялася. Я вельмі старалася, але так і не змагла забыць цябе...

Яны стаялі, сплёўшыся ў адно — чорнае са стракатым — і карціны мінулага мільгалі ў абаіх уваччу, як перад смерцю.

У той марозны дзень пры канцы другой чвэрці васьмікласніца Марыя Ротмістрадава падымалася на падворак школы, як на эшафот. Толькі прайшоў першы сур'ёзны снегапад, і на аблупленым школьным ганку высілася снежная фартэцыя. Атрад расхрыстаных пацанятаў стаяў за ёю, закідваючы белымі снарадамі ўсё, што рухалася. Проста ў акуллары нейкаму дзядзьку ўляпілі сняжок. Але той чамусьці не стаў сварыцца на хуліганаў, а стаяў, мружачы вочы і лыбячыся, як ненармальны.

Маша ведала, што яна не з тых, каго проста зачэпіць «шалёнай кулай». Яе расстраляюць ва ўпор. Пару месяцаў таму яна сказала ўсё, што думае, у твар Сівому — другагодніку, крымінальнаму аўтарытэту з яе класа. Яе дом стаяў непадалёк ад школы, ля самага лесу, і там, на неасветленай дзіцячай пляцоўцы, яна аднойчы згледзела, як Сівы са сваімі браткамі раздае малым забароненыя сумесі.

Мала ёй было таго, што яна круглая выдатніца ў найгоршай школе на раёне. Цяпер яна была ізгоём.

Дзяўчына шчыльна нацягнула капюшон дублёнкі на мехавыя навушнікі і ўвайшла на падворак, чакаючы балючых удараў.

Але болю не наступіла. Замест гэтага нехта прыабняў яе за плечы. Маша ўскінула галаву і са здзіўленнем пабачыла Лёшу Васілеўскага — таксама другагодніка, як і Сівохін, але з паралельнага класа.

У першай чвэрці ў іх школе з'явілася трэнерка па інтэлектуальных гульнях. Студэнтка, якая скончыла 234-ю, вырашыла прынесці навамодны занятак у родныя пенаты. Маша без памяці любіла тэлепраграму «Што? Дзе? Калі?» — не прпускала ніводнага выпуску. Таму ў новы клуб тут жа запісалася.

На першую трэніроўку прыцягнулася цьма народу, у тым ліку і Лёша Васілеўскі, цыбаты блазан, вядомы талентам перадражніваць і крыўляцца. Вася, як усе называлі Васілеўскага, быў з банды Самсона (яшчэ аднаго школьнага «аўтарытэта», які быў лютым ворагам Сівохіна). «Ты выпадкам ШДК з КВЗ не паблытаў?» — кпліва спыталася завуч пазашкольнай працы.

На жаль, блазан аказаўся васьмікласнікам, таму Машы выпала гуляць з ім у адной камандзе.

Але ўжо на другой трэніроўцы гэтае «на жаль» абярнулася ў «ну нішто сабе!» Вася з паралельнага класа кніг не чытаў, але быў кемлівым і падчас абмеркавання ў камандзе задаваў правільныя пытанні, якія падштурхоўвалі да правільнага адказу. А яшчэ ў яго была выдатная рэакцыя — на «Брэйн-рынг» яго зрабілі кнопачнікам.

З Лёшам Васілеўскім яны выйгралі гарадскі турнір па «Брэйне» ў сваёй узроставай групе. Але хлопец перастаў хадзіць на турніры, бо яны былі на выходных, а ў выходныя ў яго была праца. Таму і да трэніровак ахвота ў яго адпала...

Але ў той дзень ён абняў Машу за плечы і павёў па школьным падворку, гарлаючы:

— Расступаемся, ідуць інтэлектуалы, гэта наша Марына Друзь, мы ў адной камандзе, так, апусціў ручаньняты-та, толькі кінь, я цябе знайду, гэта капітанка маёй каманды...

У іх бок тады не прыляцела ніводнай снежкі.

— Смачным чымсьці валасы мыеш, капітанка, — шапнуў Васілеўскі ў вестыбюлі, скінуўшы капюшон ёй з галавы ды сцягнуўшы з вуха навушнік, — і знік у шатні свайго класа. А Маша так і засталася стаяць пры ўваходзе, ашаломленая, поўная ўдзячнасці да нечаканага рыцарскага жэсту. Хоць ад раптоўнага рыцара пахла не густоўнай мужчынскай парфумай, а ёлкім куравам.

У школе ў Ротмістравай цяпер было ўсяго дзве сяброўкі і заадно заступніцы — Галіна і Сняжана з яе класа. Галі-

ным старэйшым братам быў сам Войт, таму іх не чапалі. Дзяўчаты часам праводзілі яе дадому. І вось яна на хвіліну нібы адчула моц яшчэ аднаго абярэгу.

Але Васілеўскі мог і не ведаць, што яе ганяюць па школе, як казу. Дабрадушны хлопец проста прынагодна прыкрыў яе ад снежкападу, бо яны зайшлі на падворак разам.

Некалькі разоў пасля таго выпадку Маша парывалася знайсці Лёшу ў школе і расказаць яму пра ўсё, проста каб параіцца, як адвязацца ад гнюснай шантрапы, у якой ён відавочна карыстаўся аўтарытэтам. Але? Па-першае, яна чула пра расклады. Самсон і Сівы варагавалі, і калі б палечнік Сівога Вася заступіся за Машу, толькі б разлаваў яе пераследнікаў. Па-другое, яна хацела даць рады з усім сама. Нават яе бацькі былі не ў курсе той жэсці, якая з ёй адбывалася.

І Маша стойка трымалася дні і тыдні, і нават умудралася па-ранейшаму добра вучыцца. Але пасля зімовых вакацый яе давялі на вачах у Сівохіна. Спачатку тыкалі ў руку шпрыцам, потым прымушалі укленьчыць перад Сівым у жаночай прыбіральні. Яна ўсё жыццё будзе ганарыцца тым, што не прараніла тады ні слязінкі, а на калені — не стала, хоць яе ўсю пашкуматалі і цела было сінім ад шчыпкоў і кухталёў. Замест «прысягі» яна выпаліла Сівому ў твар, што ведае ўсіх ягоных падзельнікаў па мянушках і можа апазнаць іх у міліцыі, таму хутка яны ўсе сядуць надоўга.

Пасля школы яе забрала да сябе Снежка Кавалёва, і тады ў Машы здарылася істэрыка. Але ані дзвюм адзіным тады сяброўкам, ані каму яшчэ на зямлі яна не збіралася тлумачыць, пад якую небяспеку сябе падставіла.

Вернікі паволі разыходзіліся ад царквы па зіхоткім рыпучым снезе. Быў вечар 14 лютага, у праваслаўных — конадзень Стрэчання. У царкве пачыналася ўсяночная перад

вялікім святам, але Маша не магла застацца больш, чым на гадзіну — сышла адразу пасля памазання.

Момант, калі яна выходзіла з храма на ганак, паварочвалася да дзвярэй, жагналася, а потым зноў становілася тварам да горада, падабаўся ёй больш за ўсё. Яна тады пачувалася часткай далоні Госпада, пачаткам косткі на запясці. Зараз яна ўліецца ў людскі струменьчык, які расцякаецца па горадзе з царкоўнага дзядзінца, і панясе гэты кавалачак лагоды самым родным: да братоў, да мамы з татам...

Яе дом быў тут жа, навідавоку. Ён узвышаўся на водшыбе, паміж вадасховішчам і лесам, як цытадэль ці агледная вежа. Самы дарагі ёй на зямлі краявід.

Дзве самыя дарагія ёй мясціны на зямлі — ганак царквы і пагорак ля дома — знаходзіліся зусім побач, узвышаючыся над наваколлем.

Але паміж імі была чорная бездань. Машу жахала думка аб тым, каб перасячы яе. Штаразу яна баялася: сёння не трапіць дадому.

Было яшчэ не позна, але па-зімоваму цёмна. Маша ішла да свайго дома не напрасткі, а па асветленай дарозе, стараючыся трымацца людзей ці хаця б праходзіць пад ліхтарамі. Ішла, не гледзячы па баках, сцятая жахам, і подумкі малілася.

Пацераў з царквы яна яшчэ толкам не ведала, таму малілася, як умела. Галоўнае — малілася адчайна і гарача. Божачка, казала яна, мілы, шчыры... Ты ж Усёведны, і Усёмагутны... Няўжо не бачыш, якая цемра навокал? Чарцей гэтых не бачыш? Уратуй, прашу. Дай знак... Дашлі свой човен. Вой, ну які ж човен зімой? Санкі дашлі, сабак ездавых — што заўгодна. Ну, ты зразумеў метафару, Божа. Я пра той анекдот, дзе чалавек тануў і чакаў, што Ты яго ўратуеш, і не чапляўся за човен, а Ты тройчы даслаў човен... Дай мне любую саломінку. Я баюся, што памру. Я не хачу паміраць, дашлі хоць нешта, Божа...

У нашае вымярэнне яе вярнулі хуткія крокі і задыханы вокліч:

— Капітанка!

Яна спынілася. Перад ёй стаяў Лёша Васілеўскі.

— Навошта тэлефон адключаеш, капітанка?

— На службе была.

— Я да цябе дадому хадзіў, твае мне казалі, дзе ты. Скажаў ім, што невука, прыйшоў з табой беларускай мовай займацца. Ледзь выпас цябе.

— А што здарылася? — Ротмістрава спрабавала захоўваць спакой, хоць унутры ў яе ўсё шалёна калацілася.

— Чаму ты мне не расказала пра Сівога? — спытаў Васілеўскі. Яны паволі рушылі па вуліцы пад ліхтарамі.

— Што не расказала? — Маша ўсё яшчэ ўдавала спакой.

— Што яны палююць на цябе ўсёй кодлай, вось што!

Дзяўчына нічога не адказала, але рукі без пальчатак моцна сціснулі модны замежны бітончык. У такіх прасунутыя вандроўнікі возяць з сабой ваду, каб не забруджваць планету пластыкам.

— Гэта што? — кіўнуў хлопец на бітончык.

— Я... Святой вады набрала крыху, — збянтэжылася Маша.

— О, дай папіць, у горле перасохла зусім, пакуль за табой ганяўся.

Зрабіўшы ладнага лыку асвячонай вадкасці, Васілеўскі вярнуў бітончык і працягнуў:

— На раёне на цябе засада. Нечакана дазнаўся. Падслухаў шасцёрак сівохінскіх на перакуры. Адмазаць цябе цяжка, але можна, таму слухай мяне і рабі, што скажу. Гатовая?

— Гатовая, — агаломшана адказала Маша.

— Тады трымай, — Васілеўскі зняў з рукі скураную пальчатку-крагу і надзеў на далонь спадарожніцы. — Без рукавіц у такі мароз шарыцца не справа. А мы крыху пашарымся. Другую руку давай сюды... Ну, давай жа.

Ён сціснуў Машыну азяблую далонь і па-гаспадарску засунуў у кішэню сваёй бясформеннай курткі.

— План такі. Ідзём да твайго дому вельмі павольна і ўрачыста, як у зачараваным сне. Бо ў нас спатканне.

— Вой.

— Ну, губляць табе няма чаго. Хлопца не маеш, я прабіў. Ды і няма дурных з табой звязвацца, прынамсі, у нас у школе.

— У сэнсе? — абурылася Маша і паспрабавала вырваць руку, захопленую ў палон Васілеўскім.

— Спакойна, — шыкнуў яе «анёл-ахоўнік», вяртаючы яе руку назад сабе ў кішэню. — Трында б ужо была любому твайму пацанчыку. Бо ты проста шыкоўна распарадзілася сваім геніяльным розумам, капітанка. Як ты ўмудрылася перайсці дарогу Сівому?

— Ён злачынца і мусіць сесці ў турму! — ускрыкнула Ротмістрада.

— Цішэй ты! Яны могуць быць ужо каля гастрыка.

Парачка моўчкі мінула ўніверсам і стала ўзбірацца на горку, дзе стаяў Машын дом, па асветленых сходах.

— А зара, — шэптам сказаў Васілеўскі, — трэба зрабіць дакладна, як я скажу. Падымаемся, становімся пад крайні да твайго пад'езда ліхтар і смокчамся ўзасос.

— Што?! А без гэтага ніяк?!

— Ніяк. Так трэба.

— Але я не ўмею... І не такім я сабе свой *first kiss* уяўляла.

— Я таксама ніколі не хадзіў з малой, але ў цябе нявыкрутка, таму рабі, як кажу. Можаш фігу трымаць у кішэні, але трэба, каб выглядала ўсё па-сапраўднаму.

Калі яны ўвайшлі пад святло ліхтара, Васілеўскі прыцягнуў Ротмістраву да сябе, скінуў капюшон дублёнкі з яе твару, сарваў шапку сабе з галавы і эфектна ўпіўся дзяўчыне ў вусны.

Калі за імі зачыніліся дзверы Машынага пад'езду, яны абое паваліліся на прыступкі пад паштовымі скрынямі, як падкошаныя.

— Паджылкі трасуцца, — прызнаўся Васілеўскі. — Ніколі ў жыцці так не страмаўся. Бачыла? Там «бэха» стаяла. Бамбілу нейкага адшукалі. Стопудова, гэта было па тваю душу.

— Што б яны са мной зрабілі? — спыталася Маша.

— Нічога добрага. Мінімум бы кажушок табе пёркамі падзіравілі. Максімум — не пёркамі і не кажушок. Жывая засталася б. Але ад папоў бы ўжо да канца жыцця не вылазіла.

— Што?.. Гэта?.. — дзяўчыне ажно мову заняло ад жаху.

— Ты насамрэч бой-баба, капітанка. Па чутках, калі ты на Сівога бочкі выкаціла, ён ахерэў. Не чакаў, што так можна. А што з табой рабіць, няясна: ты ж баба. Пацаны баб не б'юць. Вось яны цябе і чмарылі па-ціхаму. Але нядаўна выявілі, што ты аж занадта ў тэме на іхні конт.

— Я проста... Некаторыя мянушкі ведала. Мне Войт расказаў... Аркаша. Гэта брат маёй аднакласніцы. Я і падумаць не магла, што гэта нейкія важныя мянушкі.

— Эх, капітанка-капітанка... Гэта ў гульках вашых за веды балы раздаюць. На раёне трэба жыць па паняццях. На раёне чым менш ведаеш, тым лепш спіш, а чым больш ведаеш, тым больш маўчыш. І наогул, Войт табе навошта мянушкі сказаў?

— Не ведаю.

— Гэта абярэгі былі. Каб ты набрахала, што аўтарытэтам паскардзішся, і ад цябе адчапіліся. А не каб ты заявіла, што здасі мянтам усіх паханоў на раёне.

— Гэта дзікунства нейкае — вашы «паняцці»! Пячорны век проста!

— Сярод ваўкоў жыць — па воўчы выць. А што ты хачела...

— А чаму яны цяпер на нас не напалі? Іх жа чалавек пяць там стаяла.

— Па паняццях і не напалі. Па паняццях, калі пацан праводзіць малую, то ім даюць спакойна дайсці дадому. А вось калі я выйду адсюль, мне пастараюцца наваліць у каршэнь па поўнай праграме.

— Праўда?!

— Ага. Больш за тое: цяпер ты вольная птушка.

— Гэта як?

— Ды проста. Гэта ты раней была левая батанічка, якая можа закласці Сівога. А цяпер ты для іх мая малая. І адказваць цяпер за твой базар павінен я. Калі малая чыясьці шалапуціць, спрос з пацана. Усекла?

— Але... Чаму ты зрабіў гэта дзеля мяне?

У адказ Васілеўскі дзіўна зашмыгаў носам.

— Ну... Ты разумная, але не ганарыстая. І ў цябе валасы смачна пахнуць.

У пад'ездным паўзмроку, на шчасце, не было відаць, як густа пачырванела Ротмістрада.

— Але... — нарэшце сказала яна, — табе цяпер туды нельга.

— Нельга. Але выбрацца трэба дазарэзу. Мне ўночы фуру разгружаць на аптовым рынку, — Васілеўскі азірнуўся. — З суседзямі на першым паверсе сябруеш?

— Нікога не ведаю. Але... У нас другі паверх, — скеміла дзяўчына. — І ў маіх малых вокны на лес. І ў іх ёсць шведская сценка з пяньковым канатам...

— Мама, тата, мы з Аляксеем пазаймаемся крыху беларускай мовай! — крыкнула Маша ўглыб кватэры і перш, чым дарослыя паспелі выйсці ў вітальню, пацягнула Ва-

сілеўскага ў пакой, але не свой, а блізняковы. Браты ага-ломшана адарваліся ад канструктара, калі да іх уляцела сястра з нейкім бамбізам.

— Гэта добры ніндзя, а за ім гоняцца кепскія ніндзі, — падміргнула дзяўчына малым і, за адзін скок павісшы на перакладзіне, сарвала канат са шведскай сценкі. — Давайце дапаможам яму ўцячы. Толькі ц-с-с...

Малыя з гатоўнасцю ўчапіліся за канат, а Васілеўскі расчыніў шклопакет.

— Лёша, чакай, — сказала дзяўчына, ловячы «ніндзю» за куртку. — Яшчэ на пару слоў.

Сказаўшы гэта, яна прыцягнула хлопца да сябе і эфектна ўпілася яму ў вусны.

Маша сядзела пры грамнічнай свечцы ў сябе на ложку. Яе біла ліхаманка. Каб супакоіцца, яна маленькімі глыткамі адпівала сцюдзёную святую ваду з моднага бітончыка і чытала «Ойча наш». Нарэшце пілікнула эсэмэска:

«Я ў парадку. Лесам дабег дахаты. А ты захварэй. Не хадзі ў школу хоць бы тыдзень. Раскажы ўсё продкам».

З палёгкай уздыхнуўшы, дзяўчына падышла да камп'ютара, які мірна вуркатаў на сталe ў сонным рэжыме. Разбудзіла клавішай грувасткую машыну. Спраўдзіла. Ура! З-наццатай спробы цяжкі архіў заліўся на файлаабменнік. Яна хуценька згенеравала лінк і ўвайшла ў пошту праз спецыяльна створаны для гэтага моманту падстаўны адрас.

Яна ўсё прадумала. З нядаўняга часу можна было не хадзіць у міліцыю, каб сведчыць супраць злачынцаў. Ведамствы МУС пачалі прымаць скаргі праз электронную пошту. На раёне гэта грэбліва называлі «стучаць», але ёй было пляваць на дэфініцыі. Бандзюкі парушалі Крымінальны кодэкс, яна — дваравыя «паняцці». Закон дабра супраць

закону зла. Закон добра быў важнейшы, і ён мусіў узяць верх, чаго б гэта ні каштавала.

Дзяўчына два месяцы сачыла за бандай Сівога з балкона, які выходзіў на дзіцячую пляцоўку. І татавым люстрыным фоцікам рабіла здымкі і нават відэа таго, чым паскуднікі там займаліся. Нічога добрага ім не свяціла. Сівому хутка васямнаццаць. Ён сядзе надоўга.

Калі толькі яе доказы трапяць па адрасе...

Нараніцу яна прачнулася з гарачкай і сапраўды надоўга захварэла.

Злягла Маша тады тыдні на тры — з усімі магчымымі атытамі-калітамі-сінусітамі, якімі толькі можа ўскладніцца прастуда. У школе пра яе, здавалася, усе забыліся — нават Галя і Снежка. Раней — што ў гэтай школе, што ў папярэдняй — да яе на свята нязменна завітвала палова класа. Тая палова, што лепш вучыцца. Сябраваць з такімі адсталымі вучаніцамі, як Вайтовіч і Кавалёва, Маша сама ніколі не стала б. Тады ёй упершыню прыйшло ў галаву, што добры чалавек і добры вучань — гэта не заўсёды адно і тое ж.

Маша ніколі не паказвала гэтага адкрыта, але адзіным сваім сяброўкам яна была страшна ўдзячная за клопат і абарону. Засынаючы, яна ў малітвах жадала дзяўчатам добра і шчасця.

Але тут і яны зніклі з далягляду, як карова языком злізала.

Ачуняўшы, Маша напісала эсэмэску Васілеўскаму, але адказу не дачакалася.

За ўвесь час ёй пазванілі аднойчы — трэнерка па ШДК, якая запрасіла яе на рэспубліканскія зборы ў летнік «Зубраня». Акурат да заезду Маша акрыяла. У летніку школьнікі з усёй Беларусі месяц вучыліся і спаборнічалі ў інтэлектуальных гульнях на беразе Нарачы.

Маша вярнулася ў Мінск, надыханая гаючым нарачанскім паветрам. Цяпер яна мела пару медалёў і грамат за выйграныя турніры і чатыры аўтобусы разумных і вясёлых сяброў з розных куткоў краіны. Ёй было больш, чым калі-кольвек, пляваць, як сустрэнуць яе ў 234-й школе.

Але яна вярнулася ў нейкую іншую школу. На калідорах было па-новаму. Школьнікі хадзілі, а не бегалі, і былі пагалоўна ў форме. Аднакласнікі міла прывіталіся з ёю. Як нічога ніякага — так, нібы ўвесь папярэдні кашмар яна прысніла ці выдумала. А Ліза Паўзункова, нават не спытаўшыся, зноў уселася з ёй за адну парту!

Ніхто не ведаў, хто такі Аляксей Васілеўскі і куды ён падзеўся.

Маша ўзброілася правераанай легендай пра дапамогу з урокамі, перасіліла страх ды агіду і выправілася ў школьную курылку.

Настроі ў курылцы панавалі ўпадніцкія. Аказваецца, пакуль «кончаная» Маша адсутнічала, «цэнтравая» частка школы была ўцягнутая ў поўнафарматную вайну паміж бандамі Самсона і Сівога. Сказалі, «із-за какой-та бабы». І пра Васю ёй сказалі. У вялікай разборцы «сценка на сценку» яго збілі на горкі яблык, паламалі рэбры і ключыцу, ён цяпер «чаліцца ў больніцы». І са школы яго, як і ўсіх іх тут, выключаюць. Але затое мянты яго з Самсонам не чапалі — а вось Сівога на днях закрылі. І не за бойку — штосьці сур'ёзнае.

У палату дзіцячай хірургіі Маша ўвайшла з вялізным апельсінам у руках. Лёша Васілеўскі ляжаў на спіне з адсутным выглядам і глядзеў у столь. Яму зашылі рассечанае брыво — выглядала жакліва. Апельсін выпаў у Машы з рук і пакаціўся пад ложак. Яна прысела на акрайчык пасцелі і ўзяла хлопца за руку з рашучым намерам больш ніколі ў жыцці не адпускаць яе.

Лета паміж восьмым і дзявятым класам было запамачным. У Машы Ротмістравай яно было распісанае па днях — летнік «Што? Дзе? Калі?», летнік з нямецкай мовай, паездка да сваякоў у вёску. Васілеўскі адведаў яе амаль паўсюль — прыязджаў на некалькі дзён з намётам, які ставіў у бліжэйшым лесе каля вады. Нехта толькі спяваў абранніцы песні, што будзе жыць з ёй у маленькім будане на беразе вельмі дзікай ракі, а Васілеўскі моўчкі і старанна ўвасабляў гэты рамантычны план у жыццё. Маша амаль перасялялася да яго з летнікавых карпусоў пад заінтрыгаваны шэпт сяброў — вярталася толькі пасля адбою.

На вогнішчы Васілеўскі гатаваў ёй раскошныя стравы: варыў юшку з налоўленай рыбы, запякаў бульбу і нават смажыў аладкі. А аднойчы згатаваў у кацялку сапраўдны французскі цыбульны суп! Аказалася, кухарства — яго любімы занятак. А з Машынай цёткай у вёсцы пад Себежам Вася дык проста парадніўся на глебе кухні. Паехаў адтуль з тоўстым сшыткам хатніх рэцэптаў.

Толькі тая цётка і ведала Машыну таямніцу. Бо дзяўчына больш нікому на зямлі не прызналася, што звязвала яе тым летам з адным з самых адпетых раённых хуліганаў.

Потым быў лянiвы канец жніўня ў Мінску. Маша брала покрыва і кнігі ды ішла загараць на Цнянку або ехала на Вячу ці Камсамольскае. Лёша прыязджаў да яе з пікніковымі кошыкамі, кормячы рознымі кулінарнымі вынаходкамі. Яны маглі гадзінамі ляжаць у цяністых закутках на ўзлеску або ў парку, абдымацца, карміць адно аднаго канпкамi і бесклапотна смяяцца. Яе самай любімай пяшчотай было цалаваць хлопца ў шнарык, які ружавеў над брывом. Памятку пра тое, як ён уратаваў яе ад цемры.

Тады Маша і завяла размову, пра якую шматкроць потым пашкадавала.

Яны дамовіліся сустрэцца на Камсе. Маша ляжала на «выспе скульптур» з тэлефонам і нешта зацікаўлена чытала.

— Што там? — Васілеўскі падышоў, стаў над дзяўчынай у планку і некалькі разоў адціснуўся, у ніжняй пазіцыі практыкавання прыціскаючы дзяўчыну да зямлі торсам. Тая хіхікала і адбрыквалася.

— Ну, годзе! лепш зірні, з кім я буду вучыцца ў англійскім спецкласе! — паказала яна на экранчык.

— Што за піжон? — нахмурыўся хлопец, разгледзеўшы фота.

— Гэта сам Максім Статкевіч! — захоплена прамовіла Ротмістрава. — У прэсу прасачыўся рэдкі сямейны здымак! Ён сын уладальніка «Стар сістэмз». Іх сям'я вярнулася ў Беларусь з Англіі. І Максім выбраў нашу школу!

— Падабаецца табе ён ці як? — скасавурыўся Васілеўскі.

— Ён? Ды не ведаю, тут фотка размытая, я яго жыўцом не бачыла. Але сам факт! Наша школа цяпер на ўсю краіну грымець будзе! Ведаеш, як цяпер у нас прэстыжна будзе вучыцца? Як здорава, што я нікуды адсюль не перавялася! Учора вывесілі спісы новых спецкласаў, у мяне там парачка знаёмых імён, да нас з усяго раёну геніі сцягнуліся. У тым ліку матэматыкі з фізікамі.

Васілеўскі толькі з'едліва хмыкнуў:

— Для цябе гэта так важна? Я дык наогул не бачу сэнсу вучыцца. лепш бы мяне тады выключылі. На вечаровым калі вучышся, працаваць можна, і галаву ніхто не дурыць. А так яшчэ год да хабзы неяк дацягнуць трэба.

Маша ажно напялася ад абурэння:

— Лёсік, ты што? Ну якая хабза? Кім ты пасля вучэльні будзеш? А ў нашай школы цяпер такія перспектывы! Пачытай планы на сайце, якія вывесіў новы дырэктар! Гэта ж цуд проста! А ведаеш, што? — Маша абняла хлопца ззаду за плечы. — А давай я цябе за год падрыхтую, ты

Ў дзясятым да нас, у англійскі клас паступіш? Ты ж кемлівы і здольны! Дырэктар напісаў, што калі нехта са спец-класа пойдзе ў ліцэі ці каледжы, то конкурс на свабодныя месцы будзе толькі ўнутры школы! Гэта шанец, ну?

— Нахрана мне гэта?

Маша разгублена аслабаніла абдымкі.

— Я... Я нават не ведаю, што адказаць. Проста вучыцца — гэта крута. І гэта дапамагае зрабіцца лепшым чалавекам.

— Лепшым? Як гэты твой мажорчык айцішны? Такі твой ідэал пацана?

— Лёсік, ну што ты? Проста... Ну вось якія твае планы на жыццё?

— Планы на жыццё? Жыць. Працаваць. Зарабляць грошы. Жаніцца з табой. Дом купім. Дзяцей настругаем.

— Ну, а як жа ты будзеш маім мужам, калі 11 класаў не скончыш?.. Чаму нашых дзяцей, цікава, навучыш? Можа, ты і ва ўніверсітэт паступаць не збіраешся? — Маша схпілася за галаву, азораная гэтай страшнай здагадкай.

— Га?

— Я ж нават нікому расказаць не магу, што мы разам. Мяне не зразумеюць. Ты ж хуліган раённы. Ты, напрыклад, чуў збоку, у якой манеры ты размаўляеш?

Васілеўскі не адказаў, а дрыготкімі рукамі пацягнуўся ў кішэню па цыгарэты.

— І зноў жа, твая шкодная звычка. У Еўропе гэта даўно не модна. Ты не думаў кідаць? Ёсць спецыяльныя пластыры...

— А табе ніхто не казаў, што ты трындзючая сарака?

Маша пакрыўджана замаўчала.

— Я ўжо нават шкадую, — нарэшце працягнула яна, — што хадзіла тады да цёці Тоні. Сказала ёй, што займаюся з табой як з адсталым вучнем. Расказала, якая класная ста-не наша школа і як здорава для цябе будзе тут давучыцца.

— Што? Дык гэта ты маманю маю накруціла?! На халеру ўлезла?!

— Табе добрае зрабіць хацела.

— Мне ці сабе? Мне з табой добра. А табе, выходзіць, за мяне перад людзьмі сорамна? Ну дзякуй, прыплылі!

— Я ў шоку ад таго, як ты рэагуеш!

— А я ў шоку, што ты хочаш мяне ўмыць і прычасаць, як нейкая Майдадырка! А ведаеш, ідзі ты, Муся, к чорту са сваім спецкласам, следам за сваім Статкевічам! Я жыву як хачу — і ніхто мне загадваць не будзе!

— Ну і выпраўляйся, раз так хочацца, у калонію следам за гэтым Сівохіным!

— Яшчэ чаго! У свеце ё цікавейшыя заняткі. І ё плойма простых, класных дзевак без такіх, як у цябе, у галаве прусачышчаў!

Васілеўскі ўскочыў з покрыва і пайшоў прэч.

Потым яны амаль тры гады не размаўлялі, не віталіся і наогул рабілі выгляд, што не знаёмыя.

У суботу пасля адбою ў карпусах пакінулі толькі дзяжурных. Астатнія сабраліся на паляне над перакатамі, на высокім беразе Віліі, каля вогнішча. Важатыя па адным, парамі або групкамі, з турыстычнымі дыванкамі, гітарамі, кубкамі на гарбату выходзілі ў лес праз веснічкі каля векавога дуба за трэцім корпусам.

У гэты час за дубам, зусім блізка ад дарожкі, але далей ад чужых вачэй, хаваліся двое. Размаўлялі ўсхваляваным шэптам.

Васілеўскі, лічы, уціснуў Ротмістраву ў дрэва, ведучы настырны допыт:

— Чаму? Чаму? Чаму? Мусь, ну што зноў такое? Хадзем, га? Я там апошняю згушчонку выкаціў. Са свежым батонам... Зараз гарбату пужаць будуць...

— Лёш, не магу я, мне страшна і няёмка...

— Зноў? Зноў страмаешся, што мы разам?

— Справа не ў табе. Я не магу проста так пайсці да во-
гнішча як твая дзяўчына. Як чыясыці дзяўчына. Мне дзіка
няёмка. Я памру, на нас жа ўсе глядзець будуць...

— Халера, Мусь, нашы ўжо ўсе па парачках. Ніхто ні-
чога не скажа. Але так усе зразумеюць, што мы ходзім.
Мне гэта важна, ну.

— Не разумею, навошта афішаваць?

Васілеўскі ўзяў твар дзяўчыны ў далоні.

— Мусь, ты мне праўду скажы. На Купалле, у экспеды-
цыі, у лазні... Табе са мной было добра?

— Добра, — пачуўся шэпт.

— А ў паходзе, у важацкім намёце?

— Добра было.

— Табе ўвогуле добра са мною?

— Добра, вельмі добра, Лёсічак.

— Тады нашто выкрунтасы? Пярсцёнак насіць мой не
захацела, нават за руку мяне пры інсургентах узяць стра-
маешся. Навошта злуеш мяне так?

— Не выкрунтасы гэта. Мне сапраўды псіхалагічна
цяжка туды з табой пайсці. Можа, давай як сябры пойдзем?

— Зноў? І колькі нам хавацца?

— Знаеш, Лёсік... Я не пайду зусім. Ідзі сам. Я лепш
дзяжурных адпушчу, у корпусе пабуду. Прабач, я не змагу,
не так адраза...

Зграбная постаць аддзялілася ад дуба і вакольнай сцеж-
кай памкнулася ў санаторый.

* * *

— А помніш, мы ўлетку ў экспедыцыі вянкi на Купалле
ў возера пускалі? — сказала Маша. Яны з Васілеўскім селі
на старэнькую карусельку дзіцячай пляцоўкі і цяпер млява
раскручвалі ржавае рыпучае кола.

— Ну, помню, і што?

— Як нашыя вянкi то сутыкнуцца, то разыдуцца, то сутыкнуцца, то разыдуцца... Зусім як мы ў жыцці, праўда?

— Ты ж, Мусь, у Бога верыш. Як можна верыць і ў Бога, і ва ўсякую такую чухню?

— Я веру ва ўсё, што дае надзею. А розная варажба — гэта ж проста праекцыя нашых фобій і чаканняў...

— Мусь, так і будзем жыць з табой, як кошка з сабакам?

Маша ўчапілася ў кола і заповоліла карусельку.

— Хочаш, пайду на адкрыццё рэстарана як твая дзяўчына?

— На адкрыцці мяне не будзе.

— Як? Ты што?

— Я не змагу далей працаваць з Сінічкамі.

— Але ты твар новай аўстэрыі! Пра цябе на папулярных парталах пішуць! Ты прыдумаў «Відэльцы»!

— «Відэльцы» ты прыдумала, Мусь. І ніякі я не твар. Мы ўсё з Ірэнай разам рабілі. Яна профі, я ў яе вучуся. Я тут не надта патрэбны.

— І што ты цяпер будзеш рабіць?

— Дакументы падаў на візу. Еду ў Клайпеду. Там праз два тыдні сумоўе. Калі возьмуць, буду кухарам на круізым лайнеры.

— На гэтых галерах? — жахнулася Маша. — Лёсічак, навошта ўцякаць ад сябе?

— Зноў ты за сваё! Нічога я не ўцякаю. Хачу бабла зрубіць і адкрыць свой рэстаран.

— У Мінску?

— У Мінску. Куды я падзенуся. Ты ж мяне тут чакаць будзеш.

— І калі едзеш?

— Як возьмуць, то адразу ў Клайпедзе і аформяць. У Латвіі застануся, а потым на лайнер.

— Клайпеда ў Літве. Эх, Лёсік-Лёсік... Ні бум-бум у геаграфіі. А там жа і англійская мова трэба, хіба не?

— Ага. І нямецкая пажадана.

— І куды ж ты такі паедзеш?

— Час ёсць. Павучыш мяне мовам? І заадно геаграфіі? Паехалі да мяне, які-небудзь фільм пра круіз па-англійску паглядзім. Мама ў вёсцы.

— Э-э-э... Калі мы да цябе паедзем, мы не будзем глядзець фільмаў. І ты гэта выдатна ведаеш.

— За што цябе люблю, Мусь, дык за розум.

Маша раптам нахілілася праз карусельку і кранула вуснамі брыво Васілеўскага, над якім віднеўся ледзь заўважны рубчык.

— Ф-р-р-р... — хлопец ажно завуркатаў ад асалоды. — Дык што, едзем?..

...Думаю, варта пакінуць іх, дарагія мае чытачы, не чакаючы канца гэтых няпростых перамоў. Урэшце, хіба ж Муся з Лёсікам тут галоўныя героі?

ЭПІЛОГ

Юлія Статкевіч паўляжыць, абкладзеная падушкамі, на канане ў перамоўнай пад шыйдай «Star Systems». Вяжа блакітны пледзік. Жывот ужо вельмі вялікі.

Дзевяцігадовы Вадзім Статкевіч сядзіць за сталом з ноўтбукам.

Ю.: Ну што там, Вадзік? Не мары!

В.: Мама. Усё пад кантролем, самалёт яшчэ заходзіць на пасадку.

Ю. (заломвае рукі): Колькі можна на яе заходзіць!

В.: Мамуля, спакойна.... О, абноўлена! Соня і Максім без здарэнняў прызямліліся ў аэрапорце Прагі.

Ю.: Уф, дзякуй Богу! Падай тэлефон, трэба патэлефанаваць ім!

В.: Мамуль, не трэба ім тэлефанаваць. Яны яшчэ па паласе руляць. І наогул, самі напішуць, ужо з інтэрнэту. Пасля пашпартнага кантролю.

Ю.: Яшчэ і гэты кантроль! У іх дакладна ўсё добра з візамі?

В.: Так, мама. Я праверыў іх дакументы. І страхоўкі ім аформіў. Усё добра.

Ю.: Сынку, а іх гатэль? Ён выпадкам не каля рэчкі?

В.: Ён не каля рэчкі, мама. І Влтава не кожны год з берагоў выходзіць. Не хвалойся! Табе нельга!

Ю.: Яшчэ б я не хвалявалася. Пакуль дзяцей вырасціш, пасівееш... Але хто б мог падумаць!.. Яшчэ нядаўна яны такія пупсікі былі, корпаліся разам у пясочніцы, а цяпер едуць на вяселле сяброў, як самая сапраўдная пара! Хіба не цудоўна? Вадзім... А ты паклаў Максіму таблеткі ад угойдвання?

В.: Ох, мама... Калі Соня і брат адбудуюць Сонін дом і туды пераедуць, няўжо ўся твая любоў дастанецца мне?

Ю.: Яны нават да архітэктара яшчэ не дайшлі. Да іх пераезду ты мо і сам ужо жэнішся. Дарэчы, як пажывае Нюта?

В. (падыходзіць да маці, нахіляецца да яе жывата): Ромчык? Гэй, братка... Сядзіш там? То сядзі, не спяшайся. Бо як толькі ты вылезеш адтуль, табе адразу прызначаць нявесту!

Ю. (трэпле сына па валасах): Ты такая ж стрэмка, як твой старэйшы брат. І зусім ужо дарослік. Часам мне здаецца, што не я, а ты кіруеш кампаніяй.

В. (напраўляе акуляры): Даводзіцца. Іначай кампаніяй будзе кіраваць вось гэты таварыш (нахіляецца і цалуе маму ў жывот).

Ю. (наварочваецца на камеры): Вы ж гэта не здымалі? Што? Здымалі? Стоп! Стоп! Стоп!

— Юлія Барысаўна, выдатна ж! Такая мілата!

— Юлечка, цудоўная сцэна. Так нязмушана. Усё, як ты хацела.

— Не-не-не, Іна, Алена Анатолеўна! Калі я казалася пра сямейныя ноткі ў карпаратыўным фільме, я мела на ўвазе зусім не гэта. Давайце прытрымлівацца сцэнара. Той часткі, дзе я заключаю салідны кантракт, нават не спыняючыся плесці пледзік. Толькі гэта... Пачакайце. Я адыду па-маленькаму.

ЯШЧЭ АДЗІН ЭПІЛОГ

ДЗЁННІК

назіранняў за Соняй Сінічкай

Аўтар — Вадзім Статкевіч

Я зусім забыўся пра гэты смешны сшытак, які завёў зусім малым, у тыя дрымучыя часы, калі Соня толькі з'явілася ў нашым доме. Адкапаў во зараз, калі парадкаваўся ў сваім «архіве». Перачытаў. Рагатаў як ненармальны. Цяпер, калі здаецца, што Соня была з намі заўсёды, мае дзіцячыя крамзолі патыхаюць кранальным абсурдам.

Што ж, працягну абарваны на самым цікавым дзённік назірання за рэдкай птушкай. (Дарэчы, выдатнае прадказанне атрымалася. Нібы хто ведаў, што неўзабаве я ўсур'ёз захаплюся арніталогіяй...)

А «птушка» цяпер — я сам. Чытаючы свае дзіцячыя нататкі, я выдатна бачу, як мной, разумным, але наіўным :), маніпуляваў старэйшы брат. Заўважна, што спярша я глядзеў на Соню вачыма Максіма.

Але супярэчнасцей тады, відаць, паўставала столькі, што я заблытаўся ў думках, адчуў нестыкоўкі паміж рэчаіснасцю і тым, як Макс тлумачыў яе для мяне, і наогул

закінуў свой шэдэўральны опус. У сшытку засталіся пустыя старонкі, якія я магу запоўніць цяпер. Мне столькі ж гадоў, колькі было Соні, калі мы з ёй пазнаёміліся.

Гэта будзе мой падарунак нявесце.

Дарагая сястра!

Сёння я ўдзячны табе за тое, што ты столькі гадоў трывала нашага неацэннага Максіка з ягоным гнюсным характарам, не давала яму спуску, а часам рабіла яму такога прачуханца, што чуб у яго трашчаў нават дыстанцыйна — як калі ты, быўшы на стыпендыі ў Токіа, пераканала яго замірыцца з навуковым кіраўніком і ўсё-ткі абараніцца ў Гайдэльбергу. Гады працы і грунтоўная дысертацыя маглі паляцець на сметнік, калі б ты не знайшла правільных слоў... Як жа здорава, што вы тады не разышліся, а абое вярнуліся ў Беларусь, і цяпер Максім працуе ў нашым родным экафондзе ў Мінску... І я дзякую вам за тое, што вы ўсё-ткі жэніцеся гэтым летам, калі я канчаю 10-ы клас, не маю ніякіх іспытаў — і таму магу крыху пазабаўляцца, арганізоўваючы ваша вяселле. Не помню, ці казаў табе, што вырашыў паступаць у Эдынбургскі ўніверсітэт, на малекулярную біялогію, таму наступнае лета ў мяне будзе гарачым.

Адным словам, усё складаецца выдатна! Да іспытаў я паспею яшчэ паняньчыць пляменніцу (няхай вы з Максам вырашылі памучыць маму і не дазняцеся пол дзіцяці, я чамусьці адчуваю, што ў цябе народзіцца дзяўчынка). Ганаруся тым, што вы расказалі мне першаму, а я ўжо данёс гэтую супернавіну Ромчыку, маме і тату!

Соня, часам мне сапраўды няёмка за брата, які засмучае цябе. Спадзяюся, ты ўжо звывклася, што ягоныя халоднасць і няўважлівасць — проста характар. Я дакладна ведаю, што ён любіць і без памяці кахае цябе, хоць часта не паказвае гэтага.

Для доказу вось табе адна даўняя гісторыя, якую я расказваю каму-кольвек упершыню.

Я быў свята перакананы, што ты — назола, абыякавая Максіму. Бо ён увесь час кпіў з цябе і з таго, што ты ў яго закаханая. Але аднойчы...

Гэта было ў самым першым летніку экафонду, дзе я адпачываў, а вы былі важатымі. Наш атрад тады пайшоў у паход, а вы з Нютай засталіся ў летніку, бо абедзве захварэлі. Вярнуўшыся з паходу, я пабег шукаць цябе ў лазарэт. І зазірнуў у палату, дзе была ты.

Каля твайго ложка сядзеў мой брат. Ён з незвычайнай пяшчотай глядзеў, як ты спіш, а потым нахіліўся і пацалаваў цябе ў вусны.

Я вылецеў з палаты куляй, нібы мне паказалі трылер. Мой свет перакуліўся. Аказваецца, можна было цвяліць некага і кпіць з некага, як Макс, а насамрэч так пяшчотна кахаць гэтага чалавека! Я не разумеў, як так можна!

Пераканаўшыся, што Максім выйшаў, я вярнуўся ў палату, каб абудзіць цябе. Я не ведаў, як быць з тым, што толькі пабачыў, таму вырашыў ні з кім ніколі не гаварыць пра гэта.

Потым я чытаў шмат мангі, дзе героі паводзіліся менавіта так, — і вельмі дзівіўся ды гідзіўся. І я даў сабе слова, што ніколі так не ўчыню дзяўчыне, якая мне сапраўды падабаецца...

Дарэчы, яшчэ адна навіна, якой я не паспеў табе расказаць. Мама зладзіла чарговы хатні пераварот. Нюта паступіла на біяфак па алімпіядзе. І мама прапанавала ёй не сяліцца ў інтэрнат, а пажыць у нас на Верасовай. Малога Ромчыка падселяць да мяне (у былы пакой наш з Максімам). А ёй вылучаюць твой былы пакой!

Думаеш, мне пара пачынаць хвалявацца?

МІЛАЯ СОНЯ...

Я РАДЫ, ШТО ТЫ Ў НАС ЁСЦЬ.

БУДЗЬ ШЧАСЛІВАЯ!

ЕПІЛОГА НЕ БЫВАЕ ЗАМНОГА

СПІС ГАСЦЕЙ,
запрошаных на вяселле
Соф'і Сінічкі і Максіма Статкевіча

Сям'я:

Мама, тата

Я

Ромчык

Цётка Ліна, дзядзька Валянцін (+3 стрыечныя :/)

Бабуля Зоя, дзед Барыс

Пётр Сінічка, Ірэна Фабіяні

Антоньё Фабіяні

Сябры:

Алеся Вялес (дружка)

Данута і Літавор Вялес

Сямён Ігнацюк (дружка)

Вірсавія Ігнацюк (сястра Сямёна)

Марыя і Аляксей Васілеўскія

Галіна Вайтовіч, Міхась Крук

Коджы Садзукі, Пэтра Новатна

Стэфанія (Сняжана) Робэртс, Джэймс Робэртс

Даніла Бандарчук, Кадрыя Бандарчук-Абашава

Ксенія Бандарчук

Алена і Ян Каланіцкія (+ 2 малыя)
Івона Кубліцкая
Марына Кубліцкая-Сташэк (сястра Івоны)
Алесь-паэт (пад пытаннем)
Нюта Шчурок
Волечка Уладзіміраўна з мужам

КАНЕЦ :)

17 лютага 2022 года

ЦЫТАТНІК СОНІ СІНІЧКІ

Сяргій Жадан

+ + +

Лаві яе, нібы рыбу, не адыходзь ад вады,
пакуль вымываюць хвалі пяску залатую руду.
Усё пачалося з таго, што я прыйшоў за ёю сюды.
Усё закончыцца тым, што я без яе не пайду.

Разгортваюцца нябёсы ў блакіт і золата дня.
І птушкі ўгары малююць колы свае.
Я ведаю свет на памяць, аж да самага дна.
Адно, чаго я не ведаю, — як мне спаймаць яе.

Колькі часу і высілкаў я змарнаваў, пакуль
птушкі перагукаліся, смеючыся ў лісці.
Я з радасцю кінуў бы ўсё і пайшоў адсюль,
проста я больш нічога не ўмею ў гэтым жыцці.

Я з радасцю ўцёк бы яшчэ сто прыліваў таму,
забыў бы, як востра й балюча вада пая,
ды тыя, каму я веру, вучылі мяне аднаму —
лавіць яе, нібы рыбу, лавіць яе.

Іншых заняткаў не ведаў я з той пары,
з усіх уменняў абраўшы ўменне штодзень
ладзіць кручкі, якія звіяць на вятры,
каб паляваць на голас і паляваць на цень,

сачыць, як лепіцца сонца з летніх гадзін,
як пачынае завяя танчыць за ветрам услед,
сачыць за фазамі месяца, бо толькі месяц адзін
уплывае на рух акіянаў і галасы кабет,

каб іхнія радасці ўслед за смуткам ішлі.
Адшліфаваная галька. Вымаклая руда.
Берагавыя лініі хтосьці правёў па зямлі,
каб свет здаваўся складаным, нібы марская вада,

каб вырывала са сну прылівамі наслання,
і ўпартымі, як баі, былі веды твае,
каб ты заўжды і паўсюль, штоночы й штодня,
лавіў яе,
і адпускаў,
і зноўку лавіў яе.

*Пераклад з украінскай Андрэя Хадановіча з кнігі:
Сергій Жадан. Вершы. Мінск: Зміцер Колас, 2018.*

Джон Кітс

ОДА САЛАЎЮ
(Ode to a Nightingale)

Дратуе сэрца млявая туга,
Мне цяжка, быццам ад балігалову,

У думках — апіятная смуга:
 Я ў Лету ақунуўся напалову.
 Не зайздрасць гэта да шчаслівых нот —
 Я ўсцешаны тваёй уцешнай доляй,
 Калі, дрыяда, легкакрылы дух,
 Тваіх мелодый лёт
 Лаўлю між ценяў, букаў і таполяў,
 Калі пра лета ты пяеш за двух.
 О, мне б глыток віна, што шмат гадоў
 Хавалася глыбока пад зямлёю,
 Што пахне песняй цёплых гарадоў,
 Правансам, танцам, свежаю раллёю.
 Мне б келіх з поўднем, з сонцам цэлы год,
 Мне б чыстай і іскрыстай Іпакрэны,
 Такой, што перальецца цераз край,
 Мне б пурпуровы рот,
 Каб мог я піць і свет пакінуць тленны,
 З табой сышоўшы ў твой лясісты рай.
 Пакінуць свет і зрынуць у нябыт
 Усё, чаго не знаў ты між лістоты:
 Бяссілле, ліхаманку, плач наўзрыд,
 Той свет, дзе людзі чэзнуць ад самоты,
 Дзе лёс старых — хваробы й сівізна,
 Дзе маладыя нікнуць, быццам цені,
 Дзе думкі — гэта чыстая нуда,
 Знямога ў іх адна,
 Дзе Прыгажосць жыве ўсяго імгненне
 І дзе Любоў спывае, як вада.
 Хутчэй, хутчэй! Я да цябе ляцеў
 Не ў калясніцы Вакхавае світы —
 Узняў мяне на лёгкіх крылах спеў,
 Хоць розум мой змарнелы і знябыты.
 Вось я з табой — і цемра ажыла:
 Прынцэса-поўня ўжо сядзіць на троне
 Сярод сваіх васалак — зорак-фей,

А тут няма святла,
 І толькі скрозь зялёнае сутонне
 Нясе ясныту з неба ветравей.
 Хавае цемра кветкі ад вачэй,
 Ды водары струменяцца ў паветры,
 Духмянай ноччу адгадаць лягчэй,
 Чым гэты месяц аздабляе нетры,
 Вясновыя гаі і паплавы,
 Што дарыць глогу, дзічцы, і шыпшыне,
 І любым дочкам майскае пары —
 Фіялцы між травы
 І ружы мускуснай, што ў росах стыне
 І ўлетку аж гудзе ад жамяры.
 Я слухаю. Як часта я ў жыцці
 У смерць бываў амаль што закаханы
 І ў рыфмах заклікаў яе прыйсці,
 Каб выправіць мой дух у свет нязнаны.
 Памерці зараз — як дзівосны дар,
 Растаць у гэтай ночы без пакуты.
 Твой спеў найлепшым будзе вестуном,
 Ён поўны палу й чар!
 Ды рэквіем твой будзе не пачуты —
 Я страчу слых, зраблюся дзірваном.
 Ты не для смерці, бессмяротны птах,
 Бо кожны род быў да цябе прыязны.
 Я ўзношу спеў твой — і яго ў вяках
 Уносілі і каралі, і блазны.
 Магчыма, той жа песні бег струмень
 У сэрца Рут, зняможанай ад гора,
 Калі яна збірала каласы,
 І той жа песні цень
 На вокны падаў, што глядзелі ў мора
 Ў краіне фей у даўнія часы.
 У даўнія! Як пахавальны звон,
 Гучыць радок, мяне вярнуўшы свету.

Бывай! Бо ва ўяўлення — горшы плён,
Чым марылася некалі паэту.
Бывай, бывай! Цішэе твой харал,
Знікае ў лугавінах за ракою.
Яго схавалі курганы між ніў
Ці праглынуў прагал.
Заціхла песня — ці растала мроя?
Яе прытрызніў я альбо сасніў?

*Пераклад з англійскай Ганны Янкута ў кнізе:
Джон Кітс. Выбранае. Мінск: Зміцер Колас, 2017.*

Сяргій Жадан

+ + +

Людзі самотныя, — кажа, — гэта ж было заўважна адразу.
Больш за тое, самота іхняя ёсць для іх сутвай самою.
Таму хай будзе пара, калі ім важна збірацца разам.
І хай тую пару яны называюць, скажам, зімою.

Пакуль мужчынаў трымае цяпло мядзведжае.
Пакуль жанчыны адкрываюцца кнігам, нібы кунегам.
Хай маюць яны выйсце за ўсе ім звыклыя межы.
І хай тое выйсце яны называюць, ну, скажам, снегам.

Пакуль тут яшчэ адбываецца штось неймавернае,
пакуль я сам яшчэ тут хоць неяк мадзею,
трэба ім даць нешта лёгкае і цяжкое бязмерна.
Лёгкае і цяжкое. Скажам, надзею.

*Пераклала з украінскай Марыя Мартысевіч
адмыслова для гэтага выдання.*

Адам Міцкевіч

З ПАЭМЫ «КОНРАД ВАЛЕНРОД»

Вілія, маці струменяў празрыстых,
З тварам блакітным і з дном залацістым.
Але ў ліцвінкі, дзяўчыны тутэйшай,
Сэрца чысцейшае, твар прыгажэйшы.

Вілія ў ковенскай мілай даліне
Свеціцца ў кветках срабрыстаю плынню;
Вокал ліцвінкі цвет хлопцаў сабраны,
Шмат прыгажэйшы за ружы й цюльпаны.

Вілія кветкамі ніў пагарджае,
Нёмана хоча знайсці дарагога;
Нудна ліцвінцы, між родных — чужая,
Бо юнака пакахала чужога.

Нёман, схапіўшы каханку, з бяздонняў
Носіць на скалы, вядзе на прасторы,
Туліць яе да халоднага ўлоння
І прападае з ёй разам у моры.

Гэтак ты пойдзеш з прахожым у далі
З родных прастораў, ліцвінка-нябога!
Так забыцца панясуць цябе хвалі,
Толькі сумнейшай, — адну, без нікога.

Сэрцу і хвалі дарма прасцярогі!
Любіць дзяўчына, а Вілія йскрыцца.
Вілія з Нёманам лучыць дарогі,
Плача самотна дзяўчына ў цямніцы.

*Пераклад з польскай Пятра Бітэля з кнігі: Адам Міцкевіч.
Вершы і паэмы. Мінск: Мастацкая літаратура, 2000.*

РУЧНІКІ

Словы: Вера Вярба (Гертруда Маркава [Сакалова])

Музыка: Мікалай Пятрэнка

Песня з рэпертуару ВІА «Песняры»

Уладзіміра Мулявіна

Уступ: **Dm G D# A** — 2 разы

Dm G Dm G Gm/B A Dm

У суботу Янка ехаў ля ракі,

B Am Gm/B Asus4 A

Пад вярбой Алёна мыла ручнікі.

Dm C Gm/B F A

«Пакажы, Алёна, броды земляку,

Dm Gm A Dm

Дзе тут пераехаць на кані раку».

Пройгрыш: **Dm G D# A**

«Адчапіся, хлопец, едзь абы-куды,

Не муці мне толькі чыстае вады».

У маркоце Янка галавой панік,

Упусціла дзеўка беленькі ручнік.

Пройгрыш: **Dm G D# A** — 2 разы

«Янка, мой саколiк, памажы хутчэй,

Хоч плыве, знікае ручнічок з вачэй».

«Любая Алёна, я ж вады баюсь!

Пацалуй спачатку, бо я утаплюсь».

Пройгрыш: **Dm G D# A**

Супыніўся гнеды пад вярбой густой,
Цалавала Янку Лена над ракой.
Стала ціха-ціха на усёй зямлі...
Па рацэ далёка ручнікі плылі.

Dm Gm C F
Стала ціха-ціха на усёй зямлі...
Dm Gm A Dm
Па рацэ далёка ручнікі плылі.

Заканчэнне: **Dm G D# A** — 2 разы **Dm**

ПОУТРУ В ПОЛЕ

Музыка і словы: Барыс Грабеншчыкоў

Кападастр на 5-м ладзе
Уступ:

C G:C F:C G:C F:C G:C F:C G:C

F C G C
Кто бы сказаў про странствія сэрца,
F C G Am
Как оно горело на полпути к раю,
G F C Dm
Как оно пело, чтобы согреться,
F G
Как танцевало по самому краю.

Куда бы мы ни шли — всё было мелко,
Куда бы ни пришли — всё никакое,
А потом руками раздвинули ветви

F G C C

И вышли поутру в поле.

F G G Am

А поутру в поле — крёстная сила,

F G G Am

Поутру в поле — Боже, как красиво!

C F F Dm

Боже, как красиво! Мое сердце на воле.

F G C C

Вот мы — поутру в поле.

F C G

Багровый и белый пришли в мои песни.

F C G

Мы здесь не ради парада.

Am G F F/e

Мы стоим вместе и падаем вместе,

Dm G G

Но я буду петь тебе, если ты будешь рада.

Пройгрыш:

C G:C F:C G:Am

G:F F/e:Dm Dm/c:F G

C G:C F:C G:Am

G:F F/e:Dm Dm/c:F C C

Багровый и белый пришли в мои песни.

Мы здесь не ради парада.

Мы стоим вместе и падаем вместе,

И я буду петь тебе, если ты будешь рада;

C C

Если ты будешь рада.
По пояс в траве босыми ногами.
Вот мы пришли, мы танцуем с богами.
Небо и земля — вот наша доля.

F G Am

Нам дали вольную поутру в поле.

G F G Am

Нам дали вольную поутру в поле.

G F G C

Нам дали вольную поутру в поле.

Заклучэнне:

C F:C G:C F:C G:Am G:F F/e:Dm G G

C G:C F:C G:Am G:F F/e:Dm Dm/c:F G:Am

G:F G:Am G:F G:C C!

КОНІ ЛЯТУЦЬ, ТРУБЫ ГУДУЦЬ

Музыка і словы: Серж Мінскевіч

I

E

Князь Літавор

(мі-сі-ля-рэ-сі-мі)

E

Пратрубіў сваёй дружыне збор,

E

Ляжыць наш напрамак

(мі-сі-ля-рэ-сі-мі)

E

На варожы непрыступны замак.

E

Ляжыць наш напрамак

(мі-сі-ля-рэ-сі-мі)

Е

На варожы непрыступны замак.

Е

(мі-сі-ля-рэ-сі-мі)

Князева нявеста Данута

Е

(мі-сі-ля-рэ-сі-мі)

У вежы замкавай закута,

Е

Данута,

(мі-сі-ля-рэ-сі-мі)

Закута!

Е

Данута,

(мі-сі-ля-рэ-сі-мі)

Закута!

Прыпеў:

Г

(мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Дзідаю — у далягляд!

Г

(мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Бліск і бразгат лат,

Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Коні лятуць,

Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Трубы гудуць!

Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Коні лятуць,

Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Трубы гудуць!

Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Ту-ду-ду-дум!

Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Ту-ду-ду! Ту-ду-ду! Ту-ду-ду!

Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Ту-ду-ду-дум!

Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі) Е (мі-сі-сі-мі-ля-мі)

Ту-ду-ду-дум!

II

То не ўзгорак лясісты,
А ўсталі рыцары магістра,
То не хмары,
А варожыя райтары.
Райтары!

Сонца залаціла вейкі,
Пелі стрэлы, як жалейкі!
Сонца залаціла вейкі,
Пелі стрэлы, як жалейкі!

Вецер абдымаў за плечы,
І звінелі грозна мечы!
Вецер абдымаў за плечы,
І звінелі грозна мечы!

І былі разбіты чыста
Войскі чорнага магістра!
Магістра!

Прыпеў.

III

Князь кажа: «Данута!
Я з табою, я — ужо тут!
Абдымі хутчэй, мая любя,
Павяду цябе да шлюбу».
Да шлюбу!

Данута адказала: «Княжа!
Сцены вежы вам раскажуць!
Хоць было ўсё пад прымусам —
Перад Богам стала з іншым мужам!»
Перад Богам стала з іншым мужам!

Прыпеў.

IV

Узнімаўся ранак свежы.
Палыхала люта вежа!
Палыхала вежа люта —
Засталася ў ёй Данута!
Засталася ў ёй Данута!

Пахваляўся князь дружыне,
Што варожу вежу зрыне!
Зрыне!
Зрыне!

Прыпеў.

БУГІ-СТРЫТ

Словы і музыка: Леанард Козн
Пераклад на беларускую мову: Андрэй Хадановіч

F#m

Bm7

Вянец святла счарнеў датла,

C#7

Жыццё сустрэў нябыт.

F#m

Bm7

Пацалавала — і сышла,

C#7

F#m

І я на Бугі-стрыт.

F#m

Глыток віна і тытуню — і я цвярозы ўшчэнт.

C#m7

Прыбраў паперы ад агню, наладзіў інструмент.

D6

Я ў трафіку жаданы госць, бо маю час і спрыт.

Bm

C#7

Я той, хто ёсць, пакуль мне ёсць кім быць на Бугі-стрыт...

Dmaj7

Я помню ўсе твае лісты, ўсе нашы гарады,

F#m

Азёры, любая, дзе ты выходзіла з вады.

E6

А я лавіў цябе ў ручнік, цалуючы наўзрыд

Dmaj7

C#7

І быў агонь, а потым знік — і я на Бугі-стрыт.

Вялікі дзякуй, што прыйшлі, усе, каго люблю,
З кім дзелім радасці зямлі й вяртаемся ў зямлю.
Вітаем лета і зіму, і свет нам не абрыд,
Але не ведаем, чаму прыйшлі на Бугі-стрыт.

Вянец святла счарнеў датла,
Жыццё сустрэў нябыт.
Пацалавала — і сышла,
І я на Бугі-стрыт.

ЗМЕСТ

ТОМ ТРЭЦІ

Раздзел I. Рымскія вакацыі	9
Раздзел II. Хлопцы філфака	28
Раздзел III. Паміж двух агнёў	38
Раздзел IV. У лабірынце	47
Раздзел V. Матч-пойнт	73
Раздзел VI. Выбар ракеткі	85
Раздзел VII. Соню афармляюць	104
Раздзел VIII. Дрыяды супраць Эрыній	118
Раздзел IX. Пажарны выпадак	135
Раздзел X. Бітва за «Сеул»	145
Раздзел XI. Вырашальная бітва за «Сеул»	155
Раздзел XII. Ліст другі і апошні	163

ТОМ ЧАЦВЁРТЫ

Раздзел I. Маці струменяў	179
Раздзел II. Дзе тое шчасце	199
Раздзел III. Дрэва любові	224
Раздзел IV. Рана на Ёвана	236
Раздзел V. Пахне чабор	244
Раздзел VI. Навука бабы Уладзі	254
Раздзел VII. Важацкая гарбата	264

Раздзел VIII. Ліцвінскія гульні	274
Раздзел IX. Вераб'іная ноч	285
Раздзел X. Адказы на пытанні	294
Раздзел XI. Inbox Соні Сінічкі	312

ТОМ ПЯТЫ

Раздзел I. Сэрца на далоні	319
Раздзел II. Шабаны	330
Раздзел III. Пошукі будучыні	349
Раздзел IV. Маці-ўраган	359
Раздзел V. Трывожнае шчасце	364
Раздзел VI. Таямніца полацкай гісторыі	373
Раздзел VII. Лісце каштана	383
Раздзел VIII. Эфект матылька	399
Раздзел IX. Нельга забыць	418
Эпілог	440
Яшчэ адзін эпілог	442
Эпілога не бывае замнога	445
Цытатнік Соні Сінічкі	447

TYTUŁ ORYGINAŁU: Hareźlivy pacalunak. Kniha 2
AUTOR: Jeva Vajtoŭskaja

ISBN 978-83-969297-4-7

Выдавецтва «Янушкевіч»
Імпрынт Januškevič Publishing

Andrei Yanushkevich Publishing
ul. Podleśna 8/10, 05-091 Ząbki
januskevic.books@gmail.com

Ząbki 2023
Wydanie pierwsze

Druk i oprawa Abedik S.A.

У другой кнізе моладзевага рамана, створанага паводле папулярнай японскай мангі 1990-х «Гарэзлівы пацалунак», падзеі разгортваюцца на філалагічным факультэце беларускага ўніверсітэта, у экалагічным летніку для дзяцей з Чарнобыльскай зоны і ў офісе сусветна вядомай беларускай IT-кампаніі. Але ўсё гэта толькі дэкарацыі, у якіх праходзяць праверку пачуцці Сянікі і Максіма Статкевіча, а таксама іх сябровак і сяброў, мам і татаў.

**ЕВА
БАЙТОЗСКАЯ**

ТАРЗАНИ И ПАТЯНКА

КНИГА 2